ฯ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ

สาสนวํสปฺปทีปิกา

พุทฺธํ สุมาลี ทฺวิปทุตฺตโม ตโม,
หนฺตฺวาน โพเธสิธ ปงฺกชํ กชํ;
มคฺคคฺคเสลมฺหิ สุญฺญฺฐิโต ฐิโต,
โส มํ จิรํ ปาตุ สุขํ สทา สทาฯ

สีหฬทฺทีปโตเยว,
อาคเตหิ ทิสนฺตเร;
ภิกฺขูหิ ยาจิโต กสฺสํ,
สาสุนวํสปฺปทีปิกํฯ

กามญฺจ โปราเณหิ ยา,
สาสุนวํสปฺปทิปิกา;
วิตฺถาร วาจนามคฺคา,
วิรจิตา วินิจฺฉยาฯ

สา ปน มฺรมฺมสาสาย,
กตตฺตาเยว เอเตสํ;
ทีปนฺตรนิวาสินํ,
วหาติ สุฏฺฐุนาตฺถํฯ

ตสฺมา หิ มูลภาสาย,
กริสฺสามิ อหํ หเว;
สํสนฺทิตฺวาน คเนฺถหิ,
ตํ สลฺลเกฺขนฺตุ สาธโวติฯ

ตตฺรายํมาติกา –

๑. นวฏฺฐานาคตสาสนวํสกถามโคฺค,

๒. สีหฬทีปิกสาสนวํสกถามโคฺค,

๓. สุวณฺณภูมิสาสนวํสกถามโคฺค,

๔. โยนกรฏฺฐสาสนวํสกถามโคฺค,

๕. วนวาสีรฏฺฐสาสนวํสกถามโคฺค,

๖. อปรนฺตรฏฺฐสาสนวํสกถามโคฺค,

๗. กสฺมีรคนฺธารรฏฺฐสาสนวํสกถามโคฺค,

๘. มหิํสกรฎฺฐสาสนวํสกถามโคฺค,

๙. มหารฎฺฐสาสนวํสวถามโคฺค,

๑๐. จินรฎฺฐสาสนวํสกถามโคฺคจาติฯ

๑. นวฎฺฐานาคตสาสนวํสกถามโคฺค

๑. ตตฺถ จ นวฎฺฐานาคตสาสนวํสกถามโคฺค เอวํ เวทิตโพฺพฯ อมฺหากญฺหิ ภควา สมฺมาสมฺพุโทฺธ เวเนยฺยานํ หิตตฺถาย หตฺถคตํ สุขํ อนาทิยิตฺวา ทีปงฺกรสฺส ภควโต ปาทมูเล พฺยากรณํ นาม มณฺชูสก ปุปฺผํ ปิลนฺธิตฺวา กปฺปสตสหสฺสาธิกานิ จตฺตาริ อสเขฺย ยานิ อเนกาสุ ชาตีสุ อตฺตโน เขทํ อนเปกฺขิตฺวา สมตึสปารมิโย ปูเรตฺวา เวสฺสนฺตรตฺตภาวโต จวิตฺวา ตุสิตปุเร เทวสุขํ อนุภวิฯ

ตทา เทเวหิ อุโยฺยชิยมาโน หุตฺวา กปิลวตฺถุมฺหิ โหสมตรญฺญา ปภฺติ อสมฺภินฺนาตฺติยวํสิกสฺส สุโทฺธ ธนสฺสนาม มหารโญฺญ อคฺคมเหสิยา อสมฺภินฺนาตฺติยวํ สิกาย มายาย กุจฺฉิสฺมึ อาสาฬฺหิมาสสฺส ปุณฺณมิยํ คุรุวาเร ปฎิสนฺธึ คเหตฺวา อสมาสจฺจเยน เวสาขมาสสฺส ปุณฺณมิยํ สุกฺกวาเร วิชายิตฺวา โสฬสวสฺสิกกาเล รชฺชสมฺปตฺตึ ปตฺวา เอกูนตึสวสฺสานิ อติกฺกมิตฺวา มงฺคลอุยฺยานํ นิกฺขมนกาเล เทเวหิ ทสฺสิตานิ จตฺตาริ นิมิตฺตานิ ปสฺสิตฺวา สํเวคํ อาปชฺชิตฺวา มหาภินิกฺขมนํ นิกฺขมิตฺวา อโนมายนาม นทิยา ตีเร ภมร วณฺณสนฺนิภานิ เกสานิ ฉินฺทิตฺวา เทวทตฺติยกาสาวํ ปฎิจฺฉาเทตฺวา เน รญฺชรายนาม นทิยา ตีเร เวสาขมาสสฺส ปุณฺณมิยํ ปจฺจูสกาเล สุชาตายนาม เสฎฺฐิธีตาย ทินฺนํ ปายาสํ เอกูนปณฺณาสวาเรน ปริภุญฺชิตฺวา ปุริมิกานํ สมฺมาสมฺพุทฺธานํ ธมฺมตาย สุวณฺณปาตึ นทิยํ โอตาเรตฺวา มหาโพธิมณฺฑํ อุปสงฺกมิตฺวา อปราชิตปลฺลเงฺก นิสีทิตฺวา อนมตคฺคสํ สารโต ปฎฺฐาย อตฺตานํ ฉายา วิย อนุยนฺตานํ อเนกสตกิเลสเวรีนํ สีสํ จตูหิ มคฺคสเตฺถหิ ฉินฺทิตฺวา ติโลกคฺคมหาธมฺมราชตฺตํ ปตฺวา ปญฺจตาลีสวสฺสานํ เตสุ เตสุ ฐาเนสุ เตสํ เตสํ สตฺตานํ มหากรุณาสมาปตฺติชาลํ ปตฺถาเรตฺวา เทสนาญาณํ วิชเมฺภตฺวา ธมฺมํ เทเสตฺวา สาสนํ ปติฎฺฐาเปสิฯ ปติฎฺฐาเปตฺวา จ ปน อสีติวสฺสายุกกาเล วิโชฺชตยิตฺวา นิพฺพายนปฺป ทาปชาลํ วิย อนุปาทิเสสนิพฺพานธาตุยา ปรินิพฺพายิฯ มจฺจุ ธมฺมสฺส จ นาม ตีสุ โลเกสุ อติมมายิตโพฺพ เอส, อติครุกาตโพฺพ เอส, อติภายิตโพฺพ เอสาติ วิชานนสภาโว นตฺถิฯ ภควนฺตํเยว ตาว ติโลกคฺคปุคฺคลํ อาทาย คจฺฉติ, กึมงฺคํ ปน อเมฺห เยวา เตวา, อโหวตอจฺฉริยา สงฺขารธโมฺมติฯ โหนฺติ เจตฺถ–

มจฺจุธโมฺม จ นาเมส,
นิลฺลโชฺช จ อโนตฺตปฺปิ;
ติโลกคฺคํว อาทาย,
คจฺฉี ปเคว อเญฺญสุฯ

ยถา โคฆาตโก โจโร,
มาเรตุํเยว อารภิ;
โคณํ ลทฺธาน โลกมฺหิ,
ปโยชนํว เอตฺตกํฯ

ตเถว มจฺจุราชา จ,
หินฺทคูนํ คุณํ อิธ;
น วิชานาติ เอโส หิ,
มาเรตุํเยว อารภีติฯ

สตฺตาหปรินิพฺพุเต จ ภควติ อายสฺมา มหากสฺสโป ติยฑฺฒสตาธิเกหิ สหสฺสมเตฺตหิ ภิกฺขูหิ สทฺธิ ปาวาโต กุสีนารายํ อาคจฺฉโนฺต อนฺตรามเคฺค ภควา สมฺมาสมฺพุโทฺธ ปรินิพฺพุโตติ สุตฺวา อวีตโสก ภิกฺขู โรทเนฺต ทิสฺวา วุฑฺฒปพฺพชิโต สุภทฺทานาม ภิกฺขุ เอวํ วทติ– มา อาวุโส ปริเทวิตฺถ, นเตฺถตฺถ โสจิตโพฺพนามโกจิ, ปุเพฺพ มยํ ภวาม สมเณน เค,ภเมน อุปทฺทุตา– อิทํ กโรถ อิทํ ตุมฺหากํ กปฺปติ, มา อิทํ กริตฺถ น อิทํ ตุมฺหากํ กปฺปตีติ, เสยฺยถาปิ อิณสาธิเกน ทาโสติ, อิทานิ ปน มยํ ยํ ยํ อิจฺฉาม, ตํ ตํ สกฺกา กาตุํ, ยํ ยํ ปน น อิจฺฉาม,ตํ ตํ สกฺกา อกาตุนฺติฯ ตํ สุตฺวา อีทิสํ ปน เวรีปุคฺคลํ ปฏิจฺจ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ภควโต สาสนํ ขิปฺปํ อนฺตรธาเรยฺย, อิทานิ สุวณฺณกฺขนฺธสทิโส สรีโร สํวิชฺชมาโน เยว ทุเกฺขน นิปฺผาทิเต สาสเน มหาภยํ อุปฺปชฺชิ จ, อีทิโส ปุคฺคโล อญฺญํ อีทิสํ ปุคฺคลํ สหายํ ลภิตฺวา วุทฺธิมาปชฺชโนฺต หาเปตุํ สกฺกุเณยฺย มเญฺญติ จิตฺตเกฺขทํ ปตฺวา ธมฺมสํเวคํ ลภิตฺวา อิมํ ภิกฺขุํ อิเธว เสตวตฺถํ นิวาสาเปตฺวา สรีเร ภเสฺมน วิกิริตฺวา พหิทฺธา กริสฺสามีติ จิเนฺตสิฯ

ตทา อายสฺมโต มหากสฺสปเตฺถรสฺส เอตทโหสิ,– อิทานิ สมณสฺส โคตมสฺส สรีรํ สํวิชฺชมานํเยว ปริสา วิวาทํ กโรนฺตีติ มนุสฺสา อุปวทิสฺสนฺติติฯ ตโต ปจฺฉา อิมํ วิตกฺกํ วูปสเมตฺวา ขมิตฺวา สมฺมาสมฺพุโทฺธ ภควา ปรินิพฺพายมาโนปิ เตน ปน เทสิโต ธโมฺม สํวิชฺชติ, เตน เทสิตสฺส ธมฺมสฺส ถิรํ ปติฏฺฐาปนตฺถาย สงฺคายิยมานํ อีทิเสหิ ปุคฺคเลหิ สาสนํ น อนฺตรธายิสฺสติ, จิรํ ฐสฺสติ เยวาติ มนสิกริตฺวา ภควโต ทินฺนปํสุ กูลจีวราทิวเสน ธมฺมานุคฺคหํ อนุสฺสริตฺวา ภควโต ปรินิพฺพานโต ตติเย มาเส อาสาฬฺหีมาสสฺส ปุณฺณมิโต ปญฺจเม ทิวเส ราชคเหสตฺตปณฺณิคุหายํ อาชาตสตฺตุํนาม ราชานํ นิสฺสาย ปญฺจหิ อรหนฺต สเตหิ สทฺธิํ สตฺตมาเสหิ ปฐมํ สงฺคายนํ อกาสิฯ

ตทา อฏฺฐจตฺตาลีสาธิกสตกลิยุคํ อนวเสสโต อปเนตฺวา กลิยุเคน สาสนํ สมํ กตฺวา ฐเปสิฯ ยทา ปน อชาตสตฺตุ รโญฺญ รชฺชํ ปตฺวา อฏฺฐวสฺสานิ อเหสุํ, ตทา มรมฺมรเฏฺฐ ตโงฺกสงฺคตฺวปุเร ชมฺพุทีปธชสฺสนาม รโญฺญ รชฺชํ ปตฺวา อติเรกปญฺจวสฺสานิ อเหสุนฺติฯ

อิมิสฺสญฺจ ปฐมสงฺคีติยํ อายสฺมา มหากสฺสโป อายสฺมา อุปาลิ อายสฺมา อานโนฺท อายสฺมา อนุรุโทฺธ จาติ เอวมาทโย ปญฺจสตปฺปมาณา มหาเถรา ปฐมํ สงฺคายิตฺวา สาสนํ อนุคฺคเหสุํฯ เอวํ สุภทฺทสฺส ทุฏฺฐปพฺพชิตสฺส ทุฏฺฐวจนํ สาสนสฺส อนุคฺคเห การณํนาม อโหสิฯ สุภโทฺท จ นาม ทุฏฺฐปพฺพชิโต อาตุมานครวาสี อโหสิ กปฺปกกุลิโกฯ โส ยทา ภควา อาตุมานครํ คจฺฉติ, ตทา อเตฺตโน ปุเตฺต เทฺว สามเณเร กปฺปกกมฺมํ การาเปตฺวา ลเทฺธหิ ตณฺฑุลเตลาทีหิ วตฺถูหิ ยาคุํ ปจิตฺวา สสงฺฆสฺส พุทฺธสฺส อทาสิฯ ภควา ปน ตานิ อปฺปฏิคฺคเหตฺวา การณํ ปุจฺฉิตฺวา วิครหิตฺวา อกปฺปิยสมาทานทุกฺกฏาปตฺติํ กปฺปกปุพฺพสฺส ภิกฺขุสฺส ขุรธารณทุกฺกฏาปตฺติญฺจ ปญฺญาเปสิฯ ตํ การณํ ปฏิจฺจ เวรํ พนฺธิตฺวา สาสนํ วิทฺธํสิตุกามตาย ตตฺตกอโยคุฬํ คิลิตฺวา อุคฺคีรโนฺต วิย อีทิสทุฏฺฐวจนํ วทีติฯ

อชาตสตฺตุราชา จ ตุมฺหากํ ธมฺมจกฺกํ โหตุ, มม อาณาจกฺกํ ปวตฺติสฺสามิ, วิสฺสฏฺฐา หุตฺวา สงฺคายนฺตูติ อนุคฺคเหสิฯ เตเนส ปฐมํ สาสนานุคฺคโห ราชาติ เวทิตโพฺพ, มหากสฺสปาทีนญฺจ อรหนฺตานํ ปญฺจสตานํ สิสาปรมฺปรา อเนกา โหนฺติ, คณนปถํ วีติวตฺตาฯ ยเมตฺถ อิโต ปรํ วตฺตพฺพํ, ตํ อฏฺฐกถายํ วุตฺตนเยน เวทิตพฺพํฯ เต ปน มหาเถรา สงฺคายิตฺวา ปรินิพฺพายิํสูติฯ โหนฺติ เจตฺถ–

อิทฺธิมโนฺต จ เย เถรา,
ปฐมสฺสงฺคีติํ กตฺวา;

สาสนํ ปคฺคหิตฺวาน,
มจฺจูวสํว สมฺปตฺตาฯ

กิญฺจาปิ อิทฺธิโย สนฺติ,
ตถาปิ ตา ชหิตฺวาน;
นิพฺพายึสุ วสํ มจฺจุ,
ปตฺวา เต ฉินฺนปกฺขาวฯ

กา กถาว จ อมฺหากํ,
อมฺหากํ คหเณ ปน;
มจฺจุโน นตฺถิ สาโร จ,
เอวํ ธาเรยฺย ปณฺฑิโตติฯ

อยํ ปฐมสงฺคีติกถา สเงฺขโปฯ

ตโต ปรํ วสฺสสตํ เตสํ สิสฺสปรมฺปรา สาสนํ ธาเรตฺวา อาคมํสุฯ อถานุกฺกเมน คจฺฉเนฺตสุ รตฺติทิเวสุ วสฺสสตปรินิพฺพุเต ภควติ เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู เวสาลิยํ กปฺปติ สิงฺคิโลณกปฺปา, กปฺปติ ทฺวงฺคุลกโปฺป, กปฺปติ คามนฺตรกโปฺป, กปฺปติ อาวาสกโปฺป, กปฺปติ อนุมติกโปฺป, กปฺปติ อาจิณฺณกโปฺป, กปฺปติ อามถิตกโปฺป, กปฺปติ ชโฬคิํ ปาตุํ, กปฺปติ อทสกํ นิสีทนํ, กปฺปติ ชาตรูปรชตนฺติ อิมานิ ทสวตฺถูนิ ทีเปสุํฯ

เตสํ สุสุนาคปุโตฺต กาฬาโสโกนาม ราชา ปโกฺข อโหสิฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ยโส กากณฺฑกปุโตฺต วชฺชีสุ จาริกํ จรมาโน เวสาลิกา กิร วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู เวสาลิยํ ทสวตฺถูนิ ทิเปนฺตีติ สุตฺวา น โข ปเนตํ ปฺปติรูปํ, ยฺวาหํ ทสพลสฺส สาสนวิปตฺติํ สุตฺวา อโปฺปสฺสุโกฺก ภเวยฺยํ, สนฺธาหํ อธมฺมวาทิโน นิคฺคเหตฺวา ธมฺมํ ทีเปสฺสามีติ จินฺตยโนฺต เยน เวสาลี, ตทวสริฯ ตทา อายสฺมา มหายโส เรวตสพฺพกามิอาทีหิ สตฺตสเตหิ อรหเนฺตหิ สทฺธิํ สงฺคายิสฺสามีติ เวสาลิยํ วาลุการามํ อาคจฺฉิฯ วชฺชิปุตฺตกาจ ภิกฺขู อุปารมฺภจิตฺตา กาฬาโสกนาม ราชานํ อุปสงฺกมิตฺวา มยํ โข มหาราช อิมสฺมิํ มหาวนาราเม คนฺธกุฏิํ รกฺขิตฺวา วสฺสาม, อิทานิ มหาราช อธมฺมวาทิโน อเญฺญ ภิกฺขู วิลุมฺปิตุกามา วิทฺธํสิตุกามา อาคตาติ อาโรเจสุํฯ กาฬาโสโก จ มหาราชา อาคนฺตุกานํ ภิกฺขูนํ อปฺปวิสนตฺถาย นิวาเรถาติ อมเจฺจ เปเสสิฯ อมจฺจาจ นิวาเรตุํ คจฺฉนฺตา เทวตานํ อานุภาเวน ภิกฺขู น ปสฺสนฺติฯ ตทเหว จ รตฺติภาเค กาฬาโสกมหาราชา โลหกุมฺภีนิรเย ปตนากาเรน สุปินํ ปสฺสิฯ ตสฺส รโญฺญ ภคินิ นนฺทานาม เถรี อากาเสน อาคจฺฉนฺติ ธมฺมวาทิโน มหาเถเร นิคฺคณฺหิตฺวา อธมฺมวาทีนํ ภิกฺขูนํ ปคฺคหเณ โทสพหุลตํ ปกาเสตฺวา สาสนสฺส ปคฺคหณตฺถาย โอวาทํ อกาสิฯ

กาฬาโสกราชา จ สํเวคปฺปโตฺต หุตฺวา อายสฺมนฺตานํ มหายสเตฺถราทีนํ ขมาเปตฺวา อชาตสตฺตุราชา วิย สงฺคายเน ปคฺคหํ อกาสิฯ

มหายสเตฺถราทโย จ กาฬาโสกํ ราชานํ นิสฺสาย วาลุการาเม วชฺชิปุตฺตกานํ ภิกฺขูนํ ปกาสิตานิ อธมฺมวตฺถูนิ ภินฺทิตฺวา อฏฺฐติ มาเสหิ ทุติยสงฺคายนํ อกํสุฯ

ตทา จ มชฺฌิมเทเส ปาตลิปุตฺตนคเร สุสุนาครโญฺญ ปุตฺตภูตสฺส กาฬาโสกรโญฺญ อติเสกํ ปตฺวา ทสวสฺสานิ อเหสุํฯ ปรมฺมรเฎฺฐ ปน สิริเขตฺตนคเร ทฺวตฺตโคงฺกสฺสนาม รโญฺญ อภิ

สิตฺตกาลโต ปุเร เอกวสฺสํ อโหสิฯ ชินสาสนํ ปน วสฺสสตํ อโหสิฯ

อิมิสฺสญฺจ ทุติยสงฺคีติยํ มหายส เรวต สพฺพกามิปฺปมุขา สตฺตสตปฺปมาณา มหาเถรา ทุติยํ สงฺขายิตฺวา ทุติยํ สาสนํ ปคฺคเหสุํฯ

อายสฺมา มหายสเตฺถโรจนาม ปญฺจหิ เอตทคฺคฐาเน หิ ภควตา โฐมิตสฺส อานนฺทเตฺถรสฺส สทฺธิวิหาริโก อโหสิฯ วชฺชิปุตฺตกานํ ภิกฺขูนํ อธมฺมวตฺถุทีปนํ ทุติยสงฺคีติยํ การณเมวฯ กาฬาโสกราชาจ ปเคว อธมฺมวาทีภิกฺขูนํ สหาโยปิ สมาโน ปุน ธมฺมวาทิภิกฺขูนํ สหาโย หุตฺวา อนุคฺคหํ อกาสิฯ ตสฺมา ทุติยสาสนปคฺคโห ราชาติ เวทิตโพฺพฯ

ทุติยสงฺคีติยํ ปน มหายสเตฺถร เรวต สพฺพกามิปฺปมุขานํ สตฺตสตานํ มหาเถรานํ สิสฺสปรมฺปรา อเนกา โหนฺติ, คณนปถํ วีติวตฺตาฯ ยเมตฺถ อิโต ปรํ วตฺตพฺพ, ตํ อฏฺฐกถายํ วุตฺตนเยน เวทิตพฺพํฯ เต ปน มหาเถรา ทุติยํ สงฺคายิตฺวา ปรินิพฺพายึสูติฯ โหนฺติ เจตฺถ–

พุทฺธิมโนฺต จ เย เถรา,
ทุติยสฺสงฺคิตึ กตฺวา;
สาสนํ ปคฺคหิตฺวาน,
มจฺจูวสํว สมฺปตฺตาฯ

อิทฺธิมโนฺตปิ เย เถรา,
มจฺจุโน ตาว วสํ คมุํ;
กถํเยว มยํ มุตฺตา,
ตโต อารก มุจฺจนาติ;

อยํ ทุติยสงฺคีติกถาสเงฺขโปฯ

ตโต ปรํ อฏฺฐตึสาธิกานิ เทฺววสฺสสตานิ สมฺมาสพฺพุทฺธสฺส ภควโต สาสนํ นิรากุลํ อโหสิ นิรพฺพุทํฯ อฏฺฐตึสาธิเก ปน ทฺวิวสฺสสเต สมฺปเตฺต ปาฏลิปุตฺต นคเร สิริธมฺมาโสกสฺสนาม รโญฺญ กาเล นิโคฺรธสามเณรํ ปฏิจฺจ พุทฺธสาสเน ปสีทิตฺวา ภิกฺขุสงฺฆสฺส ลาภสกฺการํ พาหุลฺลํ อโหสิฯ ตทา สฏฺฐิสหสฺสมตฺตา ติตฺถิยา ลาภสกฺการํ อเปกฺขิตฺวา อปพฺพชิตาปิ ปพฺพชิตาวิย หุตฺวา อุปาสถปวารณาทิกเมฺมสุ ปวิสนฺติ, เสยฺยถาปินาม หํสานํ มเชฺฌ พกา, ยถา จ คุนฺนํ มเชฺฌ ควชา, ยถา จ สินฺธวานํ มเชฺฌ คทฺรภาติฯ

ตทา ภิกฺขุสโงฺฆ อิทานิ อปริสุทฺธา ปริสาติ มนสิ กริตฺวา อุโปสถํ น อกาสิฯ สาสเน อพฺพุทํ หุตฺวา สตฺตวสฺสานิ อุโปสถปวารณานิ ฉิชฺชนฺติฯ สิริธมฺมาโส โก จ ราชา ตํ สุตฺวา ตํ อธิกรณํ วูปสเมหิ อุโปสถํ การาเปหีติ เอกํ อมจฺจํ เปเสสิฯ อมโจฺจ จ ภิกฺขู อุโปสถํ อกตฺตุกาเมกึ กริสฺสามีติ ราชานํ ปฏิปุจฺฉิตุํ อวิสหตาย สยํ มูโฬฺห หุตฺวา อเญฺญน มูเฬฺหน มเนฺตตฺวา สเจ ภิกฺขุสโงฺฆ อุโปสถํ น กเรยฺย, ภิกฺขุสงฺฆํ ฆาเตตุกาโม มหาราชาติ สยํ มูโฬฺห หุตฺวา มูฬฺหสฺส สนฺติกา มูฬฺหวจนํ สุตฺวา วิหารํ คนฺตฺวา อุโปสถํ อกตฺตุกามํ ภิกฺขุสงฺฆํ ฆาเตสิฯ

ราชา จ ตํ สุตฺวา อยํ พาโล มยา อนาณโตฺตว หุตฺวา อีทิสํ ลุทฺทกมฺมํ อกาสิ, อหํ ปาปกมฺมโต มุจฺจิสฺสามิวา มาวาติ ทฺวฬฺหชาโต หุตฺวา มหาโมคฺคลิปุตฺต ติสฺสเตฺถรํ คงฺคาย ปติโสตโต อาเนตฺวา ตํ การณํ เถรํ ปุจฺฉิฯ เถโร จ ทีปกติตฺติรชาตเกน อเจตนตาย ปาปกมฺมโต โมเจสฺสสีติ วิสฺสเชฺชสิ, สตฺตาหมฺปิ ติตฺถิยานํ วาทํ สิริธมฺมาโสกรโญฺญ สิกฺขาเปสิ, วาเทน

วาทํ ตุลยิตฺวา สฏฺฐิสหสฺสมตฺเต ติตฺถิเย สาสนพาหิรํ อกาสิฯ ตทา ปน อุโปสถํ อกาสิฯ ภควตา วุตฺตนิยาเมเนว กถาวตฺถุญฺจ ภิกฺขุสงฺฆมชฺเฌ พฺยากาสิ ฯ อโสการาเม จ สหสฺสมตฺตา มหาเถรา นวหิ มาเสหิ สงฺคายึสุฯ

ตทา มชฺฌิมเทเส ปาฏลิปุตฺตนคเร สิริธมฺมาโสกรโญฺญ รชฺชํ ปตฺวา อฏฺฐารสวสฺสานิ อเหสุํฯ มรมฺมรฏฺเฐ ปน สิริเขตฺตนคเร รโมฺพงฺกสฺสนาม รโญฺญ รชฺชํ ปตฺวา ทฺวาทส วสฺสานิ อเหสุนฺติฯ

อิมิสฺสญฺจ ตติยสงฺคีติยํ มหาโมคฺคลิปุตฺตติสฺสตฺเถโรนาม ทุติยสงฺคายเกหิ มหาเถเรหิ พฺรหฺมโล กํ คนฺตฺวา สาสนสฺส ปคฺคหณตฺถํ ติสฺสนาม มหาพฺรหฺมานํ อายาจิต นิยาเมน ตโต จวิตฺวา อิธ โมคฺคลิยานาม พฺราหฺมณิยา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺตสโตฺตฯ

ลาภสกฺการํ อเปกฺขิตฺวา สฏฺฐิสหสฺสมตานํ ติตฺถิยานํ สมณาลยํ กตฺวา อุโปสถปวารณาทีสุ กเมฺมสุ ปเวสนํ ปริสาย อสุทฺธตฺตา สตฺตวสฺสานิ อุโปสถสฺส อกรณญฺจ สาสนสฺส ปคฺคหเณ การณเมวฯ มหาโมคฺคลิปุตฺตติสฺส มชฺฌนฺติก มหาเรวปฺปมุขา มหาเถรา ตติยํ สงฺคายิตฺวา ตติยํ สาสนํ ปคฺคเหสุํฯ

สิริธมฺมาโสกราชา จ ติตฺถิยานํ วาทํ สลฺลเกฺขตฺวา ติตฺถิเย พหิสาสนกรณาทีหิ สาสนสฺส ปคฺคโห ราชาติ เวทิตโพฺพฯ มหาโมคฺคลิปุตฺตติสฺส มชฺฌินฺติก มหาเรวปฺปมุขานํ สหสฺสมตฺตานํ มหาเถรานํ สิสฺสปรมฺปรา อเนกา โหนฺติ, คณนปถํ วีติวตฺตาฯ ยเมตฺถ อิโต ปรํ วตฺตพฺพํ, ตํ อฏฺฐกถายํ วุตฺตนเยน เวทิตพฺพํฯ เต ปน มหาเถรา ตติยํ สงฺคายิตฺวา ปรินิพฺพายึสูติฯ โหนฺติ เจตฺถ–

มหิทฺธิกาปิ เย เถรา,
สงฺคายิตฺวาน สาสเน;
มจฺจูวสํว คจฺฉิํสุ,
อพฺภคพฺภํว ภากโรฯ

ยถา เอเตจ คจฺฉนฺติ,
ตถา มยมฺปิ คจฺฉาม;
โกนาม มจฺจุนา มุเจฺจ,
มจฺจูปรายนา สตฺตาฯ

ตสฺมา หิ ปณฺฑิโต โปโส,
นิพฺพานํ ปน อจฺจุตํ;
ตเสฺสว สจฺฉิกตฺถาย,
ปุญฺญํ กเรยฺย สพฺพทาติฯ

อยํ ตติยสงฺคีติกถาสเงฺขโปฯ

ตโต ปรํ กตฺถ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ภควโต สาสนํ สุฏฺฐุ ปติฏฺฐหิสฺสตีติ วิมํสิตฺวา มหาโมคฺคลิปุตฺตติสฺสตฺเถโร ปจฺจนฺตเทเส ชินสาสนสฺส สุปฺปติฏฺฐิยมานภาวํ ปสฺสิตฺวา นวฏฺฐานานิ ชินสาสนสฺส ปติฏฺฐาปนตฺถาย วิสุํ วิสุํ มหาเถเร เปเสสิฯ เสยฺยถิทํฯ มหามหินฺทเตฺถรํ สีหฬทีปํ เปเสสิ-ตฺวํ เอตํ ทีปํ คนฺตฺวา ตตฺถ สาสนํ ปติฏฺฐเปหีติ, โสณเตฺถรํ อุตฺตรเตฺถรญฺจสุวณฺณ

ภูมึ, มหารกฺขิตเตฺถรํ โยนกโลกํ, รกฺขิตเตฺถรํ วนวาสีรฏฺฐํ, โยนกธมฺมรกฺขิตเตฺถรํ อปรนฺตรฏฺฐํ, มชฺฌนฺติ กเตฺถรํ กสฺมีรคนฺธา รรฏฺฐํ, มหาเรวเตฺถรํ มหึสกมณฺฑลํ, มหาธมฺมรกฺขิตเตฺถรํ มหารฏฺฐํ, มชฺฌิมเตฺถรํ จีนรฏฺฐนฺติฯ ตตฺถ จ อุปสมฺปทปโหนเกน สเงฺฆน สทฺธึ เปเสสิฯ เต จ มหาเถรา วิสุํ วิสุํ คนฺตฺวา สาสนํ ตตฺถ ตตฺถ ปติฏฺฐาเปสุํฯ ปติฏฺฐาเปตฺวา จ เตสุ เตสุ ฐาเนสุ ภิกฺขูนํ กาสาวปโชฺชเตน วิโชฺชตมานา อพฺภหิมธูรโชราหุสงฺขาเตหิ วิมโตฺต วิย นิสานาโถ ชินสาสนํ อนนฺตรายํ หุตฺวา ปติฏฺฐาสิฯ

เตสุ ปน นวสุ ฐาเนสุ สุวณฺณภูมินาม อธุนา สุธมฺมนครเมวฯ กสฺมา ปเนตํ วิญฺญายตีติ เจฯ มคฺคานุมานโต ฐานานุมานโต วาฯ กถํ มคฺคานุมานโตฯ อิโต กิร สุวณฺณภูมิ สตฺตมตฺตานิ โยชนสตานิ โหนฺติ, เอเกน วาเต น คจฺฉนฺตี นาวา สตฺตหิ อโหรเตฺตหิ คจฺฉติ, อเถกสฺมึ สมเย เอวํ คจฺฉนฺติ นาวา สตฺตาหมฺปิ นทิยา วฏฺฏมจฺฉ ปิเฏฺฐ เนว คตาติ อฏฺฐกถายํ วุเตฺตน สีหฬฑีปโต สุวณฺณภูมึ คตมคฺคปฺปมาเณน สุขมฺมปุรโต สีหฬฑีปํ คตมคฺคปฺปมาณํ สเมติฯ สุธเมฺม ปุรโต กิร หิ หึสฬฑีปํ สตฺตมตฺตานิ โยชนสตานิ โหนฺติ, อุชุํ วายุอาคมนกาเล คจฺฉนฺติ วายุนาวา สตฺตหิ อโหรเตฺตหิ สมฺปาปุณาติฯ เอวํมคฺคานุมานโต วิญฺญายติฯ

กถํ ฐานานุมานโตฯ สุวณฺณภูมิ กิร มหาสมุทฺทสมีเป ติฏฺฐติ, นานาเวรชฺชกานมฺปิ วาณิชานํ อุปสงฺกมนฏฺฐานภูตํ มหาติตฺถํ โหติฯ เตเนว มหาชนกกุมาราทโย จมฺปานคราทิโต สํโวหารตฺถาย นาวาย สุวณฺณภูมึ อาคมํสูติฯ สุธมฺมปุรมฺปิ อธุนา มหาสมุทฺทสมีเปเยว ติฏฺฐติฯ เอวํ ฐานานุมาสโต วิญฺญายตีติฯ

อปเร ปน สุวณฺณภูมินาม หริภุญฺชรฏฺฐํเยว, ตตฺถ สุ วณฺณสฺส พาหุลฺลตฺตาติ วทนฺติฯ อเญฺญ ปน สิยามรฏฺฐํเยวาติ วทนฺติฯ ตํ สพฺพํ วิมํสิตพฺพํฯ

อปรนฺตํ นาม วิสุํ เอกรฏฺฐเมวาติ อปเร วทนฺติฯ อเญฺญ ปน อปรนฺตํนาม สุนาปรนฺตรฏฺฐเมวาติ วทนฺติฯ ตํ ยุตฺตเมวฯ กสฺมา อปรนฺตํ นาม สุนาปรนฺตรฏฺฐเมวาติ วิญฺญายตีติ เจฯ อฏฺฐกถาสุ ทฺวีหิ นาเมหิ วุตฺตตฺตาฯ อุปริปณฺณาสอฏฺฐกถายญฺหิ สฬายตนสํยุตฺตฏฺฐกถายญฺจ อฏฺฐกถาจริเยหิ สุนาปรนฺตรเฏฺฐ โกณฺฑธานเตฺถเรน สลากาทานาธิกาเร ลเทฺธตทคฺคฏฺฐานตํ ทสฺสเนฺตหิ อปรนฺตรฏฺฐํ สุน สเทฺทน โยเชตฺวา วุตฺตํฯ ธมฺมปทฏฺฐกถายํ ปน องฺคุตฺตรฏฺฐกถายญฺจ ตเมว รฏฺฐํ วินา สุนสเทฺทน วุตฺตํฯ สุนสโทฺท เจตฺถ ปุตฺตปริยาโยฯ มนฺธาตุรโญฺญ เชฏฺฐปุโตฺต จตุทฺทีปวาสิ โน ปโกฺกสิตฺวา เตสํ วิสุํ วิสุํ นิวาสฏฺฐานํ นิยฺยาเทสิฯ ตตฺถ อุตฺตรทีปวาสีนํ ฐานํ กุรุรฏฺฐํนาม, ปุพฺพทีปวาสีนํ ปน เวเทหรฏฺฐํนาม, ปจฺฉิมทีปวาสีนํ อปรนฺตํนามฯ ภตฺตปจฺฉิมทีเป ชาตตฺตา เต สุนสเทฺทน วุตฺตาฯ ตตฺร ชาตาปิ หิ เตสํ ปุตฺตาติวา สุนาติวา วุตฺตา, ยถา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขูติฯ วตฺติจฺฉาวเสน วา วาจาสิลิฏฺฐวเสน จ อิทเมว สุนสเทฺทน วิเสเสตฺวา โวหรนฺตีติ ทฏฺฐพฺพํฯ

โยนกรฏฺฐํนาม ยวนมนุสฺสานํ นิวาสฏฺฐานเมว, ยํชงฺคมงฺฆอิติ วุจฺจติฯ

วนวาสีรฏฺฐํนาม สิริเขตฺตนครฏฺฐานโมฯ เกจิ ปน วนวาสีรฏฺฐํนาม เอกํ รฏฺฐเมว, น สิริเขตฺตนครฏฺฐานนฺติ วทนฺติฯ ตํ น สุนฺทรํฯ สิริเขตฺตนครฏฺฐานเมว หิ วนวาสีรฏฺฐํ นามฯ กสฺมา ปเนตํ วิญฺญายตีติเจฯ อิมสฺส อมฺหากํ รโญฺญ ภาติกรโญฺญ กาเล สิริเขตฺตนคเร คุเมฺภหิ ปฏิจฺฉาทิเต เอกสฺมึ ปถวิปฺปเเญฺช อโนฺต นิมฺมุชฺชิตฺวา ฐิตํ โปราณิกํ เอกํ โลหมยพุทฺธปฏิมิพฺพํ ปฏิลภิ, ตสฺส จ ปลฺลเงฺก อิทํ วนวาสีรฏฺฐวาสีนํ ปูชนตฺถายาติอาทินา โปราณเลขนํ ทิสฺสติ, ตสฺมา เยเวตํ วิญฺญายตีติฯ

กสฺมีรคนฺธารรฏฺฐํนาม กสฺมีรรฏฺฐํ คนฺธารรฏฺฐญฺจฯ ตานิ ปน รฏฺฐานิ เอกาพทฺธานิ หุตฺวา ติฏฺฐนฺติฯ เตเนว มชฺฌนฺติ กเตฺถรํ เอกํ ทฺวีสุ รเฏฺฐสุ เปเสสิฯ ชนปทตฺตา ปน นปุํสเกกตฺตํ ภวติฯ ตทา ปน เอกสฺส รโญฺญ อาณาย ปติฏฺฐานวิสยตฺตา เอกตฺตวจเนน อฏฺฐกถายํ วุตฺตนฺติปิ วทนฺติฯ

มหิํสกมณฺฑลํนาม อนฺธกรฏฺฐํ, ยํ ยกฺขปุรรฏฺฐนฺติ วุจฺจติฯ

มหารฏฺฐํนาม มหานครรฏฺฐํฯ อาธุนา หิ มหารฏฺฐเมว น ครสเทฺทน โยเชตฺวา มหานครรฏฺฐนฺติ โวหรนฺตีติฯ สิยามรฏฺฐนฺติปิ วทนฺติ อาจริยาฯ

จินรฏฺฐํนาม หิมวเนฺตน เอกาพทฺธํ หุตฺวา ฐิตํ จีนรฏฺฐํ เย วาติฯ

อิทํ สาสนสฺส นวสุ ฐาเนสุ วิสุํ วิสุํ ปติฏฺฐานํฯ

อิทานิ อาทิโต ปฏฺฐาย เถรปรมฺปรกถา วตฺตพฺพาฯ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส หิ ภควโต สทฺธิวิหาริโก อุปาลิเตฺถ โร,ตสฺส สิโสฺส ทาสกเตฺถโร, ตสฺส สิโสฺส โสณกเตฺถโร, ตสฺส สิโสฺส สิคฺควเตฺถโร จนฺทวชฺชิเตฺถ โร จ, เตสํ สิโสฺส โมคฺคลิปุตฺตติสฺสเตฺถโรติ อิเม ปญฺจมหาเถรา สาสนวํเส อาทิภูตา อาจริยปรมฺปรานามฯ เตสญฺหิ สิสฺสปรมฺปรภูตา เถรปรมฺปรา ยาวชฺชตนา น อุปจฺฉินฺนนฺติฯ อาจริยปรมฺปราย จ ลชฺชิภิกฺขู เยว ปเวเสตฺวา กเถตพฺพา โน อลชฺชิภิกฺขูฯ อลชฺชีภิกฺขู นาม หิ พหุสฺสุตาปิ สมานา ลาภครุโลกครุอาทิหิ ธมฺมตนฺติ นาเสตฺวา สาสนวเร มหาภยํ อุปฺปาเทนฺตีติฯ สาสนรกฺขนกมฺมํนาม หิ ลชฺชีนํเยว วิสโย โน อลชฺชีนํฯ เตนาหุ โปราณา เถรา, อนาคเต สาสนํ โก นาม รกฺขิสฺสตีติ อนุเปกฺขิตฺวา อนาคเต สาสนํ ลชฺชิโน รกฺขิสฺสนฺติ, ลชฺชิโน รกฺขิสฺสนฺติ, ลชฺชิโน รกฺขิสฺสนฺตีติ ติกฺขาตฺตุํ วาจํ นิจฺฉาเรสุํฯ เอวํ มชฺฌิมเทเสปิ อลชฺชีปุคฺคลา พหุ สนฺตีติ เวทิตพฺพาฯ

ปรินิพฺพานโต หิ ภควโต วสฺสสตานํ อุปริ ปุเพฺพ วุตฺตนเยเนว วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู อธมฺมวตฺถูนิ ทีเปตฺวา ปฐมสงฺคีติกาเล พหิกเตหิ ปาปภิกฺขูหิ สทฺธิํ มเนฺตตฺวา สหายํ คเวเสตฺวา มหาสงฺคีติโวหาเรน มหาเถรา วิย สงฺคีติํ อกํสุฯ กตฺวา จ วิสุํ คณา อเหสุํฯ อโหวต อิทํ หาสิตพฺพกมฺมํ, เสยฺยถาปิ นาม ชรสิงฺคาโล จตุปฺปทสามเญฺญน มานํ ชเปฺปตฺวา อตฺตานํ สีหํ วิย มญฺญิตฺวา สีโห วิย สีหนาทํ นทีติฯ เต ปาวจนํ ยถา ภูตํ อชานิตฺวา สทฺทจฺฉายามเตฺตน ยถา ภูตํ อตฺถํ นาม สิํสุฯ กิญฺจิ ปาวจนมฺปิ อปเนสุํฯ ตญฺจ สกคเณเยว โหติ, น ธมฺมวาทีคเณฯ ธมฺมวินยํ วิโกเปตฺวา ยถิจฺฉิต วเสเนว จริํสุฯ อยํ ปน มหาสงฺคีตินาม เอโก อธมฺมวาทีคโณฯ

ตโต ปจฺฉา กาลํ อติกฺกเนฺต ตโตเยว อญฺญมญฺญํ วาทโต ภิชฺชิตฺวา โคกุลิโกนาม เอโก คโณ เอกโพฺยหาโรนาม เอโกติ เทฺว คณา ภิชฺชิํสุฯ ตโต ปจฺฉา โคกุลิกคณคณโตเยว อญฺญมญฺญํ ภิชฺชิตฺวา พหุสฺสุติโกนาม เอโก คโณ ปญฺญตฺติวาโทนาม เอโกติ เทฺว คณา ภิชฺชิํสุฯ ปุนปิ เตหิเยว คเณหิ เจติยวาโทนาม เอโก คโณ ภิชฺชิฯ

ตโต ปจฺฉา จิรกาลํ อติกฺกเนฺต ธมฺมวาทีคเณหิ วิสภาคคณํ ปวิสิตฺวา มหิํสาสโกนาม เอโกคโณ วชฺชิปุตฺตโกนาม เอโกติ เทฺว คณา ภิชฺชิํสุฯ ตโต ปจฺฉาปิ วชฺชิปุตฺตกคณโตเยว อญฺญมญฺญํ ภิชฺชิตฺวา ธมฺมุตฺตริโกนาม เอโก คโณ, ภทฺทยานิโกนาม เอโก, ฉนฺนาคาริโกนาม เอโก, สมฺมิติโกนาม เอโกติ จตฺตาโร คณา ภิชฺชิํสุฯ

ปุนปิ มหึสาสกคณโต อญฺญมญฺญํ ภิชฺชิตฺวา สพฺพตฺถิวาโทนาม เอโก คโณ, ธมฺมคุตฺติโกนาม เอโก, กสฺสปิโยนาม เอโก, สงฺกนฺติโกนาม เอโก, สุตฺตวาโท นาม เอโกติ ปญฺจ คณา ภิชฺชึสุฯ

เอวํ มชฺฌิมเทเส ทุติยสงฺคีตึ สงฺคายนฺตานํ มหาเถรานํ ธมฺมวาทีเถรวาทคณโต วิสุํ วิสุํ ภิชฺชมานา อธมฺมวาทีคณา สตฺตรส อเหสุํฯ เต จ อธมฺมวาทีคณา สาสเน เถรปรมฺปราย อนโนฺต คธาฯ เต หิ สาสเน อุปการา น โหนฺติ, เถรปรมฺปราย จ ปเวเสตฺวา คณฺหิตุํ น สกฺกา, ยถา หํสคเณ พโก, ยถา จ โค คเณ ควโช, ยถา จ สุวณฺณคเณ หารกุโฏติฯ

มหากสฺสปเตฺถราทิโต ปน อาคตา เถรปรมฺปรา อุปาลิ ทาสโก เจวาติอาทินา ปริวารขนฺธเก สมนฺตปาสาทิกฎฺฐกถายญฺจ อาคตนเยเนว เวทิตพฺพาฯ

อุปาลิเตฺถราทีนํ ปริสุทฺธาจาราทีนิ อนุมาเนตฺวา ยาว โมคฺคลิปุตฺตติสฺสเตฺถรา, ตาว เตสํ เถรานํ ปริสุทฺธา จาราทีนีติ สกฺกา ญาตุํ, เสยฺยถาปิ นทิยา อุปริโสเต เมฆวสฺสานิ อนุมาเนตฺวา อโธโสเต นทิยา อุทกสฺส พาหุลฺลภาโว วิญฺญาตุํ สกฺกาติ อยํ การณานุมานนโย นามฯ

ยาว ปน โมคฺคลิปุตฺตติสฺสเตฺถรา, ตาว เถรานํ ปริสุทฺธาจาราทีนิ อนุมาเนตฺวา อุปาลิเตฺถรสฺส ปริสุทฺธาจาราทีนีติ สกฺกา ญาตุํ, เสยฺยถาปิ นาม อุปริธูมํ ปสฺสิตฺวา อนุมาเนตฺวา อคฺคิ อตฺถีติ สกฺกา ญาตุนฺติ อยํ ผลานุมานน โย นามฯ

อทิภูตสฺส ปน อุปาลิเตฺถรสฺส อวสานภูตสฺส จ โมคฺคลิปุตฺตติสฺสเตฺถรสฺส ปริสุทฺธาจาราทีนิ อนุมาเนตฺวา มเชฺฌ ทาสกโสณสิคฺควาทีนํ เถรานํ ปริสุทฺธาจาราทีนิติ สกฺกา ญาตุํ, เสยฺยถาปิ นาม สิลาปฎฺฎสฺส โอรภาเค ปารภาเค จ มิคปทวฬญฺชนํ ทิสฺวา อนุมาเนตฺวา มเชฺฌ อปากฎํ ปทวฬญฺจนํ อตฺถีติ สกฺกา ญาตุนฺติ อยํ มิคปทวฬญฺชน นโย นามฯ

เอวํ ตีหิ นเยหิ อยํ เถรวาทคโณ ธมฺมวาทีลชฺชิเปสโลติ เวทิตโพฺพฯ เอวมฺปริปิ นโยเนตโพฺพฯ เถรปรมฺปรา จ ยาว โปตฺถการุฬฺหา ปริวารขนฺธเก สมนฺต ปาสาทิกายญฺจ ตโต มหิโนฺท อิฏฺฏิโยติอาทินา วุตฺต นเยน เวทิตพฺพาติฯ

อิติ สาสนวํเส นวฎฺฐานาคตสาสนวํสกถามโคฺค

นาม ปฐโม ปริเจฺฉโทฯ

๒. สีหฬทีปิกสาสนวํสกถามโคฺค

๒. อิทานิ สีหฬทีปสาสนกถามคฺคํ วตฺตุํ โอกาโส อนุปฺปตฺโต, ตสฺมา ตํ วกฺขามิฯ

สีหฬทีปญฺหิ สาสนสฺส ปติฏฺฐานภูตตฺตา เจติยคพฺภสทิสํ โหติฯ สมฺมาสมฺพุทฺโธ กิร สีหฬทีปํ ธรมานกาเลปิ ติกฺขตฺตุํ อคมาสิฯ ปฐมํ ยกฺขานํ ทมนตฺถํ เอกโกว คนฺตฺวา ยเกฺข ทเมตฺวา มยิ ปรินิพฺพุเต สีหฬทีเป สาสนํ ปติฏฺฐหิสฺสตีติ ตมฺพปณฺณิทีเป อารกฺขํ กโรโนฺต ติกฺขตฺตุํ ทีปํ อาวิญฺฉิฯ ทุติยํ มาตุลภาคิเนยฺยานํ นาครา ชูนํ ทมนตฺถาย เอกโกว คนฺตฺวา เต ทเมตฺวา อคมาสิฯ ตติยํ ปญฺจภิกฺขุสตปริวาโร คนฺตฺวา มหาเจติยฏฺฐาเน จ ถูปารามเจติยฏฺฐาเน จ มหาโพธิปติฏฺฐิตฏฺฐาเน จ มหิยงฺคณเจติยฏฺฐาเน จ มุทิงฺคณเจติยฏฺฐาเน จ ทีฆวาปิ เจติยฏฺฐาเน จ กลฺยาณิยเจติยฏฺฐาเน จ นิโรธสมาปตฺตึ สมาปชฺชิตฺวา นิสีทิฯ

ตทา จ ปน สาสนํ โอคาเหตฺวาน ตาว ติฏฺฐติฯ ปจฺฉา ปน ยถาวุตฺตเตฺถรปรมฺปราย สมภินิวิเฏฺฐน มหาโมคฺคลิปุตฺตติสฺสเตฺถเรน เปสิโต มหินฺทเตฺถโร ชินจเกฺก ปญฺจตึสาธิเก ทฺวิสเต สมฺปเตฺต ทุติยกตฺติกมาเส อิฏฺฏิเยน อุตฺติเยน สมฺพุเลน ภทฺทสาเลน จาติ เอเตหิ เถเรหิ สทฺธึ สีหฬทีปํ อคมาสิฯ โสณุตฺตรเตฺถราทโย ชินจเกฺก ปญฺจตึสาธิเก ทฺวิสเต สมฺปเตฺต ทุติยกตฺติกมาเสเยว สาสนสฺส ปติฏฺฐาปนตฺถาย อตฺตโน อตฺตโน สมฺปตฺตภารภูตํ ตํ ตํ ฐานํ อคมํสุฯ

มหามหินฺทเตฺถโร ปน สตฺตมาสานิ อาคเมตฺวา ชินจเกฺก ฉตฺตึสาธิเก ทฺวิสเต สมฺปเตฺต เชฏฺฐมาสสฺส ปุณฺณมิยํ สีหฬทีปํ สาสนสฺส ปติฏฺฐาปนตฺถาย อคมาสิฯ เตเนว เตสุ นวสุ ฐาเนสุ สีหฬทีปํ ฉตฺตึสาธิเก ทฺวิส เต อคมาสิฯ อญฺญานิ ปน อฏฺฐ ฐานานิ ปญฺจตึสาธิกทฺวิสเตเยว อคมาสีติ วิสุํว วตฺถเปตโพฺพฯ

กสฺมา ปน มหามหินฺทเตฺถโร สตฺตมาสานิ อาคเมตฺวา สพฺพปจฺฉา สีหฬทีปํ คจฺฉตีติฯ สีหฬทีเป มุฏสิโว นาม ราชา ชราทุพฺพโล อโหติ, สาสนํ ปคฺคเหตุํ อสมโตฺถ, ตสฺส ปน ปุโตฺต เทวานํ ปิย ติโสฺส นาม ราชกุมาโร ทหโร สาสนํ ปคฺคเหตุํ สมโตฺถ ภวิสฺสติ, โส จ เทวานํ วิยติโสฺส รชฺชํ ตาว ลภตุ เวทิสฺสกคิรินคเร มาตุยา สทฺธึ ญาตเก ตาว ปสฺสามีติ อเปกฺขิตฺวา สตฺตมาสานิ อาคเมตฺวา ฉตฺตึสาธิกทฺวิสเตเยว ชินจเกฺก มหามหินฺทเตฺถโร สีหฬทีปํ คจฺฉตีติ เวทิตพฺพํฯ

มหามหินฺทเตฺถโร จ อิฏฺฏิยาทีหิ เถเรหิ จตูหิ ภาคิเนยฺเยน สุมนสามเณเรน ภณฺฑุเกน นาม อุปาสเก น จาติ เอเตหิ สทฺธึ ฉตฺตึสาธิเก ทฺวิสเต ชินจเกฺก เชฏฺฐมาสปุณฺณมิยํ สุวณฺณหํสา วิย เชฏฺฐมาเส นภํ อุคฺคนฺตฺวา อากาสมเคฺคน อนุราธปุรสฺส ปุรตฺถิมทิสาภาเค มิสฺสกปพฺพตกูเฏ ปติฏฺฐาสิฯ

เชฏฺฐมาสสฺส จ ปุณฺณมิยํ ลงฺกาทีเป เชฏฺฐมูลนกฺขตฺตสภา หุตฺวา มนุสฺสา ฉณํ อกํสุฯ เตเนวาห สารตฺถทีปนิยํ นาม วินยฏีกายํ, เชฏฺฐมาสสฺส ปุณฺณมิยํ เชฏฺฐนกฺขตฺตํ มูลนกฺขตฺตํวา โหตีติฯ ตตฺถ จ ปุณฺณมินกฺขตฺตํ ราชมตฺตเนฺต ปุณฺณมินกฺขตฺตวิจารณนเยน วุตฺตนฺติ ทฏฺฐพฺพํฯ

เทวานํ ปิย ติโสฺส จ ราชา นกฺขตฺตํ นาม โฆสาเปตฺวา ฉณํ กาเรถาติ อมเจฺจ อาณาเปตฺวา จตฺตาลี สปุริสสหสฺสปริวาโร นครมฺหา นิกฺขมิตฺวา เยน มิสฺส กปพฺพโต, เตน ปายาสิ มิควํ

กีฬิตุกาโมฯ อถ ตสฺมึ ปพฺพเต อธิวตฺถา เอกา เทวตา มิครูเปน ราชานํ ผโลเภตฺวา ปโกฺกสิตฺวา เถรสฺส อภิมุขํ อกาสิฯ

เถโร ราชานํ อาคจฺฉนฺตํ ทิสฺวา มมํเยว ราชา ปสฺสตุ มา อิตเรติ อธิฏฺฐหิตฺวา ติสฺส ติสฺส อิโต เอหีติ อาหฯ ราชา ตํ สุตฺวา จินฺเตสิ, อิมสฺมึ ทีเป ชาโต สกโลปิ มนุโสฺส มํ ติโสฺสติ นามํ คเหตฺวา อาลปิตุํ สมโตฺถ นาม นตฺถิ, อยํ ปน ภินฺนภินฺนปฏธโร ภณฺฑุกาสาว วสโน มํ นาเมน อาลปติ, โก นุโข อยํ ภวิสฺสติ, มนุโสฺส วา อมนุโสฺส วาติฯ เถโร อาห,–

สมณา มยํ มหาราช, ธมฺมราชสฺส สาวกา;
ตเวว อนุกมฺปาย, ชมฺพุทีปา อิธาคตาติฯ

ตทา จ เทวานํ ปิยติโสฺส ราชา อโสกรญฺญา เปสิเตน อภิเสเกน เอกมาสาภิสิโตฺต อโหสิฯ วิสาขปุณฺณมายํ หิสฺส อภิเสกมกํสุฯ โส จ อโสกรญฺญา เปสิเต ธมฺมปณฺณากาเร รตนตฺตยคุณปฺปฏิสํยุตฺตํ สาสนปฺปวตฺตึ อจิรสฺสุตํ อนุสฺสรมาโน ตํ เถรสฺส สมณา มยํ มหาราช, ธมฺมราชสฺส สาวกาติ วจนํ สุตฺวา อยฺยา นุโข อาคตาติ ตาวเทว อาวุธํ นิกฺขิปิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ สโมฺมทนียํ กถํ กถยมาโนฯ ยถาห,–

อาวุธํ นิกฺขิปิตฺวาน, เอกมนฺตํ อุปาวิสิ;
นิสชฺช ราชา สโมฺมทิ, พหุํ อตฺถูปสญฺหิตนฺติฯ

สโมฺมทนียํ กถญฺจ กุรุมาเนเยว ตสฺมึ ตานิปิ จตฺตาลีสปุริสสหสฺสานิ อาคนฺตฺวา สมฺปริวาเรสุํฯ ตทาเถโร อิตเรปิ ฉ ชเน ทเสฺสสิฯ ราชา ทิสฺวา อิเม กทา อาคตาติ อาหฯ มยา สทฺธิํเยว มหาราชาติฯ อิทานิ ปน ชมฺพุทีเป อเญฺญปิ เอวรูปา สมณา สนฺตีติฯ สนฺติ มหาราช เอตรหิชมฺพุทีโป กาสาวปโชฺชโต อิสิวาตปฏิวาโต, ตสฺมึ–

เตวิชฺชา อิทฺธิปตฺตา จ, เจโตปริยโกวิทา;
ขีณาสวา อรหโนฺต, พหู พุทฺธสฺส สาวกาติฯ

ภเนฺต เกน อาคตตฺถาติฯ เนว มหาราช อุทเกน, น ถเลนาติฯ ราชา อากาเสน อาคตาติ อญฺญาสิฯ เถโร อตฺถิ นุโข รโญฺญ ปญฺญาเวยฺยตฺติกนฺติ วีมํสนตฺถาย อาสนฺนํ อมฺพรุกฺขํ อารพฺภ ปญฺหํ ปุจฺฉิ, –

กินฺนาโม มหาราช อยํ รุโกฺขติฯ อมฺพรุโกฺข นาม ภเนฺตติฯ อิมํ ปน มหาราช อมฺพํ มุญฺจิตฺวา อโญฺญ อโมฺพ อตฺถิ วา นตฺถิ วาติฯ อตฺถิ ภเนฺต อเญฺญปิ พหู อมฺพรุกฺขาติฯ อิมญฺจ อมฺพํ เต จ อเมฺพ มุญฺจิตฺวา อตฺถิ นุโข มหาราช อเญฺญ รุกฺขาติฯ อตฺถิ ภเนฺต, เต ปน น อมฺพรุกฺขาติฯ อเญฺญ จ อเมฺพ อนเมฺพ จ มุญฺจิตฺวา อตฺถิ ปน อโญฺญ รุโกฺขติฯ อยเมว ภเนฺต อมฺพ รุโกฺขติฯ สาธุ มหาราช ปณฺฑิโตสีติฯ

อตฺถิ ปน มหาราช เต ญาตกาติฯ อตฺถิ ภเนฺต พหูชนาติฯ เต มุญฺจิตฺวา เกจิ อญฺญาตกาปิ อตฺถิ มหาราชาติฯ อญฺญาตกา ภเนฺต ญาตเกหิ พหุตราติฯ ตวญาตเก จ อญฺญาตเก จ มุญฺจิตฺวา อตฺถโญฺญ โกจิ มหาราชาติฯ อหเมว ภเนฺตติฯ สาธุ มหาราช อตฺตา นาม อตฺตโน เนว ญาตโก น อญฺญาตโกติฯ

อถ เถโร ปณฺฑิโต ราชา สกฺขิสฺสติ ธมฺมํ อญฺญาตุนฺติ จูฬหตฺถิปโทปมสุตฺตํ กเถสิฯ กถาปริโยสาเน ราชา ตีสุ สรเณสุ ปติฏฺฐหิ สทฺธึ จตฺตาลีสาย ปาณสหเสฺสหีติฯ ตโต ปรํ ยํ ยํ วตฺตพฺพํ, ตํ ตํ สมนฺตปาสาทิกาทีสุ วุตฺตนเยน เวทิตพฺพํฯ

อิเจฺจวํ สีหฬทีเป สาสนานุคฺคหณ มหินฺทเตฺถรโต อาคตา สิสฺสปรมฺปรา พหู โหนฺติ, คณนปถํ วีติ วตฺตาฯ กถํฯ มหามหินฺทเตฺถรสฺส สิโสฺส อริโฏฺฐ นาม เถโร, ตสฺส สิโสฺส ติสฺสทโตฺต, ตสฺส สิโสฺส กาฬสุมโน, ตสฺส สิโสฺส ทีโฆ, ตสฺส สิโสฺส ทีฆ สุมโน, ตสฺส สิโสฺส กาฬสุมโน, ตสฺส สิโสฺส นาโค, ตสฺส สิโสฺส พุทฺธรกฺขิโต, ตสฺส สิโสฺส ติโสฺส, ตสฺส สิโสฺส เรโว, ตสฺส สิโสฺส สุมโน, ตสฺส สิโสฺส จูฬนาโค, ตสฺส สิโสฺส ธมฺมปาลิ เอตา, ตสฺส สิโสฺส เขโม, ตสฺส สิโสฺส อุปลิโสฺส, ตสฺส สิโสฺส ผุสฺสเทโว, ตสฺส สิโสฺส สุมโน, ตสฺส สิโสฺส มหาปทุโม, ตสฺส สิโสฺส มหาสีโว, ตสฺส สิโสฺส อุปาลิ, ตสฺส สิโสฺส มหานาโค, ตสฺส สิโสฺส อภโย, ตสฺส สิโสฺส ติโสฺส, ตสฺส สิโสฺส สุมโน, ตสฺส สิโสฺส จูฬาภโย, ตสฺส สิโสฺส ติโสฺส, ตสฺส สิโสฺส จูฬเทโว, ตสฺส สิโสฺส สีโวติฯ อยํ ยาว โปตฺถการุฬฺหสงฺขาตา จตุตฺถสงฺคีติกา, ตาว เถรปรมฺปราติ ทฏฺฐพฺพาฯ

วุตฺตเญฺหตํ อฏฺฐกถายํ,– ยาวชฺชภนา เตสํเยว อเนฺตวาสิกปรมฺปรภูตาย อาจริยปรมฺปราย อาภตนฺติติ เวทิตพฺพนฺติฯ

เอวํ เตสํ สิสฺสปรมฺปรภูตา อาจริยปรมฺปรา ยาวชฺชตนา สาสเน ปากฏฺฐา หุตฺวา อาคจฺฉนฺตีติ เวทิตพฺพฯ

สาสเน วินยธเรหิ นาม ติลกฺขณสมฺปเนฺนหิ ภวิตพฺพํฯ ตีณิ หิ วินยธรสฺส ลกฺขณานิ อิจฺฉิตพฺพานิฯ กตมานิ ตีณิฯ สุตฺตญฺจสฺส สฺวาคตํ โหติ สุปฺปวตฺติ สุวินิจฺฉิตํ สุตฺตโต อนุพฺยญฺชนโตติ อิทเมกํ ลกฺขณํ, วินเย โข ปน ฐิโต โหติ อสํหีโรติ อิทํ ทุติยํ, อาจริยปรมฺปรา โข ปนสฺส สุคฺคหิตา โหติ สุมนสิกตา สุปธาริตาติ อิทํ ตติยํฯ

ตตฺถ อาจริยปรมฺปรา โข ปนสฺส สุคฺคหิตา โหตีติ เถรปรมฺปรา วํสปรมฺปรา จสฺส สุฏฺฐุ คหิตา โหติฯ สุมนสิกตาติ สุฏฺฐุ มนสิกตา, อาวชฺชิตมเตฺต ญชฺชลิ ตปฺปทีโป วิย โหติฯ

สุปธาริตาติ สุฏฺฐุ อุปธาริตา, ปุพฺพาปรานุสนฺธิโต อตฺถโต การณโต จ อุป ธาริตาฯ อตฺตโน มตึ ปหาย อาจริยสุทฺธิยา วตฺตา โหติ, มยฺหํ อาจริโย อสุกาจริยสฺส สนฺติเก อุคฺคณฺหิ, โส อสุกสฺสาติ เอวํ สพฺพํ อาจริยปรมฺปรํ เถร วาทงฺคํ อาหริตฺวา ยาว อุปาลิเตฺถโร สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สนฺติเก อุคฺคณฺหีติ ปาเปตฺวา ฐเปติฯ ตโตปิ อาหริตฺวา อุปาลิเตฺถโร สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สนฺติเก อุคฺคณฺหิ, ทาสกเตฺถโร อตฺตโน อุปชฺฌายสฺส อุปาลิเตฺถรสฺส, โสณกเตฺถโร อตฺตโน อุปชฺฌายสฺส โทสกเตฺถรสฺส, สิคฺควเตฺถโร อตฺตโน อุปชฺฌายสฺส โสณกเตฺถรสฺส, โมคฺคลิปุตฺตติสฺสเตฺถโร อตฺตโน อุปชฺฌายสฺส สิคฺควเตฺถรสฺส จณฺฑ วชฺชิเตฺถรสฺส จาติ เอวํ สพฺพํ อาจริยปรมฺปรํ เถรวาทงฺคํ อาหริตฺวา อตฺตโน อาจริยํ ปาเปตฺวา ฐเปติฯ เอวํ อุคฺคหิตา หิ อาจริยปรมฺปรา สุคฺคหิตา โหติฯ

เอวํ อสโกฺกเนฺตน ปน เทฺว ตโย ปริวฏฺฏา อุคฺคเหตพฺพาฯ สพฺพปจฺฉิเมน หิ นเยน ยถา อาจริโย จ อาจริยาจริโย จ ปาฬิญฺจ ปริปุจฺฉญฺจ วทนฺติ, ตถา ญาตุํ วฏฺฏตีติฯ

ยถา วุตฺตเตฺถรปรมฺปรา ปน ภควโต ธรมานกาลโต ปฏฺฐาย ยาว โปตฺถการุฬฺหา มุข ปาเฐเนว ปิฏกตฺตยํ ธาเรสุํ, ปริปุณฺณํ ปน กตฺวา โปตฺถเก ลิขิตฺวา น ฐเปนฺติฯ เอวํ มหาเถรา ทุกฺกรกมฺมํ กตฺวา สาสนํ ปคฺคณฺหึสุฯ ตตฺริทํ วตฺถุ,–

สีหฬทีเป กิร จณฺฑาลติสฺสภเยน สงฺขุพฺภิตฺวา เทโว จ อวสฺสิตฺวา ทุพฺภิกฺขภยํ อุปฺปชฺชิฯ ตทา อโกฺก เทวานมิโนฺท อาคนฺตฺวา ตุเมฺห ภเนฺต ปิฏกํ ธาเรตุํ น สกฺขิสฺสถ, นาวํ ปน อารูหิตฺวา ชมฺพุทีปํ คจฺฉถ, สเจ นาวาา อปฺปโหนกา ภเวยฺย, กเฏฺฐน วา เวฬุนา วา ตรถ, อภยตฺถาย ปน มยํ รกฺขิสฺสามาติ อาหฯ

ตทา สฎฺฐิมตฺตา ภิกฺขู สมุทฺทตีรํ คนฺตฺวา ปุน เอตทโหสิ,– มยํ ชมฺพุทีปํ น คจฺฉิสฺสาม, อิเธว วสิตฺวา เตปิฏกํ ธาริสฺสามาติฯ ตโต ปจฺฉา นาวาา ติตฺถโต นิวตฺติตฺวา สีหฬทีเปกเทสํ มลยชนปทํ คนฺตฺวา มูลผลาทีหิเยว ยาเปตฺวา สชฺฌายํ อกํสุฯ ฉาตกภเยน อติปีฬิตา หุตฺวา เอวมฺปิ กาตุํ อสโกฺกโนฺต วาฬุกตเล อุรํ ฐเปตฺวา สีเสน สีสํ อภิมุขํ กตฺวา วาจํ อนิจฺฉาเรตฺวา มนสาเยว อกํสุฯ เอวํ ทฺวาทสวสฺสานิ สทฺธึ อฎฺฐกถาย เตปิฏกํ รกฺขิตฺวา สาสนํ อนุคฺคเหสุํฯ

ทฺวาทสวเสฺสสุ ปน อติกฺกเนฺตสุ ตํ ภยํ วูปสมิตฺวา ปุเพฺพ ชมฺพุทีปํ คจฺฉนฺตา สตฺตภิกฺขุสตา อาคนฺตฺวา สีหฬทีเปกเทสํ รามชนปเท มณฺฑลารามวิหารํ อาปชฺชึสุฯ เตปิ สฎฺฐิมตฺตา ภิกฺขู ตเมว วิหารํ คนฺตฺวา อญฺญมญฺญํ สมฺมเนฺตตฺวา สชฺฌายึสุฯ ตทา อญฺญมญฺญํ สเมนฺติ, น วิรุชฺฌนฺติ, คงฺคาทเกน วิย ยมุโนทกํ สํสเนฺทนฺติฯ เอวํ ปิฏกตฺตยํ มุขปาเฐเนว ธาเรตฺวา มหาเถรา ทุกฺกรกมฺมํ กโรนฺตีติ เวทิตพฺพาฯ

ยมฺปิ ปริยตฺตึ เอกปทมตฺตมฺปิ อวิรชฺฌิตฺวา ธาเรนฺติ, ตํ ทุกฺกรกมฺมเมวฯ

สีหฬทีเป กิร ปุนพฺพสุกสฺส นาม กุฎุมฺพิกสฺส ปุโตฺต ติสฺสเตฺถโร พุทฺธวจนํ อุคฺคณฺหิตฺวา อิมํ ชมฺพุทีปํ อาคนฺตฺวา โยนกธมฺมรกฺขิตเตฺถรสฺส สนฺติเก พุทฺธวจนํ อุคฺคณฺหิตฺวา คจฺฉโนฺต นาวํ อภิรูหนฺติเตฺถ เอกสฺมึ ปเท อุปฺปนฺนกโงฺข โยชนสตมคฺคํ นิวตฺติตฺวา อาจริยสฺส สนฺติกํ อาคจฺฉโนฺต อนฺตรามเคฺค เอกสฺส กุฎุมฺพิกสฺส ปญฺหํ กเถสิฯ โส ปสีทิตฺวา สตสหสฺสคฺฆนกํ กมฺปลํ อทาสิฯ โสปิ ตํ อาหริตฺวา อาจริยสฺส อทาสิฯ เถโร วา สิยา โกเฏฺฏตฺวา นิสีทนฎฺฐาเน ปริภณฺฑํ กาเรสิฯ กิมตฺถายาติฯ ปจฺฉิมาย ชนตาย อนุคฺคหตฺถายฯ เอวํ กิรสฺส อโหสิ,– อมฺหากํ คตมคฺคํ อาวชฺชิตฺวา อนาคเต สพฺรหฺมจาริโน ปฎิปตฺตึ ปูเรตพฺพํ มญฺญิสฺสนฺตีติฯ ติสฺสเตฺถโรปิ อาจริยสฺส สนฺติเก กงฺขํ ฉินฺทิตฺวา สีหฬทีปเมว สกฎฺฐานํ อาคมาสีติฯ อิเจฺจวํ ปริยตฺตึ เอกปทมตฺตมฺปิ อวิรชฺฌิตฺวา ธารณมฺปิ ทุกฺกรกมฺมเมวาติ ทฎฺฐพฺพํฯ

ยมฺปิ เยภุเยฺยน ปคุณํ น กโรนฺติ, ตสฺส อนนฺตรธานตฺถาย อสโมฺมสตฺถาย อุคฺคหธารณา ทิวเสน รกฺขนมฺปิ กโรนฺติ, ตํ ทุกฺกรกมฺมเมวฯ

สีหฬทีเปเยว กิร มหาภเย เอกเสฺสว ภิกฺขุโน มหานิเทฺทโส ปคุโณ อโหสิฯ อถ จตุนิกายิกติสฺสเตฺถรสฺส อุปชฺฌาโย มหาติปิฏกเตฺถโร นาม มหารกฺขิตเตฺถรํอาห,– อาวุโส มหารกฺขิต อสุกสฺส สนฺติเก มหานิเทฺทสํ คณฺหาหีติฯ ปาโปกิรายํ ภเนฺต น คณฺหามีติฯ คณฺหาวุโส อหํ เต สนฺติเก นิสีทิสฺสามีติฯ สาธุ ภเนฺต ตุเมฺหสุ นิสิเนฺนสุ คณฺหิสฺสามีติ ปฎฺฐปตฺวา รตฺตินฺทิวํ นิรนฺตรํ ปริยาปุณโนฺต โอสานทิวเส เหฎฺฐามเญฺจ อิตฺถึ ทิสฺวา ภเนฺต สุตํเยว เม ปุเพฺพ, สจาหํ เอวํ ชาเนยฺยํ, น อีทิสสฺส สนฺติเก ธมฺมํ ปริยาปุเณยฺยนฺติ อาหฯ ตสฺส ปน สนฺติเก พหู มหาเถรา อุคฺคณฺหิตฺวา มหานิเทฺทสํ ปติฎฺฐาเปสุํฯ เอวํ ยํ เยภุเยฺยน ปคุณํ น กโรนฺติ,

ตสฺส อนนุตรธานตฺถาย อสโมฺมสตฺตาย อุคฺคหธารณาทิวเสน รกฺขนมฺปิ ทุกฺกรกมฺมํ เยวาติ ทฏฺฐพฺพํฯ

อิเจฺจวํ ภควโต ธรมานกาลโต ปภุติ จิรกาลํ ยถาวุตฺตมหาเถรปรมฺปรา ปริยตฺตึ มุข ปาเฐเนว ธาเรสุํ ฯ อโหวต โปราณิกานํ มหาเถรานํ สติปญฺญาสมาธิเวปุลฺลตาย หิ เต มุข ปาเฐเนว ธาเรตุ สกฺกาติฯ มุขปาเฐเนว โปราณกเตฺถรานํ ปริยตฺติธารณํ ปญฺจนวุตาธิกานิ จตุ สตานิ อโหสิฯ

ภควโต ปรินิพฺพานโต มหาวํสสารตฺถสงฺคเหสุ อาคตนเยน ชินจเกฺก ปณฺณาสฺสาธิเก จตุสเต สมฺปเตฺต ตมฺพปณฺณิทีเป ราชูนํ อฏฺฐารสมโก’สทฺธาติสฺสสฺส นาม รโญฺญ ปุโตฺต วฏฺฏคามณิ นาม ราชา รชฺชํ ปตฺวา ฉวสฺสกาเล อนาคเต สตฺตา หีนสติปญฺญาสมาธิกา หุตฺวา น สกฺขิสฺสนฺติ มุขปาเฐน ธาเรตุนฺติ อุปปริกฺขิตฺวา ปุเพฺพ วุเตฺตหิ มหาเถเรหิ อนุปุเพฺพน อาค ตา ปญฺจมตฺตา มหาเถรสตา วฏฺฏคามณิราชานํ นิสฺสาย ตมฺพปณฺณิทีเปกเทเส มลยชนปเท อาโลกเลเณ อฏฺฐกถาย สหปิฏกตฺตยํ โปตฺถเก อาโรเปสุํฯ

ตญฺจ ยถาวุตฺตสงฺคีติโย อุปนิธาย จตุตฺถสงฺคีติเยว นามาติ เวทิตพฺพาฯ วุตฺตเญฺหตํ สารตฺถทีปนิยํ นาม วินยฏีกายํ,– จตุตฺถสงฺคีติสทิสา หิ โปตฺถกาโรหสงฺคีติติฯ

สีหฬทีเป ปน วฏฺฏคามณิราชา มรมฺมรเฏฺฐ สิริเขตฺตนคเร เอโก นาม กุกฺกุฏสีสราชา จ เอกกาเลน รชฺชํ กาเรสิฯ อมรปุรมาปกสฺส รโญฺญ กาเล สีหฬทีปภิกฺขุหิ อิธ เปสิตสเนฺทสก ถายํ ปน เตตฺตึสาธิกจตุสเต สมฺปเตฺต โปตฺถการุฬฺหํ อกํสูติ อาคตํฯ วุตฺตเญฺหตํ ตตฺถ,– เตตฺตึ สาธิกจตุวสฺสสตปริมาณกาลนฺติฯ

อิทํ สีหฬทีเป ยาว โปตฺถการุฬฺหา

สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

อถาปรํ ชมฺพุทีเป สีหฬทีเป จ ภิกฺขู วิสุํ วิสุํ คณวเสน ภิชฺชึสุ, ยถา อโนตตฺตทหโต นิกฺขมนนทิยา คงฺคายมุนาทิวเสน ภิชฺชนฺตีติฯ ตตฺถ ชมฺพุทีเป คณานํ ภิชฺชมานตํ อุปริเยว วกฺขามฯ

สีหฬทีเป ปน คณานํ ภิชฺชมานตา เอวํ ทฏฺฐพฺพาฯ กถํฯ สีหฬทีเป หิ สาสนสฺส ปติฏฺฐ มานกาลโต อฏฺฐารสาธิ กทฺวิวสฺสสเต สมฺปเตฺต วฏฺฏคามณิรญฺญา การาวิเต อภยคิริวิหาเร ปริวารขนฺธกํ ปาฐโต จ อตฺถโต จ วิปลฺลาสํ กตฺวา มหาวิหารวาสิคณโต ปุถุ หุตฺวา เอโก คโณ ภิชฺชิ, โส อภยคิริวาสิคโณ นาม, ธมฺมรุจิคโณติ จ ตเสฺสว นามํฯ

อภยคิริวาสิคณสฺส ภิชฺชมานโต เทฺวจตฺตาลีสาธิกติวสฺสสเต สมฺปเตฺต มหาเสเนน นาม รญฺญา การาปิเต เชตวนวิหาเร ภิกฺขู อุภโตวิสงฺคปาเฐ วิปรีตวเสน อภิสงฺขริตฺวา อภยคิริวาสิ คณโต วิสุํ เอโก คโณ อโหสิ, โส เชตวนวาสิคโณ นาม, สาคลิยคโณติ จ ตเสฺสว นามํฯ

เชตวน วาสิคณสฺส ภิชฺชมานกาลโต เอกปญฺญาสวสฺสาธิกานํ ติณฺณํ วสฺสสตานํ อุปริ กุรุนฺทวาสิโน จ โกลมฺพวาสิโน จ ภิกฺขู ภาคิเนยฺยํ ทาฐาปตึ นาม ราชานํ นิสฺสาย อุภโตวิภงฺค ปริวารขนฺธกปาเฐ วิปรีตวเสน อภิสงฺขริตฺวา วุเตฺตหิ ทฺวีหิ คเณหิ วิสุํ หุตฺวา มหาวิหาร วาสิ

คณฺหตฺตมํ ตุลยิตฺวา อุปธาเรตฺวา มหาวิหารนามํ คเหตฺวา เอโก คโณ ภิชฺชิฯ เอวํ สีหฬทีเป มหามหินฺทเตฺถราทีนํ วํสภูเตน มหาวิหารวาสิ คเณน สทฺธิํ จตฺตาโร คณา ภิชฺชิํสุฯ

ตตฺถ มหาวิหารวาสิ คโณเยว เอโก ธมฺมวาที อโหสิ, เสสา ปน อธมฺมวาทิโนฯ เต จ ตโย อธมฺมวาทิโน คณา ภูตตฺถํ ปหาย อภูตเตฺถน ธมฺมํ อครุํ กตฺวา จริํสูติ วจนโต สีหฬทีเป อธมฺมวาทิโน ตโยปิ อลชฺชิโน คณา ปริมณฺฑลสุปฺปฏิจฺฉนฺนาทิสิกฺขาปทานิ อนาทิยิตฺวา วิจริํสุฯ ตโต ปฏฺฐาย สาสเน เอกจฺจานํ ภิกฺขูนํ นานปฺปการวเสน นิวาสนปารุปนาทีนิ ทิสฺสนฺติ ติ เวทิตพฺพํฯ

อธมฺมวาทิคณานํ ภิชฺชมานกาลโต สตฺตวีสาธิกานํ ปญฺจสตานํ วสฺสานญฺจ อุปริ สิริสงฺฆโพธิ นาม ราชา มหาวิหาร คณสฺส ปโกฺข หุตฺวา อธมฺมวาทินา ตโย คเณ นิคฺคหิตฺวา ชินสาสนํ ปคฺคเหสิฯ โส จ สิริสงฺฆ โพธิราชา อมฺหากํ มรมฺมรเฏฺฐ อริมนฺทนนคเร อนุรุเทฺธน นาม รญฺญา สมกาลวเสน รชฺชสมฺปตฺติํ อนุภวิฯ

ตโต ปจฺฉา สีหฬทีเป โวหารกติสฺสสฺส นาม รโญฺญ กาเล กปิเลน นาม อมเจฺจน สทฺธิํ มเนฺตตฺวา มหาวิหาร วาสิโน ภิกฺขู นิสฺสาย อธมฺมวาทิคเณ นิคฺคณฺหิตฺวา ชินสาสนํ ปคฺคณฺหาติฯ

ตโต ปจฺฉา จ โคฏฺฐาภยสฺส นาม รโญฺญ กาเล อภยคิริ วาสิโน ภิกฺขู ปรสมุทฺทํ ปพฺพาเชตฺวา มหาวิหาร วาสิโน ภิกฺขู นิสฺสาย สาสนํ วิโสธยิฯ

ตโต ปจฺฉาปิ โคฏฺฐาภยรโญฺญ ปุตฺตภูตสฺส มหาเสนสฺส นาม รโญฺญ กาเล อภยคิริวาสีนํ ภิกฺขูนํ อพฺภนฺตเร สงฺฆมิโตฺต นาม เอโก ภิกฺขุ รโญฺญ ปธานาจริโย หุตฺวา มหามหินฺทเตฺถราทีนํ อรหนฺตานํ นิวาสฏฺฐานภูตํ มหาวิหารารามํ วินสฺสิตุํ มหาเสนรญฺญา มเนฺตตฺวา อารภิฯ ตทา นววสฺสานิ มหาวิหาเร ภิกฺขุ สโญฺญ อโหสิฯ อโหวต มหาเถรานํ มหิทฺธิกานํ นิวาสฏฺฐานํ อลชฺชิโน ภิกฺขู วินสฺสาเปสุํ, สุวณฺณหํสานํ นิวาสฏฺฐานํ กากา วิยาติฯ

เชตวนวาสีนญฺจ ภิกฺขูนํ อพฺภนฺตเร เอโก ติโสฺส นาม ภิกฺขุ เตเนว รญฺญา มเนฺตตฺวา มหาวิหาเร สีมํ สมูหนิ ฯ อเฉกตฺตา ปน เตสํ สีมสมูหนกมฺมํ น สมฺปชฺชีติฯ อโหวต ทุสฺสีลานํ ปาปกานํ กมฺมํ อจฺฉริยํ, เสยฺยถาปิ นาม สาขมิโค อคฺคโคฺฆ กาสิวตฺถํ มหคฺฆํ ภินฺนติ, เอวเมว ภินฺทิตพฺพวตฺถุนา เภทกปุคฺคโล อติวิย ทูโร อโหสีติฯ ภวนฺติ เจตฺถ, –

> ยถา สาขมิโค ปาโป, อปฺปโคฺฆเยว กาสิกํ;
> มหคฺฆํ กจฺจ ภินฺนํภินฺนํ, มหุสฺสาเหน ฉินฺทติฯ
>
> เอวํ อธมฺมวาที ปาโป, ธมฺมวาทิคณํ สุภํ;
> มหุสฺสาเหน ภินฺทยิ, อโห อจฺฉริโย อยํฯ
>
> อารกา ทูรโต อาสุํ, ภินฺทิตเพฺพหิ เภทกา;
> ภูมิโตว ภวคฺคโนฺต, อโห กมฺมํ อชานตนฺติฯ

อิเจฺจวํ อธมฺมวาทิคณานํ พลวตาย ธมฺมวาทิคโณ ปริหายติฯ ยถา หิ คิชฺฌสกุณสฺส ปกฺขวาเตน สุวณฺณหํสา ปกติยา ฐาตุํ น สโกฺกนฺติ, เอวเมว อธมฺมวาทีนํ พลวตาย ธมฺมวาที ปริ

หายติฯ พฺยคฺฆวเน วิย สุวณฺณมิโค นิลฺลยิตฺวา โคจรํ คณฺหาติ, ยถารุจิวเสน ธมฺมํ จริตุํ โอกาสํ น ลภิฯ

สีหฬทีเป สาสนสฺส ปติฏฺฐานโต ทฺวิสตฺตตาธิกานํ จตุสตานํ วสฺสสหสฺสานญฺจ อุปริ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปรินิพฺพานโต อฏฺฐสตฺตสตาธิกานํ วสฺสสหสฺสานํ อุปริ มหาราชา นาม ภูปาโล รชฺชํ กาเรสิฯ โส ปน ราชา ญทฺมฺพรคิริวาสิกสฺสปเตฺถรคฺคมฺขา มหาวิหารวาสิโน ภิกฺขู ตเมว ราชานํ นิสฺสาย สาสเน มลํ วิโสเธสุํ, ยถา เหรญฺญิโก หิรเญฺญ มลนฺติฯ

มหาวิหารวาสิคณโต อเญฺญ อธมฺมวาทินา อุปฺปพฺพาเชตฺวา วิโสเธสุํฯ โส จ มหาราชา อมฺหากํ มรมฺมรเฏฺฐ อริมทฺทนนคเร นรปติจญฺญิสูนา นาม รญฺญา สมกาล วเสน รชฺชํ กาเรสีติ เวทิตพฺพํฯ

ตโต ปจฺฉา วิ วิชยพาหุราชานํ ปรกฺกมพาหุราชานญฺจ นิสฺสาย มหาวิหาร วาสิโน ภิกฺขู สาสนํ ปริสุทฺธํ อกํสุ, อธมฺมวาทิโน สเพฺพปิ อุปฺปพฺพาเชตฺวา มหาวิหารวาสิคโณเยว เอโก ปติฏฺฐหิ, ยถา อพฺภาทิอุปกฺกิเลสมเลหิ วิมุตฺโต นิสานาโถติฯ

สิริสงฺฆโพธิราชา โวหาริกติสฺสราชา โคฏฺฐาภยราชาติ เอเต ราชาโน สาสนํ วิโสเธนฺตุปิ สเพฺพน สพฺพํ อธมฺมวาทิคณานํ อวินสฺสนโต สาสนํ ปริสุทฺธํ น ตาว อโหสิฯ สิริสงฺฆโพธิรโญฺญ มหารโญฺญ วิชยพาหุรโญฺญ ปรกฺกมพาหุรโญฺญติ เอเตสํเยว ราชูนํ กาเล สเพฺพน สพฺพํ อธมฺมวาทีนํ วินสฺสนโต สาสนํ ปริสุทฺธํ อโหสิฯ ตทา ปน อธมฺมวาทินา สีสมฺปิ อุฏฺฐหิตุํ น สกฺกา, ยถา อรุณุเคฺค โกสิยาติฯ

อปรภาเค ปน จิรํ กาลํ อติกฺกเนฺต มิจฺฉาทิฏฺฐิกานํ วิชาติยานํ ภเยน ลงฺกาทีเป สาสนํ โอสกฺกิตฺวา คณปูรณมตฺตสฺสปิ ภิกฺขุสงฺฆสฺส อวิชฺชมานตาย มหาวิชยพาหุรโญฺญ กาเล รามญฺญเทสโต สงฺฆํ อาเนตฺวา สาสนํ ปติฏฺฐาเปสิฯ

ตโต ปจฺฉา จ วิมลธมฺมสูริยสฺส นาม รโญฺญ กาเล รกฺขาปุรรฏฺฐโต สงฺฆํ อาเนตฺวา สาสนํ ปติฏฺฐาเปสิฯ ตโต ปจฺฉา จ วิมลสฺส นาม รโญฺญ กาเล ตโตเยว สงฺฆํ อาเนตฺวา สาสนํ ปติฏฺฐาเปสิฯ ตโต ปจฺฉา จ กิตฺติสฺสิริราชสีหสฺส นาม รโญฺญ กาเล สฺยามรฏฺฐโต สงฺฆํ อาเนตฺวา ตเถว อกาสีติฯ

อยํ สีหฬทีเป สาสนสฺส โอสกฺกนกถาฯ

ตโต ปจฺฉา ชินสาสเน นวุตาธิเก อฏฺฐวสฺสสเต สมฺปเตฺต พุทฺธทาสสฺส นาม รโญฺญ กาเล เอโก ธมฺม กถิกเตฺถโร ฐเปตฺวา วินยปิฏกํ อภิธมฺมปิฏกญฺจ อวเสสํ สุตฺตนฺตปิฏกํ สีหฬภาสาย ปริวตฺติตฺวา อภิสงฺขริตฺวา ฐเปสิฯ ตญฺจ การณํ จูฬวํเส วุตฺตํฯ

ตสฺส กิร พุทฺธทาสสฺส รโญฺญ ปุตฺตา อสีติมตฺตา อสีติมหาสาวกานํ นาเมเนว โวหาริตา อเหสุํฯ เตสุ ปุเตฺตสุ สาริปุตฺตเตฺถรสฺส นาเมน โวหาริโต เอโก อุปติโสฺส นาม ราชกุมาโร ปิตริ เทวงฺคเต เทฺวจตฺตาลีสวสฺสานิ รชฺชํ กเรสิฯ

ตโต ปจฺฉา กนิโฏฺฐ มหานาโม นาม ราชกุมาโร ทฺวาวีสวสฺสานิ รชฺชํ กาเรสิฯ ตสฺส รโญฺญ กาเล ชิน จเกฺก เตตฺตึสาธิกนวสตวเสฺส สีหฬทีเป ฉสฏฺฐิมตฺตานํ ราชูนํ ปูรณกาเล

พุทฺธโฆโส นาม เถโร สีหฬทีปํ คนฺตฺวา สีหฬภาสาย ลิขิเต อฏฺฐกถาคเนฺถ มาคธภาสาย ปริวตฺติตฺวา ลิขิฯ

โส ปน มหานาม ราชา อมฺหากํ มรมฺมรเฏฺฐ สิริปจฺจยนคเร สวิลญฺญิโกฺรวิ นามเกน รญฺญา สมกาโล หุตฺวา รชฺชํ กาเรสิฯ ปริตฺตนิทฺทาเน ปน พฺรูมวิ?ถี? นามเกน รญฺญา สมกาโล หุตฺวา รชฺชํ กาเรสีติ วุตฺตํฯ ตํ น ยุชฺชติเยวฯ

สีหฬทีเป ปน กิตฺติสฺสิริเมโฆ นาม ราชา หุตฺวา นวเม วเสฺส ตสฺมิํเยว ทีเป ราชูนํ ทฺวาสฏฺฐิมตฺตานํ ปูรณกาเล ชินจเกฺก ติํสาธิเก อฏฺฐสตวเสฺส ชมฺพุทีเป กลิงฺคปุรโต กุหสิวสฺส นาม รโญฺญ ชามาตา ทนฺตกุมาโร เหมมาลํ นาม ราชธีตํ คเหตฺวา ทาฐาธาตุํ เถเนตฺวา นวาย ตริตฺวา สีหฬทีปํ อคมาสิฯ ชินจเกฺก ติํสาธิกอฏฺฐวสฺสสเต เชฏฺฐติสฺสราชา นววสฺสานิ รชฺชํ กาเรสิฯ

พุทฺธทาสราชา เอกูนติํสติ วสฺสานิ อุปลิสฺสราชา จทฺวิจตฺตาลีสวสฺสานิ มหานามราชา ทฺวาวีสวสฺสานีติ สพฺพานิ สมฺปิณฺฑิตฺวา ชินสาสนํ ทฺวตฺติํสาธิกนววสฺสสตปฺปมาณํ โหติฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล ยทา ทฺวีหิ วเสฺสหิ อูนํ อโหสิ, ตทา มหานามรโญฺญ กาเล ติํสาธิกนววสฺสสตมเตฺต สาสเน พุทฺธโฆโส นาม เถโร ลงฺกาทีปํ อคมาสิฯ

อมรปุรมาปกสฺส รโญฺญ กาเล สีหฬทีปเกหิ ภิกฺขูหิ เปสิตสเนฺนสปเณฺณ ปน ฉปญฺญาสาธิกนววสฺสสตาติกฺกเนฺต สูติ วุตฺตํฯ

เอตฺถ ฐตฺวา พุทฺธโฆสเตฺถรสฺส อฏฺฐุปฺปตฺติํสเงฺขปมตฺตํ วกฺขามฯ กถํฯ สีหฬภาสกฺขเรหิ ปริวตฺติตํ ปริยตฺติสาสนํ มาคธสาสกฺขเรน โก นาม ปุคฺคโล ปริวตฺติตุํ สกฺขิสฺสตีติ มหาเถรา นิมนฺตยิตฺวา ตาวติํสภวนํ คนฺตฺวา โฆสํ เทวปุตฺตํ ทิสฺวา สทฺธิํ สเกฺกน เทวานมิเนฺทน ตํ ยาจิตฺวา โพธิรุกฺขสมีเป โฆสคาเม เกสสฺส นาม พฺราหฺมณสฺส เกสิยา นาม พฺราหฺมณิยา กุจฺฉิมฺหิ ปฏิสนฺธิํ คณฺหาเปสุํฯ ขาทถ โภโนฺต ปิวถ โภโนฺตติอาทินา พฺราหฺมณานํ อญฺญมญฺญํ โฆสกาเล วิชายนฺตฺตา โฆโสติ นามํ อกาสิฯ สตฺตวสฺสิกกาเล โส ติณฺณํ เวทานํ ปารคู อโหสิฯ

อถ โข เอเกน อรหเนฺตน สทฺธิํ เวทกถํ สลฺลปโนฺต ตํ กถํ นิฏฺฐาเปตฺวา กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา อพฺยากตา ธมฺมาติอาทินา ปรมตฺถเวทํ นาม พุทฺธมนฺตํ ปุจฺฉิฯ ตทา โส สุตฺวา อุคฺคณฺหิตุกาโม หุตฺวา ตสฺส อรหนฺตสฺส สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา เทวสิกํ เทวสิกํ ปิฏกตฺตยํ สฏฺฐิมเตฺตหิ ปทสหเสฺสหิ สชฺฌายํ อกาสิ, วาจุคฺคตํ อกาสิฯ เอกมาเสเนว ติณฺณํ ปิฏกานํ ปารคู อโหสิฯ

ตโต ปจฺจา รโห เอกโกว นิสินฺนสฺส เอตทโหสิ,– พุทฺธภาสิเต ปิฏกตฺตเย มม วา ปญฺญา อธิกา, อุทาหุ อุปชฺฌายสฺส วาติฯ ตํ การณํ ญตฺวา อุปชฺฌาจริโย นิคฺคหํ กตฺวา โอวทิฯ โส สํเวคปฺปโตฺต หุตฺวา ขมาเปตุํ วนฺทิฯ อุปชฺฌาจริโย ตฺวํ อาวุโส สีหฬทีปํ คนฺตฺวา ปิฏกตฺตยํ สีหฬสฺสาสกฺขเรน ลิขิตํ มาคธภาสกฺขเรน ลิขาหิ, เอวํ สติ อหํ ขมิสฺสามีติ อาหฯ

พุทฺธโฆโส จ ปิตรํ มิจฺฉาทิฏฺฐิภาวโต โมเจตฺวา อาจริยสฺส วจนํ สิรสา ปฏิคฺคเหตฺวา ปิฏกตฺตยํ ลิขิตุํ สีหฬทีปํ นาวาย อคมาสิฯ ตทา สมุทฺทมชฺเฌ ตีหิ ทิวเสหิ ตรเนฺต พุทฺธทตฺตเตฺถโร จ สีหฬทีปโต นาวาย อาคจฺฉโนฺต อนฺตรามเคฺค เทวาน อานุภาเวน อญฺญมญฺญํ ปสฺสิตฺวา การณํ ปุจฺฉิตฺวา ชานิฯ ชานิตฺวา จ พุทฺธทตฺตเตฺถโร เอวมาห,- มยา อาวุโส กโต ชินา

ลงฺกาโร อปฺปสฺสาโรติ มญฺญิตฺวา ปิฏกตฺตยํ ปริวตฺติตุํ ลิขิตุํ โอกาสํ นาทาสุํ, ตฺวํ ปน ปิฏกตฺตยํ สํวณฺณหีติ วตฺวา อตฺตโน สเกฺกน เทวานมิเนฺทน ทินฺนํ หริตกิผลํ อโยมยเลขน ทณฺฑํ นิสิตสิลญฺจ พุทฺธโฆสเตฺถรสฺส อทาสิฯ เอวํ เตสํ ทฺวินฺนํ เถรานํ อญฺญมญฺญํ สลฺลปนฺตานํเยว นาวา สยเมว อปเนตฺวา คจฺฉิํสุฯ

พุทฺธโฆสเตฺถโร จ สีหฬทีปํ ปตฺวา ปฐมํ สงฺฆปาลเตฺถรํ ปสฺสิตฺวา ปิฏกตฺตยํ มาคธภาสกฺขเรน ปริวเตฺตตุํ อาคโตมฺหีติ การณํ อาโรเจตฺวา สีหฬภิกฺขู จ สีเล ปติฏฺฐายาติอาทิคาถํ นิยฺยาเทตฺวา อิมิสฺสา คาถาย อตฺถํ ปิฏกตฺตยํ อาโลเลตฺวา สํวณฺณหีติ อุโยฺยเชสุํ, ตสฺมิํเยว ทิวเส สายนฺหกาลโต ปฏฺฐาย ยถาวุตฺตคาถํ ปมุขํ กตฺวา วิสุทฺธิมคฺคํ อกาสิฯ กตฺวา ตํ กมฺมํ นิปฺผาเทตฺวา ตสฺส ญาณปฺปภวํ วีมํเสตุกาโม เทวานมิโนฺท ตญฺจ คนฺถํ อนฺตรธาเปสิฯ ปุนาปิ เถโร อกาสิ ฯ ตเถว เทวานมิโนฺท อนฺตรธาเปสิฯ ปุนาปิ เถโร อกาสิฯ เอวํ ติกฺขตฺตุํ การาเปตฺวา ปุพฺพคเนฺถปิ ทเสฺสสิฯ ติณฺณมฺปิ คนฺถานํ อญฺญมญฺญํ เอกปทมเตฺตนปิ วิเสสตา นตฺถิ สงฺฆปาลเตฺถโร จ ตํ อาราธยิตฺวา ปิฏกตฺตยํ นิยฺยาเทสิฯ เอวํ วิสุทฺธิมเคฺค สงฺฆปาลเตฺถรสฺส ยาจนํ อารพฺภ วิสุทฺธิมโคฺค กโตติ อาคตํฯ พุทฺธโฆสุปฺปตฺติกถายํ ปน สงฺฆราชเตฺถรสฺส อายาจนํ อารพฺภาติ อาคตํฯ

อยํ พุทฺธโฆสุปฺปตฺติกถายํ อาคตนเยน ทสฺสิตพุทฺธโฆสุปฺปตฺติกถาสเงฺขโปฯ

จูฬวํเส ปเนวํ อาคโตฯ พุทฺธโฆสเตฺถโร นาม มหาโพธิรุกฺขสมีเป เอกสฺมิํ พฺราหฺมณคาเม วิชาโต ติณฺณมฺปิ เวทานํ ปารคู อโหสิ เตสุ เตสุ วาเทสุ จ อติเฉโกฯ โส อเณฺญหิ จ สทฺธิํ ปุจฺฉาพฺยากรณกมฺมํ กตฺตุกาโม ชมฺพุนีปตเล อาหิณฺฑโนฺต เอกํ วิหารํ ปตฺวา ตสฺมิํ วา อาคนฺตุกภาเวน นิสีทิฯ ตสฺมิญฺจ วิหาเร เรวโต นาม เถโร วสิฯ เตน เถเรน สทฺธิํ ภลฺลปโนฺต โส พฺราหฺมณมาณโว ตีสุ เวเทสุ อโลเลตฺวา ปญฺหํ ปุจฺฉิฯ ปุจฺฉิตํ ปุจฺฉิตํ เถโร พฺยากาสิฯ เถรสฺส ปน ปุจฺฉิตํ ปญฺหํ มาณโว น สกฺกา พฺยากาตุํฯ อถ มาณโว ปุจฺฉิ,– โก นามายํ ภเนฺต มโนฺตติฯ พุทฺธมโนฺต นามายนฺติ วุเตฺต อุคฺคณฺหิตุกาโม หุตฺวา เถรสฺส สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา ปิฏกตฺตยํ อุคฺคณฺหิฯ อจิรเนว ติณฺณมฺปิ ปิฏกานํ ปารคู อโหสิฯ พุทฺธเสฺสว โฆโส ยสฺส อตฺถีติ พุทฺธโฆโสติ นาเมน ปากโฏ อโหสิฯ

พุทฺธโฆโส จ อายสฺมโต เรวตสฺส สนฺติเก นิสีทโนฺต ญาโณทยํ นาม คนฺถํ อฏฺฐสฺสาลินิญฺจ นาม คนฺถํ อกาสิฯ ตโต ปจฺฉา ปริตฺตฏฺฐกถํ กตฺตุกาโม หุตฺวา อารภิฯ ตทา อาจริโย เอวมาห,– ชมฺพุทีเป ปน อาวุโส ปาฬิมตฺตํเยว อตฺถิ, อฏฺฐกถา ปน นตฺถิ, อาจริยวาโท จ ภิโนฺน หุตฺวา อตฺถิ, เตเนว มหามหินฺทเตฺถเรน อานิตา อฏฺฐกถา ตีสุ จ สงฺคีตีสุ อารุโฬ ปาฬิโย สาริปุตฺตเตฺถราทีหิ เทสิโต กถามโคฺค สีหฬทีเป อตฺถิ, ตฺวํ คนฺตฺวา มาคธภาสกฺขเรน ลิเขหีติ อุโยฺยชิยมาโน พุทฺธโฆสเตฺถโร สีหฬทีปํ คนฺตฺวา อนุราธปุเร มหาวิหารํ ปวิสิตฺวา สงฺฆปาลเตฺถรสฺส สนฺติเก สทฺธิํ สีหฬฏฺฐกถาย เถรวาเท สุตฺวา อฏฺฐกถํ กริสฺสมีติ อาโรเจสิฯ สีหฬภิกฺขู จ ปุเพฺพ วุตฺตนเยเนว สีเล ปติฏฺฐายาติอาทิ คาถา นิยฺยาเทสุํฯ พุทฺธโฆโส จ สทฺธิํ อฏฺฐกถาย ปิฏกตฺตยํ สงฺขิปิตฺวา วิสุทฺธิมคฺคํ อกาสิฯ

ปุเพฺพ วุตฺตนเยเนว สโกฺก อนฺตรธาเปตฺวา ติกฺขตฺตุํ การาเปสิฯ สงฺฆปาลเตฺถโรปิ อราธยิตฺวา ปิฏกตฺตยํ นิยฺยาเทสีติฯ

กิญฺจาปิ นานา คเนฺถสุ นานากาเรหิ พุทฺธโฆสุปฺปตฺติ อาคตา, ตถาปิ พุทฺธโฆสเตฺถรสฺส สีหฬทีปํ คนฺตฺวา ปิฏกตฺตยสฺส ลิขนํ อฏฺฐกถานญฺจ กรณเมว ปมาณนฺติ มโนกิลิฏฺฐํ น อุปฺปา

เทตพฺพนฺติฯ พุทฺธโฆสเตฺถโร วิกฏฺตฺตยํ ลิขิตฺวา ชมฺพุทีปํ ปจฺจาคมาสิฯ

อิเจฺจวํ ปาฬิภาสาย ปริยตฺตึ ปริวตฺติตฺวา ปจฺฉา อาจริยปรมฺปรสิสฺสานุสิสฺสวเสน สีหฬทีเป ชินจกฺกํ มชฺฌนฺติ กํสุมาสี วิย อติทิพฺพติ, อเนกโกฏิปฺปมาเณหิ โสตาปนฺนสกทาคามิอนาคามิอรหเนฺตหิ ลงฺกาทีปํ อติโสภติ, สพฺพปาลิผุเลฺลน ติโยชนิกปาริจฺฉตฺตกรุเกฺขน ตาวตึสภวนํ วิย สตปตฺตปทุมาทีหิ มหาโปกฺขรณี วิย เตสุ เตสุ ฐาเนสุ มคฺคมหามคฺคอาปกฆรทฺวารติตฺถวนปพฺพตคุหมนฺทิรวิหารสาลาทีสุ อลทฺธมคฺคผลฏฺฐานํ นาม กิญฺจิ นตฺถิ, โถกํ อาคเมตฺวา ปิณฺฑาย ปติฏฺฐมานปเทเสปิ มคฺคผลานิ ลภึสุเยวฯ

มคฺคผลานิ สจฺฉิกโรนฺตานํ ปุคฺคลานํ พาหุลฺลตาย อยํ ปุถุชฺชโน อยํ ปุถุชฺชโนติ องฺคุลึ ปสาเรตฺวา ทเสฺสตโพฺพ โหติฯ เอกสฺมึ กาเล สีหฬทีเป ปุถุชฺชน ภิกฺขุ นาม นตฺถิฯ ตถา หิ วุตฺตํ วิภงฺคฏฺฐกถายํ, เอกวารํ ปุถุชฺชนภิกฺขุ นาม นตฺถีติฯ

อภิญฺญาลาภีนํ กิร มหิทฺธิกานํ คมนาคมนวเสน สูริโยสฺสาสํ อลภิตฺวา ธญฺญโกฏฺฐกามาตุคามา ธญฺญโกฏฺฏิตุํ โอกาสํ น ลภึสุฯ

เทวโลกโต สุมนสามเณโร ทกฺขิณกฺขกํ สีหฬทีปํ อเนตฺวา ตสฺส ปาฏิหาริยํ ทสฺสนวเสน อุทฺธกพินฺธูหิ ติโยชนสตํ สกลมฺปิ ลงฺกาทีปํ พฺยาปตฺวา ภควตา ปริภุตฺตเจติยงฺคณํ วิย หุตฺวา นวาย คจฺฉนฺตา มหาสมุเทฺท อุทกโต นาฬิเกรมตฺตมฺปิ ทิสฺวา สกลงฺกาทีปํ ปูเชนฺติ, มหามหินฺทเตฺถรสฺส สนฺติเก อริฏฺฐเตฺถเรน สทฺธึ ปญฺจมตฺตา ภิกฺขุสตา ปฐมํ ตาว วินยปิฏกํ อุคฺคณฺหึสูติ อิเมหิ การเณหิ ลงฺกาทีปํ ชินจกฺกสฺส ปติฏฺฐานํ หุตฺวา วรทีปนฺติ นามํ ปฏิลภิฯ

สีหฬทีเปเยว ปิฏกตฺตยํ โปตฺถการุฬฺหวเสน ปติฏฺฐาเปตฺวา ตโต ปจฺฉา โจรนาคสฺส นามรโญฺญ กาเล สกลลงฺกาทีปํ ทุพฺภิกฺขภเยน ปีเฬตฺวา ปิฏกตฺตยํ ธาเรนฺตา ภิกฺขู ชมฺพุทีปํ อาคมํสุฯ อนาคนฺตฺวา ตเตฺถว ฐิตาปิ ภิกฺขู ฉาตกภเยน ปีเฬตฺวา อุทรปฏลํ พนฺธิตฺวา กุจฺฉึ วาลุกราสิมฺหิ ฐเปตฺวา ปิฏกตฺตยํ ธาเรสุํฯ

กุฏ กณฺณติสฺสสฺส รโญฺญ กาเลเยว ทุพฺภิกฺขภยํ วูปสมิตฺวา ชมฺพุทีปโต ภิกฺขู ปุน คนฺตฺวา สีหฬทีเป ฐิเตหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ มหาวิหาเร ปิฏกตฺตยํ อวิโรธาเปตฺวา สมสมํ กตฺวา ฐเปสุํฯ ฐเปตฺวา จ ปน สีหฬทีเปเยว สุฏฺฐุ ธาเรสุํฯ

ตเตฺถว อฏฺฐกถาโย พุทฺธโฆสเตฺถโร มาคธภาสาย ปริวเตฺตตฺวา วิรจิฯ ปจฺฉา จ เยภุเยฺยน ตเตฺถว อฏฺฐกถาฏีกาอนุมธุลกฺขณคณฺฐิคนฺถนฺตรานิ อกํสุฯ ปุน สาสนํ นเภ รวินฺทุว ปากฏนฺติฯ

ตตฺถ พุทฺธวํสฏฺฐกถํ พุทฺธทตฺตเตฺถเร อกาสิฯ อิติวุโตฺตตฺถานจริยาปิฏกเถราเถรีวิมานวตฺถุเปตวตฺถุเนตฺติอฏฺฐกถาโย อาจริยธมฺมปาลเตฺถโร อกาสิฯ โส จ อาจริยธมฺมปาลเตฺถโร สีหฬทีปสฺส สมีเป ทมิลรเฏฺฐ พทรติตฺถมฺหิ นิวาสิตตฺตา สีหฬทีเปเยว สงฺคเหตฺวา วตฺตโพฺพฯ

ปฏิสมฺภิทามคฺคฏฺฐกถํ มหานาโม นาม เถโร อากาสิฯ มหานิเทฺทสฏฺฐกถํ อุปเสโน นามเถโร อกาสิฯ อภิธมฺมฏีกํ ปน อานนฺทเตฺถโร อกาสิฯ สา จ สพฺพาสํ ฏีกานํ อาทิภูตตฺตา มูลฏีกาติ ปากฏาฯ

วิสุทฺธิมคฺคสฺส มหาฏีกํ ทีฆนิกายฏฺฐกถาย ฏีกํ มชฺฌิมนิกายฏฺฐกถาย ฏีกํ สํยุตฺตนิกายฏฺฐกถาย ฏีกญฺหาติ อิมาโย อาจริยธมฺมปาลเตฺถโร อกาสิฯ

สารตฺถทีปนึ นาม วินยฏีกํ องฺคุตฺตรนิกายฏีกญฺจ ปรกฺกมพาหุรญฺญา ยาจิโต สาริปุตฺตเตฺถโร อกาสิฯ วิมติวิโนทนึ นาม วินยฏีกํ ทมิลรฏฺฐวาสิกสฺสปเตฺถโร อกาสิฯ

อนุฏีกํ ปน อาจริยธมฺมปาลเตฺถโรฯ สา จ มูลฏีกาย อนุตฺตานตฺถานิ อุตฺตานานิ สํวณฺณิตตฺตา อนุฏีกา ติวุจฺจติฯ

วิสุทฺธิมคฺคสฺส จูฬฏีกํ มขุทีปนิญฺจ อเญฺญตรา เถรา อกํสุฯ สา จ มูลฏีกาย อตฺถาวเสสาติ จ อนุตฺตานตฺถาติ จ กตฺวา มูลฏีกาย สทฺธึ สํสนฺทิตฺวา กตตฺตา มธุร สตฺตา จ มธุทีปนินฺติ วุจฺจติฯ โมหวิเจฺฉทนึ ปน ลกฺขณคนฺถํ กสฺสปเตฺถโร อกาสิฯ

อาภิธมฺมาวตารํ ปน รุปารูปวิภาคํ วินยวินิจฺฉยญฺจ พุทฺธ ทตฺตเตฺถโรฯ วินยสงฺคหํ สาริปุตฺตเตฺถโรฯ ขุทฺทสิกฺขํ ธมฺมสิริเตฺถโร ฯ ปรมตฺถวินิจฺฉยํ นามรูปปริเจฺฉทํ อภิธมฺมตฺถสงฺคญฺจ อนุรุทฺธเตฺถโรฯ สจฺจสเงฺขปํ ธมฺมปาลเตฺถโรฯ เขมํ เขมเตฺถโรฯ เต จ สเงฺขปโต สํวณฺณิตตฺตา สุเขน จ ลกฺขณิยตฺตา ลกฺขณคนฺถาติ วุจฺจนฺติฯ

เตสํ ปน สํวณฺณนาสุ อภิธมฺมตฺถสงฺคหสฺส โปราณฏีกํ นววิมลพุทฺธิเตฺถโร อกาสิฯ สจฺจํสเงฺขปนามรูปปริเจฺฉทเขมาอภิธมฺมาวตารานํ โปราณฏีกํ วาจิสฺสรมหาสามิเตฺถโรฯ ปรมตฺถวินิจฺฉยสฺส โปราณฏีกํ มหาโพธิเตฺถโรฯ

อภิธมตฺถสงฺคหาภิธมฺมาวตาราภินว ฏีกาโย สุมงฺคลสามิเตฺถโรฯ สจฺจสเงฺขปาภินวฏีกํ อรญฺญวาสิเตฺถโรฯ นามรูปปริเจฺฉทาภินวฏีกํ มหาสามิเตฺถโรฯ ปรมตฺถวินิจฺฉยาภินวฏีกํ อญฺญตรเตฺถโรฯ วินยวินิจฺฉยฏีกํ เรวตเตฺถโรฯ ขุทฺทสิกฺขาย ปุราณฏีกํ มหายสเตฺถโรฯ ตาย เยว อภินวฏีกํ สงฺฆรกฺขิตเตฺถโรติฯ

วชิรพุทฺธึ นาม วินยคณฺฐิปทตฺถํ วชิรพุทฺธิเตฺถโรฯ จูฬคณฺฐึ มชฺฌิมคณฺฐึ มหาคณฺฐิญฺจ สีหฬทีปวาสิโน เถราฯ เต จ ปทกฺกเมน อสํวเณฺณตฺวา อนุตฺตานตฺถาเยว สํวณฺณิตตฺตา คณฺฐิปทตฺถาติ วุจฺจนฺติฯ

อภิธานปฺปทีปิกํ ปน มหาโมคฺคลานเตฺถโรฯ อตฺถพฺยกฺขานํ จูฬพุทฺธเตฺถโรฯ วุโตฺตทยํ สมฺพนฺธจินฺตนํ สุโพธาลงฺการญฺจ สงฺฆรกฺขิตเตฺถโรฯ พฺยากรณํ โมคฺคลานเตฺถโรฯ

มหาวํสํ จูฬวํสํ ทีปวํสํ ถูปวํสํ โพธิวํสํ ธาตุวํ สญฺจ สีหฬทีปวาสิโน เถราฯ ทาฐาธาตุวํสํ ปน ธมฺมกิตฺติเตฺถโร อกาสิฯ เอเต จ ปาฬิมุตฺตกวเสน วุตฺตตฺตา คนฺถนฺตราติ วุจฺจนฺติฯ

อิเจฺจวํ พุทฺธโฆสาทโย เถร วรา ยถาพลํ ยถาสตฺตึ ปริยตฺตึ สาสนํ อุปตฺถเมฺภตฺวา พหูหิ มูเลหิ พหุหิสาขาหิ พหูหิ จ วิฏเปหิ อุปตฺถมฺภิยมาโน เวปุลฺลมา ปชฺชมาโน มหานิโคฺรธรุโกฺข วิย ถิรํ หุตฺวา จิรกาลํ ติฎฺฐตีติ เวทิตพฺพํฯ

อิทํ สีหฬทีเป โปตฺถการุฬฺหโต ปจฺฉา สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

เอเตปิ จ มหาเถโร, ยถาสตฺตึ ยถาพลํ;

อฏฺฐกถาทโย กตฺวา, มจฺจุมุขํ อุปาคมุํฯ

เสยฺยถาปิ จ โลกสฺมึ, โอภาสิตฺวาน จนฺทิมา;
อาวหิตฺวาน สตฺตานํ, หิตํ อตฺถํว คจฺฉติฯ

เอวเมว มหาเถรา, ญาโณภาเสหิ ภาสิย;
อาวหิตฺวาน สตฺตานํ, หิตํ อตฺถํว คจฺฉติฯ

อิติ สาสนวํเส สีหฬทีปิกสาสนวํสกถามโคฺค

นาม ทุติโย ปริเจฺฉโทฯ

๓. สุวณฺณภูมิสาสนวํสกถามคฺค

๓. อิทานิ ยถาฐปิตมาติกาวเสน สุวณฺณภูมิ รเฏฺฐ สาสนวํสกถามคฺคสฺส วตฺถุํ โอกาโส อนุปฺปตฺโต, ตสฺมา สุวณฺณภูมิรฏฺฐสาสนวํสกถามคฺคํ อารภิสฺสามิฯ

ตตฺถ สุวณฺณภูมีติ ตีสุ รามญฺญรเฏฺฐสุ เอกสฺส นามํฯ ตีณิหิ รามญฺญรฏฺฐานิ โหนฺติ หํสาวตีมุตฺติมสุวณฺณภูมิวเสน เอกเทเสน สพฺพมฺปิ รามญฺญรฏฺฐํ คเหตพฺพํฯ ตตฺถ ปน อุกฺกลาปชนปเท ตปุสฺสภลฺลิเก อาทึ กตฺวา ภควโต อภิสมฺพุชฺฌิตฺวา สตฺตสตฺตาเหสุ อติกฺกเนฺต สุเยว อาสาฬฺหิมาสสฺส ชุณฺหปกฺขปญฺจมทิวสโต ปฏฺฐาย รามญฺญรเฏฺฐ สาสนํ ปติฏฺฐิตํฯ

อิทํ รามญฺญรเฏฺฐ ปฐมํ สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

ภควโต อภิสมฺพุทฺธกาลโต ปุเพฺพเยว อปรณฺณกรเฏฺฐ สุภินฺนนคเร ติสฺสรโญฺญ กาเล เอกสฺส อมจฺจสฺส ติโสฺส ชโย จาติ เทฺวปุตฺตา อเหสุํฯ เต คิหิภาเว สํเวคํ ลภิตฺวา มหาสมุทฺทสฺส สมีเป คชฺชคิริมฺหิ นาม ปพฺพเต อิตฺถุสิปพฺพํ ปพฺพชิตฺวา นิสีทิสุํฯ ตทา นาคิยา วิชฺชาธโร สนฺตวํ กตฺวา เทฺว อณฺฑานิ วิชายิตฺวา สา นาคี ลชฺชาย ตานิ วิชหิตฺวา คจฺฉิฯ

ตทา เชโฏฺฐ ติสฺสกุมาโร ตานิ ลภิตฺวา กนิเฏฺฐน สทฺธึ วิภชิตฺวา เอกํ เอกสฺส สนฺติเก ฐเปสิฯ กาเล อติกฺกเนฺต เตหิ อเณฺฑหิ เทฺว มนุสฺสา วิชายึสุฯ เต ทส วสฺสวเย สมฺปเตฺต กนิฏฺฐสฺส อณฺฑโต วิชายนทหโร กาลํ กตฺวา มชฺฌิมเทเส มิถิลนคเร ควํปติ นาม กุมาโร อุปฺปชฺชิฯ โส สตฺตวสฺสิกกาเล พุทฺธสฺส ภควโต สนฺติเก นิยฺยาเทตฺวา ปพฺพาเชตฺวา อจิเรเนว อรหา อโหสิฯ

เชฏฺฐสฺส ปน อณฺฑโต วิชายนทหโร ทฺวาทสวสฺสิกกาเล สโกฺก เทวานมิโนฺท อาคนฺตฺวา รามญฺญรเฏฺฐ สุธมฺมปุรํ นาม นครํ มาเปตฺวา สีหราชาติ นาเมน ตตฺถ รชฺชํ การาเปสิฯ สิลาโลเน ปน สิริมาโสโกติ นาเมนาติ วุตฺตํฯ ควํปติเตฺถโร จ อตฺตนา มาตรํ ทฏฺฐุกาโม มิถิลนครโต อาคนฺตุํ อารภิฯ ตทา ทิพฺพจกฺขุนา มาตุยา กาลงฺกตภาวํ ญตฺวา อิทานิ เม มาตา กุหึ อุปฺปชฺชตีติ อาวชฺชโนฺต พาหุเลฺลน เนสาทเกวฏฺฏานํ นิวาสนฏฺฐานภูเต เทเส อุปฺปชฺชตีติ ญตฺวา สจาหํ คนฺตฺวา น โอวาเทยฺยํ, มาตา เม อปายคมนิยํ อปุญฺญํ วิจินิตฺวา จตูสุ อปาเยสุ อุปฺปเชฺชยฺยาติ จิเนฺตตฺวา ภควนฺตํ ยาจิตฺวา รามญฺญรฏฺฐํ เวหาสมเคฺคน อาคจฺฉิฯ รามญฺญรเฏฺฐ สุธมฺมปรํ ปตฺวา อตฺตโน ภาตุนา สีหราเชน สทฺธึ รฏฺฐวาสีนํ ธมฺมํ เทเสตฺวา ปญฺจสุ สีเลสุ ปติฏฺฐาเปสิฯ

อถ สีหราชา อาห, โลเกสุ ภเนฺต ตฺวมสิ อคฺคตโร ปุคฺคโลติฯ น มหาราช อหํ อคฺคตโร, ตีสุ ปน ภเวสุ สเพฺพสํ สตฺตานํ มกุฏสงฺกาโส โคตโม นาม มยฺหํ สตฺถา อตฺถิ, อิทานิ มชฺฌิมเทสํ ราชคหํ ปฏิวสตีติฯ เอวํ ปน ภเนฺต สติ ตุมฺหากํ อาจริยํ มยํ ทฏฺฐุํ อรหาม วา โน วาติ ปุจฺฉิฯ ควํปติเตฺถโรจ อาม มหาราช อรหถ ภควนฺตํ ทฏฺฐุํ, อหํ ยาจิตฺวา อาคจฺฉามีติ วตฺวา ภควนฺตํ ยาจิฯ ภควา จ อภิสมฺพุชฺฌิตฺวา อฏฺฐเม วเสฺส สทฺธึ อเนกสตภิกฺขูหิ รามญฺญรเฏฺฐ สุขมฺมปุรํ อากาเสน อาคมาสิฯ ราชวํเส ปญฺจหิ ภิกฺขุสเตหิ อาคมาสีติ วุตฺตํฯ สิลาเลขเน ปน วีสติสหสฺสมเตฺตหิ ภิกฺขูหีติ วุตฺตํฯ เอตฺถ จ ยสฺมา ภควา สปริโสเยว อาคจฺฉิ, น เอกโกติ เอตฺตกเมว อิจฺฉิตพฺพํ, ตสฺมา นานา วาทตํ ปฏิจฺจ จิตฺตสฺสากุลิตา น อุปฺปาเทตพฺพาติฯ

อถ อาคนฺตฺวา รตนมณฺฑเป นิสีทิตฺวา สราชิกานํ รฎฺฐวาสีนํ อมตรสํ อทาสิฯ ตีสุ สรเณสุ ปญฺจสุ จ สีเลสุ ปติฎฺฐาเปสิฯ อถ ภควา ทสฺสนตฺถาย อาคตานํ ฉนฺนํ ตาปสานํ ฉ เกสธาตุโย ปูชนตฺถาย อทาสิฯ ตโต ปจฺฉาสตฺตตึสวสฺสานิ ปูเรตฺวา ปรินิพฺพานกาเลปิ ภควโต อธิฎฺฐานานุรูเปน จิตกฎฺฐานโต เตตฺตึส ทเนฺต คเหตฺวา ควํปติเตฺถโร สุธมฺมปุรํ อาเนตฺวา สีหรโญฺญ ทตฺวา เตตฺตึสเจติยานิ ปติฎฺฐาเปสิฯ เอวํ ภควโต ปรินิพฺพานโต อฎฺฐเมเยว วเสฺส ควํปติเตฺถโร รามญฺญ รเฎฺฐ สุธมฺมปุเร สาสนํ ปติฎฺฐาเปสิฯ

อิทํ รามญฺญรเฎฺฐ ทุติยํ สาสนสฺส ปติฎฺฐานํฯ

ภควโต ปรินิพฺพุตปญฺจตึสาธิกานํ ทฺวินฺนํ สตานํ อุปริสุวณฺณภูมึ นาม รามญฺญรฎฺฐํ อาคนฺตฺวา โสณเตฺถโร อุตฺตรเตฺถโรจาติ เทฺว เถรา ปญฺจวคฺคกมฺมารเหหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ สาสนํ ปติฎฺฐาเปสุํฯ เต จ เถรา มหาโมคฺคลิปุตฺตติสฺสเตฺถรสฺส สทฺธิวิหาริกาติ อฎฺฐกถายํ อาคตาฯ

ตปุสฺสภลฺลิเก ควํปติเตฺถรญฺจ ปฎิจฺจ สาสนํ ตาว ปติฎฺฐหิฯ ตญฺจ น สเพฺพน สพฺพํ โอคาเหตฺวา เย เย ปน สทฺธา ปสนฺนา, เต เต อตฺตโน อิจฺฉาวเสเนว สาสนํ ปสีทึสุฯ ปจฺฉา ปน โสณุตฺตรเตฺถรา มหุสฺสาเหน อาจริย อาณตฺติยา สาสนสฺส ปติฎฺฐาปนตฺถาย อุสฺสุกฺกํ อาปนฺนา ปติฎฺฐาเปสุํฯ เตน อฎฺฐกถายํ เอตํ รฎฺฐํ คนฺตฺวา เอตฺถ สาสนํ ปติฎฺฐาเปหีติ การิตปจฺจยวเสน อาณตฺติวิภตฺติวเสนจ วุตฺตํฯ

ตทา ปน สุวณฺณภูมิรเฎฺฐ สุธมฺมปุเร สิริมาโสโก นาม ราชา รชฺชํ กาเรสิฯ ตญฺจ สุธมฺมปุรํ นาม เกลาสปพฺพตมุทฺธนิ ทกฺขิณาย อนุทิสาย ปุพฺพฑฺฒภาเคน ปพฺพตมุทฺธนิ อปรฑฺฒภาเคน ภูมิตเล ติฎฺฐติฯ ตํเยว คุฬ์ปาจกานํ มสฺสานํ เคหสทิสานิ เคหานิ เยภุเยฺยน, เตเนว โคฬ์มิตฺติก นาเมนาปิ โวหาริยติฯ ตสฺส ปน นครสฺส มหาสมุทฺทสมีเป ฐิตตฺตา ทกยกฺขินี สพฺพทา อาคนฺตฺวา ราชเคเห ชาเต ชาเต กุมาเร ขาทิฯ

โสณุตฺตรเตฺถรานํ สมฺปตฺตทิวสเยว ราชเคเห เอกํ ปุตฺตํ วิชายิฯ ทกยกฺขินีจ ขาทิสฺสามีติ สห ปญฺจหิ ยกฺขินิสเตหิ อาคตาฯ ตํ ทิสฺวา มนุสฺสา ภายิตฺวา มหาวิรวํ รวนฺติฯ ตทา เถรา ภยานกํ สีหสีสวเสน เอกสีสสรีรทฺวยสมฺพนฺธสณฺฐานํ มนุสีหรูปํ มาเปตฺวา ทเสฺสตฺวา ตํ ยกฺขินึ สปริสํ ปลาเปสุํฯ

เถรา จ ปุน ยกฺขินิยา อนาคมนตฺถาย ปริตฺตํ อกํสุตสฺมิญฺจ สมาคเม อาคตานํ มนุสฺสานํ พฺรหฺมชาลสุตฺตํ อเทสยฺยุํ ฯ สฎฺฐิมตฺตสหสฺสา โสตาปนฺนาทิปรายนา อเหสุํฯ กุลทารกานํ อฑฺฒุฑฺฒานิ สหสฺสานิ ปพฺพชึสุฯ กุลธีตานํ ปน ทิฃฑฺฒสหสฺสํฯ ราชกุมารานํ ปญฺจสตาธิกสหสฺสมตฺตํ ปพฺพชึสุฯ อวเสสาปิ มนุสฺสา สรเณ ปติฎฺฐหึสุฯ เอวํ โส ตตฺถ สาสนํ ปติฎฺฐาเปสีติอิฯ วุตฺตญฺจ อฎฺฐกถายํ,–

> สุวณฺณภูมึ คนฺตฺวาน, โสณุตฺตรา มหิทฺธิกา;
> ปิสาเจ นิทฺธมิตฺวาน, พฺรหฺมชาเล มเทสิสุนฺติฯ

ตโต ปฎฺฐาย ราชกุมารานํ โสณุตฺตรนาเมหิเยว นามํ อกํสุฯ อวเสสทฺวารกานมฺปิ รกฺขสภยโต วิโมจนตฺถํ ตาลปตฺตภุชปเตฺตสุ เถเรหิ มาปิตํ มนุสีหรูปํ ทเสฺสตฺวา มตฺถเก ฐเปสุํฯ มนุสฺสาจ สิลามยํ มนุสีหรูปํ กตฺวา สุธมฺมปุรสฺส เอสเนฺน ปเทเส ฐเปสุํฯ ตํ ยาวชฺชตนา

อตฺถีติฯ อิเจฺจวํ ภควโต ปรินิพฺพานโต ปญฺจตึสาธิเก ทฺวิวสฺสสเต สมฺปเตฺต โสณุตฺตรเตฺถรา อาคนฺตฺวา สาสนํ ปติฎฺฐาเปตฺวา สาสนํ ปติฎฺฐาเปตฺวา อนุคฺคหํ อกํสูติฯ

อิทํ รามญฺญรเฎฺฐ ตติยํ สาสนสฺส ปติฎฺฐานํฯ

ตโต ปจฺฉา ฉสตาธิเก สหเสฺส สมฺปเตฺต ปุเพฺพ วุเตฺตหิ ตีหิ การเณหิ สาสนสฺส อุปฺปตฺติฎฺฐานภูตํ รามญฺญรฎฺฐํ ทามริกโจรภเยน ปชฺชรโรคภเยน สาสนปจฺจตฺถิกภเยนจาติ ตีหิ ภเยหิ อากุลิตํ อโหสิฯ ตทา จ ตตฺถ สาสนํ ทุพฺพลํ อโหสิ, ยถา อุทเก มเนฺท ตตฺรชาตํ อุปฺปลํ อุปฺปลํ ทุพฺพลนฺติฯ ตตฺถ ภิกฺขูปิ สาสนํ ยถา กามํ ปูเรตุํ น สกฺกาฯ

สูริยกุมารสฺส นาม มโนหริรโญฺญ ปน กาเล สาสนํ อติวิย ทุพฺพลํ อโหสิฯ ชินจเกฺก เอกฉสตาธิเก วสฺสสหเสฺส สมฺปเตฺต กลิยุเคจ เอกูนวีสตาธิเก จตุวสฺสสเต สมฺปเตฺต อริมทฺทนนคเร อนุรุทฺธา นาม ราชา ตโต สห ปิฎเกน ภิกฺขุสงฺฆํ อาเนสิฯ

ตโต ปจฺฉา ชินจเกฺก นวาธิเก สตฺตสเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต ลงฺกาทีเป สิริสงฺฆโพธิปรกฺกมพาหุมหาราชา สาสนํ โสเธสิฯ

ตโต ฉนฺนํ วสฺสานํ อุปริ กลิยุเค ทฺวตฺตึสาธิเก ปญฺจสเต สมฺปเตฺต อุตฺตราชีโว นาม เถโร สาสเน ปากโฏ อโหสิฯ

โส ปน รามญฺญรฎฺฐวาสิโน อริยาวํสเตฺถรสฺส สทฺธิวิหาริโกฯ อริยาวํสเตฺถโร ปน กปฺปุงฺคนครวาสิโน มหากาฬเตฺถรสฺส สทฺธิวิหาริโกฯ มหากาฬเตฺถโร ปน สุธมฺมปุรวาสิโน ปฺรานทสฺสิเตฺถรสฺส สทฺธิวิหาริโกฯ อยํ ปน อุตฺตราชีวฉปฺปทเตฺถรานํ วํสทีปนตฺถํ วุตฺตาฯ

โส ปน ปฺรานทสฺสิเตฺถโร โลกิยาภิญฺญาโย ลภิตฺวา นิจฺจํ อภิณฺหํ ปาโตว มคธรเฎฺฐ อุรุเวลนิคเม มหาโพธึ คนฺตฺวา มหาโพธิยงฺคณํ สมฺมชฺชิตฺวา ปุน อาคนฺตฺวา สุธมฺมปุเร ปิณฺฑาย จริฯ อิทํ เถรสฺส นิพทฺธวตฺตํฯ อยญฺจ อโตฺถ สุธมฺมปุรโต มคธรฎฺฐํ คนฺตฺวา อุรุเวลนิคเม วาณิชกมฺมํ กโรนฺตา ตทาการํ ปสฺสิตฺวา ปจฺจาคมนกาเล สุธมฺมปุร วาสีนํ กเถสุํ, ตสฺมา วิญฺญายติฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล อุตฺตราชีวเตฺถโร ปริปุณฺณวีสติวเสฺสน ฉปฺปเทน นาม สามเณเรน สทฺธึ สีหฬทีปํ คจฺฉิฯ สีหฬทีปวาสิโน จ ภิกฺขู มยํ มหามหินฺทเตฺถรสฺส วํสิกา ภวาม, ตุเมฺหปิ โสณุตฺตรเตฺถรานํ วํสิกา ภวถ, ตสฺมา มยํ เอกวํสิกา ภวาม สมาน วาทิกาติ วตฺวา ฉปฺปทสามเณรสฺส อุปสมฺปทกมฺมํ อกํสุฯ ตโต ปจฺฉา เจติย วนฺทนาทีนิ กมฺมานิ นิฎฺฐาเปตฺวา อุตฺตราชีวเตฺถโร สทฺธึ ภิกฺขุสเงฺฆน อริมทฺทนนครํ ปจฺจาคมาหิฯ

ฉปฺปทสฺส ปน เอตทโหสิ,- สจาหํ อาจริเยน สห ชมฺพุทีปํ คเจฺฉยฺยํ, พหูหิ ญาติพลิโพเธหิ ปริยตฺตุคฺคหเณ อนฺตราโย ภเวยฺย, เตน หิ สีหฬทีเปเยว วสิตฺวา ปริยตฺติมุคฺคเหตฺวา ปจฺจาคมิสฺสามีติฯ

ตโต อาจริยสฺส โอกาสํ ยาจิตฺวา สีหฬทีเปเยว ปฎิวสิฯ สีหฬทีเป วสิตฺวา ยาว ลทฺธเตฺถรสมฺมุติกา ปริยตฺตึ ปริยาปุณิตฺวา ปุน ชมฺพุทีปํ ปจฺจาคนฺตุกาโม อโหสิฯ อถ ตสฺส เอตทโหสิ,– อหํ เอกโกว คจฺฉโนฺต สเจ มม อาจริโย นตฺถิ, สเจปิ ชมฺพุทีปวาสินา

ภิกฺขุสงฺฆน สทฺธึ วินยกมฺมํ กาตุํ น อิจฺฉยฺยํ, เอวํ สติ วิสุํ กมฺมํ กาตุํ น สกฺกุเณยฺยํ, ตสฺมา ปิฏกธเรหิ จตูหิ เถเรหิ สทฺธึ คเจฺจยฺยํ, อิเจฺจตํ กุสลนฺติฯ

เอวํ ปน จิเนฺตตฺวา ตามลิตฺติคามวาสินา สิวลิเตฺถเรน กโมฺพชรโญฺญ ปุตฺตภูเตน ตามลินฺทเตฺถเรน กิญฺจิปุรวาสินา อานนฺทเตฺถเรน ราหุลเตฺถเรนจาติ อิเมหิ จตูหิ เถเรหิ สทฺธึ นาวาย ปจฺจาคจฺฉิฯ เต จ เถรา ปิฏกธรา อเหสุํ ทกฺขา ถามสมฺปนฺนา จฯ เตสุ วิเสสโต ราหุลเตฺถโร ถามสมฺปโนฺนฯ กุสิมนครํ สมฺปตฺตกาเล อุปกฏฺฐวสฺสูปคมนกาโล หุตฺวา อริมทฺทนนคเร อาจริยสฺส สนฺติกํ อสมฺปาปุณิตฺวา กุสิมนครเยว วสฺสํ อุปคมึสุฯ เตสํ วสฺสูปคมนวิหารวตฺถุ อารามปากาโร จ กุสิมนครสฺส ทกฺขิณทิสาสาเค ยาวชฺชตนา อตฺถิฯ

วสฺสํวุฏฺฐกาเล ปน มหาปวารณาย ปวาเรตฺวา เต ปญฺจ เถรา อริมทฺทนนครํ อคมํสุฯ อุตฺตราชีวเตฺถโรจ อริมทฺทนนคร วาสีหิ ภิกฺขูหิ วิสุํ หุตฺวา สงฺฆกมฺมานิ อกาสิฯ กิญฺจาปิ เจตฺถ อุตฺตราชีวเตฺถราทโย สีหฬทีปโต ปจฺจาคนฺตฺวา อริมทฺทนนคเร วสิตฺวา สาสนํ อนุคฺคเหสุํ, รามญฺญรเฏฺฐ ปน ชาตตฺตา ปุเพฺพ จ ตตฺถ นิวาสตฺตา อิธ ทสฺสิตาติ ทฏฺฐพฺพาฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล ทลนคเร ปทีปเชยฺยคาเม ชาโต สาริปุโตฺต นาม มหลฺลกสฺสมเณโร เอโก อริมทฺทนนครํ คนฺตฺวา อานนฺทเตฺถรสฺส สนฺติเก อุปสมฺปชฺชิตฺวา ปริยตฺติ ปริยปุณิฯ โส พหุสฺสุโต อโหสิ ทโกฺข ถามสมฺปโนฺน จฯ ตมตฺถํ สุตฺวา นรปติจญฺญิสูราชา จิเนฺตสิ,- สเจโส องฺคปจฺจงฺคสมฺปโนฺน ภเวยฺย, อาจริยํ กตฺวา ฐเปสฺสามิ อนุคฺคเหสฺสามีติฯ ราชา เอวํ จิเนฺตตฺวา ราชปุริเส เปเสตฺวา วีมํสาเปสิฯ ราชปุริสา จ ตสฺส ฉินฺนปาทงฺคุฏฺฐคฺคตํ ปสฺสิตฺวา ตมตฺถํ รโญฺญ อาโรเจสุํฯ ราชา ตํ สุตฺวา เอวํ วิกลงฺคปจฺจโงฺค ภเวยฺย, ปธานาจริยฏฺฐาเน ฐเปตุํ น ยุโตฺตติ กตฺวา ปธานาจริยภาวํ น อกาสิฯ ปูชาสกฺกา รมเตฺตเนว อนุคฺคหํ อกาสิฯ เอกสฺมิญฺจ กาเล ธมฺมวิลาโสติ ลญฺฉํ ทตฺวา รามญฺญรเฏฺฐ สาสนํ โสเธตฺวา ปริสุทฺธํ กโรหีติ รามญฺญรฏฺฐํ เปเสสิฯ

โสจ รามญฺญรฏฺฐํ คนฺตฺวา ทลนคเร พหุนํ ภิกฺขูนํ ธมฺม วินยํ วาเจตฺวา สาสนํ ปคฺคเหสิฯ ตตฺถ จ รามญฺญมนุสฺสา ตสฺส ธมฺมวิลาสเตฺถรสฺส สิสฺสานุสิสฺสา สีหฬภิกฺขุ คณาติ โวหารนฺติฯ อิเจฺจวํ สีหฬทีปิกสฺส อานนฺทเตฺถรสฺส สิสฺสํ ธมฺมวิลาสํ ปฏิจฺจ รามญฺญรเฏฺฐ สีหฬทีปโต สาสนสฺส อาคตมโคฺคติฯ

อิทํ รามญฺญรเฏฺฐ จตุตฺถํ สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล มุตฺติมนคเร อคฺคมเหสิยา อาจริยา พุทฺธวํสเตฺถรมหานาคเตฺถรา สีหฬทีปํ คนฺตฺวา มหาหารวาสิคณวํสภูตานํ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ปุน สิกฺขํ คณฺหิตฺวา มุตฺติมนครํ ปจฺจาคนฺตฺวา มุตฺติมนครวาสีติ ภิกฺขูหิ วิสุํ หุตฺวา สงฺฆกมฺมานิ กตฺวา สาสนํ ปคฺคเหสุํฯ เตจ เถเร ปฏิจฺจ รามญฺญรเฏฺฐ ปุน สีหฬทีปโต สาสนํ อาคตนฺติฯ

อิทํ รามญฺญรเฏฺฐ ปญฺจมํ สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

ตโต ปจฺฉาจ มุตฺติมนคเร เสติภินฺทสฺส รโญฺญ มาตุยา อาจริโย เมธงฺกโร นาม เถโร สีหฬทีปํ คนฺตฺวา สีหฬทีเป อรญฺญวาสีนํ มหาเถรานํ สนฺติเก ปุน สิกฺขํ คเหตฺวา ปริยตฺตึ ปริยาปุณิตฺวา สุวณฺณรชตมเย ติปุสีสจฺฉเนฺน เสติภินฺทสฺส รโญฺญ มาตุยา การาวิเต วิหาเร นิสีทิตฺวา สาสนํ อนุคฺคเหสิฯ โลกทีปกสารญฺจ นาม คนฺถํ อกาสิฯ อถาปริมฺปิ มุตฺติมนคเรเยว สุว

ณฺณโสภโณ นาม เถโร สีหฬทีปํ คนฺตฺวา มหาวิหารวาสิคณวํสภูตานํ เถรานํ สนฺติเก ปุน สิกฺขํ คเหตฺวา มุตฺติมนครเมว ปจฺจาคจฺฉิฯ

โส ปน เถโร อรเญฺญเยว วสิฯ ธุตงฺคธโร จ อโหสิ อปฺปิโจฺฉ สนฺตุโฏฺฐ ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขา กาโม ทโกฺข ถามสมฺปโนฺน จฯ สีหฬทีเป กลมฺพุมฺหิ นาม ชาตสฺสเร อุทกุเกฺขปสีมายํ อติเรกปญฺจวเคฺคน วนรตนํ นาม สงฺฆราชํ อุปชฺฌายํ กตฺวา ราหุลภทฺทํ นาม วิชยพาหุรโญฺญ อาจริยภูตํ เถรํ กมฺมวาจาจริยํ กตฺวา อุปสมฺปชฺชิฯ โสจ เถโร ปุนาคนฺตฺวา มุตฺติมนคเรเยว วสิตฺวา คณํ วเฑฺฒตฺวา สาสนํ อนุคฺคเหสิฯ เอเต จ เทฺว เถเร ปฏิจฺจ รามญฺญรเฎฺฐ สีหฬทีปโต สาสนํ อาคตํฯ

อิทํ รามญฺญรเฎฺฐ ฉฎฺฐํ สาสนสฺส ปติฎฺฐานํฯ

ตโต ปจฺฉา สาสนวเสน ทฺวิวสฺสาธิเก ทฺวิสหเสฺส กลิยุคโต เอกาสีติเก สมฺปเตฺต หํสาวตีนคเร สิริปรมมหาธมฺมราชาติ ลทฺธนาโม ธมฺมเจติยราชา กุสิมมณฺฑเล หํสาวตีมณฺฑเล มุตฺติมมณฺฑเล จ รฎฺฐวาสิโน สปชํวิย ธเมฺมน สเมน รกฺขิตฺวา รชฺชํ กาเรสิฯ โส จ ราชา ตีสุ ปิฎเกสุ จตูสุ จ เวเทสุ พฺยากรณจฺฉนฺทาลงฺการาทีสุ จ เฉโก สิกฺขิตนานาสิโปฺป นานาภาสาสุ จ ปสุโต สทฺธาสีลาทิคุโณเปโต กุมฺทกุนฺทสรทจนฺทิกาสมานสิตปชปติภูโต จ สาสเน จ อติปฺปสโนฺน อโหสิฯ

เอกสฺมิํ กาเล โส จิเนฺตสิ, ภควโต สาสนํ นาม ปพฺพชฺชอุปสมฺปทตาเวน สมฺพนฺธํ, อุปสมฺปทภาโว จ สีมปริสวตฺถุ ญตฺติกมฺมวาจาสมฺปตฺตีหิ สมฺพโนฺธติฯ เอวญฺจ ปน จิเนฺตตฺวา สีมวินิจฺฉยํ ตสฺสํ วณฺณนํ วินยสงฺคหํ ตสฺสํวณฺณนํ สีมาลงฺการ สีมสงฺคหญฺจ สทฺทโต อตฺถโต จ ปุนปฺปุนํ อุปปริกฺขิตฺวา อญฺญมญฺญํ สํสนฺทิตฺวา ปุพฺพาปรํ ตุลยิตฺวา ภควโต อธิปฺปาโย อีทิโส คนฺถการานํ อธิปฺปาโย อีทิโสติ ปสฺสิตฺวา อมฺหากํ รามญฺญรเฎฺฐ พทฺธนทีสมุทฺทชาเตสฺสราทโย สีมาโย พหุกาปิ สมานา อยํ ปริสุทฺธาติ ววตฺถเปตุํ ทุกฺกรํ, เอวํ สติ สีมปริสาปริสุทฺธา ภวิตุํ ทุกฺกราติ ปฎิภาติฯ

ตโต ปจฺฉา รามญฺญรเฎฺฐ ติปิฎกธรพฺยตฺตปฺปฎิพลเตฺถเรหิ มเนฺตตฺวา รโญฺญ ปฎิภานานุรูปํ สีมปริสา ปริสุทฺธา ภวิตุํ ทุกฺกราติ เถรา วินิจฺฉนิํสุฯ

อถ ราชา เอวมฺปิ จิเนฺตสิ,– อโหวต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สาสนํ ปญฺจวสฺสสหสฺสานิ ปติฎฺฐิสฺสตีติ คเนฺถสุ วุโตฺตปิ สมาโน อภิสมฺพุทฺธโต จตุสฎฺฐาธิกทฺวิสหสฺสมเตฺตเนว กาเลน สาสเน มลํ หุตฺวา อุปสมฺปทกเมฺม กงฺขาฎฺฐานํ ตาว อุปฺปชฺชิ, กถํ ปน ปญฺจวสฺสสหสฺสานิ สาสนสฺส ปติฎฺฐานํ ภวิสฺสตีติฯ เอวํ ธมฺมสํเวคํ อุปฺปาเทตฺวา ปุนาปิ เอวํ จิเนฺตสิ,- เอวํ เอตฺตกํ สาสเน มลํ ทิสฺสมาโนปิ สมาโน อุปสมฺปทกเมฺม กงฺขาฎฺฐานํ ทิสฺสมาโนปิ สมาโน ปริสุทฺธตฺถาย อนารภิตฺวา มาทิโส อโปฺปสฺสุโกฺก มชฺฌเตฺต นิสีทิตุํ อยุเตฺต, เอวญฺหิ สติ ภควติ สโทฺธปสโนฺนมฺหีติ วตฺตพฺพตํ อนาปเชฺชยฺยํ, ตสฺมา สาสนํ นิมฺมลํ กาตุํ อารภิสฺสามีติฯ

กุโต นุโข ทานิ สาสนํ อาหริตฺวา ถิรํ ปติฎฺฐา เปยฺยนฺติ อาวชฺชโนฺต เอวํ จิเนฺตสิ,- ภควโต กิร ปรินิพฺพานโต ฉตฺติํสาธิเก ทฺวิสเต สมฺปเตฺต มหาโมคฺคลิ ปุตฺตติสฺสเตฺถโร มหามหินฺทเตฺถรํ เปเสตฺวา สีหฬทีเป สาสนํ ปติฎฺฐาเปสิ, ตทา เทวานํ ปิยติสฺสราชา มหาวิหารํ การาเปตฺวา อทาสิ, สาสนวรญฺจ เอกาสิตาธิกานิ ทฺวิวสฺสสตานิ วิมลํ หุตฺวา ปติฎฺฐหิ, ภิกฺขุสโงฺฆปิ มหาวิหาร วาสิคณวเสน เอกโตว อฎฺฐาสิ, ตโต ปจฺฉา อภยคิริวาสิเช ตวนวาสิวเสน

เทฺวธา หุตฺวา ภิชฺชิ, ชินจเกฺก อฏฺฐสตฺตสตาธิเก สหเสฺส สมฺปเตฺต สิริสงฺฆโพธิปรกฺกมพาหุ มหาราชา อุทุมฺพรคิริวาสิ มหากสฺสปเตฺถรปฺปมุขํ มหาวิหาร วาสิคณํ อนุคฺคเหตฺวา ยถาวุ เตฺต เทฺวคเณ วิโสเธสิ, สาสนํ นิมฺมลํ อกาสิ, ตโต ปจฺฉา วิชยพาหุปรกฺกมพาหุราชูนํ ทฺวินฺนํ กาเลปิ สาสนํ นิมฺมลํ หุตฺวาเยว อฏฺฐาสิ, เตเนว พฺยตฺตปฺปฏิพลภิกฺขู อายาจิตฺวา สีหฬทีปํ คนฺตฺวา ปุน สิกฺขํ คณฺหา เปสฺสามิ, เตสํ ปน ปรมฺปรวเสน ปวตฺตานํ ภิกฺขูนํ วเสน อมฺหากํ ราม ญฺญรเฏฺฐ สาสนํ นิมฺมลํ หุตฺวา ปติฏฺฐหิสฺสตีติฯ เอวํ ปน จินฺเตตฺวา โมคฺคลานเตฺถรํ โสม เตฺถรญฺจ สีหฬทีปํ คมนตฺถาย ยาจิฯ เถราจ สาสนปฺปฏิยตฺตกมฺมมิทนฺติ มนสิกริตฺวา ปฏิญฺญํ อกํสุฯ

ราชา จ ทาฐาธาตุปูชนตฺถาย ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปูชนตฺถาย ภูวเนกพาหุรโญฺญ ปณฺณาการ ตฺถาย เทยฺยธมฺมปณฺณาการวตฺถูนิ ปฏิยาเทตฺวา จิตฺรทูตํ รามทูตนฺติ อิเม เทฺว อมเจฺจ ทฺวีสุ นาวาสุ นายกฏฺฐาเน ฐเปตฺวา กลิยุเค สตฺตตึสาธิเก อฏฺฐวสฺสสเต สมฺปเตฺต มาฆมาสสฺส ปุณฺณมิโต เอกาทสมิยํ สูรวาเร จิตฺรทูตํ สทฺธึ โมคฺคลานเตฺถรปฺปมุเขหิ ภิกฺขูหิ เอกาย นา วาย คมาเปสิฯ ผคฺคุณมาสสฺส อฏฺฐมิยํ สีหฬทีเป กลมฺพุติตฺถํ ปายาสิฯ

รามทูตํ ปน ตสฺมึเยว วเสฺส มาฆมาสสฺส ปุณฺณมิโต ทฺวาทสมิยํ จนฺทวาเร สทฺธึ โสม เตฺถรปฺปมุเขหิ ภิกฺขูหิ เอกาย นาวาย คมาเปสิฯ อุชุกํ ปน วาตํ อลภิตฺวา จิตฺรมาสสฺส ชุณฺห ปกฺขนวมิยํ สีหฬทีเป วลฺลิคามํ ปายาสิฯ

ตโต ปจฺฉา เตปิ เทฺว อมจฺจา ทฺวีสุ นาวาสุ อาภตานิ ทาตพฺพปณฺณาการวตฺถูนิ สเนฺทสปณฺณานิ จ ภูวเนกพาหุรโญฺญ ภิกฺขูสงฺฆสฺส จ อทาสิฯ รญฺญา เปสิตภิกฺขูนญฺจ สเนฺทสปเณฺณ กถิตนิยาเมเนว กลฺยาณิยํ นาม นทิยํ อุทกุเกฺขปสีมายํ สามเณรภูมิยํ ปติฏฺฐา เปตฺวา ปุน อุปสมฺปทกมฺมํ อกํสุฯ

อุปสมฺปชฺชิตฺวา จ ภูวเนกพาหุราชา นานาปฺปกาเร ภิกฺขูนํ สารุเปฺป ปริกฺขาเร ทตฺวา อิทํ ปน อามิสทานํ ยาว ชีวิตปริโยสานาเยว ปริภุญฺชิตพฺพํ ภวิสฺสติ, นามลญฺฉํ ปน น ชีริสฺสตีติ กตฺวา รามทูตสฺส นาวาย ปขานภูตสฺส โสมเตฺถรสฺส สิริสงฺฆโพธิสามีติ นามํ อทาสิฯ อวเส สานํ ปน ทสนฺนํ เถรานํ กิตฺติสิริเมฆสามิ ปรกฺกมพาหุสามิ พุทฺธโฆสสามิ สีหฬทีปวิสุทฺธสา มิ คุณรตนธรสามี ชินาลงฺการสามิ รตนมาลิสามิ สทฺธมฺมเตชสามิ ธมฺมรามสามิ ภูวเนกพาหุ สามีติ นามานิ อทาสิฯ

จิตฺรทูตสฺส นาวาย ปขานภูตสฺส โมคฺคลานเตฺถรสฺส ธมฺมกิตฺติโลกครุสามีติ นามํ อทา สิฯ อวเสสานํ ปน สิริวนรตนสามิ มงฺคลเตฺถรสฺสามิ กลฺยาณติสฺสสฺสามิ จนฺทคิริสามิ สิริทนฺต ธาตุสามิ วนวาสิติสฺสสามิ รตนลงฺการสามิ มหาเทวสามิ อุทุมฺพรคิริสามิ จูฬาภยติสฺสสามีติ นามานิ อทาสิฯ พาวีสติยา ปน ปจฺฉา สมณานํ นามํ น อทาสิฯ อภินวสิกฺขํ ปน สเพฺพสํเยว อ ทาสิฯ

ตโต ปจฺฉา เจติยปูชนาทีนิ กตฺวา ตํตํกิจฺจํ นิปฺผาเทตฺวา ปุน อาคมํสุฯ ภูวเนกพาหุ ราชา จิตฺรทูตํ เอวมาห, รามาธิปติรโญฺญ ปณฺณาการํ ปฏิทาตุํ อิจฺฉามิ, ปฏิทูตญฺจ เปเสตุํ ตาว ตฺวํ อาคเมหีติฯ เอวํ ปน วตฺวา ปจฺฉา อาคมนกาเล จณฺฑวาตภเยน มหาสมุทฺทมเชฺฌ นาวา อวคจฺฉติฯ เตน สีหฬรญฺญา เปสิตนาวาย สเพฺพ สนฺนิปติตฺวา อารุหิตฺวา อาคจฺฉนฺตา ตีณิ ทิวสานิ อติกฺกมิตฺวา ปุน จณฺฑวาตภเยน อคมฺภีรฏฺฐาเน สิลาย ฆเฏฺฏตฺวา ลคฺคิตฺวา คนฺ ตุํ อสกฺกุณิตฺวา เอกํ อุฬุมฺปํ พนฺธิตฺวา ชเงฺฆเนว อคมํสุฯ สีหฬรโญฺญ จ ทูโต ปณฺณาการํ ทตฺ

วา ปจฺจาคมาสิฯ ภิกฺขูสุ จ ภิกฺขู อนฺตรามเคฺคเยว มจฺจุ อาทาย คจฺฉติฯ อโห อนิจฺจา วต สงฺขาราติฯ โหนฺติ เจตฺถ,–

อิเมสํ ปน อารทฺธํ, น กิจฺจํ ยาว นิฏฺฐิตํ;
น ตาว อาทิยิสฺสนฺติ, มจฺจุ นตฺถิ อาเปกฺขนาฯ

นิกฺการุณิโก หิ เอส, พลกฺกาเรน อาทิย;
โรทมานํว ญาตีนํ อนิจฺฉนฺตํว คจฺฉตีติฯ

รามาธิปติราชาจ เตสํ ภิกฺขูนํ ปตฺตกาเล หํสาวตีนครสฺส ปจฺฉิมสฺมิํ ทิสาภาเค นรสูเรน นาม อมเจฺจน ปริภุเตฺต คามเขเตฺต ปาฟือฏฺฐกถาฟีกาทโย ปุนปฺปุนํ ปสฺสิตฺวา อุปปริกฺขิตฺวา สีมสมูหนสีมสมฺมุติกมฺมานิ การเปสิฯ สีหฬทีเป ภควตา นฺหายิตปุพฺพาย กลฺยาณิยา นาม นทิยํ อุทกุเกฺขปสีมํ กตฺวา ตตฺถ มหาวิหารวาสีนํ ภิกฺขูนํ สนฺติเก อุปลทฺธอุปสมฺปทภาเวหิ ภิกฺขูหิ กตตฺตา กลฺยาณีสีมาติ สมญฺญํ อกาสิฯ อิเจฺจวํ รามาธิปติราชา ปตฺตลเงฺก ภิกฺขู นิสฺสาย สาสนํ สุฏฺฐุ ปติฏฺฐิตํ อกาสิฯ กลิยุคสฺส อฏฺฐติํสาธิกอฏฺฐวสฺสสตกาลโต ยาว เอกจตฺตาลีสาธิกอฏฺฐวสฺสสตา เตสํ ภิกฺขูนํ วํเส อสีติมตฺตา คณปาโมกฺขเตฺถรา อเหสุํฯ เตสํ สิสฺสชาตานิ ปน ฉพฺพิสาธิกานิ ทฺวิสตานิ จตุสหสฺสานิ ทสสหสฺสานิ อเหสุํฯ เอวํ ภควโต สาสนํ รามญฺญรเฏฺฐ วุฑฺฒิํ รามญฺญรเฏฺฐ วุฑฺฒิํ วิรูฬฺหิํ เวปุลฺลมาปชฺชิติฯ

อิทํ รามญฺญรเฏฺฐ สตฺตมํ สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

ยทา ปน อริมทฺทนนคเร อนุรุโทฺธ นาม ราชา สุธมฺมปุรํ สราชิกํ อภิภวิตฺวา วิทฺธํสิ, ตทา รามญฺญรฏฺฐํ ราชสุญฺญํ หุตฺวา ปติฏฺฐหิฯ รามญฺญรเฏฺฐ มุตฺติมนคเร โสณุตฺตรวํโส เอโก คโณ, สิวลิวํโส เอโก, ตามลินฺทวํโส เอโก, อานนฺทวํโส เอโก, พุทฺธวํโส เอโก, มหานาควํโส เอโกติ ฉคฺคณา วิสุํ วิสุํ หุตฺวา อฏฺฐํสุ นานาสํวาสกา นานานิกายาฯ

ธมฺมเจติยรญฺญา ปน การาปิตสาสนมฺปิ อภิชฺชมานํ หุตฺวา อฏฺฐาสิฯ สมานสํวาโส เอกนิกาโยเยว อโหสิฯ หํสาวตีมุตฺติมสุวเสน ตีณิปิ รามญฺญรฏฺฐานิ สุนาปรนฺต สงฺขาเตน เอกาพทฺธานิ หุตฺวา ติฏฺฐนฺติฯ ปุเพฺพจ มรมฺมรฏฺฐินฺทราชูนํ อาณาปวตฺตนฏฺฐานานิ อเหสุํ ฯ ตสฺมา มรมฺมรฏฺฐโต เอกเจฺจ ภิกฺขู รามญฺญรฏฺฐํ คนฺตฺวา กลฺยาณีสีมายํ ปุน สิกฺขํ คณฺหิํสุฯ ธมฺมเจติยรญฺญาการาวิตสาสนํ สกลํ มรมฺมรฏฺฐมฺปิ พฺยาเปตฺวา โอคาเหตฺวา ติฏฺฐติฯ

รามญฺญรเฏฺฐ โสณุตฺตรเตฺถรานํ สาสนํ ปติฏฺฐาปิตกาลโต ปฏฺฐาย ยาว สุธมฺมปุเร มโนหริรญฺญา อรหนฺตานํ สํวิชฺชมานตา เวทิตพฺพาฯ ตโต ปจฺฉา ปน อุตฺตรา ชีวาริยาวํสมหากาฟปฺรานทสฺสิเตฺถรานํ กาเล โลกิยชฺฌานาภิญฺญาลาภิโยเยว สํวิชฺชํสูติฯ อธุนา ปน ตีสุปิ รามญฺญรเฏฺฐสุ ธมฺมเจติยรญฺญา การาวิตสาสนํเยว ติฏฺฐติฯ เอตฺถจ เหตุผลสมฺพนฺธวเสน อาทิอนฺตวเสเน จ สาสนวํสํ ปญฺญาย ตุลยิตฺวา อาทิโตว ทสฺสิเตหิ ตีหิ นเยหิ ยถาปเวณี ฆฏฺฏิยติ, ตถา คเณฺหยฺยาติฯ อยญฺจ สาสนวํโส ลชฺชิเปสลสิกฺขากามานํเยว วเสน วุโตฺต, นาลชฺชีนํ วเสนาติ ทฏฺฐโพฺพฯ

ตาย จ เถรปรมฺปราย มุตฺติมนครวาสิเมธงฺกรเตฺถโร โลกทีปกสารํ นาม คนฺถํ อกาสิฯ หํสาวตีนครวาสี ปน อานนฺทเตฺถโร มธุสารตฺถทีปนิํ นาม อภิธมฺมฏีกาย สํวณฺณนํ, หํสาวตีนครวาสีเยว ธมฺมพุทฺธเตฺถโร กวิสฺสารํ นาม ฉโนฺทวณฺณนํ, หํสาวตีนครวาสีเยว สทฺธมฺมาลงฺการ

เตฺถโร ปฏฺฐานสารทีปนิํ นาม ปกรณํ, ตเถว อญฺญตโร เถโร อเผคฺคุสารํ นาม คนฺถํ อกาสิฯ เอวํ อเนกปฺปการานํ คนฺถการานํ มหาเถรานํ วสนฏฺฐานํ หุตฺวา สาสนํ โอคาเหตฺวา วิรูฬฺหฏฺฐานํอโหสีติฯ

อิติ สาสนวํเส สุวณฺณภูมิสาสนวํสกถามคฺคา นาม

ตติโย ปริเจฺฉโทฯ

๔. โยนกรฎฺฐสาสนวํสกถามโคฺค

๔. อิทานิ ปน โยนกรฏฺเฐ สาสนสฺสุปฺปตฺตึ กเถสฺสามิ ฯ ภควา หิ เวเนยฺยหิตาวโห โยนกรฏฺเฐ มมสาสนํ จิรกาลํ ปติฏฺฐหิสฺสตีติ อาเปกฺขิตฺวา สทฺธึ ภิกฺขุ สเงฺฆน เทสจาริกํ อาหิณฺฑโนฺต ลภุญฺชํ นาม นครํ อคมาสิฯ ตทา เอโก เนสาโท หริผลํ ทตฺวา ตํ ปริภุญฺชิตฺวา หริพีเช ขิปิเต ปถวิยํ อปติตฺวา อากาเสเยว ปติฏฺฐาสิฯ ตํ ทิสฺวา สิตํ ปาตฺวากาสิฯ ตมตฺถํ ทิสฺวา อานนฺทเตฺถโร ปุจฺฉิฯ อนาคเต โข อานนฺท อิมสฺมึ ฐาเน มม ธาตุเจติยํ ปติฏฺฐหิสฺสติ, สาสนํ วิรูฬฺหมาปชฺชิสฺสตีติ พฺยากาสิฯ ภควตา ปน หริผลสฺส ภุญฺชิตฏฺฐานตฺตาหริภุโญฺชติ ตสฺส รฏฺฐสฺส นามํ อโหสิฯ ทฺวินฺนํ ตาปสานํ ฐปิตํ ชลสุตฺติกํ ปฏิจฺจ โยนกานํ ภาสาย ลภุโญฺชติ นามํ อโหสิฯ

ตทา ตตฺถ มปินฺนาย นาม เอกิสฺสา มาติกาย สมีเป นิสิโนฺน เอโก ลวกุลิกเชฏฺฐโก อตฺตโน ปุตฺตํ สตฺตวสฺสิกํ ภควโต นิยฺยาเทตฺวา ปพฺพาเชสิฯ กมฺมฏฺฐานานุโยควเสน อจิเรเนว อรหตฺตํ ปาปุณิฯ สตฺตวสฺสิ กสฺสจ สามเณรสฺส อรหตฺตํ สจฺฉิกตฏฺฐานตํ ปฏิจฺจ โยนกภาสาย เอตํ ฐานํ จงฺคมงฺฆ อิติ วุจฺจติฯ จิรกาล วเสน ชงฺคมงฺฆ อิติ วุจฺจติฯ ตโต ปฏฺฐายเยว โยนกรเฏฺฐ สาสนํ ปติฏฺฐาตีติฯ

อิทํ โยนกรเฏฺฐ ปฐมํ สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

สาสเน ปน ปญฺจตึสาธิเก ทฺวิวสฺสสเต สมฺปเตฺต มหารกฺขิตเตฺถโร โยนกรฏฺฐํ คนฺตฺวา กโมฺพชเขมาวร หริภุญฺชายุทฺธยาทีสุ อเนเกสุ รเฏฺฐสุ สาสนํ ปติฏฺฐาเปติฯ ตานิ หิ สพฺพานิ รฏฺฐานิ สงฺคเหตฺวา ทเสฺสเนฺตหิ อฏฺฐกถาจริเยหิ โยนกโลกนฺติ โอกาสกาโลกวาจเกน สามญฺญสเทฺทน วุตฺตํฯ ปกติ เหสา คนฺถการานํ เยน เกนจากาเรน อตฺถนฺตรสฺส วิญฺญาปนาติฯ

มหารกฺขิตเตฺถโร จ สทฺธึ ปญฺจหิ ภิกฺขูหิ ปาฏลิปุตฺตโต อนิลปถมเคฺคน โยนกโลกํ อาคนฺตฺวา กาฬการามสุเตฺตน โยนเก ปสาเทสิฯ สตฺตติสหสฺสาธิกปาณสตสหสฺสํ มคฺคผลาลงฺการํ อทาสิฯ สนฺติเก จสฺส ทสสหสฺสานิ ปพฺพชึสุฯ เอวํ โส ตตฺถสาสนํ ปติฏฺฐาเปสิฯ ตถา จ วุตฺตํ อฏฺฐกถายํ,–

> โยนกรฏฺฐํ ตทา คนฺตฺวา, โส มหารกฺขิโต อิสิ;
> กาฬการามสุเตฺตน, เต ปสาเทสิ โยนเกติฯ

ตโต ปฏฺฐาย เตสํ สิสฺสปรมฺปรา พหู โหนฺติ, คณนปถํ วีติวตฺตาฯ

อิทํ โยนกรเฏฺฐ มหารกฺขิตเตฺถราทโย ปฏิจฺจ

ทุติยํ สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

โยนกรเฏฺฐ ลกุนฺนนคเร ชินจเกฺก ปญฺจวสฺสสเต มณิมยํ พุทฺธปฺปฏิมํ มาเปตฺวา วิสุกมฺมเทวปุโตฺต นาคเสนเตฺถรสฺส อทาสิฯ นาคเสนเตฺถโร จ ตสฺมึ ปฏิมมฺหิ ธาตุ อาคนฺตฺวา ปติฏฺฐาตูติ อธิฏฺฐาสิฯ อธิฏฺฐานวเสเนว สตฺตธาตุโย อาคนฺตฺวา ตตฺถ ปติฏฺฐหิตฺวา ปาฏิหาริยํ ทเสฺสสุนฺติ ราชวํเส วุตฺตํฯ

ตญฺจ วจนํ มม ปรินิพฺพานโต ปญฺจวสฺสสเต อติกฺกเนฺต เอเต อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ มิลินฺทปญฺหายํ วุตฺตวจเนน กาลปริมาณวเสน จ สเมติฯ โยนกรเฏฺฐ มิลินฺทรโญฺญ กาเล ชินจเกฺก ปญฺจวสฺสสเตเยว นาคเสนเตฺถรํ ปฏิจฺจ ชินจกฺกํ วิรูฬฺหํ หุตฺวา ปติฏฺฐาสิฯ

อิทํ โยนกรเฏฺฐ นาคเสนเตฺถรํ ปฏิจฺจ ตติยํ

สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

กลิยุเค ปญฺจสฏฺฐิวเสฺสลภุญฺชนครโต สงฺกมิตฺวา กุยุงฺครนคเร มาปิกสฺส พญฺญาโจมงฺคร นามกสฺส รโญฺญ กาเล มชฺฌิมเทสโต กสฺสปเตฺถโร ปญฺจหิ เถเรหิ สทฺธิํ อาคจฺฉิฯ

ตทา โส ราชา วิหารํ กตฺวา เตสํ อทาสิฯ สีหฬทีปโต จ ธาตุโย อาเนตฺวา เอโก เถโร อาคจฺฉิฯ ธาตุโต ปาฏิหาริยํ ทิสฺวา ปสีทิตฺวา ลภุญฺชเจติย นิธานํ อกาสิฯ เต จ เถเร ปฏิจฺจ โยนกรเฏฺฐ สาสน วํโส อาคโตฯ

อิทํ โยนกรเฏฺฐ จตุตฺถํ สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

กลิยุเค ทฺวาสฏฺฐาธิเก สตฺตสเต สมฺปเตฺต จินรฏฺฐิโนฺท ราชา อภิภวิตฺวา สกลมฺปิ โยนกรฏฺฐํ สงฺขุพฺภิตํ โหติฯ ตทา มหาธมฺมคมฺภีรเตฺถโร มหาเมธงฺกรเตฺถ โรจาติ เทฺว เถโร โยนกรฏฺฐโต สทฺธิํ พหูหิ ภิกฺขูหิ สีหฬทีปํ อคมํสุฯ ตทา จ สีหฬทีเป ทุพฺภิกฺขภเยน อภิภูโต หุตฺวา ตโต สฺยามรเฏฺฐ โสกฺกตยนครํ ปุน อคมํสุฯ

ตโต ปจฺฉา ลกุนฺนนครํ คนฺตฺวา สาสนํ ปคฺคณฺหนฺตานํ ลชฺชิเปสลานํ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ปุน สิกฺขํ คณฺหิํสุฯ เต จ เถโร สฺยามรเฏฺฐ โยนกรเฏฺฐ จ สพฺพตฺถ สาสนํ ปติฏฺฐาเปสุนฺติฯ

อิทํ โยนกรเฏฺฐ ปตฺตลงฺก เทฺว เถเร ปฏิจฺจ ปญฺจมํ

สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

กลิยุเค ปญฺจวีสาธิเก อฏฺฐวสฺสสเต สมฺปเตฺต สิริสทฺธมฺมโลกปติจกฺกวตฺติราชา ลภุญฺชเจติยํ ปุน มหนฺตํ กตฺวา ตสฺส เจติยสฺส สมีเป จตฺตาโร วิหาเร การาเปตฺวา มหาเมธงฺกรเตฺถรสฺส สาริปุตฺตเตฺถรสฺส จ อทาสิฯ ตทาปิ เต เทฺว เถรา สาสนํ ปริสุทฺธํ กตฺวา ปติฏฺฐาเปสุนฺติฯ

อิทํ โยนกรเฏฺฐ มหาเมธงฺกรสาริปุตฺตเตฺถเร

ปฏิจฺจ ฉฏฺฐํ สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

กลิยุเค เตจตฺตาลีสาธิเก นววสฺสสเต สมฺปเตฺต หํสาวตีนคเร อเนกเสติภิโนฺท นาม ราชา โยนกรฏฺฐํ อภิภวิตฺวา อตฺตโน หตฺถคตํ กตฺวา พลิ ภุญฺชนตฺถาย เชฏฺฐปุตฺตสฺส อนุรุทฺธสฺส นาม ราชกุมารสฺส ทตฺวา พหูหิ อมเจฺจหิ สทฺธิํ ตตฺถ คนฺตฺวา อนุราชตาเวน รชฺชํ การาเปสิฯ สาสนญฺจ วิโสธาเปตุํ สทฺธมฺมจกฺกสามิเตฺถรํ เตน สทฺธิํ ปหิณิฯ

อเนกเสติภิโนฺน กิร ราชา โยนกรฏฺฐํ วิชยกาเล ปฐมํ สาสนสฺส ปติฏฺฐานภูตมิทนฺติ กตฺวา ตํรฏฺฐวาสิโน กรมรานีตภาเวน น อคฺคเหสีติฯ

ยถาวุตฺตเตฺถรวํเสสุ จ เอโก ลกุนฺนนคเร อรญฺญวาสี เถโร ตตฺถ นคเร อชฺช อสุกสฺมึ ฐาเน เอโก มโตติ คิหีนํ กเถตฺวา ยถากถิตํ ภูตํ หุตฺวา อยํ อภิญฺญาลาภีติ ปากโฏ อโหสิฯ

ตสฺมึเยว จ นคเร มหามงฺคโล นาม เถโร อเนกเสติภินฺทสฺส รโญฺญ ยุชฺฌิตุํ อาคตกาเล อเนกเสติภิโนฺท ราชา มํ ปโกฺกสิสฺสติ, สมานชาติกํ ทูตํ เปเสฺสสฺสตีติ ปโกฺกสิตกาลโต ปฐมเมววทิฯ ยถาวุตฺตนิยาเมเนว ปโกฺกสนโต อยํ อภิญฺญา ลาภีติ กิตฺติ โฆโส อโหสิฯ

ตตฺถ นคเร ญาณวิลาสเตฺถโร สงฺขฺยาปกาสกํ นาม ปกรณํ อกาสิฯ ตํฏีกํ ปน ปตฺตลงฺกเตฺถรสฺส วิหาเร วสโนฺต สิริมงฺคโลนาม เถโร อกาสิฯ

วิสุทฺธิมคฺคทีปนิํ ปน สํญฺญวตฺตอรญฺญวาสี อุตฺตราราโม นาม เอโก เถโรฯ มงฺคลทีปนิํ สิริมงฺคลเตฺถโรฯ อุปฺปาตสนฺติํ อญฺญตโร เถโรฯ ตํ กิร อุปฺปาตสนฺติํ สชฺฌายิตฺวา จีนรโญฺญ เสนํ อชินีติฯ อิเจฺจวํ โยนกรเฎฺฐ อภิญฺญาลาภีนํ คนฺถการานญฺจ เถรานํ อานุภาเวน ชินสาสนํ ปริสุทฺธํ หุตฺวา ปติฎฺฐาติฯ เอวํ เหตุผลสมฺพนฺธวเสน อาทิ อนฺต สมฺพนฺธวเสน จ ยถาวุเตฺตหิ ตีหิ นเยหิ เถรปรมฺปรา ฆเฎฺฎตฺวา คเหตพฺพาฯ

อิติ สาสนวํเส โยนกรฎฺฐสาสนวํสกถา

มโคฺค นาม จตุโตฺถ ปริเจฺฉโทฯ

๕. นววาสีรฏฺฐสาสนวํสกถามโคฺค

๕. อิทานิ วนวาสีรเฏฺฐ สิริเขตฺตนครสาสนวํสํ วกฺขามิฯ ชินจเกฺก หิ เอกาธิเก วสฺสสเต สมฺปเตฺต ชฏิโล สโกฺก นาโค ครุโฬ กุมฺภโณฺฑ จนฺที ปรมีสฺวโรจาติ อิเม สตฺต สิริเขตฺตํ นาม นครํ มาเปสุํฯ ตตฺถ ทฺวตฺตโปโงฺก นาม ราชา รชฺชํ กาเรสิฯ ตสฺส กิร ตีณิ อกฺขีนิ สนฺตีติฯ ตทา ภควโต สาวกา อรหนฺตา ติสหสฺสมตฺตา ตตฺถ วสิํสุฯ โส ราชา เตสํ อรหนฺตานํ เทวสิกํ จตูหิ ปจฺจเยหิ อุปตฺถมฺภิฯ ฉ สรีรธาตุโย จ เอเกกํ เอเกกสฺมิํ นิทหิตฺวา ฉ เจติอิยานิ การาเปสิฯ ทกฺขิณพาหุํ ปน นิทหิตฺวา เอกมฺปิ เจติยํ การาเปสิฯ

อุณฺหีสธาตุํ ปน กงฺครนฺนครโต อาเนตฺวา เอกมฺปิ เจติยํ การาเปสิฯ ตํ ปน ตาว น นิฏฺฐิตํฯ ปจฺฉา อนุรุทฺธราชา คเหตฺวา อริมทฺทนนครํ อาเนตฺวา จญฺญิงฺขุ นาม เจติเย นิธานํ อกาสิฯ ตสฺมา รกฺขิตเตฺถรสฺส อาคมนโต ปุเพฺพปิ สาสนํ ปติฏฺฐาสีติ ทฏฺฐพฺพํฯ ตโต ปจฺฉา สาสนํ ทุพฺพลํ หุตฺวา อฏฺฐาสิฯ

อิทํ วนวาสีรเฏฺฐ ปฐมํ สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

มหาโมคฺคลิปุตฺตติสฺสเตฺถเรน ปน เปสิโต รกฺขิตเตฺถโร วนวาสีรฏฺฐํ คนฺตฺวา อากาเส ฐตฺวา อนมตคฺคปริยายกถาย วนวาสิเก ปสาเทสิฯ กถาปริโยสาเน ปนสฺส สฏฺฐิสหสฺสานํ ธมฺมาภิสมโย อโหสิฯ สตฺตติสหสฺสมตฺตา ปพฺพชิํสุฯ ปญฺจวิหารสตานิ ปติฏฺฐาเปสุํฯ เอวํ โส ตตฺถ สาสนํ ปติฏฺฐาเปสิฯ เตเนว อฏฺฐ กถายํ –

> คนฺตฺวาน รกฺขิตเตฺถโร,
> วนวาสิํ มหิทฺธิโก;
> อนฺตลิเกฺข ฐิโต ตตฺถ,
> เทเสสิ อนมตคฺคิยนฺติ วุตฺตํฯ

เอวํ วนวาสีรเฏฺฐ ปุเพฺพเยว สาสนํ โอคาเหตฺวา ปติฏฺฐหิฯ น ปน ตาว สกลํ พฺยาเปตฺวา ปติฏฺฐหิฯ

อิทํ ตาว วนวาสีรเฏฺฐ สิริเขตฺตนคเร ทุติยํ

สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

ชินจเกฺก ปน เตตฺติํสาธิเก จตุวสฺสสเต กุกฺกุฏ สีโส นาม เอโก ราชา รชฺชํ กาเรสิฯ ตสฺส รโญฺญ กาเล ภควโต สาวกา อรหนฺตา ปญฺจสตมตฺตา อเหสุํฯ เตสมฺปิ โส ราชา เทวสิกํ จตูหิ ปจฺจเยหิ อุปตฺถเมฺภสิฯ โสตาปนฺนสกทาคามิอนาคามิโน ปน คณนปถํ วีติวตฺตา อเหสุํฯ

อิทํ วนวาสีรเฏฺฐ สิริเขตฺตนคเร ปรมฺปราภตวเสน

ตติยํ สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

อิเจฺจวํ วนวาสีรเฏฺฐ อเนกสเตหิ อรหนฺตเตฺถเรหิ สาสนํ ปุณฺณินฺทุสงฺกาสํ หุตฺวา อติวิย วิโรฺจเสิฯ สาสนิก คนฺถการา ปน มหาเถรา ตตฺถ น สนฺทิสฺสนฺติฯ อรหนฺตเตฺถรา ปน ราชูนํ อายาจนํ อารพฺภ ธมฺมสตฺถํ เอกํ วิรจยิํสูติ โปราณา วทนฺตีติฯ อิเจฺจวํ–

เตจ เถรา มหาปญฺญา,
ปคฺคเหตฺวาน สาสนํ;
สูริโย วิย อตฺถโงฺค,
อุปคา มจฺจุสนฺติกํฯ

ตสฺมา หิ ปณฺฑิโต โปโส,
ยาว มจฺจุ นจาคโต;
ตาว ปุญฺญํ กเร นิจฺจํ,
มา ปมชฺชิ สพฺพทาติฯ

อิติ สาสนวํเส วนวาสีรฏฺฐสาสนวํสกถามโคฺค

นาม ปญฺจโม ปริเจฺฉโทฯ

๖. อปรนฺตรฏฺฐสาสนวํสกถามโคฺค

๖. อิทานิ ปน มรมฺมมณฺฑเล อปรนฺตรเฏฺฐ สาสนวํสํ วกฺขามิฯ อมฺหากญฺหิ มรมฺมรเฏฺฐ สุปฺปาทกติเตฺถ วาณิชคาเม วสเนฺต จูฬปุณฺณ มหาปุเณฺณเทฺว ภาติเก ปฏิจฺจ ภควโต ธรมาน เสฺสว อติเรกวีสติวสฺสกาลโต ปภุติ สาสนํ ปติฏฺฐาสิฯ น ปน ตาว พฺยาเปตฺวา ปติฏฺฐาสิฯ เต เนว ปุน สาสนสฺส ปติฏฺฐาปนตฺถาย มหาโมคฺคลิปุตฺตติสฺสเตฺถโร โยนกธมฺมรกฺขิตเตฺถรํ เป เสสีติฯ

ภควา ปน โลหิตจนฺทนวิหารํ ปฏิคฺคเหตฺวา สตฺตสตฺตาหานิ นิสีทิตฺวา สมาคตานํ เทว มนุสฺสานํ ธมฺมรสํ อทาสิฯ สตฺตาเหสุ จ เอกสฺมึ อหุ จตฺราสีติปาณสหสฺสานํ ธมฺมาภิสมโย อโหสิฯ ปญฺจสตมเตฺตหิ จ ปาสาเทหิ อาคจฺฉโนฺต อนฺตรามเคฺค สจฺจพนฺธปพฺพเต นิสินฺนสฺส สจฺจพนฺธสฺส นาม อิสิโน ธมฺมํ เทเสตฺวา ฉหิ อภิญฺญาหิ สทฺธึ อรหตฺตํ ปาเปสิฯ วาณิชคาเม จ อิสิทินฺนเสฏฺฐิ อาทีนมฺปิ ธมฺมรสํ ปาเยสิฯ อิเจฺจวํ สจฺจพนฺธอิสิทินฺนมหาปุณฺณาทโย ปฏิจฺจ อมฺหากํ มรมฺมมณฺฑเล สาสนํ ปติฏฺฐาสิฯ

อิทํ มรมฺมมณฺฑเล อปรนฺตรเฏฺฐ ปฐมํ สาสนสฺส

ปติฏฺฐานํฯ

ภควโต ปรินิพฺพุตโต ปญฺจตึสาธิเก ทฺวิวสฺสสเต สมฺปเตฺต ตติยสงฺคีตึ สงฺคายิตฺวา อ วสาเน มหาโมคฺคลิปุตฺตติสฺสเตฺถโร อตฺตโน สทฺธิวิหาริกํ โยนกธมฺมรกฺขิตเตฺถรํ สทฺธึ จตูหิ ภิกฺขูหิ อปรนฺตรฏฺฐํ เปเสสิฯ อปรนฺตรฏฺฐญฺจ นาม อมฺหากํ มรมฺมมณฺฑเล สุนาปรนฺตรฏฺฐ เมวฯ ตมตฺถํ ปน เหฏฺฐา อโวจุมฺหาฯ

โยนกธมฺมรกฺขิตเตฺถโรปิ อปรนฺตรฏฺฐํ อาคนฺตฺวา อคฺคิกฺขโนฺธปมสุเตฺตน รฏฺฐวาสีนํ ป สาเทสิฯ สตฺตตึมตฺตานํ ปาณสหสฺสานํ ธมฺมรสํ ปาเยสิฯ รฏฺฐวาสิโน จ พหโว สาสเน ปพฺพชึสุฯ ราชกุลโตปิ สหสฺสมตฺตา ปพฺพชึสุฯ อิตฺถีนํ ปน อติเรกสฏฺฐิสหสฺสมตฺตา ปพฺพชึสุฯ ตญฺจ น อคฺคิกฺขโนฺธปมสุตฺตนฺตํ สุตฺวา ปพฺพชนฺตีนํ อิตฺถีนํ วเสน วุตฺตํ, อถ โข อาทิโต ปฏฺฐาย ยาวจิรกาลา สาสนํ ปสีทิตฺวา ปพฺพชนฺตีนํ อิตฺถีนํ วเสน วุตฺตนฺติ ทฏฺฐพฺพํฯ กสฺมาติ เจ, อิตฺถีนํ ภิกฺขุนีนํ สนฺติเกเยว ปพฺพชิตุํ ยุตฺตตฺตา โยนกธมฺมรกฺขิตเตฺถเรน จ สทฺธึ ภิกฺขุนีนํ อนาคตตฺตาฯ เอวํ จิรกาลํ อติกฺกมิตฺวา ปจฺฉา ภิกฺขุนิโย อาคนฺตฺวา ตาสํ สนฺติเก ปพฺพชิตานํ วเสน วุตฺตนฺติ ทฏฺฐพฺพํฯ สีหฬทีเป อนุฬาเทวิโย ปพฺพชิตกาเล มหามหินฺทเตฺถรสฺส สงฺฆมิตฺตา เถริยา ปโกฺกสนตา อิธ ญาปกาติฯ เอวํ โยนกธมฺมรกฺขิตเตฺถรํ ปฏิจฺจ อปรนฺตรเฏฺฐ สตฺตานํ พหุปกาโร อโหสิฯ เตเนวฏฺฐกถายํ–

อปรนฺตํ วิคาหิตฺวา, โยนโก ธมฺมรกฺขิโต;
อคฺคิกฺขนฺธูปเมเนตฺถ, ปสาเทสิ ชเน พหูติฯ

ตตฺถายํ อธิปฺปาย วิเสโส คเหตโพฺพฯ กถํฯ อคฺคิกฺขโนฺธปมสุตฺตนฺตํ นาม ภิกฺขูนํ ปฏิปตฺติวเสน วุตฺตํ, ตํ ภิกฺขูนํเยว เทเสตุํ วฏฺฏติ, เถโรปิ ตเตฺถ ตํ เทเสสิ, ตสฺมา ปุณฺณสจฺจพนฺธาท โย ปฏิจฺจ ภควโต ธรมานสฺส วีสติวสฺสกาเลเยว สาสนํ อปรนฺตรเฏฺฐ ปติฏฺฐหิตฺวา กสฺมิญฺจิ กสฺมิญฺจิ ฐาเน ภิกฺขูนํ สํวิชฺชมานตฺตา เตสํ ภิกฺขูนํ สงฺคเหตฺวา เทเสตุํ ปจฺฉา อาคตานญฺจ

ภิกฺขูนํ ปริสุทฺธาจารตํ วิญฺญาเปตุํ อคฺคิกฺขนฺธูปมสุตฺตํ เถโร เทเสสีติฯ เอวญฺจ สติ อริมทฺทนนคเร สมณกุตฺตกานํ สํวิชฺชมานภาวํ วกฺขมาเนน วจเนน สเมติฯ

อิทํ มรมฺมมณฺฑเล อปรนฺตรเฏฺฐ ทุติยํ

สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

ยสฺมา ปน พุทฺธ, ภควา ปุณฺณเตฺถรสฺส ยาจนมารพฺภ อปรนฺตรฏฺฐํ อาคนฺตฺวา วาณิเช หิการิเต จนฺทนวิหาเร วสิตฺวา เอกสฺมิํ สมเย อานเนฺทน ปจฺฉาสมเณน ตมฺพทีปรฏฺฐมฺปิ เทสจาริกํ อาหิณฺฑิฯ อาหิณฺฑิตฺวา อริมทฺทนนครฏฺฐานสมีปํ ปตฺวา ปพฺพตมุทฺธนิ ฐตฺวา อนาคเต โข อานนฺท อิมสฺมิํ ปเทเส สมฺมุติ นาม ราชา อริมทฺทนํ นาม นครํ มาเปสฺสติ , ตสฺมิญฺจ นคเร มม สาสนํ วิรูฬฺหํ หุตฺวา ปติฏฺฐหิสฺสตีติ พฺยากาสิฯ อยมโตฺถ โปราณเวทปาตฺถเกสุ วุโตฺตฯ

โยนกธมฺมรกฺขิตเตฺถโร จ อปรนฺตรฏฺฐํ อาคนฺตฺวา ตมฺพทีปรฏฺฐมฺปิ อาหิณฺฑิตฺวา ตมฺพทีปรฏฺฐวาสีนมฺปิ ธมฺมรสํ ปาเยสิเยวฯ อยมโตฺถ ขตฺติยกุลโต เอว ปุริสสหสฺสานิ ปพฺพชิํสูติ อฏฺฐกถายํ วุตฺตตฺตา วิญฺญายติฯ ตทา หิ อปรนฺตรเฏฺฐ ขตฺติโย นตฺถิ, ตมฺพทีปรฏฺฐิโนฺทเยว ตํ อนุสาเสตฺวา อติ วสติ, ขตฺติเย จ อาสเนฺต กุโต ขตฺติยกุลานิ ภวิสฺสนฺติ, เตเนว ตมฺพทีปรฏฺฐโต ปุริสสหสฺสานิ ปพฺพชิํสูติ วิญฺญาตพฺพํฯ ตสฺมา ตมฺพทีปิกสาสนวํสมฺปิ อิธ วตฺตุํ ยุชฺชติฯ

เตนิทานิ ตมฺพทีปิกาสาสนวํสํ ปวกฺขามิฯ อมฺหากญฺหิ มรมฺมมณฺฑเล ตมฺพทีปรเฏฺฐ อริมทฺทนนคเร สมฺมุติราชา นาม ภูปาโล รชฺชํ กเรสิฯ ตโต ปฏฺฐาย ยาว อนุรุทฺธรญฺญา สมถินามเก เทเส นิสินฺนานํ ติํสมตฺตานํ สมณกุตฺตกานํ สฏฺฐิสหสฺสมตฺตานํ สิสฺสานํ โอวาทํ ทตฺวา จริํสุฯ

เตสํ ปน สมณกุตฺตกานํ อยํ วาโท,- สเจ โย ปาณาติปาตํ กเรยฺย, โส อีทิสํ ปริตฺตํ ภณโนฺต ตมฺหา ปาปกมฺมา ปริมุเจฺจยฺย, สเจ ปน โย มาตาปิตรํ หนฺตฺวา อนนฺตริยกมฺมโต ปริมุจฺจิตุกาโม ภเวยฺย, อีทิสํ ปริตฺตํ ภเณยฺย, สเจปิ ปุตฺตธิตานํ อาวาหวิวาหกมฺมํ กตฺตุกาโม ภเวยฺย, อาจริยานํ ปฐมํ นิยฺยาเทตฺวา อาวาหวิวาหกมฺมํ กาตพฺพํ, โย อิทํ จาริตฺตํ อติกฺกเมยฺย, พหุ อปุญฺญํ ปสเวยฺยาติ เอวมาทีหิ มิจฺฉาวาเทหิ อตฺตโน อตฺตโน อุปคตานํ โอวาทํ อทํสุฯ ตมตฺถํ สุตฺวา อนุรุทฺธราชา ปริจิตปุโญฺญ เตสํ วาทํ น รุจิฯ อยํ เตสํ มิจฺฉาวาโทติฯ

ตทา จ อริมทฺทนนคเร อรหโนฺต นาม เถโร อาคนฺตฺวา สาสนํ ปติฏฺฐาเปสิฯ อยํ อรหนฺตเตฺถรสฺส อฏฺฐุปฺปตฺติ,– ราชวํสาคตปริตฺตนิทานาคตสาสนปฺปเวณิยาคตวเสน ติวิธา โหติฯ

ตตฺถายํ ราชวํสาคตฏฺฐุปฺปตฺติ,– ตทา หิ สุนาปรนฺตตมฺพทีปรเฏฺฐสุ สเพฺพน สพฺพํ สพฺพทา ถิรํ สาสนํ น ตาว ปติฏฺฐาสิฯ เตเนว ภควโต พฺยากตนิยาเมน สาสนํ ปติฏฺฐาเปสฺสามาติ จิเนฺตตฺวา มหาเถรา สกฺกสฺส เทวานมินฺทสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา สาสนํ อนุคฺคหิตุํ สมตฺถํ ปุคฺคลํ เทหีติ ยาจิํสุฯ สโกฺกจ เทวานมิโนฺท ตาวติํสภวเน เอกํ เทวปุตฺตํ ยาจิตฺวา เอกิสฺสา พฺราหฺมณิยา กุจฺฉิมฺหิ ปฏิสนฺธิํ คณฺหาเปสิฯ ทสมาสจฺจเยน วิชายนกาเล สีลพุทฺธิ นาม เถโร อนุรกฺขิตฺวา วเย สมฺปเตฺต ปพฺพาเชสิฯ ตีสุ ปิฏเกสุ อติวิย เฉโก หุตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณิฯ อรหโนฺตติ นาเมน ปากโฏ อโหสิฯ

โสจ เถโร มรมฺมมณฺฑเล ชินสาสนํ วิโชฺชตาเปตุํ อริมทฺทนนครํ อาคนฺตฺวา นครโต อวิทูเร เอกสฺมิํ อรเญฺญ นิสีทิฯ ตทา สโกฺก เทวานมิโนฺท เอกํ เนสาทํ ปโลเภตฺวา ตสฺส เถรํ ท

เสฺสสิฯ อถ เนสาทสฺส เอตทโหสิ,– อยํ ปน อมนุโสฺส ยโกฺข ภเวยฺย, สเจ ปน มนุโสฺส ภเวยฺย, เอวํ สติ มิลกฺขุชาติโก ภเวยฺยาติฯ เอวํ ปน จิเนฺตตฺวา รโญฺญ ทสฺสนตฺถาย นครํ อาเนสิฯ เถโร จ อฎฺฐปริกฺขาเร คเหตฺวา อนุคจฺฉิฯ เนสาทา จ เถรํ อาเนตฺวา รโญฺญ ทเสฺสสิฯ

ราชา ทิสฺวา สนฺตินฺทฺริโย อยํ, น มิลกฺขุชาติโก, อิมสฺส อพฺภนฺตเร สารธโมฺม อตฺถิ มเญฺญติ ลทฺธสุริโยภาสํวิย ปทุมํ ผุลฺลจิตฺตํ หุตฺวา วีมํเสตุกาโม เถรํ อาห,– อตฺตโน สารุปฺปํ อาสนํ ญตฺวา นิสีทาหีติฯ

เถโร จ ราชปลฺลงฺกํ อารุหิตฺวา นสีทิฯ ราชา จ อยํ อคฺคาสเน นิสีทิ, อวสฺสํ อคฺคปุคฺคโล ภเวยฺยาติ จิเนฺตตฺวา ตฺวํ กสฺส ญาติ, กสฺส ภิโสฺส, กุโต อาคโตสีติ ปุจฺฉิฯ เถโร จ เอวมาห,– โลกสฺมึ โย นวคุณสมฺปโนฺน ภควา สมฺมาสมฺพุโทฺธ, ตสฺสาหํ ญาติ, โสภควาเยว มมาจริโย, ภิกฺขุสงฺฆสฺส นิสิโนฺนฎฺฐานโต อาคโตมฺหีติฯ

ราชา จ โสมนสฺสปฺปโตฺต หุตฺวา อาห, ตว อาจริเยน เทสิตํ ธมฺมํ เอกเทสโต เทเสหีติฯ อถ ยถา สิริธมฺมาโสกรโญฺญ นิโคฺรธสามเณเรน อปฺปมาทธโมฺม เทสิโต, เอวํ อปฺปมาท ธมฺมํเยว เถโร เทเสสิฯ

ราชา จ ปุน อาห,– กุหึ ทานิ สมฺมาสมฺพุโทฺธ นิสีทติ, เตน ปน เทสิโต ธโมฺม กติปฺ ปมาโณ, ตสฺส สาวกา ปน กติปฺปมาณา, ตุมฺหาทิสา อเญฺญ อตฺถิ วา มา วาติฯ อิทานิ อมฺ หากํ อาจริโย สมฺมาสมฺพุโทฺธ ปรินิพฺพุโต, ธาตุโยเยว อิทานิ อตฺถิ, เตน ปน เทสิโต ธโมฺม จตุราสีติธมฺมกฺขนฺธสหสฺสปฺปมาโณ, สุธมฺมปุเร ปิฎกตฺตยํ ยุคฬวเสน ตึสวิธา อตฺถิ, มยา อโญฺญ ปรมตฺถ สมฺมุติวเสน ทุวิโธปิ สโงฺฆ อตฺถีติฯ

ตํ สุตฺวา ราชา ภิโยฺยโสมตฺตาย ปสโนฺน หุตฺวา ปุน อาโรเจสิ,– มม ภเนฺต อิมสฺมึ ปจฺจ เกฺข นตฺถิ ตยา อโญฺญ นาโถ, อชฺชภเคฺค ปาณุเปตํ มํ อุปาสโกติ ธาเรหิ, ตว โอวาทํ อหํ สิร สา ปฎิคฺคณฺหิสฺสามีติฯ

ตโต ปจฺฉา อรญฺญกงฺคารเห ฐาเน วิหารํ การาเปตฺวา อทาสิฯ สมณกุตฺตกานมฺปิอิ วาทํ ภินฺทิ, ยถา ปน สุวณฺณปาตึ ลภิตฺวา สุวณฺณภาชนํ ลภิตฺวา มตฺติกาภาชนนฺติฯ สกเลปิ จ รเฎฺฐ สมณกุตฺตกานํ วาทํ ชหาเปสิฯ ตสฺมิญฺจ กาเล สมณกุตฺตกา หีนลาภา หุตฺวา เถรสฺส อุ ปนาหํ พนฺธิํสุฯ เต ปน สมณกุตฺตกา อรเญฺญ นิสฺสามิกาวิย โกเลยกา สุนขา อนาถา หุตฺวา กายิกเจตสิกทุกฺขํ ลภิํสุฯ

ราชา จ ตมตฺถํ ญตฺวา ยถา สมณกุตฺตกา นาภิภวนฺติ, ตถา อารกฺขํ ฐเปสิฯ เต จ สมณ กุตฺตเก เสตวตฺถํ นิวาสาเปตฺวา อาวุธคาหโยธภาเวน ราชกเมฺม นิโยชาเปสิฯ เถโร จ สาสเน ปสเนฺน ชเน ปพฺพาเชตฺวา อุปสมฺปาเทตฺวา สาสนํ วิโสธาเปสิฯ ราชา จ อิมสฺมึ รเฎฺฐ โปราณิ กา ราชาโน สมณกุตฺตกานํ วาทํ คเหตฺวา รชฺชํ กาเรสุํ, สเจ หิ ปน เตสํ อนตฺถกรชฺชํ ปุน คณฺ หาเปตุํ สกฺกุเณยฺยํ, เอวํ สติ อหํ เตสํ อนตฺถกรชฺชํ อปเนตฺวา สาตฺถกรชฺชํ คณฺหาเปตุมิจฺฉามี ติ อนุโสจีติฯ

อยํ ปน ปริตฺตนิทานาคตฎฺฐุปฺปตฺติ, –

สีหฬทีเป กิร วิปฺปวาสีนคเร นิสิโนฺน เอโก ภิกฺขุอุปทฺวาราวตีนครํ คนฺตฺวา ปริยตฺตึ อุคฺ คณฺหิฯ ตโต ปจฺฉา สุธมฺม ปุรํ คนฺตฺวา ปริยตฺตึ อุคฺคณฺหิฯ ตสฺมิญฺจ กาเล สิริเขตฺตนคเร ปาฎ

ลิรุเกฺข เอโก คโนฺถ อตฺถีติ สุตฺวา สุธมฺมปุรโต สิริเขตฺตนครํ อคมาสิฯ อนฺตรามเคฺค ลุทฺธโก เถรํ ปสฺสิตฺวา อยํ ยโกฺขติ มญฺญิตฺวา คเหตฺวา อนุรุทฺธรโญฺญ ทเสฺสสิฯ

ตทา ราชา เถรํ ปุจฺฉิ,– โก ปน ตฺวนฺติฯ อหํ มหาราช โคภมสฺส สาวโกติฯ ปุน ราชา ปุจฺฉิ,–ติณฺณํ ปน รตนานํ กีทิโสติฯ เถโร อาห,– มโหสธปณฺฑิโตวิย มหาราช พุโทฺธ ทฎฺฐโพฺพ, อุมโงฺควิย ธโมฺม, วิเทหเสนา วิย สโงฺฆติฯ เอวํ อุปมาหิ ปกาสิโต ราชา ปุน ปุจฺฉิ,–กิํ นุโข อิเม โคตมสฺส สาวกาติฯ น โข มหาราช อิเม โคตมสฺส สาวกา, อิเม ปน อเมฺหหิ วิสภาคา สมณกุตฺตกาเย วาติฯ เอวํ วุเตฺต ตโต ปฎฺฐาย เต สมณกุตฺตเก วิชหิ, ติณํ วิย นาติมญฺญิฯ ปาฎลิรุกฺขสฺ สิรโตปิ ลทฺธํ เตสํ คนฺถํ ลทฺธฎฺฐาเนเยว อคฺคินา ฌาเปสิฯ ตมฺปิ ฐานํ ยาวชฺช ตนา อคฺคิฌาปนถลนฺติ ปากฎนฺติฯ

เถโร จ วิมาน วตฺถุํ รโญฺญ เทเสสิฯ ราชา จ ปสีทิตฺวา สิริเขตฺตนครโต อริมทฺทนนครํ ปจฺจาคมนกาเล อาเนสิฯ

อิทํ ปน ปาฎลิสฺสิเร ลทฺธคนฺถสฺส การณํ,- เตสญฺหิ สมณกุตฺตกานํ อพฺภนฺตเร เอโก อุปายเจฺฉโก สมณกุตฺตโก อตฺตโน วาทานุรูปํ คนฺถํ กตฺวา สิริเขตฺตนคเร ทฺวตฺติํสรตนกฺ ขนฺธสฺส ปาฎลิรุกฺขสฺส สฺสิเร ปเวเสตฺวา ปุนปฺปุนํ อุทเกน เตเมตฺวา มตฺติกาย ลิเมฺปตฺวา ปุน ตญฺจ อุปฺปาเทตฺวา อุฎฺฐาเปสิฯ ตทา มยํ สุปิเน ปาฎลิรุเกฺข สารคโนฺถ อตฺถพฺยญฺชนสมฺปโนฺน เอโก อตฺถีติอิ ปสฺสามาติ โกลาหลํ อุปฺปาเทสุํฯ ตํ สุตฺวา ราชา สิริเขตฺตนครํ คนฺตฺวา ตํ ปาฎลิรุกฺขํ ภินฺทิตฺวา คเวเสโนฺต ตํ คนฺถํ ลภิฯ คเนฺถ ปน สกวาทวเสน สมณกุตฺตกสามญฺญตา อีทิสาเยว, เอเต โคตมาสาวกา โหนฺติอิ, เอเตสํเยว อาจาโร สคฺคมคฺคปถภูโตติ เอวมาทีหิ การเณหิ วุตฺตํฯ ราชา จ ปสีทิตฺวา สมณกุตฺตกานํ พหูนิ ทาตพฺพานิ อทาสิฯ ตโต ปจฺฉา เถรสฺส ธมฺมกถํ สุตฺวา ตํ อคฺคินา ฌาเปสีติ เอวํ สมณกุตฺตกานํ วจนํ สุตฺวา สิริเขตฺตนครํ คนฺตฺวา อริมทฺทนนครํ ปจฺจาคจฺฉโนฺต เถรํ อาเนสีติ ทฎฺฐพฺพํฯ อริมทฺทนนครํ สมฺปตฺตกาเล เชตวนํ นาม วิหารํ การาเปตฺวา อทาสิฯ เถโร จ ตตฺถ สาสานํ วิโสเธตฺวา นิสีทิฯ ราชา เทวสิกํ อุทกํ อาเนตฺวา อคฺคมเหสี ปน เทวสิกํเยว ปิณฺฑปาตํ อาเนตฺวา โภเชสิฯ อุปฺปนฺนกงฺขา กาเลปิ ตํตํกงฺขาฎฺฐานํ ปุจฺฉีติฯ

อยํ ปน สาสนปฺปเวณิยาคตฎฺฐุปฺปตฺติ,–

สุธมฺมปุเร หิ สมาปตฺติลาภี อโนมทสฺสี นาม เถโร โสณุตฺตรเตฺถรานํ วํสานุรุกฺขณวเสน สทฺธิํ ปญฺจหิ ภิกฺขุ สเตหิ นิสีทิฯ ตสฺส ปน ปธานสิโสฺส อธิสีโลนาม, ตสฺส ปธานสิโสฺส ปฺรา นทสฺสี นาม, ตสฺส ปธานสิโสฺส กาโฬ นาม, ตสฺส ปธานสิโสฺส อรหโนฺต นาม, ตสฺส ปธานสิ โสฺส อริยวํโส นามาติฯ

อิทญฺจ วจนํ-โก ปเนส อุตฺตราชีวมหาเถโรติฯ อยญฺหิ เถโร รามญฺญเทสิยปุโตฺต อริย วํสเตฺถรสฺส สิโสฺสฯ อริยวํสเตฺถโร ปน กปฺปุงฺคนครวาสี มหากาฬเตฺถรสฺส สิโสฺสฯ โส ปน สุ ธมฺมนครวาสิโน ปฺรานทสฺสี มหาเถรสฺส สิโสฺสติ กลฺยาณี สิลาเลขเน วุตฺตวจเนน น สเมติฯ เอวมฺปิ สติ ยถิจฺฉิต อธิปฺปาโย น นสฺสตีติ ทฎฺฐพฺพํฯ

เอวํ นานาจริยานํ วาโท นานากาเรน ทิสฺสมาโนปิ อรหนฺตเตฺถรสฺส อริมทฺทนนคเร สาสนํ อนุคฺคเหตฺวา ปติฎฺฐานตาเยเวตฺถ ปมาณนฺติ กตฺวา นาวมญฺญิตโพฺพฯ สเพฺพสญฺหิ อาจริ

ยานํ วาเทปิ อรหนฺตเตฺถโร อริมทฺทนนครํ อาคนฺตฺวา สาสนํ ปติฏฺฐาเปสีติ อโตฺถ อิจฺฉิตโพฺพเยวาติฯ

อรหนฺตเตฺถโร ปน มูลนาเมน ธมฺมทสฺสีติ ปากโฏ สุธมฺมปุรวาสี สีลพุทฺธิเตฺถรสฺส สิโสฺสติ ทฏฺฐโพฺพฯ โส จ เถโร ปุเพฺพว ปพฺพชฺชกาลโต จตูสุ เวเทสุ สิกฺขิตสิโปฺปฯ ปพฺพชิตฺวา ปน สาฟักถํ ปิฏกตฺตยํ อุคฺคณฺหิตฺวา ปารํ คนฺตฺวา สพฺพตฺถ ปากโฏฯ โสกฺกตยนครํ อเนตฺวา มนุสฺสา ปูเชนฺติฯ ตตฺถ ทสวสฺสานิ วสิตฺวา ปุน สุธมฺมปุรํ อาคนฺตฺวา อรญฺญวาสํ สมาทิยิฯ

ตโต ปจฺฉา ชินจเกฺก เอกสฏฺฐาธิเก ปญฺจสเต สหเสฺสจ สมฺปเตฺต กลิยุเค เอกูนาสีตาธิเก ติสเต สมฺปเตฺต อนุรุทฺธราชา รชฺชํ ปาปุณิฯ ตทา อริมทฺทนนคเร สมณกุตฺตกา มยํ โคตมสาวกาติ วตฺวา ติํสติํสวคฺคา หุตฺวา นิสีทิํสุฯ วคฺควเสน กิร สหสฺสมตฺตาติฯ อนุรุทฺธราชา จ เตสํ สมณกุตฺตกานํ อาคาริยาพฺรหฺมจริยาทีนิ สุตฺวา น ปสีทิฯ เอวมฺปิ ปเวณิยา อาคภตฺตา น ปชหิฯ อรหนฺตํ ปน เถรํ ปสฺสิตฺวา ตโต ปฏฺฐาย เตสํ สมณกุตฺตกานํ นิพทฺธวตฺตานิ ภินฺทิตฺวา สาสเน ปสีทิฯ

อิทํ มรมฺมมณฺฑเล ตมฺพทีปรเฏฺฐ อริมทฺทนนคเร อรหนฺตํฯ

นาม เถรํ ปฏิจฺจ ตติยํ สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล อรหนฺตเตฺถโร อนุรุทฺธราชานํ อาห,-ตีสุ สาสเนสุ ปริยตฺติสาสเน ติฏฺฐเนฺตเยว ปฏิปตฺติ สาสนํ ติฏฺฐติ, ปฏิปตฺติสาสเน ติฏฺฐเนฺตเยว ปฏิเวธสาสนํ ติฏฺฐติ, ยถา หิ คุนฺนํ สเตปิ สหเสฺสปิ วิชฺชมาเน ปเวณิป,ลิกาย เธนุยา อสติ โส วํโส สาปเวณี น ฆฏียติอิ, เอวเมวํ ธุตงฺคธรานํ ภิกฺขูนํ สเตปิ สหเสฺสปิ วิชฺชมาเน ปริยตฺติยา อนฺตรหิตาย ปฏิเวโธ นาม น โหติ, ยถา ปน นิมิกุมฺภิโย ชานนตฺถาย ปาสาณ ปิเฏฺฐ อกฺขเรสุ ฐปิเตสุ ยาว อกฺขรานิ ธรนฺติ, ตาว นิธิกุมฺภิโย นฏฺฐา นาม น โหนฺติ, เอวเมวํ ปริยตฺติยา ธรมานาย สาสนํ อนนฺตรหิตํ นาม โหติ, ยถา จ มหโต ตฟากสฺส ปาฬิยา ถิราย อุทกํ น ฐสฺสตีติ น วตฺตพฺพํ, อุทเก สติ ปทุมาทีนิ ปุปฺผานิ น ปุปฺผิสฺสนฺตีติ น วตฺตพฺพํ, เอวเมวํ มหาตฟากสฺส ถิรปาฬิสทิเส เตปิฏเก พุทฺธวจเน สติ อุทกสทิสา ปฏิปตฺติปูรกา กุลปุตฺตา นตฺถีติ น วตฺตพฺพํ, เตสุ สติ ปทุมาทิปุปฺผสทิโส ปฏิเวโธ นตฺถีติ น วตฺตพฺพํ, เอวํ เอกนฺตโต ปริยตฺติเมว ปมาณํ, ตสฺมา อนฺตมโส ทฺวีสุ ปาติโมกฺขสุ วตฺตมาเนสฺปิ สาสนํ อนนฺตรหิตเมว, ปริยตฺติยา อนฺตรหิตาย สุปฺปฏิปนฺนสฺสาปิ ธมฺมาภิสมโย นตฺถิ, อนนฺตรหิตาย เอว ธมฺมาภิสมโย อตฺถิ , อิทานิปิ อมฺหากํ ปริยตฺติสาสนํ ปริปุณฺณํ นตฺถิ, สรีรธาตุโย จ นตฺถิ, ตสฺมา ยตฺถ ปริยตฺติสาสนํ สรีรธาตุโย จ อตฺถิ, ตตฺถ ปณฺณากาเรน สทฺธิํ ทูตํ เปเสตฺวา อาเนตพฺพา, เอวํ สติ อมฺหากํ รเฏฺฐ ชินสาสนํ จิรกาลํ ปติฏฺฐหิสฺสตีติฯ

เอวํ ปน ภเนฺต สติ กตฺถ ยาจิสฺสามาติฯ สุวณฺณภูมิรเฏฺฐ มหาราช สุธมฺมปุเร ตีหิ วาเรหิ ปิฏกตฺตยํ ลิขิตฺวา ฐเปสิ, สรีรธาตุโย จ พหู ตตฺถ อตฺถีติฯ ราชา เอวํ ภเนฺตติ ปฏิคฺคณฺหิตฺวา พหู ปณฺณากาเร ปฏิยาเทตฺวา ราชเลขนํ ลิขิตฺวา อฏฺฐงฺคสมนฺนาคตํ เอกํ อมจฺจํ ทูตํ กตฺวา เปเสสิฯ

สุธมฺมปุริโนฺท มโนหริ นาม ราชาปิ มเจฺฉรจิโตฺต หุตฺวา ตุมฺหาทิสานํ มิจฺฉาทิฏฺฐีนํ ฐาเน ปิฏกตฺตยํ สรีรธาตุโย จ ปหิณิตุํ น ยุตฺตา, ติโลกคฺคสฺส หิ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สาสนํ สมฺมาทิ

ฎฺฐีนํ ฐาเนเยว ปติฎฺฐหิสฺสติ, ยถา นาม เกสรสีหราชสฺส วสา สุวณฺณปาติยํเยว, น มตฺติกาภาชเนติฯ

ทูตา ปจฺจาคนฺตฺวา อนุรุทฺธรโญฺญ ตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ตํ สุตฺวา อนุรุทฺธราชา กุชฺฌิ, ตตฺตกกปาเล ปกฺขิตฺตติลํวิย ตฎ ตฎายิฯ

อถ ราชา นทีมเคฺคน นาวานํ อสีติสตสหเสฺสหิ นาวิกานํ โยธานํ อฎฺฐโกฎีหิ เสนํ พฺยูหิตฺวา ถลมเคฺคน สทฺธึ จตูหิ มหาโยธนายเกหิ หตฺถีนํ อสีติ สหเสฺสหิ อสฺสานํ นวุติอิสตสหเสฺสหิ โยธานํ อสีติโกฎิยา เสนํ พฺยูหิตฺวา สยเมว ยุชฺฌิตุํ สุธมฺมปรํ คจฺฉิฯ

ตํ สุตฺวา มโนหริราชา สีตตสิโต หุตฺวา อตฺตโน พหู โยเธ สํวิทหิตฺวา สุธมฺมปุรเยว ปฎิเสนํ กตฺวา นิสีทิฯ

อถ อถพฺพณเวเท อาคตปฺปโยควเสน ปุนปฺปุนํ วายมนฺตาปิ นครมูลํ อุปสงฺกมิตุํ น สกฺกาฯ ตทา ราชา เวทญฺญุโน ปุจฺฉิ,–กสฺมา ปเนตฺถ นครมูลํ อุปสงฺกมิตุํ น สโกฺกมาติฯ เวทญฺญุโน อาหํสุ,-อถพฺพณเวทวิธานํ มหาราช อตฺถิ มเญฺญติฯ อถ ราชา ปถวิยํ นิทหิตฺวา มตกเฬวรํ อุทฺธริตฺวา มหาสมุเทฺท ขิเปสิฯ

เอกํ กิร มนุสฺสํ หินฺทุกุลํ เชงฺคุนามกํ กีฎํ ขาทาเปตฺวา ตํ มาเรตฺวา หตฺถปาทาทีนิ องฺคปจฺจงฺคานิ คเหตฺวา ฉินฺนฉินฺนานิ กตฺวา นครสฺส สามนฺตา ปถวิยํ นทหิตฺวา ฐเปสิฯ ตทา ปน นครํ อุปสงฺกมิตุํ สกฺกาฯ นครญฺจ ปวิสิตฺวา อนุรุทฺธราชา มโนหริราชานํ ชีวคฺคาหํ คณฺหิฯ สุธมฺมปุเร โปราณิกานํ ราชูนํ ปเวณีอาคตวเสน รตนมยมญฺชูสายํ ฐเปตฺวา ปูชิตํ สหธาตูหิ ปิฎกตฺตยํ คเหตฺวา มโนหริรโญฺญ สนฺตกานํ ทฺวตฺตึสหตฺถีนํ ปิฎฺฐิยํ อาโรเปตฺวา อาเนสิฯ

อริมทฺทนนครํ ปน ปตฺวา ธาตุโย รตนมยมญฺชูสายํ ฐเปตฺวา สิริสยนคเพฺภ รตนมเญฺจ สีโสปเทสสฺส สมีเป ฐเปสิฯ ปิฎกตฺตยมฺปิ รตนมเย ปาสาเท ฐเปตฺวา ภิกฺขุสงฺฆสฺส อุคฺคหธารณาทิอตฺถาย นิยฺยาเทสิฯ ตโต กิร อานีตํ ปิฎกตฺตยํ อุคฺคณฺหนฺตานํ อริยานํ สหสฺสมตฺตํ อโหสีติฯ

สุธมฺมนครํ วิชยิตฺวา ปิฎเกน สทฺธึ ภิกฺขุสงฺฆํ อาเนตฺวา สาสนสฺส ปติฎฺฐาปนํ ชินจเกฺก เอกาธิเก ฉสเต วสฺสสหเสฺส กลิยุเค จ โสฬสาธิเก จตฺสเต สมฺปเตฺตติ สิลาเลขเนสุ วุตฺตํฯ

อนุรุทฺธรโญฺญ กาเล ปุญฺญานุภาเวน ติอิณฺณํ รตนานํ ปริปุณฺณตฺตา ปุณฺณคาโมติอิสมญฺญา อโหสิฯ จิรกาลํ อติกฺกเนฺต ณฺณการํ โลปวเสน มการสฺส จ นิคฺคหิต วเสน ปุคมีติ มรมฺมภาสาย โวหารียตีติ อนาคตวํสราชวํเสสุ วุตฺตํฯ

อนุรุทฺธราชาเยว จตฺตาโร มหาโยเธ สีหฬทีปํ เปเสตฺวา ตโตปิ ปิฎกตฺตยํ อาเนสิฯ สีหฬทีปโต อานีตปิฎกตฺตเยน สุธมฺมปุรโต อานีตปิฎกตฺตยํ อญฺญมญฺญํ โยเชตฺวา สํสเนฺทตฺวา อรหนฺตเตฺถโร วีมํเสสิฯ ตทา คงฺคาทเกนวิย ยมุโนทกํ อญฺญมญฺญํ อนูนํ อนธิกํ อโหสิฯ เตหิ ปิฎเกหิ อญฺญานิปิ วเฑฺฒตฺวา ติปิฎกคเพฺภ ฐเปตฺวา ปูเชสิฯ เตสุ เตสุ ฐาเนสุปิ ปติฎฺฐาเปสิฯ

มโนหริราชานมฺปิ มฺรงฺกปา นาม เทเส อุปฎฺฐาเกหิ สห ฐเปสิฯ ตสฺส จ กิร รโญฺญ มุขํ วิรวิตฺวา กถํ สลฺลาเปนฺตสฺส มุขโต โอภาโส ปชฺชลิตฺวา นิกฺขมิฯ โส กทาจิ กทาจิ อนุรุทฺ

ธรโญฺญ สนฺติกํ อาคนฺตฺวา คารววเสน วนฺทนาทีนิ อกาสิฯ ตทา อนุรุทฺธรโญฺญ โลมหํโส อุปฺปชฺชิ อุพฺพิโคฺค จฯ ตสฺมา ตสฺส รโญฺญ นิเตฺถชตฺถาย พุทฺธรูปสฺส เจติยสฺส ภตฺตํ ปูเชตฺวา ตํ คเหตฺวา มโนหริรโญฺญ ภาเชสิฯ ตทา ตสฺส ตทานุภาโว อนฺตรธายิฯ มโนหริราชา สํเวคํ อาปชฺชิตฺวา สํสาเร สํสรโนฺต ยาว นิพฺพานํ น ปาปุณามิ, ตาว ปรวเส นานุวเตฺตยฺยนฺติ ปตฺถนํ อกาสิฯ สุธมฺมปุรโต อาภตํ อตฺตโน สนฺตกํ มโนมย มณึ เอกสฺส เสฏฺฐิโน สนฺติเก วิกฺกิณิตฺวา ลทฺธมูเลน ปญฺจวาหรชเตน อภุชิตปลฺลงฺกวเสน เอกํ มหนฺตํ พุทฺธ พิมฺพํ ปรินิพฺพานากาเรน เอกนฺติ เทฺว พุทฺธปฺปฏิพิมฺพานิ การาเปสิฯ ยาวชฺชตนา ตานิ สนฺตีติฯ อิเจฺจวํ อนุรุทฺธราชา สุธมฺมปุรโต สีหฬทีปโต จ สาสนํ อาเนตฺวา อริมทฺทนนคเร ปติฏฺฐาเปสีติฯ

อิทํ อมฺหากํ มรมฺมมณฺฑเล ตมฺพทีปรเฏฺฐ อริมทฺทนนคเร

อนุรุทฺธราชานํ ปฏิจฺจ จตุตฺถํ สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

อุตฺตราชีวเตฺถโรปิ โสณุตฺตรานํ วํสโต สาสนํ คเหตฺวา สุธมฺมปุรโต อริมทฺทนนครํ อาคนฺตฺวา สาสนํ ปติฏฺฐาเปสิฯ

อิทํ อมฺหากํ มรมฺมมณฺฑเล ตมฺพทีปรเฏฺฐ อริมทฺทนนคเร อุตฺตราชีวเตฺถรํ ปฏิจฺจ ปญฺจมํ สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

อุตฺตราชีวเตฺถรสฺส สีหฬทีปํ คตกาเล เตน สทฺธึ คตํ ฉปฺปทํ นาม สามเณรํ สีหฬทีเปเยว สีหฬทีปิกา ปพฺพชึสุฯ ปพฺพชิตฺวา จ ฉปฺปทสามเณโร ปริยตฺตึ อุคฺคณฺหิตฺวา ทสวสฺสํ ตเตฺถ วสิตฺวา อริมทฺทนนครํ ปจฺจาคจฺฉิฯ สิวลิเตฺถรญฺจ ตามลินฺทเตฺถรญฺจ อานนฺทเตฺถรญฺจ ราหุลเตฺถ รญฺจ อเนสิฯ เต ปน เถรา ติปิฏกธรา โหนฺติ พฺยตฺตา ทกฺขา จฯ อยญฺจโตฺถ วิตฺถาเรน เหฏฺฐา วุโตฺตฯ

อริมทฺทนนครํ ปตฺวา อริมทฺทน วาสีหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ วินยกมฺมานิ อกตฺวา ปุถุ หุตฺวา นิสีทึสุฯ นรปติราชา จ เตสุ เถเรสุ อติวิย ปสีทิฯ เอราวตีนทิยํ อุฬุมฺปํ พนฺธิตฺวา ตเตฺถว อุปสมฺปทกมฺมํ การาเปสิฯ จิรกาลํ อติกฺกมิตฺวา โส คโณ วุฑฺฒิ หุตฺวา อุปฺปชฺชิฯ

นรปติราชา จ เต เถเร สทฺธึ สเงฺฆน นิมเนฺตตฺวา มหาทานํ อทาสิฯ ตทา ฉเณ อากปฺป สมฺปนฺนํ รูปโสภคฺคปฺปตฺตํ เอกํ นาฏกิตฺถึ ทิสฺวา ราหุลเตฺถโร ปฏิพทฺธจิโตฺต เลเป ลคฺคิตวาน โรวิย กทฺทเม ลคฺคิตมาตโงฺควิย จ กาม คุณเลปกทฺทเมสุ ลคฺคิโต สาสเน วิรมิตฺวา หี นา ยาวตฺตีตุํ อารภิฯ มรณนฺติ กโรเคน อภิภูโต วิย อเตกิโจฺฉ หุตฺวา เสสเตฺถเรสุ โอวาทํ ทิเนฺนนสุปิ นาทิยิฯ ตทา เสสเตฺถรา ตํ เอวมาหํสุ,-มา ตฺวํ เอกํ ตํ ปฏิจฺจ สเพฺพปิ อเมฺห ลชฺชาเปตุํ น อรหสิ, มา อิธ หีนายา วเตฺตหิ, มลฺลารุทีปํ คนฺตฺวา ยถารุจึ กโรหีติ เปเสสุํฯ ราหุลเตฺถโร จ กุสิมติตฺถโต นาวํ อารุยฺห มลฺลารุทีปํ อคมาสิฯ มลฺลารุทีปํ ปตฺตกาเล มลฺลารุราชา วินยํ ชานิตุกาโม สห ฏีกาย ขุทฺทสิกฺขาปกรณํ ตสฺส สนฺติเก อุคฺคณฺหิตฺวา เอกปตฺตมตฺตํ มณึ อทาสิฯ โสจ ตํ ลภิตฺวา หีนายาวตฺตีติฯ โหนฺติ เจตฺถ,-

อติทูเรว โหตพฺพํ, ภิกฺขุนา นาม อิตฺถิภิ;
อิตฺถิโย นาม ภิกฺขูนํ, ภวนฺติ อิธ เวริโนฯ

ตาว ติฏฺฐนฺตุ ทุปฺปญฺญา, มยํ โปราณิกาปิ จ;
มหาปญฺญา วินาสํ, ปตฺตา หริตจาทโยฯ

ตสฺมา หิ ปณฺฑิโต ภิกฺขุ, อนุตมโสว อิตฺถิภิ;
วิสฺสาสํ น กเร โลเก, ราโค จ ทุปฺปวาริโตติฯ

เสเสสุ จ เถเรสุ ฉปฺปโท นาม เถโร ปฐมํ กาลงฺกโตฯ สิวลิตามลินฺทานนฺทเตฺถราเยว ตโย ปริยตฺติอุคฺคหณธารณาทิวเสน สาสนํ อุปตฺถเมฺภตฺวา อริมทฺทนนคเร นิสีทึสุฯ เอกสฺมิญฺจ กาเล ราชา เตสํ ติณฺณํ เถรานํ เอเกกํ หตฺถึ อทาสิฯ สิวลิตามลินฺทเตฺถรา ปฏิคฺคเหตฺวา วเน วิสฺสชฺชาเปสุํฯ อานนฺทเตฺถโร ปน กิญฺจิปุรนครํ ปหิณิตฺวา ญาตกานํ เทหีติ กุสิมติตฺถํ คนฺตฺวา นาวํ อาโรเปสิฯ ตํ การณํ ญตฺวา สิวลิตามลินฺทเตฺถราตํ เอวมาหํสุ,– มยํ ปน อาวุโส หตฺถีนํ สุขตฺถาย วเน วิสฺสเชฺชม,ตฺวํ ปน อธมฺมิกํ กโรสีติฯ กินฺนาม ภเนฺต ญาภกานํ สงฺคโห น วฏฺฏติ, นนุ ญาตกานญฺจ สงฺคโหติ ภควตา วุตฺตนฺติฯ

เถรา อาหํสุ,-สเจ ตฺวํ อมฺหากํ วจนํ นกเรยฺยาสิ,ภว อิจฺฉานุรูปํ กโรหิ, มยํ ปน ตยา สทฺธึ สํวาสํ น กริสฺสามาติ วิสุํ นิสีทึสุฯ

ตโต ปฏฺฐาย เทฺว คณา ภิชฺชึสุฯ ตโต ปจฺฉากาเล อติกฺกเนฺต ตามลินฺทเตฺถโร พหุสฺสุตานํ พฺยตฺติพลานํ สิสฺสานํ อนุคฺคหตฺถาย คหฏฺฐานํ สนฺติเก อยํ พหุสฺสุโต อยํ มหาปโญฺญติ เอวมาทินา วจีวิญฺญตฺตึ สมุฏฺฐาเปติ, เอวํ กเต กุลปุตฺตา สุลภปจฺจยวเสน สาสนสฺส หิตํ อาวหิสฺสกฺขิสฺสนฺตีติ กตฺวาฯ ตํ การณํ สุตฺวา สิวลิเตฺถโร เอวมาห,- กสฺมา ตฺวํ วจีวิญฺญตฺตึ สมุฏฺฐาเปตฺวา พุทฺธปฺปฏิกฺจฉิตํ กมฺมํ กโรสีติฯ ภควตา อตฺตโน อตฺถายเยว วจีวิญฺญตฺตึ ปฏิกฺขิตฺตา, อหํ ปน ปเรสํเยว อตฺถาย วจีวิญฺญตฺตึสมุฏฺฐาเปมิ, นาตฺตโน อตฺถาย, สาสนสฺส หิ เวปุลฺลตฺถาย เอวํ วจีวิญฺญตฺตึสมุฏฺฐาเปมิฯ สิวลิเตฺถโรปิ น ตฺวํ มม วจนํ กโรสิ, ยํ ยํ ตฺวํ อิจฺฉสิ, ตํ ตํ กโรหิ, อหํ ปน ตยา สทฺธึ สํวาสํ นกริสฺสามีติ วิสุํ หุตฺวา สทฺธึ สกปเกฺขน นิสีทิฯ ตโต ปฏฺฐาย ตโย คณา ภิชฺชึสุฯ

เอวํ อริมทฺทนนคเร อรหนฺตเตฺถรสฺส เอโก วํโส, สิวลิเตฺถรสฺส เอโก, ตามลินฺทเตฺถรสฺส เอโก, อานนฺทเตฺถรสฺส เอโกติ จตฺตาโร คณา อเหสุํฯ

เตสุ อรหนฺตเตฺถรคโณ สุธมฺมปุรโต ปฐมํ อาคตตฺตา ปุริมคโณติ โวหาริยติ, อเญฺญ ปน ปจฺฉา อาคตตฺตา ปจฺฉาคณาติฯ

สิวลิเตฺถโร อริมทฺทนนคเร ยาวีชีวํ สาสนํ ปคฺคณฺหิตฺวา กลิยุเค นวุตาธิเก ปญฺจวสฺสสเต กาเล กาลมกาสิฯ

อานนฺทเตฺถโร ปน อริมทฺทนนคเรเยว จตฺจตฺตาลีส วสฺสานิ สาสนํ ปคฺคณฺหิตฺวา ฉนวุตาธิเก ปญฺจวสฺสสเต กาเล กาลมกาสิฯ

ตามลินฺทเตฺถโรปิ ยาวชีวํ สาสนํ ปคฺคณฺหิตฺวา อฏฺฐน วุตาธิเก ปญฺจวสฺสสเต กาเล กาลมกาสีติฯ อโห สงฺขารสภาโวติฯ

เสยฺยถาชครเสฺสว, นาภิยา จกฺกมณฺฑเล;
ลโคฺค สโส สมิตฺวาปิ, ทิสํ คจฺฉติ ตํ มุขํฯ

ตเถว สพฺพสตฺตาปิ, มจฺจุจเกฺกสุ ลคฺคิตา;
ยาวชีวมฺปิ ธาวิตฺวา, มจฺจุมุขํ อุปาคมุนฺติฯ

อิเจฺจวํ อริมทฺทนปุเร อรหเนฺตหิ จ คนฺถกาเรหิ จ ปุถุชฺชเนหิ ชินสาสนํ นเภ จโนฺทวิย วิโชฺชตติฯ

ตตฺถ หิ ยทา อนุรุทฺธราชา สุธมฺมปุรโต สาสนํ อาเนสิ, ตทา อรหนฺตา ฉสตสหสฺสมตฺตา อาคตา, โสตาปนฺนสกทาคามิอนาคามิโน ปน คณนปถํ วีติ วตฺตาติฯ

ฉตฺตคุหินฺทสฺส นาม รโญฺญ กาเลปิ หิมวเนฺต คนฺธมาทนปพฺพตโต อฏฺฐ อรหนฺตา ปิณฺฑาย ราชเคหํ อาคมํสุฯ ราชา จ ปตฺตํ คเหตฺวา ปิณฺฑปาเตน โภเชตฺวา อิทานิ กุโต อาคตตฺถาภิ ปุจฺฉิฯ หิมวเนฺต มหาราช คนฺธ มาทนปพฺพตโตติฯ อถ ราชา อติปฺปสโนฺน หุตฺวา อิธ เตมาสํ วสฺสํ อุปคจฺฉถาติ ยาจิตฺวา วิหารํ การาเปตฺวา อทาสิฯ เตมาสมฺปิ อโนฺตเคเห นิมเนฺตตฺวา ปิณฺฑปาเตน โภเชสิฯ

เอกํ สมยํ อรหนฺตานํ คนฺธมาทนปพฺพเต นนฺทมูลคุหํ วิย เอกํ คุหํ มาเปตฺวา ทเสฺสหีติ ยาจิฯ เต จ อรหนฺตา นนฺทมูลคุหํวิย เอกํ คุหํ อิทฺธิยา มาเปตฺวา ทเสฺสสุํ ฯ ราชา จ ตาย คุหาย สทิสํ เอกํ คุหํ การาเปสิฯ นนฺทมูลคุหาการเรน ปน กตตฺตา นนฺทาติ นามมฺปิ อกาสิฯ อิเจฺจวํ ฉตฺตคุหินฺทสฺส รโญฺญ กาเล คนฺธมาทนปพฺพเต นนฺทมูลคุหโต อาคนฺตฺวา อรหนฺตา สาสนํ ปติฏฺฐาเปสุํฯ

อรหนฺตภาโว จ นาเมส ยถาภูตํ ชานิตุํ ทุกฺกโร, อนุปสมฺปนฺนานํ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมทสฺสนสฺส ปฏิกฺขิตฺตตฺตา, อรหตฺตํ วา ปตฺวาปิ วาสนาย อปฺปชหิตตฺตาฯ อรหาปิ หิ สมาโน อหํ อรหาติ อนุปสมฺปนฺนานํ กเถตุํ น วฏฺฏติ, อรหตฺตํ ปตฺวาปิ เอกโจฺจ วาสนํ ปชหิตุํ น สกฺกา, ปิลินฺทวจฺฉเตฺถรวตฺถุเจตฺถ ญาปกํฯ เอวํ โลเก อรหนฺต ภาโว ชานิตุํ ทุกฺกโรฯ เตเนว มหากสฺสปเตฺถรสฺส อุปฏฺฐาโก เอโก ภิกฺขุ อตฺตโน อุปชฺฌายสฺส มหากสฺสปเตฺถรสฺส สนฺติเก วสิตฺวาปิ ตสฺส อรหนฺต ภาวํ น ชานิฯ

มหากสฺสปเตฺถรณฺหิ เอเกน สทฺธิวิหาริเกน สทฺธึ อรญฺญวิหารโต คามํ ปิณฺฑาย จรนฺตํ อนฺตรามเคฺค ปตฺตา ทิปริกฺขาเร คเหตฺวา ปจฺฉา คจฺฉโนฺตเยว เอโกสทฺธิ วิหาริโก เอวมาห,– โลกสฺมึ ภเนฺต อรหา อรหาติ ปากโฏ, สุตมโตฺตวาหํ ภวามิ, น กทาจิ ทิฏฺฐปุโพฺพติฯ ตํ สุตฺวา เถโร ปจฺฉา ปริวตฺตตฺวา โอโลเกโนฺต ปริกฺขาเร อาวุโส คเหตฺวา อรหนฺตสฺส ปจฺฉาคจฺฉโนฺตเยว อรหนฺตภาวํ น ชานาตีติ อาหาติฯ

อริมทฺทนนคเรปิ สีลพุทฺธิโปโลฺลงฺกสฺเมธเตฺถราทโยปิ อรหนฺตาเยว อเหสุํฯ นรปติราชา หิ ขณิตฺติ ปาทปพฺพตํ คนฺตฺวา ปจฺจาคมนกาเล อนฺตรามเคฺค เอกิสฺสา มาติกาย มโณภาสํ ทิสฺวา อิธ ปุญฺญํ กาเรตุกาโม สโกฺก ทเสฺสติ มเญฺญติ มนสิกริตฺวา เจติยํ การาเปสฺสามีติ ตตฺถ รฏฺฐวาสีติ สมํ ภูมิภาคํ การาเปสิฯ

อถ เอโก สีลพุทฺธิ นาม เถโร เอวมาห,– ปุญฺญํ มหาราช กริสฺสมีติ อิทํ ภูมิปริกมฺมํ การาเปสิ, เอวํ การาเปนฺตสฺส เต อปุญฺญํเยว ภวติ, โนปุญฺญนฺติ วตฺวา พหู สตฺตา มา กิลมนฺตูติ มนสิกตฺวา รโญฺญ ทณฺฑกเมฺมน ตชฺชนตฺถาย รญฺญา ทินฺนํ ปิณฺฑปาตํ นภุญฺชิฯ ราชา จ สเจ ตฺวํ มยา ทินฺนํ ปิณฺฑปาตํ อภุญฺชิตุกาโม ภเวยฺยาสิ, มม วิชิเต วสโนฺตเยว ตฺวํ มม ปิณฺฑปาตา น มุเจฺจยฺยาสิ, รฏฺฐวาสีหิปิ ทินฺนปิณฺฑปาโต มยฺหเมว สนฺตโก, นนุ นาม มม ปิณฺฑปาตํเยว ตฺวํ ภุญฺชสีติ อาหฯ

สีลพุทฺธิเตฺถโรปิ สเจ อหํ เอวํ ภเวยฺยามิ, สีหพฺทีปํ คนฺตฺวา วสิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา อรเญฺญ วสิฯ

อถ ตมตฺถํ ชานิตฺวา นครทฺวาเร อารโกฺข เอโก ยโกฺข รโญฺญ อาคตกาเล อภิมุขํ ฐิโตว ภยานกรูปํ นิสีทิฯ อถ นานาวิชฺชากเมฺมหิ อปเนนฺโตปิ น สกฺกา อปเนตุํฯ

อถ ราชา นิมิตฺตปาฐเก ปโกฺกสาเปตฺวา ปุจฺฉิ,-เกน การเณน อยํ ยโกฺข อิธ นิสิโนฺนติฯ ตฺวํ มหาราช สีลพุทฺธิเตฺถรํ อคารววเสน ปุเพฺพ กเถสิ, ยกฺขาปิ เถเร อติวิย ปสนฺนาติ อเมฺหหิ สุตปุพฺพา, ตํ ปฏิจฺจ ยโกฺข ภยานกรูปํ ทเสฺสตฺวา นิสิโนฺน ภวิสฺสตีติ อาหฯ

ราชาปิ อมเจฺจ อาณาเปสิ เถรํ ปกฺกาสถาติฯ เถโร นาคจฺฉิฯ สีหพฺทีปํเยว คมิสฺสามีติ อารภิฯ ตมตฺถํ สุตฺวา ราชา เอกํ จตุรงฺคปจฺจยํ นาม อมจฺจํ ปโกฺกสาเปตฺวา ตฺวํ คนฺตฺวา เถรํ ปโกฺกสาหีติ เปเสสิฯ จตุรงฺคปจฺจโย จ เฉกตาย เอกํ สุวณฺณมยํ พุทฺธปฺปฏิพิมฺพํ นาวาย ฐเปตฺวา มหาสมุทฺทติตฺถํ อคมาสิฯ อถ เถรํ สมฺปาปุณิตฺวา อิทานิ อิธ ภควา สมฺมาสมฺพุโทฺธ อคมาสิ, สีลพุทฺธิเตฺถโร ภควโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ทสฺสนตฺถาย อาคจฺฉตูติ ทูตํ เปเสสิฯ เถโรปิ ภควโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ทสฺสนตฺถาย อาคจฺฉตูติ วจนํ ปฏิกฺขิปิตุํ พุทฺธคารววเสน อวิสหตาย อาคจฺฉีติฯ

> โปราณิกานํว เถรานํ, พุเทฺธ สคารวํ อิธ;
> ปณฺฑิโต คารวํ พุเทฺธ, กเร ปสนฺนเจตสาติฯ

นาวํ อภิรูหิตฺวา เถโร ภควโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส วนฺทนามานปูชาสกฺการทีนิ อกาสิฯ เถรสฺส เอวํ วนฺทนามานปูชาสกฺการาทีนิ กโรนฺตเสฺสว เวเคน นาวํ อาเนตฺวา คจฺฉิฯ อถ จตุรงฺคปจฺจโย เอวมาห,– อิทานิ ภเนฺต ตุมฺหากํ อาจริยสฺส สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สาสนํ ปคฺคณฺหิตุํ ยุโตฺตติฯ ราชา จ อมเจฺจหิ ปริวาริโต ปจฺจุคฺคจฺฉิฯ นาวาย เถรสฺส หเตฺถ คเหตฺวา ราชเคหํ อาเนสิฯ ทฺวารํ ปตฺตกาเล ยโกฺข ปถวิยํ นิสีทิตฺวา เถรํ วนฺทิฯ

ราชา ราชเคหํ ปตฺวา เถรํ นานาโภชเนหิ โภเชสิฯ เอวญฺจ อโวจ,–อชฺชตเคฺค ภเนฺต ตุวมสิ มมาจริโย, ภควโตว โอวาทํ สิรสา ปฏิคฺคเหตฺวา อนุวตฺติสฺสามาติ อตฺตโน ปญฺจปุเตฺตปิ เถรสฺส อทาสิฯ เต จ ปญฺจกุมารา เถเรน สทฺธึ อนุวตฺตึสุฯ เถโร เต ปโกฺกเสตฺวา วิหารํ อคมาสิฯ อนฺตรามเคฺค กปฺปิยปถวิยํ ปญฺจ ปริมณฺฑลาการานิ ลิขิตฺวา เตสํ ราชกุมารานํ ทเสฺสตฺวา นิวตฺตาเปสิฯ ราชกุมารา ปฏินิวตฺติตฺวา ตํ การณํ รโญฺญ อาโรเจสุํฯ ราชา จ ตุมฺหากํ ปุญฺญํ การาปนตฺถาย ทเสฺสตีติ วตฺวา ตุลาวเสน เตหิ ราชกุมาเรหิ สุวณฺณํ สมํ กตฺวา เตน สุวเณฺณน มูลํ กตฺวา ภควโต ธรมานกาเล ปเสฺสนทิโกสลรญฺญา การาปิตํ จนฺทนปฺปฏิพิมฺพํวิย วิสุํ วิสุํ ปฏิพิมฺพํ การาเปสิฯ

เตสํ นิธานภูฐานภูตานิ ปญฺจ เจติยานิปิ สโกฺก กมฺม วิธายโก หุตฺวา ปติฏฺฐาเปสิฯ เอตฺถ จ ปุเพฺพ รญฺญา ปสีทิตฺวา เถรสฺส ราชกุมารา ทินฺนา, มูลํ รตนตฺตยสฺส ทตฺวา ปุน ราชกุมาเร ภุชิเสฺส กาเรตุกามตาย เถโร เอวํ สญฺญํ อทาสีติ ทฏฺฐพฺพํฯ

โส จ สีลพุทฺธิเตฺถโร อรหนฺตคณวํโสติ ทฏฺฐโพฺพฯ

อริมทฺทนนคเรเยว นรปติ รโญฺญ กาเล กสฺสโป นาม เถโร เทสจาริกํ จรมาโน โปโลฺลงฺกนามกํ เทสํ, ตทวสริฯ อถ เทฺว มหลฺลกโปโลฺลงฺกา มนุสฺสา เถเร อติปฺปสนฺนตาย เทฺว ปุ

เตฺต อุปฏฺฐากตฺถาย นิยฺยาเทสุํฯ

โปโลลงฺกมนุสฺสานํ อติปฺปสนฺนตํ ปฏิจฺจ เถโรปิ โปโลลงฺกเตฺถโรติ โวหาริยติฯ ยทา จ ปน โส เถโร สีหฬทีปํ คนฺตุกาโม อโหสิ, ตทา สโกฺก เทวานมิโนฺท พฺยคฺฆรูปํ มาเปตฺวา ปิฏฺฐิยา ยาว มหาสมุทฺทตีรํ อาเนสิฯ มหาสมุทฺทตีรํ ปน ปตฺวา นาวํ อภิรูหิตฺวา วาณิเชหิ สทฺธึ ตริฯ

มหาสมุทฺทมเชฺฌ ปน ปตฺวา สา นาวา น คจฺฉิ, นิจฺจลาว อฏฺฐาสิฯ อถ วาณิชา มเนฺตสุํ,-อมฺหากํ นาวาย อลกฺขี ปาปชโน อตฺถิ มเญฺญติฯ เอวํ ปน มเนฺตตฺวา สลากาทานํ อกํสุฯ ยาว ตติยมฺปิ เถรเสฺสว หเตฺถ สลากา ปุเพฺพ กตกมฺมวิปากวเสน นิปติฯ อิทํ ปน เถรสฺส ปุเพฺพ กตกมฺมํ,-เถโร หิ ตโต อตฺตภาวโต สตฺตเม ภเว เอกสฺมึ คาเม กุลทารโก หุตฺวา กีฬนตฺถาย เอกํ สุนขํ นทิยํ โอตาเรตฺวา อุทเก กีฬมาเปสิฯ เอวํ กีฬมนฺตํ สุนขํ สยเมว อุเรน อุคฺคเหตฺวา ตีรํ อาเนสีติ เอวํ ปุเพฺพ กตกมฺมวิปากวเสน เถรเสฺสว หเตฺถ สลากา นิปติฯ

ตทา วาณิชา อุทกปิเฏฺฐ ขิปึสุฯ อถ สโกฺก เทวานมิโนฺท กุมฺภีลรูปํ มาเปตฺวา ปิฏฺฐิยํ อาโรเปตฺวา อาเนสิฯ เถโร ยกฺขทีปํ ปตฺวา อนฺธจกฺขุกานํ ยกฺขานํ เมตฺตานุภาเวน จกฺขุํ ลภาเปสิฯ ยกฺขา จ เถรสฺส คุณํ ญตฺวา เทฺว ยกฺขภาติเก อทํสุฯ เถโร จ สีหฬทีปํ คนฺตฺวา มหาเจติยรูปํ โลหปาสาทรูปํ สรีรธาตุํ มหาโพธิพิชานิ จ อาเนตฺวา ปจฺจาคมาสีติฯ

สุเมธเตฺถโร จ หลงฺกสฺส นาม นครสฺส ทกฺขิณทิสาภาเค มฺหตฺติปาเม ปุรตฺถิมาย อนุทิสาย ทินฺนนามิเก วิหาเร วสิฯ ฐานสฺส ปน นามวเสน เถโรสฺสปิ ทินฺนวิหาโร เตฺวว นามํ อโหสิฯ โสปิ เถโร ปํสุกูลิโก ลชฺชีเปสโล สิกฺขากาโม ฌานลาภี อรหาเยวฯ โส หิ เทวสิกํ เทวสิกํ อฏฺฐนวโยชนปฺปมาเณ ปาทเจติยํ คนฺตฺวา วนฺทิฯ เจติยงฺคณวตฺตญฺจ อกาสิฯ ตโต อาคนฺตฺวา มฺหตฺติคาเม ปิณฺฑาย จริฯ อิทํ เถรสฺส นิพทฺธวตฺตํฯ

อปรานิปิ วตฺถูนิ พหูนิ สนฺติ, สพฺพานิ ปน ตานิ วิตฺถาเรตฺวา วตฺตพฺพานิปิ คนฺถปารวภเยน น วกฺขามฯ สพฺพานิปิ หิ วุจฺจมานานิ อยํ สาสนวํสปฺปทีปิกา อติปฺปปญฺจา ภวิสฺสติฯ

สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส หิ ปรินิพฺพานโต ยาวชฺชตนา เถรานํ ปรมฺปรวเสน สงฺฆเฏฺฏตฺวา อานยนเมเวตฺถ อธิเปฺปตํฯ ยถาวุตฺตานิ ปน วตฺถูนิ อธุนา อภิญฺญาลาภีนํ ปุคฺคลานํ อเขตฺตภาเวน ปสงฺคญาณปฺปฏิพาหณตฺถํ อริมทฺทนนคเร จ พหูนํ อภิญฺญาลาภีนํ ปุคฺคลานํ นิวาสฏฺฐานตาทสฺสนตฺถํ วุตฺตานิฯ วุตฺตเญฺจตํ ภิกฺขุนีขนฺธกฏฺฐกถายํ,–

ปฏิสมฺภิทาปเตฺตหิ วสฺสสหสฺสํ สุกฺขวิปสฺสเกหิ วสฺสสหสฺสํ อนาคามีหิ วสฺสสหสฺสํ สกทาคามีหิ วสฺสสหสฺสํ โสตาปเนฺนหิ วสฺสสหสฺสนฺติ เอวํ ปญฺจวสฺสสหสฺสานิ ปฏิเวธธโมฺม ฐสฺสตีติฯ

ทีฆนิกายฏฺฐกถายํ ปน สํยุตฺตนิกายฏฺฐกถายญฺจ ปฏิสมฺภิทาปเตฺตหิ วสฺสสหสฺสํ ฉฬาภิเญฺญหิ วสฺสสหสฺสํ เตวิเชฺชหิ วสฺสสหสฺสํ สุกฺขวิปสฺสเกหิ วสฺสสหสฺสํ ปาติโมเกฺขน วสฺสสหสฺสนฺติ วุตฺตํฯ

องฺคุตฺตรนิกายฏฺฐกถายํ ปน วิภงฺคกถายญฺจ พุทฺธานํ ปรินิพฺพานโต วสฺสสหสฺสเมว ปฏิสมฺภิทา นิพฺพเตฺตตุํ สโกฺกนฺติ, ตโต ปรํ ฉ อภิญฺญา, ตโตปิ อสโกฺกนฺตา ติโสฺส วิชฺชา นิพฺพตฺ

ตึ๋สุฯ คจฺฉเนฺต กาเล ตาปิ นิพฺพเตฺตตุํ อสโกฺกนฺตา สุกฺขวิปสฺสกา โหนฺติฯ เอเตเนว นเยน อนาคามิโน สกทาคามิโน โสตาปนฺนาติ วุตฺตํฯ

เอวํ นานานเยหิ อฏฺฐกถายปิ อาคตตฺตา อธุนา โลเก อริยปุคฺคลา ภวิตุํ น สกฺกาติ น วตฺตพฺพํฯ อริยานเมว เขตฺตสฺส อธุนาปิ สมฺภวโต, สเจ อารทฺธวิปสฺสโก ภเวยฺย โส อรหา ภวิตุํ สกฺกาเยวาติ นิฏฺฐเมตฺถาวคนฺตพฺพํฯ อฏฺฐกถาสุ ปน นานาภาณกเตฺถรานํ นานาวาทวเสน วุตฺตนฺติ ทฏฺฐพฺพํฯ เอตฺตเกเนว ปน นานากาเรน วาโท ภิโนฺนปิ สาสนํ ภิชฺชติเยวฯ สาสนสฺส อภินฺนํเยว หิ เอตฺถ ปมาณนฺติฯ

เอวํ มรมฺมมณฺฑเล อริมทฺทนนคเร อเนเกหิ อรหนฺตสเตหิ สาสนํ วิโชฺชตติฯ ภควโต ปน ปรินิพฺพานโต ตึ๋สาธิกานํ นววสฺสสตานํ อุปริ ปรมฺมรเฎฺฐ เสญฺิลญฺญฺิโกฺรธินาเมน รญฺญา สมกาลวเสน สีหฬทีเป รชฺชํ ปตฺตสฺส มหานามรโญฺญ กาเล พุทฺธโฆสพุทฺธทตฺตเตฺถเรหิ ปภุติ เตเตมหาเถรา เตเตคเนฺถ อกํสุฯ

ตโต ปจฺฉา สติสมาธิปญฺญามนุทวเสน สุขาวโพธนตฺถํ ฎีกาโย อกํสุฯ อริมทฺทนนคเร ชินจเกฺกสตฺตนวุตาธิเก ฉสเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต ติณฺณํ ปิฏกานํ มูลภูเตสุ สทฺทนเยสุ โสตารานํ เฉกตฺถาย มหาสมุเทฺทวิย อานโนฺท นาม มหามโจฺฉ ตีสุ ปิฏเกสุ สาฏฺฐกเถสุ วิโลเลตฺวา อคฺควํโส นาม เถโร สทฺทนีติปฺปกรณํ อกาสิฯ อริมทฺทนนคเร หิ อุตฺตราชีวเตฺถราทีนํ สีหฬทีปํ คมนโต ปุเพฺพเยว ตโย มหาเถรา ปริยตฺติวิสารทา, มหาอคฺคปณฺฑิโต, ตสฺส สทฺธิวิหาริโก ทุติยอคฺคปณฺฑิโต, ตสฺส ภาคิเนโยฺย ตติยอคฺคปณฺฑิโตติฯ ตติยอคฺคปณฺฑิโต ปน อคฺควํโสติปิ โวหาริยติฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล อริมทฺทนนครวาสิโน สทฺทโกวิทา พหโว สนฺตีติ ยาว ลงฺกาทีปา กิตฺติโฆโส ปตฺถริฯ ตสฺมา สีหฬทีปิกา สทฺทโกวิทา วีมํเสตุกามา หุตฺวา อริมทฺทนนครํ อาคมํสุฯ ตทา อริมทฺทนนครวาสิโน ภิกฺขู สทฺทนีติปฺปกรณํ ทเสฺสสุฯ

สีหฬทีปิกา จ ตํ ทิสฺวา อุปธาเรนฺตา สทฺทวิสเย อยํ คโนฺถวิย สีหฬทีเป คโนฺถ อิตฺถิ, อิมสฺมิํ ปกรเณ อาคตวินิจฺฉยมฺปิ สกลํ น ชานิมฺหาติ นานาปฺปกาเรหิ โถเมสุนฺติ ยาวชฺชภนา กถามโคฺค น อุปจฺฉิโนฺนติฯ

อริมทฺทนนคเร สีหฬทีปํ คนฺตฺวา ปจฺจาคโต ฉปฺปโท นาม สทฺธมฺมโชติปาลเตฺถโร สทฺทนเย เฉกตาย สุตฺตนิเทฺทสํ อกาสิฯ ปรมตฺถธเมฺม จ เฉกตาย สเงฺขปวณฺณนํ นามจารทีปกญฺจฯ วินเย เฉกตาย วินยคูฬตฺถทีปนิํ สีมาลงฺการญฺจ อกาสิฯ อตฺตนา กถานํ คนฺถานํ นิคเม สทฺธมฺม โชติปาโลติ มูลนาเมน วุตฺตํฯ กุสิมนคเร ปน ฉปฺปท คาเม ชาตตฺตา ฐานสฺส นาเมน ฉปฺปโทติ ปากโฏฯ

กุขนนคเร ปน ฉปฺปโทติ โวหาริโตปิ เอโก เถโร อตฺถิฯ โส อลชฺชี ทุสฺสีโลฯ เอกเจฺจ ปน นามสามญฺญเลสมเตฺตน ปตฺตลงฺกํ สีลวนฺตํ เปสลํ สิกฺขากามํ ฉปฺปทเตฺถรํ อลชฺชิทุสฺสีลภาเวน อุปวทนฺติ, ยถา นาม สามญฺญเลสมเตฺตน มลฺลปุตฺตํ อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ อสมาจาเรนาติฯ

อริมทฺทนนครเยว อโลงฺคจญฺญฺิสูนามกสฺส รโญฺญ กาเล มหาวิมลพุทฺธิเตฺถโร จูฬวิมลพุทฺธิเตฺถโรติ เทฺว เถรา ปริยตฺติวิสารทา อเหสุํฯ เตสุ มหาวิมลพุทฺธิเตฺถโร กจฺจายนสฺส

สํวณฺณนํ นฺยาสคนฺถมกาสิฯ

เกจิ ปน สีหฬทีปวาสี วิมลพุทฺธิเตฺถโร ตมกาสีติ วทนฺติฯ จูฬวิมลพุทฺธิเตฺถโร ปน วุโตฺตทยสฺส โปราณฏีกมกาสิฯ ฉโนฺทสารตฺถวิกาสินึ สทฺธมฺมญาณเตฺถโร อกาสิฯ วจนตฺถโชตึ ปน เวปุลฺลเตฺถโร อกาสิฯ นฺยาสคนฺถสฺสโปราณฏีกํ นรปติรโญฺญ กาเล เอโก อมโจฺจ อกาสิฯ

โส หิ รโญฺญ เอกํ โอโรธํ ปฏิจฺจ ชาตํ เอกํ ธีตรํ ทิสฺวา วานโรวิย เลเป ลคฺคิโต ติสฺสํ ปฏิพนฺธจิโตฺต หุตฺวา ลคฺคิฯ ตมตฺถํ ชานิตฺวา ราชา เอวมาห,– สเจ เอตํ อิเจฺฉยฺยาสิ, เอกํ คนฺถํ ปริปุณฺณวินิจฺฉยํ คูฬฺหตฺถํ กโรหิ, สเจ ตฺวํ ตาทิสํ คนฺถํ กาตุํ สกฺกุเณยฺยาสิ, เอตํ ลภิสฺสสีติฯ อถ โส นฺยาสสฺส สํวณฺณนํ โปราณฏีกํ อกาสิฯ

ตโต ปจฺฉา หีนายาวตฺติตฺวา ธีตรํ ทตฺวา รชฺชุคฺคาหามจฺจฏฺฐาเน ฐเปสิ, ยํ มรมฺมโวหาเรน สํปุยงฺคอิติ วุจฺจติฯ เตน ปน กตตฺตา โสปิ คโนฺถ ตํ นาเมน วุจฺจติฯ การิกํ ตสฺสา จ สํวณฺณนํ ฉตฺตคฺหินฺทสฺส นาม รโญฺญ กาเลธมฺมเสนาปติเตฺถโร อกาสิฯ เตน กิร การปิเตนนฺทคฺหาย สมีเป นนฺทวิหาเร นิสีทิตฺวา อกาสิฯ

ตสฺมิญฺจกาเล คนฺถมาทนปพฺพเต นนฺทมูลคฺหโต อรหนฺตา อาคนฺตฺวา ตสฺมึ วิหาเร วสฺสํ อุปคจฺฉึสุฯ เตสํ สมฺมุเข กตตฺตา เต จ คนฺถา ปณฺฑิเตหิ สารโต ปเจฺจตพฺพาติ อาจริยา วทนฺติฯ

วาจฺจวาจกํ ปน ธมฺมทสฺสี นาม สามเณโร อกาสิฯ

สทฺทตฺถเภทจินฺตํ ปน อริมทฺทนนครสมีเป ฐิตสฺส ขณิตฺติปาทปพฺพตสฺส สมีเป เอกสฺมึ คาเม วสโนฺต สทฺธมฺมสิริ นาม เถโร อกาสิฯ โสเยว เถโร พฺรหฺชํ นาม เวทสตฺถมฺปิ มรมฺมภาสาย ปริวเตฺตสิฯ

เอกกฺขรโกสํ ปน สทฺธมฺมกิตฺติเตฺถโร อกาสิฯ โส หิ กลิยุเค สตฺตาสีตาธิเก อฏฺฐสเต สมฺปเตฺต มิจฺฉา ทิฏฺฐิกานํ ชลุมสญฺญิตานํ กุลานํ ภเยน สกเลปิ ตมฺพทีปรเฏฺฐ สาสโนภาโส มิลายติฯ พหูนิปิ โปตฺถกานิ อคฺคิภเยน นเสฺสสุฯ

ตทา ตํ ปวตฺตึ ปสฺสิตฺวา สเจ ปริยตฺติธโมฺมวินเสฺสยฺย, ปฏิปตฺติธโมฺมปิ นสฺสิสฺสติ, ปฏิปตฺติธเมฺม นสฺสเนฺต กุโต ปฏิเวธธโมฺม ภวิสฺสตีติ สํเวคํ อปชฺชิตฺวา อิมํ คนฺถํ อกาสีติ ตฏฺฏีกายํ วุตฺตํฯ

มุขมตฺตสารํ สาครเตฺถโร อกาสิฯ

กลิยุเค เอกาสีตาธิเก ปญฺจสเต สมฺปเตฺต เอกํ ทหรปุตฺตํ กาลงฺกตํ ปฏิจฺจ สํเวคํ อาปชฺชิตฺวา ปเจฺจกพุทฺธตฺตํ ปตฺถยนฺตสฺส เชยฺยสิงฺขนามกสฺส รโญฺญ ปุโตฺต กฺยจฺวานามโก ราชา รชฺชํ กาเรสิฯ ธมฺมราชาติปิ นามลญฺฉํ ปฏิคฺคณฺหิฯ ตีสุ ปน ปิฏเกสุ ยถาภูตํ วิชานกตาย มรมฺมโวหาเรน กฺยจฺวาติ โวหาริยติฯ

โส จ กิร ราชา ปาฬิอฏฺฐกถาฏีกาคนฺถนฺตเรสุ อติเฉกตาย ปิฏกตฺตเย สากจฺฉมตฺตมฺปิ กาตุํ สมโตฺถ นาม นตฺถีติ อุคฺคหิตติปิฏโก หุตฺวา ภิกฺขุสงฺฆมฺปิ ทิวเส สตฺตหิ วาเรหิ คนฺถํ วา

เจติฯ

ขณิตฺติปาทปพฺพตสฺส สมีเปปิ เอกํ ตฬากํ การาเปตฺวา ตตฺถ ราชาคารํ การาเปตฺวา ตตฺถ นิสีทิตฺวา คนฺถํ วาเจติฯ สพฺพานิ ปน ราชูนํ กิจฺจานิ ปุตฺตเสฺสว อุปราชสฺส นิยฺยาเทสิฯ คนฺถํ อุคฺคณฺหนฺตานํ โอโรธานมตฺถาย สเงฺขปโต สทฺทพินฺทุํ นาม ปกรณํ ปรมตฺถพินฺทุญฺจ นาม ปกรณํ อกาสิฯ ตสฺส หิ จิตฺตํ ปริยตฺติยํเยว รมติฯ อญฺญํ ปน ราชกิจฺจํ สุณิตุมฺปิ น อิจฺฉิฯ อนุรุทฺธราชา อนาคเต อหํ ราชา ภเวยฺยามิ, ตทาเยว อิมานิ ตาฬิพีชานิ อุฏฺฐหนฺตูติ อธิฏฺฐหิตฺวา โรเปสิฯ ตานิ ตสฺส รโญฺญ กาเล อุฏฺฐหิํสุฯ เตเนว อนุรุทฺธราชาเยวายนฺติ รฏฺฐวาสิโน สญฺชานิํสุฯ สมฺมุติราชา หิ อนุรุทฺธราชา กฺยจฺวาราชาติ อิเม ตโย เอกสนฺตานาติ วทนฺติฯ

โส ราชา เอกมฺปิ เจติยํ อกาสิ, น ตํ นิฏฺฐํ อคมาสิ, ปริยตฺติยํเยว ปริจารกตฺตาติ ราชวํเส อาคตํฯ โลกสมฺมุติวเสน กกฺขฬทิเน อิฏฺฐกานิ การาเปตฺวา ตสฺมิํเยว ทิเน ภูมิสมํ กตฺวา ตสฺมิํเยว ทิเน อญฺญมฺปิ สพฺพํ การาเปสิฯ เตน มรมฺมโวหาเรน ปฺรสฺสทา เจติยนฺติ ยาวชฺชภนา ปากฏํฯ

ตสฺส รโญฺญ เอกา ธิภา วิภตฺยตฺถํ นาม คนฺถํ อกาสีติฯ

ปุเพฺพ กิร อริมทฺทนนคเร อุคฺคหธารณาทิวเสน สาสนํ อติวิย วิรูฬฺหมาปชฺชิฯ อริมทฺทนนคเรเยว หิ เอโก วุฑฺฒปพฺพชิโต ภิกฺขุ คนฺถํ ลิขิตุํ สิลาเลขนทเณฺฑน อิจฺฉโนฺต ราชเคหํ ปาวิสิฯ ราชา เกน อาคโตสีติ ปุจฺฉิฯ คนฺถํ ลิขิตุํ สิลาเลขนทเณฺฑน อิจฺฉโนฺต อาคโต มฺหีติฯ เอวํ มหลฺลโก ตฺวํ คนฺถํ มหุสฺสาเหน ปริยาปุณโนฺตปิ คเนฺถสุ เฉกสฺส โอกาสํ น ปสฺสามิ, สเจ หิมฺสโล องฺกุรํ อุฏฺฐาเปตฺวา รูเหยฺย, เอวํ สติ ตฺวํ คเนฺถสุ เฉกตํ อาปเชฺชยฺยาสีติ อาหฯ

ตโต ปจฺฉา วิหารํ คนฺตฺวา เทวสิกํ เทวสิกํ เอกทนฺตกฏฺฐปฺปมาณตฺตํ เลขนํ อุคฺคเหตฺวา กจฺจายนอภิธเมฺมตฺถสงฺคหปฺปกรณํ อาทิํ กตฺวา อาจริยสฺส สนฺติเก อุคฺคณฺหิฯ โส อจิเรเนว คเนฺถสุ เฉกตํ ปตฺวา มฺสเล ชมฺพุรุกฺขงฺกุรํ พนฺธิตฺวา อุสฺสาเปตฺวา ราชเคหํ ปาวิสิฯ

อถ ตํ ราชา ปุจฺฉิ,-เกนอาคโตสีติฯ อยํ มหารช มฺสโล องฺกุรํ อุฏฺฐาเปตฺวา รูหตีติ อาจิกฺขิตุํ อาคโตมฺหีติ วุเตฺต ราชา เอตสฺส คเนฺถสุ เฉกตํ ปโตฺตมฺหีติ วุตฺตํ โหตีติ ชานาสิฯ ตํ สจฺจํ วา อลิกํ วาติ วีมํสนตฺถาย มหาเถรานํ สนฺติกํ ปหิณิฯ มหาเถราปิ คูฬฺหฏฺฐานํ ปุจฺฉิํสุฯ โสปิ ปุจฺฉิตํ ปุจฺฉิตํ พฺยากาสิฯ

ออถ โส ภิกฺขุ มหาเถเร เอวมาห,-ตุเมฺห ภเนฺต มํ พหู ปุจฺฉถ, อหมฺปิ ตุเมฺห ปุจฺฉิตุํ อิจฺฉามิ, โอกาสํ เทถาติ ยาจิตฺวา อญฺญสมานเจตสิกนฺติ เอตฺถ อญฺญสทฺทสฺส อวธฺยาเปกฺขตฺตา อวธิปทํ อุทฺธริตฺวา ทเสฺสถาติ ปุจฺฉิฯ มหาเถราปิ ปุเพฺพ อมนสิกตตฺตา สีฆํ วิสฺสชฺชิตุํ น สกฺขิํสุฯ ราชา ตมตฺถํ สุตฺวา ตุฏฺฐจิโตฺต หุตฺวา ทิสา ปาโมกฺขนเมน อาจริยฏฺฐาเน ฐเปสิฯ โส ปน ภิกฺขุ อคนฺถการโกปิ คนฺถการโกวิย ปจฺฉิมานํ ชนตานํ ทิโนฺนปเทสวเสน อุปการํ กตฺวา สาสเน อุปฺปชฺชีติฯ โหนฺติ เจตฺถ,–

อหํ มหลฺลโก โหมิ, ทุปฺปโญฺญ ปริยตฺติกํ;
อุคฺคหํ มหุสฺสาเหน, น สกฺขิสฺสามิ ชานิตุํฯ

เอวญฺจ นาติมเญฺญยฺย,
นาโปฺปสฺสุกฺกตมาปเชฺช;

สทฺธมฺม เฉกกาโมว,
อุสฺสาหํว กเร โปโสฯ

วุฑฺฒปพฺพชิโต ภิกฺขุ,
มหลฺลโกปิ ทุปฺปโญฺญ;
อาปชฺชิ เฉกตํ ธมฺม,
ตมเปกฺขนฺตุ โสตาโรติฯ

ปุเพฺพ กิร อริมทฺทนนคเร มาตุคามาปิ คนฺถํ อุคฺคณฺหิํสุฯ เยภุเยฺยน อุคฺคหธารณาทิวเสน ปริยตฺติสาสนํ ปคฺคเหสุํฯ มาตุคามา หิ อญฺญมญฺญํ ปสฺสนฺตา ตุเมฺห กิตฺตกํ คนฺถํ อุคฺคณฺหถ, กิตฺตกํ คนฺถํ วาจุคฺคตํ กโรถาติ ปุจฺฉิ สุนฺติฯ

เอโก กิร มาตุคาโม เอกํ มาตุคา,มํ ปุจฺฉิ,-ตฺวํ อิทานิ กิตฺตกํ คนฺถํ วาจุคฺคตํ กโรสีติฯ อหํ ปน อิทานิ ทหรปุเตฺตหิ พลิโพธตฺตา พฺยากุลํ ปตฺวา พหุํ คนฺถํ วาจุคฺคตํ กาตุํ นสกฺกา,สมนฺตมหาปฏฺฐาเน ปน กุสลตฺติกมตฺตํว วาจุคฺคตํ กโรมีติ อาหาติฯ

อิทมฺปิ อริมทฺทนนครวาสีนํ มาตุคามานมฺปิ ปริยตฺตุคฺคหเณ เอกํ วตฺถุ,–

เอกํ กิร ภิกฺขุํ ปิณฺฑาย จรนฺตํ เอกา ทฺวาทสวสฺสิกา ทหริตฺถี ปุจฺฉิ,-กินฺนาโมสิ ตฺวํ ภเนฺตติฯ เขมานามาหนฺติฯ กถญฺหิ ภเนฺต ปุมาว สมาโน อิตฺถิลิเงฺคน นามํ อกาสีติ อาหฯ อถ อโนฺตเคเห นิสินฺนา มาตา สุตฺวา ธีตรํ อาห,-ตฺวํ ราชาทิคณสฺส ลกฺขณํ น ชานาสีติฯ อาม ชานามิ, อยํ ปน เขมสโทฺท น ราชาทิคณปกฺขํ ภชตีติฯ อถ มาตา เอวมาห,-อยํ ปน เขมสโทฺท เอกเทเสเนว ราชาทิคณปกฺขํ ภชตีติฯ

อยํ ปเนตฺถ ธีตุ อธิปฺปาโย,-น ราชาทิสโทฺท กทาจิ ราโชติ ปจฺจตฺตวจนวเสน โอการโนฺต ทิสฺสติ วินา เทวราโชติอาทิสมาสวิสยํ, เขมสโทฺท ปน กตฺถจิ เขโมติ จ เขมนฺติ จ ลิงฺคนฺตรวเสน รูปนฺตรํ ทิสฺสติ, เตเนว เขมสโทฺท น ราชาทิคโณติ เวทิตโพฺพติฯ

อยํ ปน มาตุ อธิปฺปาโย,-เขมสโทฺท อภิเธยฺยลิงฺคตฺตา ติลิงฺคโก,ยทา ปน สญฺญาสทฺทาธิกาเร ปจฺจตฺตวจนวเสน เขมาติ อาการโนฺต ทิสฺสติ, ตทา เอกเทเสน เขมสโทฺท ราชาทิคณปกฺขํ ภชตีติฯ

อิทมฺปิ เอกํ วตฺถุ,–

อริมทฺทนนคเร กิร เอกสฺส กุฏุมฺพิกสฺส เอโก ปุโตฺต เทฺว ธีตโร อเหสุํฯ เอกสฺมิญฺจ กาเล ฆมฺมาภิภูตตฺตา เคหสฺส อุปริตเล นหายิตฺวา นิสีทิฯ อถ เอกา ทาสี เคหสฺส เหฏฺฐา ฐตฺวา กิญฺจิ กมฺมํ กโรนฺตี ตสฺส กุฏุมฺพิกสฺส คุยฺหฏฺฐานํ โอโลเกสิฯ ตมตฺถํ ชานิตฺวา กุฏุมฺพิโก สาขํ โอโลเกสีติ เอกํ วากฺยํ พนฺธิตฺวา ปุตฺตสฺส ทเสฺสสิ,อิมสฺส อตฺถโยชนํ กโรหีติฯ อถ ปุโตฺต อตฺถโยชนํ อกาสิ,-สาขํ รุกฺขสาขํ โอเลเกสิ อุทิกฺขตีติฯ อถ ปจฺฉา เอกาย ธีตุยา ทเสฺสสิ, อิมสฺส อตฺถโยชนํ กโรหีติฯ สาปิ อตฺถโยชนํ อกาสิ,- สา สุนโข ขํ อากาสํ โอโลเกสิ อุทิกฺขตีติฯ อถ ปจฺฉา เอกาย ธีตุยา ทเสฺสสิ, อิมสฺส อตฺถ โยชนํ กโรหีติฯ สาปิ อตฺถโยชนํ อกาสิ,-สา อิตฺถี ขํ องฺคชาตํ โอโลเกสิ มุขํ อุทฺธํ กตฺวา โอโลเกสีติฯ

อิทมฺปิ เอกํ วตฺถุ,–

เอโก กิร สามเณโร รตนปูรวาสี อริมทฺทนนคเร มาตุคามาปิ สทฺทนเยสุ อติโกวิทาติ สุตฺวา อหํ ตตฺถ คนฺตฺวา ชานิสฺสามีติ อริมทฺทนนครํ คโตฯ อถ อนฺตรามเคค อริมทฺทนนครสฺส สมีเป เอกํ ทหริตฺถึ กปฺปาสวตฺถุํ รกฺขิตฺวา นิสินฺนํ ปสฺสิฯ อถ สามเณโร ตสฺสา สนฺติกํ มคฺคปุจฺฉนตฺถาย คจฺฉิฯ อถ ทหริตฺถี สามเณรํ ปุจฺฉิ,-กุโต อาคโตสีติฯ

สามเณโร อาห,-รตนปูรโต อหํ อาคจฺฉตีติฯ กุหึ คโตสีติ วุเตฺต อริมทฺทนนครํ คจฺฉตีติ อาหฯ อถ ทหริตฺถี เอวมาห,-ตฺวํ ภเนฺต สทฺทโยควินิจฺฉยํ อนุปธาเรตฺวา กเถสิ, อมฺหโยค ฐฺฐาเน หิ ตฺวํ นาม โยคสเทฺทน โยเชตฺวา กเถสิ, นนุ ปณฺฑิตานํ วจเนน นาม ปริปุณฺณเตฺถน อวิรุทฺธสทฺทนเยน ปุณฺณินฺทุสงฺกาเสน ภวิตพฺพนฺติฯ อถ สามเณโร เขตฺตวตฺถูนิ รกฺขนฺตี ทุคฺคตา ทหริตฺถีปิ ตาว สทฺทนยโกวิทา โหติ, กิมงฺคํ ปน โภคสมฺปนฺนา มหลฺลกิตฺถิโยติ ลชฺชิตฺวา ตโตเยว ปฏินิวตฺติตฺวา ปจฺจาคมาสีติฯ

อิทํ มรมฺมมณฺฑเล ตมฺพทีปรเฏฺฐ อริมทฺทนนคเร เถรปรมฺปรวเสน สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

อิทานิ มรมฺมมณฺฑเลเยว เชยฺยวฑฺฒนรเฏฺฐ เกตุมตีนคเร สาสนวํสํ วกฺขามิฯ

กลิยุเค หิ ทฺวิสตฺตตาธิเก อฏฺฐวสฺสสเต สมฺปเตฺต เชยฺยวฑฺฒนรเฏฺฐ เกตุมตีนคเร มหาสิริเชยฺยสูโร นาม ราชา รชฺชํ กาเรสิฯ เอกํ อติเฉกํ เทวนาค นามกํ เอกํ หตฺถึ นิสฺสาย วิชิตํ วิตฺถารมกาสิฯ ตสฺส ปน รโญฺญ กาเล กลิยุเค ทฺวินวุตาธิเก อฏฺฐวสฺสสเต สมฺปเตฺต มหาปรกฺกโม นาม เถโร สีหฬทีปโต นาวาย อาคนฺตฺวา เกตุมตีนครํ สมฺปโตฺตฯ ราชา จ ทฺวารา วตีนครสฺส ทกฺขิณทิสาภาเค มหาวิหารํ การาเปตฺวา ตสฺส อทาสิ นิจฺจภตฺตมฺปิฯ ตสฺมิญฺจ วิหาเร สีมํ สมฺมนฺนิตฺวา ติสฺสํ สีมายํ ตุลาวเสน อตฺตนา สมํ กตฺวา โลหมยพุทฺธปฺปฏิพิมฺพํ การาเปสิฯ ตญฺจ พุทฺธปฺปฏิพิมฺพํ สมฺปตฺตลงฺกาทีปนฺติ นาเมน ปากฏํ อโหสิฯ

ตสฺส รโญฺญ กาเล สุราเมรยสิกฺขาปทํ ปฏิจฺจ วิปาโท อโหสิฯ กถํฯ พีชโต ปฏฺฐายาติ สมฺภาเร ปฏิยา เทตฺวา จาฏิยํ ปกฺขิตฺตกาลโต ปฏฺฐาย ตาลนาลิเกราทีนํ ปุปฺผรโส ปุปฺผโต คลิตาภินวกาลโต ปฏฺฐาย จ น ปาตโพฺพติ กงฺขาวิตรณีฏีกาทีสุ วุตฺตวจเน อธิปฺปายํ วิปลฺลาสโต คเหตฺวา ตาลนาลิเกราทีนํ รโส คลิตาภินวโต ปฏฺฐาย ปิวิตุํ น วฏฺฏตีติ เอกเจฺจ วทนฺติฯ เอกเจฺจ ปน เอวํ วทนฺติ,–ตาลนาลิเกราทีนํ รโส คลิตาภินวกาเล ปิวิตุํ วฏฺฏตีติฯ

ตตฺถ ปุพฺพปเกฺข อาจริยานํ อยมธิปฺปาโย,–

พีชโต ปฏฺฐายาติ เอตฺถ สมฺภาเร ปฏิยาเทตฺวา จาฏิยํ ปกฺขิตฺตกาลโต ปฏฺฐาย น ปาตโพฺพฯ ตาลนาลิเกราทีนํ ปุปฺผรโส จ คลิตาภินวกาลโตเยว น ปาตโพฺพติฯ

อยํ ปน อปรปเกฺข อาจริยานมธิปฺปาโย,–

พีชโต ปฏฺฐายาติ เอตฺถ สมฺภาเร ปฏิยาเทตฺวา จาฏิยํ ปกฺขิตฺตกาลโต ปฏฺฐาย น ปาตโพฺพฯ ตาลนาลิเกราทีนํ สมฺภาเรหิ ปฏิยาทิโต ปุปฺผรโส ปุปฺผโต คลิตาภินวกาลโต น ปาตโพฺพติฯ

เอวํ ตาลนาลิเกราทีนํ รโส คลิตาภินวกาลโต ปฏฺฐาย ปาตุํ วฏฺฏติ น วฏฺฏตีติ วิวาทํ กโรนฺตานํ มเชฺฌ นิสีทิตฺวา สมฺปตฺตลโงฺก มหาปรกฺกมเตฺถโร ตาทิโส ปิวิตุํ วฏฺฏตีติ วินิจฺฉินฺทิ,

สุราวินิจฺฉยญฺจ นาม คนฺถํ อกาสิ ฯ เอวํ เกตุมตีนครํ มาเปนฺตํ มหาสิริเชยฺยสูรํ นาม ราชานํ นิสฺสาย เกตุมติยํ สาสนํ ปติฏฺฐหิฯ

อิทํ มรมฺมมณฺฑเลเยว เกตุมตีนคเร

สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

อิทานิ มรมฺมมณฺฑเล ตมฺพทีปรเฏฺฐเยว ขนฺธปุรสาสนวํสํ วกฺขามิฯ

กลิยุเค หิ จตุสฏฺฐาธิเก ฉวสฺสสเต ตโย ภาติกา กิตฺติตรนามกํ ราชานํ รชฺชโต จาเวตฺวา ขนฺธปุรนคเร รชฺชํ กาเรสุํฯ ตทา กิตฺติตรนามกสฺส รโญฺญ เอโก ปุโตฺต จีนรฏฺฐินฺทราชานํ ยาจิตฺวา พหูหิ เสนงฺคหิ ขนฺธปุรนครํ สมฺปริวาเรตฺวา อฏฺฐาสิฯ อถ ตีสุ ปิฏเกสุ เฉกํ เอกํ มหาเถรํ ปโกฺกเสตฺวา มเนฺตสุํฯ เถโร เอวมาห,– ชนปทายตฺตมิทํ กมฺมํ สมณานํ น กปฺปติ วิจาเรตุํ, อหมฺปิ สมโณ, นาฏเกหิ ปน สทฺธึ มเนฺตถาติฯ อถ นาฏเก ปโกฺกเสตฺวา มเนฺตสุํฯ นาฏกาปิ สเจ การณํ นตฺถิ, เอวํ สติ ผลํ น ภเวยฺย, สเจ ปูติ นตฺถิ, มกฺขิกา น สนฺนิปเตยฺยุนฺติ คีตํ คายิตฺวา อุทเก กีฬนฺติฯ

อถ เตจ ตโย ภาติกา ตํ สุตฺวา กิตฺติตรนามกํ ราชานํ พนฺธนาคารโต คเหตฺวา มาเรตฺวา อิทานิ ยํ รเชฺช ฐปยิสฺสามาติ จิเนฺตตฺวา ตุเมฺห คจฺฉถ, อยํ ตสฺส สีโส, อิทานิ เอส ปรโลกํ คโตติ สีสํ ทเสฺสสุํฯ อถ จีนรฏฺฐเสนาโยปิ อิทานิ ราชวํสิโก นตฺถิ, เต นหิ ยุชฺฌิตุํ น อิจฺฉาม, ยํ รเชฺช ฐปยิสฺสามาติ กตฺวา มยํ อาคตา, อิทานิ โส นตฺถีติ วตฺวา นิวเตฺตตฺวา อคมํสุฯ

โส จ เถโร นาฏเกหิ สทฺธึ มเนฺตถาติ เอตฺตกเมว วุตฺตตฺตา ภิกฺขุภาวโต น โมเจตีติ ทฏฺฐพฺพํฯ วุตฺตเญฺจตํ,–

> ปริยาโยจ อาณตฺติ, ตติเย ทุติเย ปน;
> อาณตฺติเยว เสเสสุ, ทฺวยเมตํ น ลพฺภตีติฯ

ตสฺมึ ปน ขนฺธปุเร อริมทฺทนนคเร อรหนฺตคณวํสิกา ฉปฺปทคณวํสิกา อานนฺท คณวํสิกา จ เถรา พหโว วสนฺติฯ เตหิ ปน กตคโนฺถ นาม โกจิ นตฺถีติฯ

อิทํ ขนฺธปุเร สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

อิทานิ มรมฺมมณฺฑเล ตมฺพทีปเรเฏฺฐเยว วิชยปุเร สาสนวํสํ วกฺขามิฯ

กลิยุเค หิ จตุสตฺตตาธิเก ฉวสฺสสเต สีหสูโร นาม ราชา วิชยปุรํ มาเปสิฯ ตโต ปจฺฉา ทฺวีสุ สํวจฺฉเรสุ อติกฺกเนฺตสุ จมฺมนฺทิยํ มตเสติภํ เอกํ ลภิตฺวา เอกเสติภิโนฺนติ ตสฺส นามํ ปากฏํ อโหสิฯ ตสฺส รโญฺญ กาเล วิชยปุเร สีลวนฺตา ลชฺชีเปสลา ภิกฺขู พหโว นตฺถิฯ อริมทฺทนนครโต อนุรุทฺธราชกาเล ราชภเยน นิลียิตฺวา อวเสสา สมณกุตฺตกาเยว พหโว อตฺถิฯ ปจฺฉา จูฬอรหนฺตเตฺถรทิพฺพจกฺขุเตฺถรานํ อาคตกาเลเยว ลชฺชีเปสลา ภิกฺขู พลวนฺตา หุตฺวา คณํ วฑฺฒาเปสุํฯ ราชา จ ทิพฺพจกฺขุเตฺถรํ อเนฺตปุรํ ปเวเสตฺวา เทวสิกํ ปิณฺฑปาเตน โภเชสิฯ อนุรุทฺธรญฺญา ตมฺพุลมญฺชูสายํ ฐเปตฺวา ปูชิตา สตฺต ธาตุโย ลภิตฺวา ตาสํ ปญฺจธาตุโย จญฺญิงฺขุเจติเย นิธานํ อกาสิฯ อวเสสา ปน เทฺว ธาตุโย ปุญฺญสฺส นาม อมจฺจสฺส ปูชนตฺถาย นิยฺยาเทสิฯ โสจ อมโจฺจ เชยฺยปุเร ปุญฺญเจติเย นิธานํ อกาสิฯ

ตทา จ กิร สมณกุตฺตกา คหฏฺฐาวิย ราชราชมหามตฺตานํ สนฺติเก อุปฏฺฐานํ อกํสุฯ กลิยุเค จตุอสีตาธิเก ฉวสฺสสเต สมฺปเตฺต สีสสูรรโณฺญ เชฏฺฐ ปุโตฺต อุชโน นาม ราชา รชฺชํ กาเรสิฯ โส ปน อวปงฺกฺยา นามเก เทเส จมฺปกกฏฺฐมเย สตฺตวิหาเร การาเปสิฯ ทฺวิ วสฺสาธิเก สตฺตวสฺสสเต กาเล เต วิหารา นิฏฺฐํ อคมํสุฯ

เตสุ วิหาเรสุ จมฺปกํ นาม ปธานวิหารํ อมจฺจปุตฺตสฺส สุธมฺมมหาสามิเตฺถรสฺส อทาสิฯ โส ปน เถโร อริมทฺทนนคเร อรหนฺตเตฺถรสฺส วํสิโกติ ทฏฺฐโพฺพฯ

เวฬุวนํ นาม ปริวารวิหารํ ปน อาภิธมฺมิกสฺส ญาณธชสฺส นาม เถรสฺส อทาสิฯ โสปิ อรหนฺตเตฺถรสฺส วํสิโกฯ

เชตวนํ นาม ปริวารวิหารํ ปน สกลวินยปิฏกํ วาจุคฺคตํ กโรนฺตสฺส คุณาราเมตฺถรสฺส อทาสิฯ โส ปน เถโร อริมทฺทนนคเรเยว อานนฺทเตฺถรสฺส วํสิโกฯ

กุลวิหารํ นาม ปริวารวิหารํ อาทิจฺจรํสิโน นาม เถรสฺส อทาสิฯ โสปิ อานนฺทเตฺถรสฺส วํสิโกเยวฯ

สุวณฺณวิหารํ นาม ปริวารวิหารํ สุธมฺมาลงฺการสฺส นาม เถรสฺส อทาสิฯ โสปิ อานนฺทเตฺถรวํสิโกเยวฯ

นีจเคหํ นาม ปริวารวิหารํ วรปตฺตสฺส นาม เถรสฺส อทาสิฯ โส ปน สุธมฺมมหาสามิเตฺถรสฺส อเนฺตวาสิโกฯ

ทกฺขิณโกฏฺฐํ นาม ปริวารวิหารํ สิริปุญฺญวาสิโน นาม เถรสฺส อทาสิฯ โสปิ สุธมฺมมหาสามิเตฺถรสฺส อเนฺตวาสิโกติฯ

เตสํ วิหารานํ เอสนฺนฏฺฐาเน ราชา สยเมว หเตฺถน คเหตฺวา มหาโพธิรุกฺขํ โรเปสิฯ เตสํ วิหารานํ ปฏิ ชคฺคนตฺถาย พหูนิปิ เขตฺตวตฺถูนิ อทาสิ อารามโคปก กุลานิ จฯ

เตสํ ปน เถรานํ สุธมฺมปุราริมทฺทนปุรภิกฺขุวํสิกตฺตาลชฺชิเปสลตา วิญฺญาตพฺพาฯ เตเนว วิชยปุเร สาสนํ อติวิย ปริสุทฺธํ อโหสีติ ทฏฺฐพฺพํฯ

เตสมฺปิ สิสฺสปรมฺปรา อเนกสหสฺสปฺปมาณา อเหสุํฯ เอวํ ลชฺชีเปสลานํโย ภิกฺขูนํ สนฺติกา เกจิ สทฺธิวิหาริกา กีฏาคิริมฺหิ อสฺสชิปุนพฺพสุกาวิย อลชฺชี ทุสฺสีลา อุปฺปชฺชิํสุ, เสยฺยถาปิ นาม มธุรมฺพรุกฺขโต อมฺพิลผลนฺติฯ เต ปน พหุอนาจารํ จริํสุเยวฯ อิทํ ปน เตสํ มูลอุปฺปตฺติทสฺสนํฯ

ราชา หิ ตทา เตสํ วิหารานํ ปฏิชคฺคนตฺถาย พหูนิ เขตฺตวตฺถูนิ อทาสิฯ เตสุ เขตฺตวตฺถูสุ พลิวิจารณตฺถาย สุธมฺมมหาสามิเตฺถโร เอกเจฺจ ภิกฺขู อารกฺขณฏฺฐาเน ฐเปสิฯ อารกฺขณภิกฺขู ปน ธมฺมานุโลมวเสน กสฺสกานํ โอวาทาเปสิ, เขตฺตวตฺถุสามิภาคมฺปิ ปฏิคฺคณฺหาเปสิฯ ตสฺมิญฺจ กาเล เขตฺตวตฺถูนิ ปฏิจฺจ ภิกฺขู วิวาทํ อกํสุฯ อถ ตํ วิวาทํ สุตฺวา สาสนธรเตฺถโร จ เทฺว ปรกฺกมเตฺถรา จ ตโต นิกฺขมิํสุฯ นิกฺขมิตฺวา สาสนธรเตฺถโร ขณิตฺติ ปาทปพฺพเต นิสีทิฯ เทฺว ปรกฺกมเตฺถรา จ จงฺคกิงฺคปพฺพตกนฺทเร นิสีทิํสุฯ เตสญฺหิ นิวาสฏฺฐานตฺตา ยาวชฺชตนา ตํ ฐานํ ปรกฺกมฏฺฐานนฺติ ปากฏํ อโหสิฯ เต ปน เถรา เอกจาราติ โวหาริํสุฯ อวเส

สา ปน ภิกฺขู คามวาสีพหุจาราติ โวหาริํสุฯ ตโต ปฏฺฐาย อรญฺญวาสีคามวาสีวเสน วิสุํ คณา โหนฺติฯ วิหารสฺส นินฺนานํ เขตฺตวตฺถูนํ พลิปฺปฏิคฺคาหกภิกฺขูนมฺปิ สงฺฆชาติสมญฺญา อโหสิฯ

กลิยุเค จตฺวสฺสาธิเก สตฺตสเต อุชนสฺส รโญฺญ ธรมานเสฺสว กนิฏฺฐภาติโก เกฺยจฺวา นาม ราชา กุมาโร รชฺชํ คณฺหิฯ

อยํ ปน ตสฺส อฎฺธุปฺปตฺติ,– อุชโน นาม ราชา ตฺวํ สมุทฺทมชฺฌํ นาม คามํ คนฺตฺวา ตตฺถ นิสีทิตฺวา ตตฺรุปฺปาทพลิํ ภุญฺชาหีติ นิยฺยาเทสิฯ โส ปน ราชกุมาโร ลุทฺทกเมฺมสฺเยว อภิรมฺมณสีโลฯ เอกสฺมิํ สมเย ปิควํ คนฺตฺวา ปจฺจาคตกาเล รตฺติยํ สุปินํ ปสฺสิ,– สโกฺก เทวานมิโนฺท อาคนฺตฺวา อุโปสถสีลํ สมาทิยาหิ, เอวํ สติ อจิเรเนว เสติเภ ลภิสฺสสฺสตีติ วตฺวา ตาวติํสภวนํ ปุน คโตติฯ

โสจ ราชกุมาโร ตโต ปฏฺฐาย อุโปสถสีลํ สมาทิยิฯ ปจฺฉา กาเลปิ อตฺตโน หเตฺถ คุเณน กิลินฺนํ ภวตีติ ปุน สุปินํ ปสฺสิฯ โส อจิเรเนว ปญฺจ เสติเภ ลภิฯ อถ เอโก อมโจฺจ คนฺตฺวา รโญฺญ ตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ราชา ตุฏฺฐจิโตฺต หุตฺวา มม กิร โภโนฺต กนิฏฺฐภาติโก ปญฺจ เสติเภ ลภีติ ราชปุริสานํ มเชฺฌ สํวเณฺณสิฯ อมโจฺจ ปุน ราชกุมารสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา ตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ราชกุมาโรปิ มม ภาติโก ราชา อกถิตปุพฺพํ วาจาเปยฺยํ วทตีติ อาราธยิตฺวา ปุน คนฺตฺวา ตมตฺถํ รโญฺญ อาโรจาเปสิฯ ราชาปิ ตเถว วทตีติฯ ตํ สุตฺวา ราชกุมาโร ภิโยฺยโส ปสีทิฯ

กสฺมา ปน อุชโน ราชา กิตฺติตรํ นาม ราชกุมารํ กนิฏฺฐโวหาเรน น วทตีติฯ เอกเสติภิโนฺท หิ ราชา อปรสฺส รโญฺญ เทวิํ คพฺภินิํ อาเนตฺวา อคฺคมเหสิฏฺฐาเน ฐเปสิ, ฐเปตฺวา อจิเรเนว อุชนํ วิชายิ, เตเนว น อุชโน เอกเสติภินฺทสฺส ปุโตฺต, กิตฺติตโร นาม ราชกุมาโรเยว เอกเสติภินฺทสฺส ปุโตฺต, ตสฺมา ตํ การณํ ปฏิจฺจ โส ตํ กนิฏฺฐโวหาเรน น วทตีติฯ

กนิโฏฺฐ ปญฺจเสติเภ ลภตีติ สุตฺวา ราชา ภายิตฺวา กนิฏฺฐสฺส รชฺชํ อุปนิยฺยาเทสิฯ ราชา ราชเคหสฺส ปจฺฉิมทฺวาเรน นิกฺขมิฯ กนิโฏฺฐ ปุริมทฺวาเรน ปาวิสิฯ ปญฺจนฺนํ ปน เสติภานํ ลทฺธตฺตา ปญฺจเสติภิโนฺทติ ปากโฏฯ มูลนามํ ปนสฺส สีหสูโรติ ทฎฺฐพฺพํฯ ตสฺส รโญฺญ กาเล พหู อลชฺชิโน คามสามนฺต วิหาเร วสิตฺวา อเนกวิธํ อานาจารํ จริํสุฯ สุธมฺมปุรอริมทฺทนปุรโต ปรมฺปรวเสน อาคตา ภิกฺขูปิ พหู ลชฺชิโน สิกฺขากามา สนฺติฯ

อถ ตสฺส รโญฺญ ภตฺตํ ปริภุญฺชนกาเล เอโก สมณกุตฺตโก อฏฺฐ ปริกฺขาเร คเหตฺวา อาคนฺตฺวา รโญฺญ สมฺมุเข อฏฺฐาสิฯ กิมตฺถาย อาคโตสีติ ปุจฺฉิเต ปิณฺฑปาตตฺถาย อาคโตมฺหีติ อาหฯ อถ ราชา สยํ ภุญฺชิสฺสามีติ อารภิตฺวาปิ อติปฺปสนฺนตาย ปน สุวณฺณปาติยา ปฏิยาทิตํ สกลมฺปิ ภตฺตํ อทาสิฯ อถ ราชา เอวํ จิเนฺตสิ,– อยํ ภิกฺขุ ปิณฺฑปาตตฺถาย อุปมชฺฌนฺติ กเยว อาคนฺตฺวา อฏฺฐาสิ, น โส ปุถุชฺชนภิกฺขุ, อถ โข อภิญฺญาลาภี อรหา ภเวยฺย, มม ปุญฺญตฺถาย อาคโต ภเวยฺย มํ อนุกมฺปํ อุปาทายาติฯ

เอวํ ปน จิเนฺตตฺวา เอกํ ราชปุริสํ อาณาเปสิ ตสฺส ปจฺฉา อนุคนฺตฺวา โอโลเกตุํฯ โส ปน สมณกุตฺตโก สยํ อลชฺชิภูตตฺตาว อตฺตโน ภริยา ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตํ คณฺหิฯ ตํ ทิสฺวา ราชปุริโส รโญฺญ สนฺติกํ คนฺตฺวา ปฐมเมว เอวํ จิเนฺตสิ,– สเจ ยถาภูตํ อาโรเจยฺยํ, รโญฺญ ปสาโท วินเสฺสยฺย, เอวํ ปน อนาโรเจตฺวา ยถา รโญฺญ ปสฺสาโท ภิโยฺยโสมตฺตาย ภเวยฺย, มยฺหมฺปิ ลาโภ อุปฺปเชฺชยฺย, สมณกุตฺตโกปิ ราชปราธโต วิมุเจฺจยฺย, เอวํ อาโรเจสฺสามีติฯ เอวํ ปน จิเนฺตตฺวา อหํ มหาราช ตํ อนุคนฺตฺวา โอโลเกสิ, อถ มม เอวํ โอโลเกนฺตสฺสว อนฺตรธายีติ อา

โรเจสิฯ ราชา ภิโยฺยโสมตฺตาย ปสีทิตฺวา หตฺถํ ปสาเรตฺวา ยถาหํ มญฺญมิ, ตถา อวิรชฺฌนเมว ตนฺติ ติกฺขตฺตุํ วาจํ นิจฺฉาเรสิ, ราชปุริสสฺส จ ทาตพฺพํ อทาสิฯ

ตสฺมิํเยว ทิวเส เอโก อมโจฺจ รโญฺญ ปณฺณาการตฺถาย เวลาหกํ นาม เอกํ ตุรงฺคมํ อทาสิฯ อถ ราชา มม ปุญฺญานุภาเวน เอส ลโทฺธติ สมฺปหํสิฯ ตํ ปน ตุรงฺคมํ อาโรหิตฺวา เอกํ หตฺถาโรหํ ปาชาเปสิฯ อถ มหาชนสฺส โอโลเกนฺตสฺส หตฺถาโรหสฺส สีเสเวฏฺฐนทุสฺสํเยว ปสฺสิตฺวา อากาเส ปกฺขโนฺธ พโกวิย ปญฺญายติฯ โส ปน ตุรงฺคโม ปาโตว วิชยปุรโต คจฺฉโนฺต ปพฺพตพฺภนฺตรนครํ สายนฺหสมเย ปาปุณิฯ อพฺภ วิชพฺภนอโสฺสติปิ นามํ อกาสิฯ

อิเจฺจวํ สมณกุตฺตกา ทารมฺปิ โปเสสุํ, ปเคว อิตรํ อนาจารํฯ เตเนว เต สมณกุตฺตกา รโญฺญ มลฺลรงฺคมฺปิ ปวิสิตฺวา มลฺลํ ยุเชฺฌสุํฯ เตสุ ปน สมณกุตฺตเกสุ โอวิจงฺคาขุํสงฺฆโช นาม สมณกุตฺตโก มลฺลกเมฺม อติวิย เฉโก อธิโกฯ โส กิร สํวจฺฉเร สํวจฺฉเร รโญฺญ มลฺลรเงฺค ชยิตฺวา ปนฺนรส วา วีสติ วา อเสฺส ปฏิลภีติฯ

รตนปูรนคเร มลฺลกเมฺม อติเฉโก อธิโก เอโก กโมฺพชกุโล อตฺถิฯ โส รตนปูรนคเร เชยฺยปุรนคร จ อตฺตนา สมถามํ มลฺลปุริสํ อสภิตฺวา วิชย ปุรํ อาคนฺตฺวา จมฺปกวิหารสฺส ทฺวารสมีเป มลฺลสภามณฺฑเป ปวิสิตฺวา มลฺลกมฺมํ กาตุํ อิจฺฉามีติ รโญฺญ อาโรเจสิฯ อถ ราชา ตํ สงฺฆชํ อามเนฺตตฺวา เอวมาห,- อิทานิ โภ ตฺวํ อิมินา สทฺธิํ มลฺลยุทฺธํ กาตุํ สกฺขิสฺสสีติฯ อาม มหาราช ปุเพฺพ อหํ ทหเร หุตฺวา กีฬนตฺถายเยว มลฺลกมฺมํ อกาสิํ, อิทานิ ปน เอกูนสตฺตติวโสฺส อหํ อิโต ปจฺฉา มลฺลยุทฺธํ กาตุํ สกฺขิสฺสามิ วา มา วาติ น ชานามิ, อิทานิ ปรปกฺขํ มลฺลปุริสํ มลฺลกเมฺมน มาเรสฺสามีติ วทติฯ

อถ ราชูนํ มลฺลกมฺมํ นาม กีฬนตฺถายเยว ภวติ, มา มาเรตุํ อุสฺสาหํ กโรหีติ วตฺวา อญฺญมญฺญํ มลฺลยุทฺธํ การาเปสิ ฯ สปริสสฺส รโญฺญ โอโลเกนฺตเสฺสว เต มลฺลากาเรน นจฺจิตฺวา อญฺญมญฺญํ สมีปํ อุปคจฺฉิํสุฯ อถ สงฺฆโช มโลฺล กโมฺพชมลฺลสฺส ปาเทน ปหรณาการํ ทเสฺสตฺวา ทกฺขิณหตฺถมุฏฺฐินา กปาเล ปหารํ อทาสิฯ อถ กโมฺพชมลฺลสฺส มุขํ ปจฺฉโต อโหสิฯ ตทา สปริโส ราชา อีทิสา ปน วิมุขโต มรณเมว เสโยฺย อิทานิ ปน อิมํ ปสฺสิตุํ น วิสหามีติ วทติฯ ปุน สงฺฆโช วามหตฺถ มุฏฺฐินา ปหารํ อทาสิฯ อถ กโมฺพชมลฺลสฺส มุขํ ปริวเฏฺฏตฺวา ยถา ปุเพฺพ, ตถา ปติฏฺฐาสิฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล สปริโส ขตฺติโย ตํ อจฺฉริยํ ทิสฺวา เทฺว อเสฺส ติํสมตฺตานิ วตฺตานิ สตกหาปณญฺจ อทาสีติฯ อิทญฺจ วจนํ โปราณโปตฺถเกสุ อาคตตฺตา สาธุชนานญฺจ สํเวชนิยฏฺฐานตฺตา วุตฺตํฯ ฐเปตฺวา หิ สํเวคลาภํ นตฺถิ อญฺญํ กิญฺจิ ปโยชนนฺติฯ

กลิยุเค เตรสาธิเก สตฺตวสฺสสเต วิชยปุเรเยว ตสฺส ปุโตฺต กิตฺติตรนามโก ราชา รชฺชํ กาเรสิฯ วิตรา สทิสนามวเสเนว สีหสูโรติ นามํ ปฏิคฺคณฺหิฯ ปิตุ รโญฺญ กาเล ลเทฺธสุ ปญฺจสุ เสติเหสุ จตุนฺนํเยว อวเสสตฺตา จตุเสติภิโนฺทติ นามํ ปากฏํฯ เตเน วาห อภิธานปฺปทีปิกาฏีกายํ จตุเสติภิโนฺทติฯ ตสฺส รโญฺญ กาเล จตุรงฺคพโล นาม มหาอมโจฺจ คนฺถโกวิโท อภิธานปฺปทีปิกาสํ วณฺณนํ อกาสิฯ โส ปน สกลพฺยากรณวนาสงฺคญาณาจารี อโหสิฯ

เอกสฺมิญฺจ สมเย ราชา เอกํ มหนฺตํ วิหารํ การาเปตฺวา อสฺกรญฺญา อยํ วิหาโร การาปิโต, อิมสฺมิํ วิหาเร สีลวนฺตาเยว นิสีทนฺตูติ โกลาหลํ อุปฺปาเทสิฯ อถ สาจญฺญินามคามวาสี เอโก เถโร อาคนฺตฺวา นิสีทิฯ

อยํ ปน ตสฺส เถรสฺส อฏฺฐุปฺปตฺติ,–

สาจญฺญิคาเม กิร เอโก คหปติ อตฺตโน ปุตฺตํ สิปฺปุคฺคหณตฺถาย วิหาเร เอกสฺส ภิกฺขุสฺส สนฺติเก นิยฺยาเทสิฯ ปุตฺตสฺส ปน วิหารํ อคนฺตุกามสฺส ตชฺชนตฺถาย สกณฺฏกคจฺฉสฺส อุปริ ขิปติฯ โส จ ทหโร นิกฺขมิตฺวา เคหํ อนาคตฺวา วิหาเรเยว นิสีทิฯ มาตาปิตูนํ สนฺติกํ อนาคนฺตฺวา โถกํ โถกํ ทูรํ คนฺตฺวา สามเณร ภูมิโต อุปสมฺปทภูมิํ ปตฺวา อริมทฺทนนครํ คจฺฉิฯ อติปญฺญวนฺตตาย ปน ปตฺตปฺปตฺตฏฺฐาเน มหาเถโร สงฺคณฺหิํสุฯ เตเนวส สกลมรมฺมรฏฺเฐ ปากโฏ อโหสิฯ อถ มาตาปิตโร ปุตฺตสฺส อาคมนํ อเปกฺขิตฺวาเยว นิสีทิํสุฯ ตมตฺถํ ปน สุตฺวา เอส อมฺหากํ ปุโตฺต ภวิสฺสติ วา โน วาติ วีมํสิตุกาโม ปิตา อนุคจฺฉิฯ อริมทฺทนนคเร ตํ สมฺปาปุณิตฺวา อุปฏฺฐเปตฺวา นิสีทิฯ โสปิ ภิกฺขุ ยถาอุปฏฺฐาเนเนว สนฺตเปฺปตฺวา คนฺถํ อุคฺคณฺหิฯ อปรสฺมิํ ปน กาเลโส ภิกฺขุ อชฺช สูโป อปฺปโลโณติอาทินา ปุนปฺปุนํ ภณติฯ

อถ ปิตา เอวมาห,- น ปุเพฺพ ปิยปุตฺตก ตยา อีทิสํ วจนํ กถิตํ, อิทานิ ปน ตฺวํ อภิณฺหํ อีทิสํ วจนํ ฉณสิ, การณเมตฺถ กินฺติ ปุจฺฉิฯ ปุเพฺพ คเนฺถสุ เฉกตฺตํ อปฺปตฺวา คเนฺถสุ เฉกตฺถํ พฺยาปนฺนจิตฺตตาย น วุตฺตํ, อิทานิ ปน มยา อิจฺฉิโต อโตฺถ มตฺถกํ ปโตฺต, ตสฺมา กายพลปริคฺคหณตฺถาย มยา อีทิสํ วจนํ วุตฺตนฺติ วทติฯ ตํ วจนํ สุตฺวา ปิตา มาตุยา สนฺติกํ คมนตฺถาย โอกาสํ ยาจิตฺวา ปิตรา สทฺธิํ สกฏฺฐานํ อาคจฺฉโนฺต วิชยปุรํ เจติยวนฺทนตฺถาย ปาวิสิฯ

ตทา รญฺญา วุตฺตวจนํ สุตฺวา ตสฺมิํ วิหาเร อรุหิตฺวา นิสีทิ ฯ อารกฺขปุริสา จ ตํ ภิกฺขุํ วิหาเร นิสินฺนํ ทิสฺวา ตมตฺถํ รโญฺญ อาโรเจสุํฯ ราชา จ จตุรงฺคพลํ อมจฺจํ อาเณเปสิ,-คนฺตฺวา ตสฺส ภิกฺขุสฺส ญาณถามํ อุปธาเรหีติฯ จตุรงฺคพโล จ คนฺตฺวา ตํ ภิกฺขุํ คูฬ์คูฬฺฏฺฐานํ ปุจฺฉิฯ โสปิ ปุจฺฉิตํ ปุจฺฉิตํ วิสฺสเชฺชสิฯ จตุรงฺคพโล จ ตมตฺถํ รโญฺญ อาโรเจสิฯ ราชา ตุฏฺฐจิโตฺต หุตฺวา ตํ วิหารํ ตสฺส ภิกฺขุสฺส อทาสิฯ ตสฺส ปน ภิกฺขุสฺส ทหรกาเล สกณฺฏกเจฉ ปิตุโน ขิปนํ ปฏิจฺจ กณฺฑกขิปเตฺถโรติ สมญฺญา อโหสิ, มูลนามํ ปนสฺส นาคิโตติฯ โสตสฺมิํ วิหาเร นิสีทิตฺวา สทฺทสารตฺถชลินิํ นาม คนฺถํ อกาสิฯ ตสฺส กิร เถรสฺส กาเล ตสฺมิํ นคเร อารทฺธ วิปสฺสนาธุรา มหลฺลกา ภิกฺขู สหสฺสมตฺตา อเหสุํฯ อารทฺธคนฺถธุรา ปน ทหรภิกฺขู คณนปถํ วีติวตฺตาฯ

ตสฺส ปน ปิตรมฺปิ เสฏฺฐิฏฺฐาเน ฐเปสิฯ เตเนว ตํ คามํ เสฏฺฐิคาโมติ นาเมน โวหริํสุฯ

กจฺจายนวณฺณนํ ปน วิชยปุเรเยว อภยคิริปพฺพเต นิสิโนฺน มหาวิชิตาปี นาม เถโร อกาสิฯ วาจโก ปเทสมฺปิ โสเยว อกาสิฯ สทฺทวุตฺติํ ปน สทฺธมฺมคุรุเตฺถโร อกาสิฯ

อิเจฺจวํ วิชยปุเร อเนเกหิ คนฺถกาเรหิ สาสนํ วิปุลํ อโหสิฯ

กลิยุเค ปน ปญฺจาสีตาธิเก ฉวสฺสสเต สมฺปเตฺต อสงฺขยาโจโยนฺนามโก ราชา เชยฺยปุรนครํ มาเปตฺวา ตตฺถ รชฺชํ กาเรสิฯ ตตฺถ ปน ราชูนํ กาเล เถเรหิ กตคโนฺถ นาม นตฺถิฯ

กลิยุเค ฉพฺพิสาธิเก สตฺตวสฺสสเต เวสาขมาเส เชยฺยปุรนครํ วินสฺสิฯ ตสฺมิํเยว สํวจฺฉเร เชฏฺฐมาเส วิชยปุรํ วินสฺสิฯ ตสฺมิํเยว สํวจฺฉเร ผคฺคุนมาเส สตฺวิวราชา รตนปูรํ นาม นครํ มาเปตฺวา รชฺชํ กาเรสีติฯ

อิทํ วิชยปุรเชยฺยปุเรสุ สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

อิทานิ มรมฺมมณฺฑเล ตมฺพนีปรเฏฺฐเยว รตนปูรนคเร สาสนวํสํ วกฺขามิฯ

กลิยุเค หิ อฏฺฐาสีตาธิเก สตฺตวสฺสสเต นรปติรโญฺญ ธิตาย สทฺธึ อโลงฺคจญฺญิสูรโญฺญ ปุโตฺต อานนฺทสูริโย นาม สนฺถวํ กตฺวา เอกํ (สิทฺธิกํ นาม ปุตฺตํ วิชายิฯ โส วเย สมฺปเตฺต รชฺช สมฺปตฺตึ ลภิฯ ตโต ปภุติ ยาว เมฺรนโจทิฑา รญฺญา อริมทฺทนนคเร รชฺชํ อกํสุ)ฯ ตโต ปจฺฉา สิริสุธมฺมราชาธิปตีติ ลทฺธนาโม สตฺวิวราชา รตนปูรนคเร รชฺชํ กาเรสิฯ ตสฺส รโญฺญ กาเล กลิยุเค เอกนวุตาธิเก สตฺตวสฺสสเต สมฺปเตฺต ลงฺกาทีปโต สิริสทฺธมฺมาลงฺการเตฺถโร สีหฬ มหาสามิเตฺถโรจาติ อิเม เทฺว เถรา ปญฺจ สรีรธาตุโย อาเนตฺวา นาวาย กุสิมติตฺถํ ปาปุณิตฺวา รามญฺญรเฏฺฐ พญฺญารนิ นาเมน รญฺญา นิวาริตา อนิสีทิสฺวา ตโต โสเยว ราชา เถเร ยาว สิริ เขตฺตนครา ปหิณิฯ ตมตฺถํ ญตฺวา รตนปูริโนฺท ราชา จตฺตาลีสาย นาวาหิ ยาว สิริเขตฺตนครํ ปจฺจุคฺคนฺตฺวา อาเนสิฯ อาเนตฺวา จ มหานวคามํ ปตฺตกาเล สห โอโรเธหิ อมเจฺจหิ จ สยเมว ราชา ปจฺจุคฺคจฺฉิฯ รตนปูรํ ปฺปน ปตฺตกาเล มหาปถวี จลิ, ปฏินาทญฺจ นทิฯ ตทา ราชา สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ติโลกคฺคสฺส สาสนํ ปคฺคณฺหิสฺสามีติ จิเนฺตตฺวา สรีรธาตุํ อาเนตฺวา อิธ ปตฺตกาเล อยํ มหาปถวี จลติ, ปฏินาทญฺจ นทติ, อิทํ อมฺหากํ รเฏฺฐ ชินสาสนสฺส จิรกาลํ ปติฏฺฐานภาเว ปุพฺพนิมิตฺตนฺติ สยเมว นิมิตฺตปาฐํ อกาสิฯ

ตาว ติฏฺฐตุ ชีวมานสฺส สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อานุภาโว, อโหวต สรีรธาตุยาเยว อนุภาโวติ พหุรฏฺฐ วาสิโน ปสีทึสุฯ โหนฺติ เจตฺถ, –

สรีรธาตุยา ตาว, มหนฺตจฺฉริโย โหติ;
กา กถา ปน พุทฺธสฺส, ชีวมานสฺส เสฏฺฐสฺสฯ

เอวํ อนุสฺสริตฺวาน, อุปฺปาเทยฺย ปสาทกํ;
พุทฺธคุเณสุ พาหุลฺลํ, คารวญฺจํ กเร ชโนติฯ

กลิยุเค เทฺวนวุตาธิเก สตฺตวสฺสสเต ตา ปญฺจ ธาตุโย นิทหิตฺวา เชยฺยปุรนครโต ปจฺฉิมทิสาภาเค สมภูมิภาเค เจติยํ ปติฏฺฐาเปสิฯ ตญฺจ เจติยํ รตนเจติยนฺติ ปญฺญาเปสิ, หตฺถิรูปพาหุลฺลตาย ปน อเนกิภิโนฺทติ ปากฏํ โหติฯ ตีหิ สิริคเพฺภหิ สตฺตหิ ทฺวาเรหี จ อลงฺกตํ นาม มหาวิหารํ การาเปตฺวา ทฺวินฺนํ สีหฬทีปิกเตฺถรานํ อทาสิฯ ตโต ปจฺฉา เตสุ มหนฺตเตฺถโร สกวิหารสมีเป ปพฺพตมุทฺธนิ อตฺตโน สิเสฺสปิ อปฺปเวเสตฺวา ลชฺชีเปสลพหุสฺสุตสิกฺขากาเมหิ สเพฺพหิ ตีหิ เถเรหิ สทฺธึ สีมํ สมฺมนฺนติฯ อิเจฺจวํ สีมสมฺมุติปริยตฺติวาจนาทิกเมฺมหิ มรมฺมรเฏฺฐ สาสนํ วิรูฬฺหํ กตฺวา ปติฏฺฐาเปสิฯ

อิทํ มรมฺมมณฺฑเล รตนปูรนคเร สีหฬทีปิเก

เทฺว เถเร ปฏิจฺจ ปฐมํ สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

กลิยุเค ฉพฺพีสาธิเก สตฺตวสฺสสเต สมฺปเตฺต ผคฺคุนมาเส สตฺววราชา รตนปูรนครํ มาเปสิฯ ตสฺส รโญฺญ กาเล เชยฺยปุรนคเร เอกา ปูปิกา อิตฺถี อลชฺชิโน เอกสฺส ภิกฺขุสฺส สนฺติเก ธนํ อุปนิทหิฯ อปรภาเคสา ตํ ธนํ ยาจิฯ อถ โส ภิกฺขุ ตว ธนํ อหํ น ปฏิคฺคณฺหามีติ มุสา ภณิฯ เอวํ วิวาทํ กตฺวา ตํ การณํ รโญฺญ อาโรเจสิฯ ราชา ปโกฺกสาเปตฺวา สยเมว ตํ ภิกฺขุํ ปุจฺฉิ,-ตฺวํ ภเนฺต ตสฺสา อิตฺถิยา ธนํ ปฏิคฺคณฺหาสิ วา มา วาติฯ อหํ มหาราช สมโณ อลิกํ ภณิตุํ น วฏฺฏติ, น ปฏิคฺคณฺหามีติ วทติฯ ตํ การณํ ราชา จ ปุนปฺปุนํ ปุจฺฉิตฺวา วีมํสนฺต ภิกฺขุสฺส

เกราฏิกภาวํ ชานิตฺวา ตํ สมโณ สมาโน ภควโต ปญฺญตฺตํ สิกฺขาปทํ อกฺกมิตฺวา มุสา ภณตีติ กุชฺฌิตฺวา สยเมว อปราธานุรูปํ สียํ ฉินฺทิตฺวา ราชเคหโต เหฏฺฐา ขิปิฯ

ตญฺจ การณํ สกลมรมฺมรเฏฺฐ ปากฏํฯ อลชฺชีภิกฺขูปิ อเญฺญ ปาปกมฺมํ กาตุํ น วิสหึสุฯ รญฺญา ภายิตฺวาเยว สิกฺขาปทํ น อกฺกเมสุํฯ

กลิยุเค ตึสาธิเก สตฺตวสฺสสเต สมฺปเตฺต มงฺคกฺริจฺวาโจงฺก นาม ราชา รชฺชํ กาเรสิฯ โส ปน ราชา รฏฺฐวาสีนํ สุขตฺถาย นิมิตฺตํ คเหตฺวา ตาลวณฺฏํ คเหตฺวา ราชเคหํ ปฏิคฺคณฺหิฯ โส จ ราชา สกฺกราเช ปญฺจจตฺตาลีสาธิเก สตฺตวสฺสสเต สมฺปเตฺต จญฺญิงฺขุํ นาม เจติยํ ปติฏฺฐาเปสิฯ ยงฺครนามกสฺส สิลาปพฺพตสฺส สมีเป โปราณิกํ เอกํ เจติยํ นทีอุทกํ ภินฺทิฯ ตทา สกรณฺฑกา ปญฺจ ธาตุโย อุทเก นิมฺมุชฺชนฺติโย เอราปโถ นาม นาโค คเหตฺวา ปจฺฉา จญฺญิงฺขุํ นาม เจติยํ ปติฏฺฐาเปสฺสามีติ รญฺญา อารทฺธกาเลเยว ทาฐานาคสฺส นาม เถรสฺส สห กรณฺฑเกน ปญฺจ ธาตุโย นิยฺยาเทสิฯ โส จ เถโร รโญฺญ อทาสิฯ ราชา เทฺว ธาตุโย มุโฏฺฐเจติเย นิธานํ อกาสิฯ ติโสฺส ปน จญฺญิงฺขุํ เจติเยติ โปราณโปตฺถเกสุ วุตฺตํฯ

โส ราชา กุมารกาเล สิกฺขาปกสฺส อาจริยสฺส เสตจฺฉตฺตํ ทตฺวา สงฺฆนายกฏฺฐานํ นิยฺยาเทสิฯ เขมาจาโร นาม เอโก เถโร รตฺติภาเค มชฺฌนฺติกกาเล เจติยงฺคเณ โอลมฺพตฺวา ฐปิตํ เภรึ อเนกวารํ ปหริฯ อถ ราชา ราชเคหโตเยว สุตฺวา ยถาฐปิตนฺติยามวเสน วิหาเร โกจิ ภิกฺขุ กาลํ กโต ภเวยฺยาติ มญฺญิตฺวา วิหารํ คนฺตฺวา ปุจฺฉาหีติ ทูตํ เปเสสิฯ ทูโต วิหารํ คนฺตฺวา การณํ ปุจฺฉิฯ ภิกฺขู จ เอวมาหํสุ,- น อเมฺหสุ กาลงฺกตภิกฺขุ นาม อตฺถิ, อถ โข สโกฺก เทวานมิโนฺท อิทานิ กาลงฺกโตติ พหูนํ มนุสฺสานํ ญาปนตฺถาย เภรึ ปหริมฺหาติฯ ปุน ราชา ภิกฺขู ปโกฺกสาเปตฺวา ปุจฺฉิ,-กสฺมา ปน ภเนฺต ตุเมฺห สกฺกสฺส เทวานมินฺทสฺส กาลงฺกตภาวํ ชานาถาติฯ อถ ภิกฺขู เอวมาหํสุ,-ภคลโต ปรินิพฺพานกาเล สาสนํ รกฺขิสฺสามีติ สโกฺก เทวานมิโนฺท ปฏิญฺญํ กตฺวาปิ อิทานิ สาสเน วสนฺตานํ อมฺหากํ อนุปาลนกมฺมํ นาม กิญฺจิ น อกาสิ, สเจ ปน สโกฺก เทวานมิโนฺท ชีวมาโน ภเวยฺย, สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สนฺติเก ปฏิญฺญํ ทฬฺหํ กตฺวา อิทานิ อโปฺปสฺสุโกฺก น ภเวยฺยฯ อิทานิ ปน สกฺกสฺส เทวานมินฺทสฺส อารกฺขณกมฺมํ นาม กิญฺจิ น ทิสฺสติ, ตสฺมา อิทานิ สโกฺก เทวานมิโนฺท กาลงฺกโตติ ชานิมฺหาติฯ

ราชา ตํ สุตฺวา เขมาจารเตฺถรสฺส ปสีทิตฺวา วิหารํ การาเปตฺวา อทาสิฯ โส จ เถโร สุธมฺมปุรวาสีนํ สีหฬวํสิกานํ มหาเถรานํ วํเส ภวติ ลชฺชี เปสโล โหตีติฯ

รตนปูรนคเรเยว อธิกรโญฺญ กาเล รตนปูรนครสฺส ทกฺขิณทิสาภาเค มหาเสตุํ การาเปสิฯ ตสฺส ปน อาจริโย สงฺฆราชา ลชฺชีปกฺขํ น ภชติฯ เตเนว เถรปรมฺปราย เอส น สงฺคหิตโพฺพฯ

ตสฺส รโญฺญ กาเล ฉสฏฺฐาธิเก สตฺตวสฺสสเต กลิยุเค ราชาธิราชา นาม รามญฺญรฏฺฐิโนฺท ภูปาโลติ สหสฺสปฺปมาณาสุ นาวาสุ สฏฺฐิสตสหเสฺสหิ โยเธหิ สทฺธึ นทีมเคฺคน ยุชฺฌนตฺถาย รตนปูราภิมุขํ อาคโตฯ

อถ อธิกราชา พหโว อมเจฺจ ภิกฺขู จ สนฺนิปาตาเปตฺวา มเนฺตสิ,-อิทานิ รามญฺญรฏฺฐิโน ราชา ยุชฺฌนตฺถาย อิธ อาคจฺฉติ, ยุทฺธํ อกตฺวา เกนุปาเยน ตํ ปฏินิวตฺตาเปตุํ สกฺขิสฺสามาติฯ อถ สเพฺพ กิญฺจิ อกเถตฺวา ตุณฺหีภาเวเนว นิสีทึสุฯ

อถ ชาตวเสฺสน เอกตฺตึสวสฺสิโก อุปสมฺปทาวเสน ปน เอกาทสวสฺสิโก เอโก ภิกฺขุ เอวมาห,-เอโก ปน รามญฺญรฏฺฐิโนฺท ราชาธิราชา ตาว ติฏฺฐตุ, สเจ สกเลปิ ชมฺพุทีเป สเพฺพ ราชาโน อาคเจฺฉยฺยุํ, เอวมฺปิ กถาสลฺลาเปเนว ยุทฺธํ อกตฺวา ปฏินิวตฺตาเปสฺสํ สโกฺกมีติฯ

อถ อธิกราชา ตุฏฺฐจิโตฺต หุตฺวา อาห,- ยถา ภเนฺต ตฺวํ สโกฺกสิ ราชาธิราชํ ยถาสลฺลาเปน ปฏินิ วตฺถาเปตุํ, ตถา กโรหีติฯ

อถ โส ภิกฺขุ เมตฺตาสเนฺหสปณฺณํ เปเสตฺวา โอกาสํ ยาจิ ตสฺส ราชาธิราชสฺส สนฺติกํ ปวิสิตุกาโมฯ ราชาธิราชา จ ตสฺส ภิกฺขุสฺส เมตฺตาสเนฺหสปณฺณํ ปสฺสิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ สีฆํ อาเนถาติ ทูตํ เปเสสิฯ ทูโต อาเนตฺวา รโญฺญ ทเสฺสสิฯ อถ โส ภิกฺขุ ราชาธิราชํ ธมฺมเทสนาย โอวาทํ ทตฺวา สกฏฺฐานํ ปฏินิวตฺตาเปสิฯ อยญฺจ ภิกฺขุ อริมทฺทนนคเร จตูสุ คเณสุ อรหนฺตคณวํโส สิกฺขากาโม ลชฺชี เปสโลฯ อริมทฺทนนคเร จาคเห นาม เทเส ปน ชาตตฺตา จาครฺหิ ภิกฺขูติ โวหาริยติฯ

กลิยุเค อฏฺฐาสีตาธิเก สตฺตวสฺสสเต สมฺปเตฺต มิญฺญหงฺค ธมฺมราชา รตนปูเรเยว รชฺชํ สมฺปโตฺตฯ ตสฺส รโญฺญ กาเล สีหฬทีปโต เทฺว มหาเถรา รตนปูรํ อาคนฺตฺวา สาสนํ อนุคฺคเหตฺวา นิสีทึสุฯ

ตทา กลิยุเค อฏฺฐสเต สมฺปุเณฺณ โปราณกํ กลิยุคํ อปเนตฺวา อภินวํ ฐเปตุํ โอกาโส อนุปฺปโตฺตฯ อถ จาคฺริหิ เถโร จ ราชวิหารวาสิเตฺถโร จ เอวมาหํสุ,- อปนีตพฺพกาเล มหาราช สมฺปเตฺต อนปเนตุํ น วฏฺฏตีติฯ

อถ ราชา ปุน เอวมาห,-อปนีตเพฺพ สมฺปเตฺต อนปเนตฺวา อชฺฌุเปกฺขิตฺวา วสนฺตสฺส โกโทโสติฯ สเจ อปนีตเพฺพ สมฺปเตฺต อนปเนตฺวา อชฺฌุเปกฺขิตฺวา นิสีเทยฺย, รฏฺฐวาสีนํ ทุกฺขํ ภวิสฺสตีติ เวทสเตฺถสุ อาคตํ, สกฺกราชํ อปเนโนฺตปิ ราชา ตสฺมึเยว วเสฺส ทิวงฺคโต ภเวยฺยาติ อาหํสุฯ

อถ ราชา สตฺตานํ สุขํ ลภียมานตํ ชานโนฺตเยว มาทิโส อตฺตโน ภยํ อเปกฺขิตฺวา อปนีตพฺพํ อนปเนตฺวา นิสีทิตุํ น วฏฺฏติ, กมฺมํ ขียิตฺวาปิ มม อคุณํ โลเก ปตฺถริตฺวา ปติฏฺฐหิสฺสตีติ มนสิกริตฺวา สกฺกราเช อฏฺฐวสฺสสเต สมฺปุเณฺณ พสฺยุฉิทฺรมุนิสขฺยํ อปเนตฺวา จมฺมาวเสสํ ฐเปสิฯ อถ มหามณฺฑปํ การาเปตฺวา มหาฉณํ กตฺวา มหาทานมฺปิ อทาสิฯ

จาคฺริหิเถโร ราชวิหาร วาสิเตฺถโรจาติ อริมทฺทน นคเร อรหนฺตคณาํสิโก ลชฺชี เปสโลสิกฺขากาโมฯ

อีทิสํ ปน วจนํ สาสนปฺปฏิยตฺตตฺตา จ รฏฺฐวาสิกายตฺตตฺตา จ ธมฺมานุโลมวเสน วุตฺตํฯ

กลิยุเค จตฺวสฺสาธิเก อฏฺฐสเต มหานรปติ ราชา รตนปูรนคเร รชฺชํ กาเรสิฯ โส จ ราชา ถูปารามเจติยํ การาเปสิฯ ตสฺส ปน อาจริโย มหาสามิเตฺถโร นามฯ โส ปน เถโร สีหฬทีปํ คนฺตฺวา สีหฬิโนฺทสฺส รโญฺญ อาจริยสฺส สาริปุตฺตเตฺถรสฺส สนฺติเก สิกฺขํ คเหตฺวา ปจฺจาคตเตฺถรวํสิโกติ ทฏฺฐโพฺพฯ ตสฺส รโญฺญ กาเล รตนปูรนคเร มหาอริยวํโส นาม เอโก เถโร อตฺถิฯ โส ปน ปริยตฺติวิสารโท อริมทฺทนนคเร ฉปฺปฺปทคณโต อาคตวํสิโกฯ

เอกสฺมึ สมเย เชยฺยปุรนครํ คนฺตฺวา เรงฺค อิติ ปากฏสฺส มหาเถรสฺส สนฺติเก สทฺทนยํ อุคฺคณฺหิตฺวา นิสีทิฯ โส ปน กิร มหาเถโร อเณฺญหิ สทฺธึ ยํวา ตํวา กถํ อสลฺลปิตุกามตาย มุเข อุทกํ ฐเปตฺวา เยภุเยฺยน นิสีทติฯ เตเนวสฺส มรมฺมโวหาเรน เรงฺคุ อิติ ปากโฏ อโหสิฯ

โส กิร อริยวํสเตฺถโร เรงฺคุํ เถรสฺส สนฺติกํ คนฺถํ วาจาเปตุ โอกาสํ ยาจิสฺสามีติ อุปคจฺฉ โนฺตปิ กถาสลฺลาปํ อกตฺวา เทฺว อหานิ วตฺตํ ปริปูเรตฺวาเยว ปจฺจาคจฺฉิฯ ตติยทิวเส ปน จมฺมขณฺฑํ อาโกฏฺเฏนฺตา สทฺทํ สุตฺวา มุขโต อุทกํ อุคฺคิริตฺวา การณํ ปุจฺฉิฯ คนฺถํ อุคฺคหณตฺถาย อาคตภาวํ อาโรเจสิฯ

อถ เถโร เอวมาห,-อหํ อาวุโส ทิวเส ทิววเส ติกฺขตฺตุํ คนฺถํ วาเจมิ, มชฺฌนฺติ กาติกฺกม กาเลปิ ปญฺญเจติยํ คนฺตฺวา เจติยงฺคเณ สมฺมชฺชนกิจฺจํ กโรมิ, โอกาสํ น ลภามิ, เอวมฺปิ ตฺวํ พหูคเนฺถ อุคฺคเหตฺวาปิ อาจริเยหิ ทิโนฺนปเทสํ อลภิตฺวา ปุน มม สนฺติกํ อาคจฺฉสิ, ตสฺมา ยงฺคเณ สมฺมชฺชนวตฺตํ ตาวกาลิกํ วิโกเปตฺวา คนฺถุคฺคหณตฺถาย โอกาสํ ทสฺสามีติ วตฺวา อภิ ธมฺมตฺถวิสาวินึ นาม ลกฺขณฏีกํ อุคฺคณฺหาเปสิฯ นานานเยหิ อุปเทสํ ทตฺวา วาเจสิฯ วาเจตฺ วา จ ตติยทิวเส อาจริยสฺส สนฺติกํ นาคจฺฉิฯ มหาเถโรปิ การณํ อกลฺลตาย อนาคโต ภเวยฺยา ติ มญฺญิตฺวา ปุจฺฉนตฺถาย ภิกฺขู เปเสสิฯ

อริยวํสเตฺถโรจ อาจริยสฺส สนฺติกํ คมิสฺสามีติ อาคโต, อนฺตรามเคฺคเยว ทูตภิกฺขู ปสฺสิตฺ วา เตหิ สทฺธึ มหาเถรสฺส สนฺติกํ อาคมํสุฯ อาจริยสฺส สนฺติกํ ปตฺวา อาจริยา อริยวํสเตฺถรํ ปุจฺฉิ,-กสฺมา ปน ตฺวํ น อุคฺคหณตฺถาย อาคโตสีติฯ อหํ ภเนฺต ตุเมฺหหิ ทิโนฺนปเทสํ นิสฺสาย อิทานิ สพฺพํ นยํ ชานามีติฯ อถ อาจริโย อาห, ยํ ปน คนฺถํ นิสฺสาย ตฺวํ เฉกตํ ปโตฺตสิ, ตสฺส สํวณฺณนํ กตฺวา อุปการํ กโรหีติฯ อถ อริยวํสเตฺถโร อาจริยสฺส วจนํ สิรสา ปฏิคฺคเหตฺวา อภิ ธมฺมตฺถวิภาวินิยา มณิสารมญฺชูสํ นาม อนุสํวณฺณนํ อกาสิฯ นิฏฺฐิตนิฏฺฐิตปาฬึ อุโปสถทิวเส อุโปสถทิวเส ปุญฺญเจติยสฺส เจติยงฺคเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขุสงฺฆสฺส มเชฺฌ วาจาเปตฺวา สุณาเปสิ,- สเจ โกจิ โทโส อตฺถิ, ตํ วทถาติฯ

อถ อริมทฺทนนครโต เจติยวนฺทนตฺถาย เอโก ภิกฺขุ อาคนฺตฺวา ปริสโกฏิยํ สุณิตฺวา นิสี ทิฯ อถ โส ภิกฺขุ เทฺว วารํ เอเออิติ สทฺทํ อกาสิฯ ตํ ฐานํ สลฺลเกฺขตฺวา ฐเปสิฯ นิวาสนฏฺฐาน ญฺจ ปุจฺฉิฯ อริยวํสเตฺถโรปิ สกวิหารํ ปตฺวา ตสฺมึ ฐาเน อุปธาโรเนฺต เอกสฺมึ ฐาเน เอกสฺส อตฺถสฺส ทฺวิกฺขตฺตุํ วุตฺตตฺตา ปุนรุตฺติโทโส ทิสฺสติ, เอกสฺมึ ฐาเน อิมํ คนฺถนฺติ ปุลฺลิงฺครูเปน วตฺตพฺพฏฺฐาเน อิทํ คนฺถนฺติ นปุํสกลิเงฺคน วุตฺตตฺตา ลิงฺควิโรธิโทโส ทิสฺสติฯ

อถ ตํ ปุคฺคลํ ปโกฺกสาเปตฺวา เอวมาห,-อหํ อาวุโส อิมํ คนฺถํ มหุสฺสาเหน กโรมิ, ตญฺจ วิเวกกาเล รตฺติภาเคเยว โปตฺถกํ ปตฺถริตฺวา ลิขามิ, เอวํ มหุสฺสาเหน กโรนฺตมฺปิ ตฺวํ อรุจฺจนา กาเรน สทฺทํ กโรสิ, กีทิสํ ปน โทสํ สุตฺวา เอวํ กโรสีติ ปุจฺฉิฯ อถ โส ภิกฺขุ เอวมาห,- ตโย ภเนฺต มหุสฺสาเหน กเต คเนฺถ โทสวเสน พหุวตฺตพฺพฏฺฐานํ นตฺถิ, สทฺทโตเจว อตฺถโต จ ปริ ปุโณฺณเยเวส คโนฺถ, อถ โข ปน เอกสฺมึ ฐาเน เอกสฺส อตฺถสฺส ทฺวิกฺขตฺตุํ วุตฺตตฺตา ปุรนฺตฺติ โทโส ทิสฺสติ, เอกสฺมึ ปน อิมํ คนฺถนฺติ ปุลฺลิเงฺคน วตฺตพฺพฏฺฐาเน อิทํ คนฺถนฺติ นปุํสกลิเงฺคน วุตฺตตฺตา ลิงฺควิโรธิโทโส ทิสฺสติ, เอวํ เอตฺตกํเยว โทสํ ทิสฺวา อีทิสํ อรุจฺจนาการํ ทเสฺสมีติฯ

อถ อริยวํสเตฺถโร ตุฏฺฐจิโตฺต หุตฺวา อตฺตโน สรีรปารุปิตํ ทุปฏฺฏจีวรํ อิมินาหํ ตว ญาณํ ปูเชมีติ วตฺวา อทาสิฯ ปจฺฉากาเล อธิกราชา ตมตฺถํ สุตฺวา นาม ลญฺฉํ อทาสิฯ

โส จ อริยวํสเตฺถโร มณิทีปํ นาม คนฺถํ คนฺถา ภรณเญฺจว ชาตกวิโสธนญฺจ ปาฬิภาสาย อกาสิฯ อนุฏีกาย ปน อตฺถโยชนํ มรมฺมภาสาย อกาสิฯ

เอกํ สมยํ อธิกราชา วิหารํ คนฺตฺวา ธมฺมํ สุณิฯ เถโร ธมฺมํ เทเสตฺวา นิฏฺฐิตกาเล ยานพลิํ สุขตฺถาย ยาจิฯ ราชา อทตฺวา นาวํ อภิรูหิตฺวา ปจฺจาคจฺฉิฯ อนฺตรามเคฺค นาวาย ผิยํ เอโก สํสุมาโร มุเขน คณฺหิตฺวา นิจฺจลํ กตฺวา ฐเปสิฯ เถเรน ยาจิตํ ยานพลิํ ททามีติ มหาสทฺทํ กตฺวา ราชปุริเส ติกฺขตฺตุํ นิจฺฉาเรสิฯ อถ สํสุมาโร นาวํ มุญฺจิตฺวา คจฺฉิฯ เอกสฺมิญฺจ กาเล ราชา วิหารํ นิกฺขมิฯ อถ เอโก หตฺถินี วิหารสมีเป พนฺธิตฺวา ฐเปสิฯ สา โพธิรุกฺขสาขํ ฉินฺทิตฺวา ขาทิฯ สา ตเตฺถว ภูมิยํ ปติฯ อถ เถโร สจฺจกิริยํ กตฺวา เมตฺตาภาวนํ ภาเวตฺวา เมโตฺตทเกน ภิญฺจิฯ ตํ ขณเญฺญว สา อุฏฺฐหิฯ ราชา จ ตํ อจฺฉริยํ ทิสฺวา ตสฺสา อคฺฆนกมูลํ ทตฺวา วิหารโต นทีติตฺถํ คมนมเคฺค สิลาปฏฺฏํ จินิตฺวา เสตุํ อกาสีติฯ

สทฺธมฺมกิตฺติเตฺถโร ปน อริยวํสเตฺถรสฺส สทฺธิวิหาริโก เชตวนวิหารวาสีฯ เต ปน เถรา ฉปฺปทคณวํสิกาติ ทฏฺฐพฺพาฯ

กลิยุเค เทฺวจตฺตาลีสาธิเก อฏฺฐวสฺสสเต สมฺปเตฺต รตนปูรนคเรเยว สิริสุธมฺมราชาธิปติ นาม ทุติยาธิกราชา รชฺชํ กาเรสิฯ ตสฺมิญฺจ กาเล ปพฺพตพฺภนฺตรนครโต มหาสีลวํโส นาม เถโร ปญฺจจตฺตาลีสาธิเก อฏฺฐวสฺสสเต สมฺปเตฺต สุเมธกถํ กพฺยาลงฺการวเสน พนฺธิตฺวา พุทฺธาลงฺการญฺจ นาม กพฺยาลงฺการํ ปพฺพตพฺภนฺตรปฺปฏิสํยุตฺตเญฺจว กพฺยาลงฺการํ พนฺธิตฺวา เต คเหตฺวา รตนปูรนครํ อาคจฺฉิฯ

อถ ราชา ถูปารามเจติยสฺส เอสนฺนฏฺฐาเน รตนวิมานวิหาเร นิสีทาเปสิฯ โส จ เถโร ตตฺถ โสตารานํ ปริยตฺติํ วาเจตฺวา นิสีทิฯ โส จ เถโร ตตฺถ นิสินฺนานํ เถรานํ อฏฺฐมโก โหติฯ โส จ มหาสีลวํสเตฺถโร กลิยุคสฺส ปนฺนรสาธิเก อฏฺฐวสฺสสเต ชาโตฯ ติํสวสฺสกาเล รตนปูรนครํ อาคโตติ โปราณโปตฺถเกสุ วุตฺตํฯ โส ปน เถโร เนตฺติปาฬิยา อตฺถ โยชนํ มรมฺมภาสาย อกาสิ ปารายนวตฺถุญฺจฯ

รตนปูรนคเรเยว รฏฺฐสาโร นาม เอโก เถโร อตฺถิ, มหาสีลวํสเตฺถเรน สมญฺญาณถาโมฯ โส ปน รตนปูรนคเรเยว กลิยุคสฺส ติํสาธิเก อฏฺฐวสฺสสเต กาเล ชาโตฯ ภูริทตฺตชาตกํ หตฺถิปาลชาตกํ สํวรชาตกญฺจ กพฺยาลงฺการวเสน พนฺธิ อญฺญญฺจ อเนกวิธํ กพฺยาลงฺการํฯ เต ปน เทฺว เถรา กพฺยาลงฺการกา รกาติ เถรปรมฺปราย ปเวเสตฺวา น คเณนฺติ โปราณาฯ

เอตฺถ จ กิญฺจาปิ สมณานํ อุโปสถิกานญฺจ กพฺยาลงฺการํ พนฺธิตุํ วาเจตุํ วา กปฺปากปฺปวิจารณํ วตฺตุํ โอกาโส ลโทฺธ, สาสนวํสํ ปน วตฺตุํ โอกาสสฺส อติวิตฺถาโรวเสสตฺตา ตํ อวตฺวา อชฺฌุเปกฺขิสฺสามฯ อุโปสถวินิจฺฉเย ปน นจฺจคีตาทิสิกฺขาปทสฺส วิสเย วิตฺถาเรน มยํ อโวจุมฺหาฯ

กลิยุคสฺส คเต เตสฏฺฐาธิเก อฏฺฐวสฺสสเต รตนปูรนคเรเยว สิริตฺริภวนาทิตฺยนรปติปวรมหาธมฺม ราชาธิปติราชา รชฺชํ กาเรสิฯ ตสฺส รโญฺญ กาเลติสาสนธโช นาม ภิกฺขุ สทฺธมฺมกิตฺติเตฺถรสฺส สนฺติเก คนฺถํ อุคฺคณฺหิฯ อถ อริมทฺทนนครโต เอโก มหาเถโรโสตุนํ วาจิตฺวา รตนปูรนคเร นิสีทิสฺสามีติ อาคโตฯ อถ สทฺธมฺมกิตฺติเตฺถรสฺส คนฺถํ วาเจนฺตเสฺสว วิหารสฺส เหฏฺฐา นิสีทิตฺวา โส มหาเถโร สทฺทํ สุณิตฺวา เอวํ จินฺเตสิ,-เอตสฺส สนฺติเก อหํ นวกฏฺฐาเน ฐตฺวา โถกํ คนฺถํ อุคฺคณฺหิสฺสามีติฯ อถ โส มหาเถโร สทฺธมฺมกิตฺติเตฺถรสฺส สนฺติกํ ปวิสิตฺวา

คนฺถํ วาจาเปตุํ โอกาสํ ยาจิฯ อถ สทฺธมฺมกิตฺติเตฺถโร วสฺสปมาณํ ปุจฺฉิตฺวา ตฺวํ ภเนฺต มยา วุฑฺฒตโรสีติ อาหฯ อหํ ตยา วุฑฺฒตโรปิ สมาโน นวกฏฺฐาเน ฐตฺวา คนฺถํ อุคฺคณฺหิสฺสามีติ อาหฯ อถ สทฺธมฺมกิตฺติเตฺถโร ตสฺส คนฺถํ วาเจสิฯ อติปสีทิตฺวา ปน ตํ มหาเถรํ มหาสาธุชฺชโนติ นาเมน โวหารติฯ

อถ ปจฺฉา มรมฺมรฏฺฐํ กลิยุคสฺส ปญฺจาสีตาธิกอฏฺฐสตกาลโต ปฏฺฐาย ยาว อฏฺฐาสีตาธิกอฏฺฐสตวสฺสกาลํ นานาภเยหิ สงฺขุพฺภิตํ อโหสิฯ ตทา กโมฺพชรฏฺฐโต สิหนิสฺวา นาม ภินฺนกุโต อาคนฺตฺวา รตน ปูรนคเร รชฺชํ คณฺหิฯ อถ โส เอวํ จิเนฺตสิ,- ภิกฺขู อหารา อปุตฺติกา หุตฺวา ปุน สิเสฺส โปเสตฺวา ปริวารํ คเวสนฺติ, สเจ ภิกฺขู ปริวารํ วิจินิตฺวา ราชภาวํ คเณฺหยฺยุํ, เอวํ สติ รชฺชํ คเหตุํ สกฺขิสฺสนฺติ, อิทาเนว ภิกฺขู คเหตฺวา มาเรตุํ วฏฺฏตีติฯ เอวํ ปน จิเนฺตตฺวา โตวิสีลู นามเก เขตฺตวเน พหู มณฺฑเป การาเปตฺวา โคมหิสกุกฺกุฏสูกราทโย มาราเปตฺวา ภิกฺขู โภเชสฺสามีติ วตฺวา เชยฺยปุรวิชยปุรรตนปูรนคเรสุ สเพฺพ มหาเถเร พหูหิ อเนฺตวาสิเกหิ สทฺธึ ปโกฺกสาเปตฺวา เตสุ มณฺฑเปสุ นิสีทาเปตฺวา หตฺถิอสฺสาทิเสนงฺคหิ ปริวาเรตฺวา มาเรสิฯ ตทา กิร ติสหสฺสปฺปมาณา ภิกฺขู มรึสูติฯ ภิกฺขู จ มาเรตฺวา พหูปิ โปตฺถเก อคฺคินา ฌาเปสิ, เจติยานิปิ เภทาเปสิฯ อโหวต ปาปชนสฺส ปาปกมฺมนฺติฯ โหนฺติ เจตฺถ,-

> สาสนํ นาม ราชานํ, นิสฺสาย ติฏฺฐเต อิธ;
> มิจฺฉาทิฏฺฐิกราชาโน, สาสนํ ทูเสนฺติ สตฺตุโนฯ
>
> สมฺมาทิฏฺฐี จ ราชาโน, ปคฺคณฺหเนฺตว สาสนํ;
> เอวญฺจ สติ อากาเส, อุลูราชาว ทิพฺพตีติฯ

อถ กลิยุเค เอกวสฺสาธิเก นววสฺสสเต สมฺปเตฺต อากาเส พหูหิ ตารกาหิ ธูมา นิกฺขมึสุฯ จญฺญิงฺขุเจติเยปิ พุทฺธปฺปฏิพิมฺพสฺส อกฺขิกูปโต อุทกธาราเนตฺตชลานิวิย นิกฺขมึสูติ ราชวํเส วุตฺตํฯ

อถ สทฺธมฺมกิตฺติเตฺถโร สทฺธึ มหาสาธุชฺชนติสาย นธชเตฺถเรหิ เกตุมตีนครํ อคมาสิฯ รฏฺฐสารเตฺถโรปิ สิริเขตฺตนครํ สยเมว อคมาสีติ โปราณโปตฺถเกสุ วุตฺตํฯ ตํ ปน ราชวํเส สิริเขตฺตนคริโนฺท สตฺว วราชา ตํ อาเนสีติ วุตฺตวจเนน น สเมติฯ

สทฺธมฺมกิตฺติเตฺถโรปิ เกตุมตีนคเร กาลงฺกโตฯ ตโต ปจฺฉา โถกํ กาลํ อติกฺกมิตฺวา มหาสาธุชฺชนเตฺถโร ตเตฺถว กาลมกาสิฯ

ติสาสนธชเตฺถโร ปน กลิยุเค ทฺวาทสาธิเก นววสฺสสเต สมฺปเตฺต หํสาวตีนคเร อเนกเสติภินฺทสฺส รโญฺญ กาเล เกตุมตีนครโต หํสาวตีนครํ อคมาสิฯ

ตโต ปจฺฉา ติจตฺตาลีสวสฺสิโก หุตฺวา กลิยุเค เตรสาธิเก นววสฺสสเต มิงฺฆ พฺรหฺมนรปติรโญฺญกาเล ปุน เชยฺยปุรนครํ สมฺปโตฺต หุตฺวา เชตวนวิหารสมีเป เอกิสฺสํ คุหายํ ทิสีทิฯ มหาอริยวํสคณิกสฺส เชตวนเตฺถรสฺส สนฺติเก อุปสงฺกมิฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล เชตวนเตฺถโร คิลาโน หุตฺวา มยิ กาลงฺกเต มม ฐานํ อธุนา หํสาวตีนครโต อาคโต ติสาสนธโช นาม เถโร ปริคฺคณฺหิตุํ สมโตฺถ ภวิสฺสติ, ตสฺส นิยฺยาเทสฺสามีติ จิเนฺตสิฯ ตสฺมึ ขเณ ติสาสนธชเตฺถโร ปุริมยาเม สุปินํ มสฺสิ,– มตกเฬวรํ สมีปํ อาคจฺฉตีติ, มชฺฌิมยาเม ปน ตํ มตกเฬวรํ คุหายํ ปวิสตีติ, ปจฺฉิมยาเม มตกเฬวรสฺส มํสํ สเตฺถน ฉินฺทตี

ติฯ อถ สุปินํ ปสฺสิตภาวํ อตฺตโน สมีเป สยนฺตสฺส เอกสฺส สามเณรสฺส อาโรเจสิฯ อาโรเจตฺวา จ ปริตฺตํ ภเณตฺวา นิสีทนฺตเสฺสว เชตวนเตฺถโร ตํ ปโกฺกสิตฺวา เชตวนวิหารํ ตสฺส นิยฺยาเทสิฯ ติสาสนธชเตฺถโร จ เชตวนวิหาเร นิสีทิตฺวา คนฺถํ วาเจตฺวา นิสีทิฯ มิงฺฆ พฺรหฺมนรปติราชา จ ตสฺส อนุคฺคหิตํ อกาสิฯ

ปจฺฉา กลิยุเค โสฬสาธิเก นววสฺสสเต สมฺปเตฺต หํสาวตีนคริโนฺท อเนกเสติภิโนฺท นาม ราชา รตนปูรนครํ วิชยิตฺวา เอกํ วิหารํ การาเปตฺวา ตสฺส อทาสิฯ

โส จ ติสาสนธชเตฺถโร อริมทฺทนนคเร อรหนฺต คณวํสิโกติ ทฎฺฐโพฺพฯ

ตสฺส ปน สิสฺสา อเนกสตปฺปมาณา ลชฺชิโน อเหสุํฯ เตสุ ปน สิเสฺสสุ วรพาหุเตฺถโร ภูมินิขาเนน ครวาสิเตฺถโร มหารฎฺฐคามวาสิโน ตโย มหาเถราติ อิเม ปญฺจ เถรา วิเสสโต ปริยตฺติโกวิทาติฯ

ติสาสนธชเตฺถโร จ มหลฺลกกาเล อนาปาน สติกมฺมฎฺฐานํ คเหตฺวา อรญฺญํ ปวิสิตฺวา วิเวกฎฺฐานํ คณฺหิฯ ตทา เชตวนคณาทโย อรหนฺต คณวํสาเยวฯ อปรภาเคเยว เตสํ สิสฺสานุสิสฺสปรมฺปราสุ เกจิ ภิกฺขู สิรจฺฉาทนํ นานาวณฺณปฺปฎิมณฺฑิตญฺจ ตาลวณฺฎํ คเหตฺวา อาจารวิการํ อาปชฺชิํสุฯ

กลิยุเค เอกวสฺสาธิเก สหเสฺส สมฺปเตฺต อุกฺกํสิโก นาม ราชา วิหารํ การาเปตฺวา ติสาสนธชเตฺถรสฺส สิสฺสภูตสฺส วรพาหุเตฺถรสฺส สิสฺสภูตสฺส มหารตนากรสฺส นาม เถรสฺส อทาสิฯ

โส จ มหารตนากรเตฺถโร อุกฺกํสิกรโญฺญ สิริสุธมฺมราชามหาธิปตีติ นามลญฺฉํ ฉนฺทาลงฺการสทฺทเนตฺติ นเยหิ อลงฺกริตฺวา ทสฺสิตํ รชินฺทราชนามาภิเธยฺยาทีปนิํ นาม คนฺถํ อกาสิฯ

ตญฺจ คนฺถํ ปริวิโสธนตฺถาย ติโรปพฺพตาภิเธยฺยสฺส มหาเถรสฺส นิยฺยาเทสิฯ ติสาสนธชเตฺถรสฺส สิสฺสภูเตสุ มหารฎฺฐคามวาสีสุ ตีสุ ภาติกเตฺถเรสุ เชโฎฺฐ ติํสคุหาสฺวสโนฺต ปริยตฺติํ วาเจตฺวา นิสีทิฯ สตฺววราชา จ ตสฺมิํ เถเร อติวิย ปสโนฺน อโหสิฯ โญฺญงฺกรมิ นามกสฺส รโญฺญ กาเลปิ จูฬปิตา เอกํ วิหารํ การาเปตฺวา ตเสฺสว อทาสิฯ อุกฺกํสิกรโญฺญ กาเลปิ มงฺควํนามเก ปพฺพเต วิหารํ การาเปตฺวา ตเสฺสว อทาสิฯ

เตสุ มหารฎฺฐคามวาสิเตฺถเรสุ มชฺฌิมเตฺถโรปิ ติสาสนธชเตฺถรสฺส เชฎฺฐภาติกเตฺถรสฺส จ นิวาสฎฺฐานภูเต เชตวนวิหาเรเยว คนฺถํ วาเจตฺวา นิสีทิฯ กนิฎฺฐเตฺถโรปิ เตสํ นิวาสฎฺฐานภูเตสุเยว วิหาเรสุ คนฺถํ วาเจตฺวา นิสีทิฯ เอตฺถ จ ติสาสนธชเตฺถโร นาม ลชฺชิอลชฺชิวเสน ทุพฺพิโธฯ ยถาวุตฺตเตฺถโร ปน ลชฺชีเย วาติ ทฎฺฐโพฺพฯ อลชฺชี ปน อิมสฺมิํ เถรปรมฺปราทสฺสเน น อิจฺฉิ ตโพฺพฯ อลชฺชีภูตสฺส ปน ติสาสนธชเตฺถรสฺส วตฺถุํ อิธ อวตฺวา อชฺฌุเปกฺขิสฺสาม, ปโยชนาภาวา คนฺถสฺส จ ปปญฺจูปคมนตฺตาติฯ

โยคิรงฺค นามกสฺส รโญฺญ กาเล เชยฺยปุเร สุวณฺณคุหวาสี มหาเถโร ทกฺขิณารามวิหารวาสี มหาเถโร จตุภูมิกวิหารวาสี มหาเถโร โตงฺคภีลู วิหารวาสี มหาเถโร จ ติสาสนธชมหาเถรสฺส สทฺธิวิหาริกาเยวฯ เตสํ ปน วตฺถุมฺปิ คนฺถวิตฺถารภเยน น วทามฯ ลชฺชิคณวํสิกา เอเตติ วิชานนเมว เหตฺถ ปมาณนฺติฯ

กลิยุเค เอกสฏฺฐาธิเก นววสฺสสเต สมฺปเตฺต ผคฺคุนมาสสฺส ชุณฺหปกฺขทุติยทิวเส สุกฺกวาเร รตนปูรนครํ ทุติยํ มาเปตฺวา โฌญฺคีรงฺค นาม ราชา รชฺชํ กาเรสิฯ สีหสูรธมฺมราชาติปิ นามลญฺฉํ ปฏิคฺคณฺหิฯ โตจภีลู วิหารวาสีมหาเถรํ อุทฺทิสฺส จตุภูมิกวิหารํ การาเปสิฯ จตุตาริ มหามุนิเจติยานิปิ การาเปสิฯ วิหาร เจติเยสุ อนิฏฺฐิเตสุเยว สินฺนีนครํ นิกฺขมิตฺวา ตตฺถ เวรํ วูปสมาเปตฺวา ปจฺจาคตกาเล สงฺขารสภาวํ อนติกฺกมนฺโต ทิวงฺคโต อโหสิฯ อโหวต สงฺขารธมฺมาติฯ โหนฺติ เจตฺถ,–

เสยฺยถา วาณิชานํว, ฆรโคฬิกรูปกํ;
ตํตํทิสํ ภมิตฺวาว, สีสํ ฐเปติ อุตฺตรํ;

เอวํ โลกมฺหิ สตฺตา จ, สนฺธิจุตีนมนฺตเร;
ยถา ตถา ภมิตฺวาว, อเนฺต ฐเปนฺติ สนฺตนุนฺติ;

กลิยุเค สตฺตสฏฺฐาธิเก นววสฺสสเต ผคฺคุนมาสสฺส กาฬปกฺขเตรสมิยํ ตสฺส เชฏฺฐปุโตฺต ปิตุ สนฺตกํ รชฺชํ คณฺหิฯ มหาธมฺมราชาติ นามลญฺฉมฺปิ ปฏิคฺคณฺหิฯ ปิตุ กาเล อนิฏฺฐิตานิ เจติยานิ ปุน การาเปสิฯ จตุภูมิกวิหารญฺจ นิฏฺฐํ คมาเปตฺวา โตวิภีลู มหาเถรสฺส ปรโลกํ คนฺตฺวา อวิชฺชมานตาย จตุภูมิกวิหารวาสี มหาเถรสฺส ทสฺสามีติ อเนฺตปุรํ ปโกฺกสาเปสิฯ เถโร เทฺว วารานิ ปโกฺกสิยมาโนปิ นาคจฺฉิฯ ตติย วาเร ปน พหู สทฺธิวิหาริกา อเนฺตปุรํ คนฺตฺวา ปวิสถ, น หิ สกฺกา รญฺญา ปโกฺกสิเต ปฏิกฺขิปิตุนฺติ อาหํสุฯ

อถ เถโร เอวมาห,- อหํ อาวุโส รฏฺฐปิณฺฑปาตํ ภุญฺชิตุํ น อิจฺฉามิ, เอวมฺปิ สเจ ตุเมฺห อิจฺฉถ รโญฺญ สนฺติกํ คนฺตุํ, เอวํ สติ อิทานิ รโญฺญ สนฺติกํ อหํ คมิสฺสามีติ อเนฺตปุรํ ปาวิสิฯ ปวิสิตฺวา รญฺญา สทฺธิํ สลฺลาปํ กตฺวา อยํ วิหาโร อรญฺญวาสีนํ ภิกฺขูนํ อสปฺปาโยติ ปฏิกฺขิปิฯ เอวํ ปน ภเนฺต สติ ตสฺมิํ วิหาเร นิสีทิยมานํ เถรํ อุปทิสฺสถาติ ฯ ขณิตฺติปาทวิหารวาสี มหาราช เถโร ปริยตฺติวิสฺสารโท สิกฺขากาโม, ตสฺส ทาตุํ วฏฺฏตีติฯ อถ ราชา ตสฺส วิหารํ อทาสิฯ มหาสงฺฆนาโถติ นามลญฺฉมฺปิ อทาสิฯ โส ตตฺถ ปริยตฺติํ วาเจตฺวา นิสีทิฯ

ตสฺส ปน วิหารสฺส ปริวารภูเตสุ จตุตาลีสาย วิหาเรสุ อุตฺตราย อนุทิสาย เอกสฺมิํ วิหาเร วสโนฺต วราภิสงฺฆนาโถ นาม เถโร มณิกุณฺฑลวตฺถุํ มรมฺมภาสาย อกาสิฯ ปจฺฉิมาย อนุทิสาย เอกสฺมิํ วิหาเร วสโนฺต เอโก เถโร สตฺตราชธมฺมวตฺถุํ อกาสิฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล ภามอโงฺกฺย อาจารอโงฺกฺยติ ทฺวินฺนํ ภิกฺขูนญฺจ โลกธเมฺมสุ เฉกตาย เทฺว วิหาเร กตฺวา อทาสิฯ เต ปน เทฺว เถรา เวทสตฺถโกวิทา, ปริยตฺติปฏิปตฺตีสุ ปน มนฺทา, รามญฺญรฏฺฐโต อาคตาฯ เต ปน เถรปรมฺปราย น คณนฺติ โปราณาฯ

กลิยุเค ติสตฺตตาธิเก นววสฺสสเต สมฺปเตฺต มหามุนิเจติยสฺส ปุรตฺถิมทิสาภาเค จตุตาโร วิหาเร การาเปตฺวา จตุนฺนํ เถรานํ อทาสิฯ เต จ เถรา ตตฺถ นิสีทิตฺวา สาสนํ ปคฺคณฺหิํสุฯ

ตสฺมิํเยว กาเล พทรวนวาสี นาม เอโกปิ เถโร อตฺถิฯ โสปิ ปริยตฺติวิสารโท ฉปฺปทวํสิโกฯ โส จ เถโร ยาวชีวํ ยถาพลํ สาสนํ ปคฺคณฺหิตฺวา ทุติยภเว จลงฺคนคเร เอกิสฺสา อิตฺถิยา กุจฺฉิมฺหิ ปฏิสนฺธิํ คณฺหิฯ ทสมาสจฺจเยน กลิยุเค จตุตาลีสาธิเก นววสฺสสเต สมฺปเตฺต พุธวาเร วิชายิตฺวา เตรสวสฺสิกกาเล สาสเน ปพฺพชิตฺวา ปริยตฺติํ อุคฺคณฺหิฯ สิริเขตฺตนคริโนฺท ราชา สิริเขตฺตนครํ อาเนตฺวา สิริเขตฺตนคเร สามเณโรติ นาเมน ปากโฏ หุตฺวา กลิยุเค จตุ

ปณฺณาสาธิเก นววสฺสสเต สมฺปตฺเต ปนฺนรสวสฺสิกกาเล เวสฺสนฺตรชาภกํ กพฺยาลงฺการวเสน พนฺธิฯ ปริปุณฺณวีสติวสฺสกาเล สิริเขตฺตนคเรเยว สิริเขตฺตนคริโนฺท เวรวิชโย นาม ราชา อนุคฺคเหตฺวา อุปสมฺปทภูมิยํ ปติฏฺฐาติฯ ปจฺฉิมปกฺขาธิโก นาม ราชา สิริเขตฺตนครํ อตฺตโน หตฺถคตํ อกาสิฯ ตสฺมิญฺจ กาเล ตํ เถรํ อาเนตฺวา รตนปูรนคเร วสาเปสิฯ สูรกิตฺติ นาม รโญฺญ กนิฏฺฐภาติโก เอราวตีนทีตีเร จตุภูมิกวิหารํ การาเปตฺวา ตสฺส เถรสฺส อทาสิฯ ราชา จ ติปิฏกาลงฺกาโรติ นามลญฺฉํ อทาสิฯ

กลิยุเค วสฺสสหเสฺส สมฺปเตฺต ผคฺคุนมาสสฺส ปุณฺณมิยํ สฏฺฐิวสฺสิโก หุตฺวา ติริยปพฺพตํ คนฺตฺวา อรญฺญวาสํ วสิฯ เทฺว วสฺสาธิเก วสฺสสหเสฺส ราชา ตสฺมิํ วิหารํ การาเปตฺวา ตเสฺสว เถรสฺส อทาสิฯ โส ปน ติปิฏกาลงฺการเตฺถโร สิริเขตฺตนคเร นวงฺคกนฺทเร ปตฺตลงฺกสฺส อตฺลวํสเตฺถรสฺส วํสิโกฯ สิริเขตฺตนคเร นวงฺคกนฺทเร สุวณฺณวิหาเร วสนฺตสฺส เถรสฺส กิตฺติโฆโส สพฺพตฺถ ปตฺถริฯ เชยฺยปุเร เอราวตีนทีตีเร จตุภูมิกวิหาเร วสนกาเล อฏฺฐสาลินิยา อาทิโต วีสติ คาถานํ สํวณฺณนํ อกาสิฯ สูรกิตฺตินามกสฺส กนิฏฺฐภาติกสฺส ยาจนมารพฺภ ยสวฑฺฒนวตฺถุญฺจ อกาสิฯ ติริยปพฺพเต วสนกาเล วินยาลงฺการฏีกํ อกาสิฯ ปจฺฉิมปกฺขาธิกรโญฺญ กาเล มหาสงฺฆนาถเตฺถรํ สงฺฆราชภาเว ฐเปสิฯ โส จ สงฺฆราชา อติวิย ปริยตฺติ วิสารโทฯ ตสฺมิญฺจ กาเล รตนปูรนคเรปิ อริยาลงฺการตฺถโร นาม เอโก อตฺถิฯ โส ปน ติปิฏกาลงฺการเตฺถเรน สมญฺญาณถาโมฯ วยสาปิ สมานวสฺสิกาฯ

เตสุ ติปิฏกาลงฺการเตฺถโร คนฺถนฺตรพหุสฺสุตฏฺฐาเน อธิโก, อริยาลงฺการเตฺถโร ปน ธาตุปจฺจยวิภาคฏฺฐาเน อธิโกติ ทฏฺฐโพฺพฯ ปจฺฉา ปน อุกฺกํสิกรโญฺญกาเล เตปิ เทฺว เถรา รโญฺญ อาจริยา หุตฺวา สาสนํ ปคฺคณฺหิํสุฯ เตสุ อริยาลงฺการเตฺถโร อปรภาเค กาลงฺกริตฺวา ตสฺส เถรสฺส สทฺธิวิหาริกสฺส ทุติยาริยาลงฺการเตฺถรสฺส ราชมณิจูฬเจติยสฺส สมีเป ทกฺขิณวนารามํ นาม วิหารํ การาเปตฺวา อทาสิฯ

อุกฺกํสิโก นาม ราชา ปน สาสเน พหุปฺปกาโรฯ โส จ กลิยุเค ฉนวุตาธิเก นววสฺสสเต รชฺชํ ปโตฺตฯ รชฺชํ ปน ปตฺวา สิริธมฺมาโสกราชาวิย จตฺตาริ วสฺสานิ อติกฺกมิตฺวา มุทฺธาภิเสกํ ปฏิคฺคเหตฺวา สิริสุธมฺม ราชามหาธิปตีติ นามลญฺฉมฺปิ ปฏิคฺคณฺหิฯ เอกสฺมิํ ปน สมเย หํสาวตีนครํ คนฺตฺวา ตตฺถ นิสีทิฯ อถ รามญฺญรฏฺฐวาสิโน เอวมาหํสุ,- มรมฺมิกภิกฺขู นาม ปริยตฺติโกวิทา เวทสตฺถญฺญุโน นตฺถีติฯ ตํ สุตฺวา ราชา จตุภูมิกวิหารวาสิเตฺถรสฺส สนฺติกํ สาสนํ เปเสสิ,-ตึสวสฺสิกา จตฺตาลีสวสฺสิกา วา ปริยตฺติโกวิทา เวทสตฺถญฺญุโน ภิกฺขู รามญฺญรฏฺฐํ มม สนฺติกํ เปเสถาติฯ อถ จตุภูมิ กวิหารวาสิเตฺถโร ติปิฏกาลงฺการํ ติโลกาลงฺการํ ติสาสนาลงฺการญฺจ สทฺธิํ ติํสมเตฺตหิ ภิกฺขูหิ เปเสสิฯ หํสาวตีนครํ ปน ปตฺวา โมโธเจติยสฺส ปุรตฺถิมภาเค วิหาเร การาเปตฺวา เตสํ อทาสิฯ

อุโปสถทิวเสสุ สุธมฺมสาลายํ รามญฺญรฏฺฐวาสิโน ปริยตฺติโกวิเท เวทสตฺถญฺญุโน สนฺนิปาตาเปตฺวา เตหิ ตีหิ เถเรหิ สทฺธิํ กถาสลฺลาปํ การาเปสิฯ อถ รามญฺญรฏฺฐวาสิโน ภิกฺขู เอวมาหํสุ,– ปุเพฺพ ปน มยํ มรมฺมรเฏฺฐ ปริยตฺติโกวิทา เวทสตฺตญฺญุโน นตฺถีติ มญฺญาม, อิทานิ มรมฺมรฏฺฐวาสิโน อติวิย ปริยตฺติ โกวิทา เวทสตฺถญฺญุโนติฯ อปรภาเค กลิยุเค ฉนวุตาธิเก นววสฺสสเต สมฺปเตฺต ราชา รตนปูรนครํ ปจฺจาคจฺฉิฯ

เตปิ เถรา ปจฺจาคนฺตุกามา รามญฺญรเฏฺฐ ปธานภูตสฺส ติโลกครูติ นามเธยฺยสฺส มหาเถรสฺส สนฺติกํ วนฺทนตฺถาย อคมํสุฯ

ตทา ติโลกครุเตฺถโรปิ เตหิ สทฺธึ สลฺลาปํ กตฺวา เอวมาห,-ตุเมฺหสุ ปน ติปิฏกาลงฺการเตฺถโร ปฐมํ อาวาสวิหารํ ลภิสฺสตีติฯ กสฺมา ปน ภเนฺต เอวม โวจาติ วุเตฺต อยํ ปน ปิณฺฑาย จรโนฺตปิ อนฺตรามเคฺค เวฬุเวตฺตาทีนิอิ ลภิตฺวา คเหตฺวา วิหาเร ปฏิสงฺขรณํ อกาสิ, ตสฺมาหํ เอวํ วทามิ, โลเก วิหาเร ปฏิสงฺขรณสีลา ภิกฺขู สีฆเมว อาวาสวิหารํ ลภนฺตีติ หิ โปราณเตฺถรา อาหํสูติ อาหฯ

เตปิ รตนปูรนครํ ปจฺจาคจฺฉึสุฯ ติโลกครุเตฺถรสฺส วจนานุรูปเมว ติปิฏกาลงฺการเตฺถโร สพฺพปฐมํ อาวาสวิหารํ ลภีติฯ

กลิยุเค ปน นววสฺสาธิเก วสฺสสหเสฺส สมฺปเตฺต รโญฺญ กนิโฎฺฐ กาลมกาสิฯ อถํ รโญฺญ ปุโตฺต อุจฺจนครโภชโก พาลชเนหิ สนฺถวํ กตฺวา เตสํ วจนํ อาทิยิตฺวา ปจฺจูสกาเล ปิตรํ ฆาเตตุกาโม อเนฺตปุรํ สหสา ปาวิสิฯ

ราชาว อนคฺฆํ มุทฺทิกํ คเหตฺวา นนฺทเชเยฺยน นาม อมเจฺจน ราชโยเธน นาม อมเจฺจนจ สทฺธึ อเญฺญตรเวเสน นครโต นิกฺขมิตฺวา รชตวาลุกนทึ สมฺปโตฺตฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล เอโก สามเณโร มาตาปิตูนํ เคเห ปิณฺฑปาตํ อาเนสฺสามีติ ขุทฺทกนาวาย นทิยํ อาคจฺฉิฯ อถ ตํ สามเณรํ ทิสฺวา ราชา เอวมาห,- อเมฺห ภเนฺต ปรตีรํ นาวาย อาเนหีติฯ สามเณโร จ อาห,-สเจ อุปาสก ตุเมฺห ปรตีรํ อาเนยฺยํ, ภตฺตกาลํ อติกฺกเมยฺยนฺติฯ อถ ราชา อเมฺหเยว สีฆํ อาเนหิ, อิมํ มุทฺทิกํ ทสฺสามีติ อสฺสาเสตฺวา อาเนตุํ โอกาสํ ยาจิฯ อถ สามเณโร การุญฺญุปฺปตฺตํ วจนํ สุตฺวา ปรตีรํ อาเนสิฯ

อถ จตุภูมิกวิหารํ ปตฺวา ตสฺมึ วิหาเร เถรสฺส สพฺพมฺปิ การณํ อาโรเจตฺวา เอวมาห,-สเจ ภเนฺต อเมฺห คณฺหิตุํ อาคจฺฉยฺย, เต นิวาเรถาติฯ เถโรจ มยํ มหาราช สมณา น สกฺกา เอวํ นิวาเรตุํ, เอวมฺปิ เอโก อุปาโย อตฺถิ,-นิสินฺนวิหารวาสิเตฺถโร ปน คิหิกเมฺมสุ อติวิย เฉโก, ตํ ปโกฺกเสตฺวา การณํ จิเนฺตตุํ ยุตฺตนฺติฯ อถ ตํ ปโกฺกเสตฺวา ตมตฺถํ อาโรเจตฺวา ราชา อิทมโวจ,- สเจ ภเนฺต อเมฺห คณฺหิตุํ อาคเจฺฉยฺยุํ, อถ เกนจิเทว อุปาเยน เต นิวาเรถาติฯ อถ โสเถโร เอวมาห,-เตน หิ มหาราช มา กิญฺจิ โสจิ มาภายิ วิหารมเชฺฌ สิริคพฺภํ ปวิสิตฺวา นิสีทถาติ วตฺวา ปิณฺฑาย อจรเนฺต ภิกฺขุสามเณเร สนฺนิปาตาเปตฺวา วิสุํ วิสุํ ทณฺฑหตฺถา หุตฺวา เอกสฺสปิ ปุริสสฺส วิหารํ ปวิสิตุํ โอกาสํ มา เทถาติ วตฺวา เสนํวิย พฺยูเหสิฯ สามนฺตวิหาเรสุปิ วสเนฺต ภิกฺขุสามเณเร ปโกฺกสิฯ ตทา กิร อาคนฺตฺวา สนฺนิปาตานํ ภิกฺขุสามเณรานํ อติเรกสหสฺสมตฺตํ อโหสิฯ เถโร เต วิหาเร ทฺวารโกฎฺฐเกสุ อาคตมเคฺค จ วิสุํ วิสุํ ทณฺฑหตฺถา หุตฺวา อารกฺขณตฺถาย ฐเปสิ, ยถา วฑฺฒกี สูกโร พฺยคฺฆสฺส นิวารณตฺถาย วิสุํ วิสุํ สูกเร สํวิธาย ฐเปสีติฯ อถ ปุตฺตสฺส โยธาปิ ราชานํ คเหตุํ น สกฺกา, ภิกฺขุ สามเณรานํ คารววเสน พลกฺกาเรน มาเรตฺวา ปวิสิตุํ น วิสหนฺติ, ภิกฺขุ สามเณรานํ พาหุลฺลตาย จฯ

ตสฺมึเยว สํวจฺฉเร อสฺสยุชมาสสฺส กาฬปกฺขปญฺจมิโต ยาว กตฺติกมาสสฺส กาฬปกฺขปญฺจมี วิหาเรเยว ราชา นิลียิตฺวา นิสีทิฯ อถ อเนฺตปุรวาสิกา อมจฺจา ปุตฺตํ อปเนตฺวา ราชานํ อาเนตฺวา รเชฺช ฐเปสุํฯ ราชา จ ปุน รชฺชํ ปตฺวา วิหาเร นิสินฺนกาเล มา ภายิ มหาราช ตฺวํ ชิเนสฺสตีติ รโญฺญ อาโรเจนฺตสฺส เวทสตฺถญฺญุโน เอกสฺส ภิกฺขุสฺส จญฺญิงฺขุเจติยสฺส เอสนฺนฏฺฐาเน เอกํ วิหารํ การาเปตฺวา อทาสิฯ ธมฺมนนฺทราชคุรูติ นามลญฺฉมฺปิ อทาสิฯ ตสฺส ปน วิชาตฎฺฐานภูตํ คามํ นิสฺสาย มรมฺมโวหาเรน ‘เย เน นา เส ยา ํ ว’ อิติ สมญฺญา อโหสิฯ

ราชา จ ปุน รชฺชํ ปตฺวา ตสฺมึเยว สํวจฺฉเร กตฺติกมาสสฺส กาฬปกฺขจุทฺทสมิยํ สเพฺพปิ มหาเถเร นิมเนฺตตฺวา ราชเคหํ ปเวเสตฺวา ปิณฺฑปาเตน โภเชสิฯ อถ ราชา เอวมาห,-จตุภูมิกวิหารวาสิเตฺถโร สมฺปรายิกตฺถาวโห อาจริโย, นิสินฺนวิหารวาสิเตฺถโร ปน ทิฎฺฐธมฺมิกตฺถาวโหติ เอวํ ราชาวํเส วุตฺตํฯ โปราณโปตฺถเกสุ ปน จตุภูมิกวิหาร วาสิเตฺถโร เอกนฺตสมโณ อาจริโย, นิสินฺนวิหารวาสิเตฺถโร ปน โยธารโห โยธกเมฺม เฉโกติ ราชา อหาติ วุตฺตํฯ ราชา กิร สมฺปรายิกตฺถํ อนุเปกฺขิตฺวา ทินฺนกาเล นิสินฺนวิหารเตฺถรสฺส น อทาสิ, กทาจิ กทาจิ ปน ทิฎฺฐธมฺมิกตฺถํ อนุเปฺปกฺขิตฺวา ตสฺส วิสุํ อทาสีติฯ เอตฺถ จ ยสฺมา นิสินฺนวิหาร วาสิเตฺถโร รโญฺญ ภีเยหิ นิวารณตฺถาย อารกฺขํ อกาสิ, น ปเรสํ วิเหฐนตฺถาย, อาณตฺติกปฺปโยคา จ น ทิสฺสติ, ตสฺมา นตฺถิ อาปตฺติโทโสฯ สทฺธาติสฺสรโญฺญ ภเยหิ นิวารณตฺถํ อรหเนฺตหิ เถเรหิ กตปฺปโยโควิย ทฎฺฐโพฺพฯ

จตุภูมิกวิหาร วาสิเตฺถโร ปน ขณิตฺติปาทคาเม ชาโต, อริมทฺทนปุเร อรหนฺตเตฺถรคณปฺปภโว, ยตฺถ กตฺถจิ คนฺตฺวา อเญฺญสํ ภิกฺขูนํ อาจารํ ยถาภูตํ ชานิตฺวา เตหิ จตุปจฺจยสโมฺภโค น กภปฺโพฺพ, อนฺตมโส อุทกมฺปิ น ปิวิตปฺโพฺพ, ตํตํฎฺฐานมฺปิ จมฺมขณฺฑํ คเหตฺวาเยว คมนสีโลฯ อุกฺกํสิกราชา ปน สิริเขตฺตนคเร ทฺวตฺตโปงฺกรญฺญา การาวิตเจติยสณฺฐานํ คเหตฺวา ราชมณิจูฬํ นาม เจติยํ อกาสิฯ ตํ ปน เจติยํ ปริมณฺฑลโต ติหตฺถสตปฺปมาณํ, อุเพฺพธโตปิ เอตฺตกเมวฯ ตสฺส ปน เจติยสฺส จตูสุ ปเสฺสสุ จตฺตาโร วิหาเรปิ การาเปสิ, ปุรตฺถิมปเสฺส ปุพฺพวนาราโม นาม วิหาโร, ทกฺขิณปเสฺส ปน ทกฺขิณวนาราโม นาม, ปจฺฉิมปเสฺส ปจฺฉิมวนาราโม นาม, อุตฺตรปเสฺส อุตฺตรวนาราโม นามฯ เตสุ จตูสุ วิหาเรสุ อุตฺตรวนาราโม นาม วิหาโร อสนิปาภคฺคินา ฑยฺหิตฺวา วินสฺสิฯ อวเสเส ปน ตโย วิหาเร ปริยตฺติโกวิทานํ ติณฺณํ มหาเถรานํ อทาสิฯ นาม ลญฺฉมฺปิ เตสํ อทาสิฯ ปจฺฉิมสฺส รโญฺญ กาเลเยว อุตฺตรปเสฺส วิหารํ การาเปสิฯ

ตสฺมึ ปน เจติเย ฉตฺตํ อนาโรเปตฺวาเยว โส ราชา ทิวงฺคโตฯ เตสุ ปน จตูสุ วิหาเรสุ นิสินฺนานํ เถรานํ ทกฺขิณวนารามวิหารวาสีมหาเถโร กจฺจายนคนฺถสฺส อตฺถํ ฉพฺพิเธหิ สํวณฺณนานเยหิ อลงฺกริตฺวา มรมฺมภาสาย สํวเณฺณสิฯ ปจฺฉิมวนารามวิหาร วาสิเตฺถโร ปน นฺยาสสฺส สํวณฺณนํ ฉหิ นเยหิ อลงฺกริตฺวา อกาสิฯ

กลิยุเค ปน ทสวสฺสาธิเก สหเสฺส สมฺปเตฺต ตสฺส รโญฺญ ปุโตฺต สิรินนฺทสุธมฺมราชาปวราธีปติ รชฺชํ กาเรสิฯ ปิตุโน ราชเคหํ ภินฺทิตฺวา วิหารํ การาเปตฺวา ติโลกาลงฺการสฺส นาม มหาเถรสฺส อทาสิฯ ติโลกาลงฺการเตฺถโร จ นาม ติปิฎกาลงฺการเตฺถเรน สมญฺญาณถามสฺส อริยาลงฺการเตฺถรสฺส สิโสฺสติ ทฎฺฐโพฺพฯ อยญฺจโตฺถ เหฎฺฐา ทสฺสิโตฯ เชยฺยปุเร จตุภูมิกอตุลวิหารํ การาเปตฺวา ทาฎฺฐานาคราชคุรุเตฺถรสฺส อทาสิฯ โส จ เถโร นิรุตฺติสารมญฺชูสํ นาม นฺยาสสํวณฺณนํ อกาสีฯ

กลิยุเค ทฺวาทสาธิเก วสฺสสหเสฺส สมฺปเตฺต ผคฺคุนมาเส โสตาปนฺนา นาม อารกฺขเทวตา อญฺญตฺถ คมิสฺสามาติ อาหํสูติ นครา สุปินํ ปสฺสนฺตา หุตฺวา พหูสนฺนิปติตฺวา เทวปูชํ อกํสุฯ เทวตานํ ปน สงฺกมนํ นาม นตฺถิ, ปุพฺพนิมิตฺตเมวตนฺติ ทฎฺฐพฺพํฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล จินรโญฺญ โยธา อาคนฺตฺวา มรมฺมรฎฺฐํ ทูเสสุํฯ สาสนํ อพฺภปฺปฏิจฺฉโนฺนวิย จโนฺท ทุพฺพลํ อโหสิฯ

กลิยุเค เตวีสาธิเก วสฺสสหเสฺส สมฺปเตฺต ตสฺส รโญฺญ กนิโฏฺฐ มหาปวรธมฺมราชาโลกาธิปติ นาม ราชา รชฺชํ กาเรสิฯ ตสฺมิญฺจ กาเล โลกสเงฺกตวเสน ปุญฺญํ มนุทํ ภวิสฺสตีติ เวทสตฺถญฺญูหิ อาโรจิตตฺตา โลกสเงฺกตวเสเนว อภินวปุญฺญุปฺปาทนตฺถํ ขนฺธวารเคหํ การาเปตฺวา ตาวกาลิกวเสน สงฺกมิตฺวา นิสีทิฯ ตโต อปรภาเค อุตฺตรเคหํ ภินฺทิตฺวา ตสฺมิํเยว ฐาเน วิหารํ การาเปตฺวา เอกสฺส มหาเถรสฺส อทาสิฯ

ทกฺขิณเคหํ ปน นครสฺส ปุรตฺถิมทิสาภาเค วิหารํ การาเปตฺวา อคฺคณมฺมาลงฺการเตฺถรสฺส อทาสิฯ โส จ เถโร กจฺจายนคนฺถสฺสเจว อภิธมฺมตฺถสงฺคหสฺส จ มาติกาธาตุกถายมกปฏฺฐานานญฺจ อตฺถํ มรมฺมภาสาย โยเชสิฯ

อุปราชา จ มหาเสตุโน ปมุเข ฐาเน โสวณฺณมยวิหารํ การาเปตฺวา อุตฺตรเคหวิหาร วาสิเตฺถรสฺส อเนฺตวาสิกสฺส ชินารามเตฺถรสฺส อทาสิฯ ตสฺมิํเยว ฐาเน นานารตนวิจิตฺรํ วิหารํ การาเปตฺวา ตเสฺสว เถรสฺส อเนฺตวาสิกสฺส คุณคนฺธเตฺถรสฺส อทาสิฯ

โส ปน เถโร ‘ฉิน วฺซิน’ คาเม วิชาโตฯ วเย ปน สมฺปเตฺต รตนปูรนครํ คนฺตฺวา ปริยตฺติํ อุคฺคณฺหิตฺวา ตโต ปุน นิวตฺติตฺวา พทุนนคเร พทรคาเม นิสีทิตฺวา ปจฺฉา ‘ฉิน วฺซิน’ คาเม จตูหิ ปจฺจเยหิ กิลมโถ หุตฺวา วสติฯ ตสฺมิญฺจ กาเล คาเม โมกฺขสฺส นาม ปุริสสฺส สนฺติเก เอกํ อนคฺฆํ มณิํ ราชา ลภิตฺวา อติว มมายิฯ ‘ฉิน วฺซิน’ โมกฺขมณีติ ปากโฏ อโหสิฯ

อถ อุตฺตรเคหวิหารวาสิเตฺถโร อาห,- ‘ฉิน วฺซิน’ คามเก น มณิเยว อนคฺฆํ, อถ โข เอโกปิ เถโร คุณคโนฺธ นาม ปริยตฺติโกวิโท อนโคฺฆเยวาติฯ

อถ ตํ สุตฺวา ราชา ตํ ปโกฺกเสตฺวา จตูหิ ปจฺจเยหิ อุปตฺถเมฺภตฺวา ปูชํ อกาสิฯ

สหโสฺสโรธคาเม คุณสาโร นาม เถโร ปลิณคาเม สุชาโต นาม เถโร จ คุณคนฺธเตฺถรสฺส สิสฺสาเยว อเหสุํฯ

เอกสฺมิญฺจ กาเล ติริยปพฺพตวิหารวาสีมหาเถโร ภิกฺขุสงฺฆมเชฺฌ อคฺคธมฺมาลงฺการเตฺถรํ กีฬนวเสน เอวมาห,- อเมฺหสุ อาวุโส อนุตรธารยมาเนสุ ตฺวํ โลเก เอโก คนฺถโกวิทเตฺถโร ภวิสฺสสิ มเญฺญติฯ อถ อคฺคธมฺมาลงฺกาโร จ เอวมาห,-ตุเมฺหสุ ภเนฺต อนุตรธารยมาเนสุ มยํ คนฺถโกวิทาน ภเวยฺยามโก นาม ปุคฺคโล โลเก คนฺถโกวิโท ภวิสฺสตีติฯ โปราณโปตฺถเกสุ ปน อริยาลงฺการเตฺถโร นนุ ปนิทานิ มยํ คนฺถโกวิทา น ตาว ภวามาติ เอวมาหาติ วุตฺตํฯ โส อคฺคธมฺมาลงฺการเตฺถโรเยว รญฺญา ยาจิโต ราชวํสฯ สเงฺขปมฺปิ อกาสิฯ โส ปฺปน เถโร อมจฺจปุโตฺตฯ

เอกสฺมิญฺจ กาเล หีนายาวตฺตโก เอโก มหาอมโจฺจ รโญฺญ สนฺติกา อตฺตนา อุปลทฺธปริโภคํ สพฺพํ คเหตฺวา วิหารํ อาคนฺตฺวา อคฺคธมฺมาลงฺการเตฺถเรน สทฺธิํ สลฺลาปํ อกาสิฯ สลฺลาปํ ปน กตฺวา สพฺพํ ปริโภคํ เถรสฺส ทเสฺสตฺวา สเจ ภเนฺต ตฺวํ คิหิ ภเวยฺยาสิ, เอตฺตกํ ปริโภคํ ลภิสฺสตีติ อาหฯ เถโรปิ เอวมาห,-ตุมฺหากํ ปน เอตฺตโก ปริโภโค อมฺหากํ สมณานํ วจฺจกุฏิํ อสุภภาวนํ ภาเวตฺวา ปวิสนฺตานํ ปุญฺญํ กลํ นาคฺฆติ โสฬสินฺติฯ กิญฺจาปิ อิทญฺจ ปน วจนํ สาสนวํเส อปฺปธานํ โหติ, ปุพฺพาจริยสีเหหิ ปน วุตฺต วจนํ ยาว อปาณโกฏิกา สริตพฺพเมวาติ มนสิกโรเนฺตน วุตฺตนฺติฯ

กลิยุเค ปน จตุตฺตึสาธิเก วสฺสสหเสฺส สมฺปเตฺต ตสฺส ปุโตฺต นราวโร นาม ราชา รชฺชํ กาเรสิฯ มหาสีหสูรธมฺมราชาติ นามลญฺฉํ ปฏิคฺคณฺหิฯ ตสฺส รโญฺญ กาเล ‘สี โขํ’ เจติยสฺส สมีเป เชตวนวิหาเร คนฺถํ อุคฺคณฺหโนฺต เอโก ทหรภิกฺขุ คนฺถเฉโกปิ สมาโน พาลกาเล พาลจิเตฺตน อากุลิโต หุตฺวา วจฺจกูเป วาตาตเปหิ พหิสุกฺขภาเวน ปฏิจฺฉาทิเต ทเณฺฑน อาลุลิตฺวา ทุคฺคโนฺธวิย จิตฺตสนฺตาเน ปริยตฺติวาตาตเปหิ พหิสุกฺขภาเวน ปฏิจฺฉาทิเต เกนจิเทว รูปารมฺมณาทินา อาลุลิตฺวา กิเลสสตฺติสงฺขาโต ทุคฺคโนฺธ วายิตฺวา หีนายาวตฺติสฺสามีติ จิเนฺตตฺวา คิหิวตฺถานิ คเหตฺวา สทฺธึ สหายภิกฺขุหิ นทีติตฺถํ อคมาสิฯ อนฺตรามเคฺค ตาว ภิกฺขุภาเวเนว เจติยํ วนฺทิสฺสามีติ คิหิวตฺถานิ สหายกานํ หเตฺถ ฐเปตฺวา เจติยปฺปมุเข เลณํ ปวิสิตฺวา วนฺทิตฺวา นิสีทิฯ อถ เอกา ทหริตฺถี เจติยงฺคณํ อาคนฺตฺวา พหิ เลณํ นิสีทิสฺวา อุทกํ สิญฺจิตฺวา ปตฺถนํ อกาสิ,-อิมินา ปุญฺญกเมฺมน สเพฺพหิ อปายาทินุเกฺขหิ โมเจยฺยามิ, ภเว ภเว จ หีนายาวตฺตกสฺส ปุริสสฺส ปาทจาริกา น ภเวยฺยามีติฯ

อถ ตํ สุตฺวา ทหรภิกฺขุ เอวํ จิเนฺตสิ,-อิทานิ อหํหีนายาวตฺติสฺสามีติ จิเนฺตตฺวา อาคโต, อยมฺปิ ทหริตฺถี หีนายาวตฺตกสฺส ปุริสสฺส ปาทจาริกา น ภเวยฺยา มีติ ปตฺถนํ อกาสิ, อิทานิ ตํ ทหริตฺถึ การณํ ปุจฺฉิสฺสามีติฯ เอวํ ปน จิเนฺตตฺวา พหิ เลณํ นิกฺขมิตฺวา ตํ ทหริตฺถึการณํ ปุจฺฉิ,-กสฺมา ปน ตฺวํ หีนายาวตฺตกสฺส ปุริสสฺส ปาทจาริกา น ภเวยฺยามีติ ปตฺถนํ กโรสีติฯ หีนายาวตฺตกสฺส ภเนฺต ปุริสสฺส ปาทจาริกา น ภเวยฺยามีติ วุตฺตวจนํ พาลปุริสสฺส ปาทจาริกา น ภเวยฺยามีติ วุตฺตวจเนน นานา น โหติ, สทิสตฺถกเมวาติ นนุ หีนายา วตฺตโก พาโลเยว นาม, สเจ ปน ภเนฺต หีนายาวตฺตโก พาโล นาม น ภเวยฺย, โก นาม โลเก พาโล ภเวยฺย, ภิกฺขุ นาม หิ ปเรหิ ทินฺนํ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนํ ปริภุญฺชิตฺวา สุขํ วสติ, สเจ คนฺถํ อุคฺคณฺหิตุกาโม ภเวยฺย, ยถากามํเยว คนฺถํ อุคฺคณฺหิตุํ โอกาสํ ลภติ, เอวํ ปน อหุตฺวา อลสิโกเยว ภุญฺชิตฺวา สยิตฺวา นิสีทิตุํ อิเจฺฉยฺย, เอวมฺปิ ยถากามํ ภุญฺชิตุํ สยิตุํ โอกาสํ ลภติ, เอวมฺปิ สมาโน ปรสฺส ทาโส ภวิสฺสามิ, ทารสฺส กึกโร ภวิสฺสามีติ อกเถโนฺตปิ กเถโนฺตวิย หุตฺวา หีนายาวเตฺตยฺย, โส โลเก อเญฺญหิ พาเลหิ อธิโก พาโลติ อหํ มญฺญามิ, สเจ ปน พาลตรสฺส ภริยา ภเวยฺย, อหํ พาลตรี ภเวยฺยนฺติ วุเตฺต โส ทหรภิกฺขุ สํเวคํ อาปชฺชิตฺวา พหินครทฺวารํ นิกฺขมิตฺวา วานรคเณน วินา ฌายโนฺตวิย วานโร ฌายิตฺวา นิสีทิฯ

อถ สหายกา อาคนฺตฺวา คิหิวตฺถานิ คณฺหาหีติ ปโกฺกสึสุฯ ตสฺมึ กาเล โส ทหรภิกฺขุ อาคจฺฉถ ภวโนฺตติ วตฺวา สพฺพํ การณํ เตสํ อาจิกฺขิตฺวา อิทานิ ปน ภวโนฺต หีนายาวเตฺตหีติ สเจ โย โกจิ อาคนฺตฺวา มม สีสํ มุคฺคเรน ปหาเรยฺย, เอวํ สเนฺตปิ หีนายาวตฺติตุํ น อิจฺฉามิ, อิโต ปฏฺฐาย ยาว ชีวิตปริยนฺตา หีนายาวตฺติตุํ มนสาปิ น จินฺตยิสฺสามีติ วตฺวา เอราวตีนํทึ ตริตฺวา เชยฺยปุรํ อคมาสิฯ ตทา กิร ทหริตฺถี เทวลาภวยฺย, น มนุสฺสิตฺถีติ วทนฺติ ปณฺฑิตาติฯ

เชยฺยปุรํ ปน ปตฺวา ปริยตฺติโกวิทานํ มหาเถรานํ สนฺติเก นยํ คเหตฺวา ปุญฺญเจติยสฺส ทกฺขิณทิสาภาเค เอกสฺมึ วิหาเร นิสีทิฯ ปริยตฺตึ วาเจตฺวา อถ กเมน ตํตํทิสาหิ ภิกฺขุสามเณรา อาคนฺตฺวา ตสฺส สนฺติเก ปริยตฺตึ อุคฺคณฺหึสุฯ อาวาสํ ปน อลภิตฺวา เกจิ ภิกฺขุสามเณรา ฉตฺตานิปิ ฉาทิตฺวา นิสีทึสุฯ

เอกสฺมึ กาเล ราชา นิกฺขมิตฺวา ปุญฺญเจติยํ วนฺทิสฺสามีติ เจติยงฺคณํ ปาวิสิฯ อถ ฉตฺตานิ ฉาเทตฺวา นิสิเนฺน ภิกฺขู ทิสฺวา คุหาย สทฺธึ วิหารํ การาเปตฺวา ตสฺส ภิกฺขุสฺส อทาสิฯ ติโลกครูติปิ นามลญฺฉํ อทาสิฯ สุขโวหารตฺถํ ปน กการโลปํ กตฺวา ติโลครูติ โวหรึสุฯ

ตสฺส ปน สทฺธิวิหาริโก สตฺตวสฺสิโก เตโชทีโป นาม ภิกฺขุ ปริตฺตฏีกํ อกาสิฯ อปรภาเค ปน ติโลกาลงฺกาโรติ นามลญฺฉํ อทาสิฯ เอวํ เตเชทีโป นาม ภิกฺขุ นราวรรโณฺญ กาเล ปริตฺตฏีกํ อกาสีติ ทฏฺฐพฺพํฯ เกจิ ปน ปจฺฉิมปกฺขาธิกรโณฺญ กาเลติ วทนฺติฯ

เอกสฺมิํ ปน กาเล ติริยปพฺพตวิหารวาสีมหาเถโร ปาทเจติยํ วนฺทนตฺถาย คนฺตฺวา ปจฺจาคตกาเล กุขนนคเร สุวณฺณคุหายํ ชมฺพุธชเตฺถรสฺส สนฺติกํ ปวิสิตฺวา เตน สทฺธิํ สลฺลาปํ อกาสิฯ เต จ มหาเถรา อญฺญมญฺญํ ปสฺสิตฺวา สลฺลปิตฺวา อติวิย ปโมทิํสุฯ โลกสฺมิญฺหิ พาโล พาเลน ปณฺฑิโต ปณฺฑิเตน สทฺธิํ อติวิย ปโมทตีติฯ เต จ เทฺว เถรา สมานวสฺสิกาฯ ติริยปพฺพตวิหาร วาสีมหาเถโร เตน สทฺธิํ สลฺลาปํ กตฺวา ปจฺจาคจฺฉิฯ ชมฺพุธชเตฺถโร จ มคฺคํ อจิกฺขิตุํ อนุคจฺฉิฯ อถ ติริยปพฺพตวิหารวาสีมหาเถโร ชมฺพุธชเตฺถรํ อาห,- อหํ ภเนฺต ราชวลฺลโภ โหมิ ราชคุรุ,ตฺวํเยว มม ปุรโต คจฺฉาหีติฯ อถ ชมฺพุธชเตฺถโรปิ ติริยปพฺพตวิหารวาสิเตฺถรํ อาห,-ตฺวํ ภเนฺต ราชวลฺลโภ ภวสิราชคุรุ, โลเก ราชคุรุ นาม ปธานภาเว ฐิโต, ตสฺมา ตฺวํเยว มม ปุรโต คจฺฉาหีติฯ เอเตฺถ จ เทฺวปิ มหาเถรา อญฺญมญฺญํ คารววเสน โลกวตฺตํ อเปกฺขิตฺวา เอวมาหํสูติ ทฏฺฐพฺพํฯ ติริยปพฺพตวิหารวาสีมหาเถโรปิ รตนปูรนครํ ปตฺวา ราชวํสปพฺพตํ คนฺตฺวา อรญฺญวาสํ วสิฯ

อถ อุกฺกํสิกราชา กนิเฏฺฐน สูรกิตฺตินาเมน สทฺธิํ มเนฺตสิ,-สเจ ตฺวํ วเน เถรํ ปฐมํ ปสฺสสิ, ตฺวํเยว วิหารํ การาเปตฺวา เถรสฺส ททาหิ, สเจ ปนาหํ ปฐมํ ปเสฺสยฺย, อหํ วิหารํ การาเปตฺวา ททามีติฯ

อถ กนิฏฺฐา ปฐมํ ปสฺสิตฺวา ติริยปพฺพตกนฺทเร เชตวนํ นาม วิหารํ การาเปตฺวา อทาสิฯ อิทญฺจ วจนํ สาธุชฺชนานํ คุณํ เอวการํ ปีติโสมนสฺสํ อุปฺปชฺชิ, เตน ปุญฺญกเมฺมน เตน ปีติโสมนเสฺสน สตฺตกฺขตฺตุํ เทวรชฺชสมฺปตฺติํ สตฺตกฺขตฺตุํ มนุสฺสรชฺชสมฺปตฺติํ ปฏิลภีติ วุตฺตตฺตา สาธุชฺชนานํ คุณํ อนุสฺสริตฺวา ปุญฺญวิเสสลาภตฺถาย วุตฺตํฯ

ติริยปพฺพตวิหารวาสีมหาเถโร จ ชมฺพุธชเตฺถรสฺส คุณํ อุกฺกํสิกรโณฺญ อาโรเจสิฯ ราชา จ อติวิย ปสีทิตฺวา ชมฺพุธโชติ มูลนาเม ทีปสเทฺทน โยเชตฺวา ชมฺพุทีปธโชติ นามลญฺฉํ อทาสิฯ

ชมฺพุธชเตฺถโร จ นาม ธมฺมนนฺทเตฺถรสฺส สทฺธิวิหาริกาฯ ธมฺมนนฺทเตฺถโร จ โชติปุญฺญเตฺถรสฺส สทฺธิวิหาริโกฯ เต จ เถรา อรหนฺตคณวํสิกาฯ

ชมฺพุธชเตฺถโร ปน วินยปาฬิยา อฏฺฐกถาย จ อตฺถ โยชนํ มรมฺมภาสาย อกาสิฯ มณิรตโน นาม ปน เถโร อฏฺฐสาลินีสโมฺมหวิโนทนีกงฺขาวิตรณีอฏฺฐกถานํ อภิธมฺมตฺถวิภาวนีสงฺขปวณฺณนาฬีกานญฺจ อตฺถํ มรมฺม ภาสาย โยเชสิฯ

มูลาวาสคาเม จ ปุพฺพารามวิหารวาสิเตฺถโร คูฬตฺถ ทีปนิํ นาม คนฺถํ วิสุทฺธิมคฺคคณฺฐิปทตฺถญฺจ มูลภาสาย อกาสิ, เนตฺติปาฬิยา จ อตฺถํ มรมฺมภาสาย โยเชสิฯ โส ปน เถโร ปุเพฺพ คามวาสี หุตฺวา สีสเวฐนตาลปตฺตานิ คเหตฺวา อาจริยปฺปเวณีวเสน วินยวิโลมาจารํ จริฯ ปจฺฉา ปน ตํ อาจารํ วิสฺสชฺชิตฺวา อรญฺญวาสํ วสิฯ โสปิ เถโร คมฺภีรญาณิโก สทฺทตฺถนเยสุ อติวิย เฉโกฯ

กลิยุเค ปน ปญฺจตึสาธิเก วสฺสสหเสฺส สมฺปเตฺต กนิโฏฺฐ สิริปวรมหาธมฺมราชา นาม ภูปาโล รชฺชํ กาเรสิฯ ทพฺพิมฺขชาตสฺสเร ปน เคหํ การาเปตฺวา นิสีทนโต ทพฺพิมฺขชาตสฺสโรติ นามํ ปากฏํ อโหสิฯ ตสฺมึ ปน ชาตสฺสเร เชยฺยภูมิกิตฺตึ นาม วิหารํ การาเปตฺวา สิริสทฺธมฺมปาลเตฺถรสฺส อทาสิฯ พหูนมฺปิ คามวาสี อรญฺญวาสี ภิกฺขูนํ อนุคฺคหํ อกาสิฯ รตนปูรนครสฺมิญฺหิ ทสสุ ‘ญฺย◌ไ ยำ’ ราชำเสสุ ปฺปจฺฉิมา ปญฺจ ราชาโน อวิจินิตฺวาเยว อลชฺชีลชฺชีมิสฺสกวเสน สาสนํ ปคฺคณฺหึสุฯ ตทา ชินสาสนํ อพฺภนฺตเร จโนฺทวิย อติปริสุทฺธํ น อโหสิฯ เอวมฺปิ ลชฺชิโน อตฺตโน อตฺตโน วํสานุรกฺขณวเสน ธมฺมํ ปูเรตุํ อนิวาริตตฺตา ลชฺชีคณวํโส น ฉิชฺชติฯ ตถา อลชฺชิโนปิ อตฺตโน อตฺตโน อาจริยปฺปเวณีวเสน วิจรึสุ, เตน อลชฺชีคณวํโสปิ น ฉิชฺชตีติ ทฏฺฐพฺพํฯ ตสฺส รโญฺญ กาเล เทวจโกฺกภาโส นาม เอโก เถโร อตฺถิ, เวทสตฺถญฺญู ปิฏเกสุ ปน มโนฺทติฯ

กลิยุเค ปน อฏฺฐตึสาธิเก วสฺสสหเสฺส สมฺปเตฺต เวสาขมาสสฺส กาฬปกฺขอฏฺฐมิโต ปฏฺฐาย โลกสเงฺกตวเสน อุปฺปชฺชมานํ ภยํ นิวาเรตุํ นวคฺหายํ เตน เทวจโกฺกภาสเตฺถเรน กถิตนิยาเมน ปฐมํ มรมฺมิกภิกฺขู ปฏฺฐานปฺปกรณํ วาจาเปสิฯ ตโต ปจฺฉา เชฏฺฐมาสสฺส ชุณฺหปกฺขปาฏิปททิวสโต รามญฺญรฏฺฐวาสิเก ภิกฺขู ปฏฺฐานปฺปกรณํ วาจาเปสิฯ มหาฉณญฺจ การาเปสิฯ รฏฺฐวาสิโนปิ พหุปูชาสกฺการํ การาเปสิฯ ตสฺส กิร รโญฺญ กาเล โปตฺถกํ อฏฺฐิภลฺลิกรุกฺขนิยฺยาเสหิ ปริมฏฺฐํ กตฺวา มโนสิลาย ลิขิตฺวา สุวเณฺณน ลิเมฺปตฺวา ปิฏกํ ปติฏฺฐาเปสิฯ ตโต ปฏฺฐาย ยาวชฺชตนา อิทํ โปตฺถกกมฺมํ มรมฺมรเฏฺฐ อกํสูติฯ

กลิยุเค สฏฺฐาธิเก วสฺสสหเสฺส สมฺปเตฺต (อสฺสยุชมาสสฺส กาฬปกฺขฉฏฺฐมิยํ องฺคารวาเร) ตสฺส ปุโตฺต รชฺชํ กาเรสิฯ สิริหาสีหสูรสุธมฺมราชาติ นามลญฺฉมฺปิ ปฏิคฺคณฺหิฯ ปิตุ รโญฺญ เคหฏฺฐาเน เจติยํ การาเปสิฯ ตสฺส ปน มารเชยฺยรตนนฺติ สมญฺญา อโหสิฯ ตสฺส ปน รโญฺญ กาเล สลฺลาวติยา นาม นทิยา ปจฺฉิมภาเค ตุนฺนนามเก คาเม คุณาภิลงฺกาโร นาม เถโร สามเณรานํ คามคฺคเวสนกาเล เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ การาเปตฺวา สีสเวฐนตาลปตฺตานิ ปน น คณฺหาเปตฺวา ตาลวณฺฏเมว คณฺหาเปสิฯ เอโก คโณ หุตฺวา สปริวาเรน สทฺธึ ตุนฺนคาเม นิสีทิฯ ตุนฺนคโณติ ตสฺส สมญฺญา อโหสิฯ โส ปน เถโร ปาฬิอฏฺฐกถาฏีกาคนฺถนฺตเรสุ อธิปฺปายํ ยถาภูตํ น ชานาติ, อภิธมฺมปิฏกํเยว สิสฺสานํ วาเจตฺวา นิสีทิฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล เกตุมตีนคเร นิสินฺนา พทฺธนฺนา พุทฺธงฺกุรเตฺถร จิตฺตเตฺถรา, ทีปยงฺคนคเร อุฬุคาเม นิสิโนฺน สุนนฺทเตฺถโร, ตลุปฺปนคเร เชยฺยพหุอนฺธคาเม กลฺยาณเตฺถโรติ อิเม จตฺตาโร เถรา สามเณรานํ คามปฺปเวสนกาเล เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ อการาเปตฺวา สีสเวฐนตาลปตฺตานิ อคฺคณฺหาเปตฺวา จีวรํ ปารุปาเปตฺวา ตาลวณฺฏํ คณฺหาเปตฺวา สกลกคณํ โอวาทํ กตฺวา นิสีทึสุฯ เต ปน เถรา ปาฬิอฏฺฐกถาฏีกาคนฺถนฺตเรสุ อธิปฺปายํ ยถาภูตํ ชานึสุ, ตีสุปิ ปิฏเกสุ โกวิทา อเหสุํฯ อิเจฺจวํ สิริมหาสีหสูรสุธมฺมรโญฺญ กาเล ปารุปนภิกฺขูหิ นานา หุตฺวา วิรูปํ อาปชฺชิตฺวา เอกํสิกคโณ นาม วิสุํ ภิชฺชิ, ยถา ปน อยมลํ อยโต อุฏฺฐหิตฺวา วิสทิสํ หุตฺวา วิรุทฺธํ โหตีติฯ เอวํ ภิชฺชมานาปิ คณา ราชา ปมาโท อนุสฺสุโกฺก หุตฺวา อตฺตโน อตฺตโน รุจิวเสเนว จริตฺวา นิสีทึสุฯ

เตสุ จ ทฺวีสุ คเณสุ ปารุปนคเณ เถรา ปาฬิอฏฺฐกถาฏีกาคนฺถนฺตเรสุ นีตตฺถวเสน วุตฺตํ วจนํ นิสฺสาย นิกฺกงฺขา นิโทฺทสาว หุตฺวา นิสีทึสุฯ เอกํสิกคเณ ปน เถรา อตฺตโน อตฺตโน วาโท น ปาฬิยํ น จ อฏฺฐกถาสุ เนว ฏีกาสุ นาปิ คนฺถเนฺตเรสุ ทิสฺสติ, อิมมตฺถํ อชานนฺตา อิท

เมว สจฺจํ โมฆมญฺญนฺติ วตฺวา เกจิ ปน สกสกสิสฺสานํ โอวาทํ อทํสุฯ เอวรูปาปิ สิสฺสา โอวาทํ ปฏิคฺคณฺหึสุฯ

เกจิ ปน ปาฬิยาทีสุ สกวาทสฺส อนาคตภาวํ ญตฺวาเยว อปริสุทฺธจิตฺตา หุตฺวา สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ภควโต มุขํ อโนโลเกตฺวา สมฺมาสมฺพุทฺธเสฺสว ภควโต คุณํ อนุสฺสริตฺวา สกวาเท อากาเส ปสาริต หโตฺถวิย อปฺปติฏฺฐาโนติ ชานิตฺวาเยว อมฺหากํ วาโท สมฺปตฺตลงฺกสฺส สทฺธมฺมจาริเตฺถรสฺส วํสปฺปภโวติ อนิสฺสายภูมมฺปิ นิสฺสยํ อกํสุฯ อภูเตน มหาเถรํ สีลวนฺตํ อพฺภาจิกฺขึสุฯ ผุยสีนามเก คาเม ทิฏฺฐธมฺมิกสมฺปรายิ กตฺถํ อนเปกฺขนฺตสฺส หีนายาวตฺตกสฺส ทุสฺสีลสฺส อุปาสกสฺส ลญฺชํ ทตฺวา อมฺหากํ วาทานุรูปํ เอกํ คนฺถํ กโรหีติ อุยฺโยเชตฺวา อนาคเต อนุภวิยมานทุกฺขโต อภายิตฺวา นิสฺสยํ คเวสึสูติฯ

ตสฺมิํญฺจ กาเล นิโคฺรธปาฬิสฺวณฺณวิหารวาสิเตฺถโร คามวาสีภิกฺขุ คณํ สมิตํ กตฺวา ตสฺส นายโก หุตฺวา สีสเวฐนํ อธาเรนฺตา อมงฺคลภิกฺขู สาสเน มาติฏฺฐนฺตูติ อรญฺญวาสีนํ ภิกฺขูนํ คนฺถํ วิโกเปตฺวา ตโต ตโต ปพฺพเชสุํฯ อถ หตฺถิสาลคามสฺส ปุรตฺถิมาย อนุทิสาย เสฏฺฐิตฺฟากสฺส ทกฺขิณาย อนุทิสาย วิหาเร นิสิเนฺน อติเรกปณฺณาสภิกฺขูปิ ปพฺพาเชสฺสามาสิ จิเนฺตตฺวา คามวาสีภิกฺขู สนฺนหิตฺวา อคมาสิฯ อถ ราชา ตมตฺถํ สุตฺวา คามวาสีคโณปิ เอโก, อรญฺญวาสีคโณปิ เอโก, คามวาสีภิกฺขู อรญฺญวาสีภิกฺขู วิเหเฐสุํ น สกฺกา, สกสกวาทวเสน สกสกฏฺฐาเน นิสีทิ ตพฺพนฺติ ราชเลขนํ เปเสสิฯ อถ อรญฺญวาสีภิกฺขู สุขํ วสิตุํ โอกาสํ ลภึสุฯ

กลิยุเค ฉสตฺตตาธิเก วสฺสสหเสฺส สมฺปเตฺต ตสฺส รโญฺญ ปุโตฺต มหาสีหสูรธมฺมราชาธิราชา นาม รชฺชํ กาเรสิฯ โสเยว สูรชฺชราชาติ จ เสติภิโนฺทติ จ โวหาริยติฯ

ตสฺส รโญฺญ กาเล สุวณฺณยาโนโลกนคามวาสีอุกฺกํสมาลํ นาม เถรํ อโนฺตยุธนายโก เอโก อมโจฺจ อาเนตฺวา รตนปูรนครํ ปตฺวา สุวณฺณกุกฺกุฏาจเล วิหารํ การาเปตฺวา ฐเปสิฯ

โส ปาฬิอฏฺฐกถาฏีกาคนฺถนฺตเรสุ อติวิย เฉโกฯ วณฺณโพธนํ นาม ลิขนนยญฺจ อกาสิฯ ตสฺส คามสฺส ราชูหิ ทินฺนวเสน เจติยชคฺคนกเมฺม ยุตฺตกุลตฺตา ปน รโญฺญ อาจริยฏฺฐาเน อฏฺฐเปตฺวา อโนฺตยุธนาย กเสฺสว ปูชนตฺถาย นิยฺยาเทสิฯ ตสฺสาปิ รโญฺญ กาเล สามเณเรหิ คามปฺปวสนกาเล ปารุเปตฺวา ปวิสิตพฺพนฺติ เอกเจฺจ วทึสุฯ เอกเจฺจ ปน เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กตฺวา ปวิสิตพฺพนฺติ วทึสุฯ เอวํ อญฺญมญฺญํ กลหํ อกํสุฯ

ตตฺถ อุกฺกํสมาลานามโก เถโร ปารุปนคเณ ปธาโน หุตฺวา นานาคเนฺถสุ ปารุปนวตฺตเมว อาคตนฺติ ปกาสึสุฯ เอกํสิกคเณ ปน ติริยปพฺพตวิหารวาสีมหาเถรา อาจริยปฺปเวณีทสฺสนวเสน ปารุปนวาทํ ปฏิกฺขิปึสุฯ

อถ ราชา จ ผลิกขจิตวิหารวาสิเตฺถรํ เมฆุจฺจนวิหารวาสิเตฺถรํ สุหตฺถเตฺถรํ พุทฺธงฺกุรเตฺถรญฺจาติ อิเม จตฺตาโร เถเร วินยวินิจฺฉกฏฺฐาเน ฐเปตฺวา เทฺว ปกฺขา อตฺตโน อตฺตโน วาทํ ทเสฺสนฺตูติ อาหฯ

เต จ จตฺตาโร เถรา ปาฬิอฏฺฐกถาฏีกาคนฺถนฺตเรสุ อโกวิทาฯ เตสญฺหิ ฐเปตฺวา ราชวลฺลภมตฺตํ อโญฺญ โกจิ คุณวิเสโส นตฺถิ ราชคฺรุภาวตฺถาย, ยถา พฺยคฺฆา รุกฺขคจฺฉลตาทิปฺปฏิจฺฉเนฺน ทุคฺคฏฺฐาเน นิสิเนฺน มิเค ขุทฺทกตฺตา ทุพฺพเลปิ คเณฺหตุํ น สโกฺกนฺติ, เอวเมว เต เอกํสิกเตฺถเร ราชานํ นิสฺสาย ฐิเต คเนฺถสุ อนาคตตฺตา ทุพฺพเลปิ วาทวเสน อภิภวิตุํ น สกฺขึ

สุฯ เตเนว ปรเสนาย พลวตํ ชานิตฺวา นิปจฺจการํ ทเสฺสตฺวา เวรํ สเมตฺวา นิสิโนฺน ปณฺฑิตโย โธวิย วาทํ นิฎฺฐํ อปฺปาเปตฺวาเยว ปารุปนคณา นิสีทิํสูติฯ

กลิยุเค ปน ปญฺจนวุตาธิเก วสฺสสหเสฺส สมฺปเตฺต ตสฺส ปุโตฺต มหาราชาธิปติ นาม รชฺชํ กาเรสิฯ ปจฺฉา ปน กาเล เตรสาธิเก สเต วสฺสสหเสฺส จ สมฺปเตฺต รามญฺญรฎฺฐิโน ราชา ตํ อภิภวิตฺวาว อนีตตฺตา ปตฺตหํสาวตีติ ปากฎํ อโหสิฯ

ตสฺส รโญฺญ กาเล กุขนนคเร ชาลยุตฺต คามโต ญาณวรํ นาม เถรํ อาเนตฺวา อาจริย ฎฺฐาเน ฐเปสิฯ โส ปน เถโร ปาฬิอฎฺฐกถาฎีกาคนฺถนฺตเรสุ อติวิย เฉโกฯ สุธมฺมสภายํ ปริยตฺ ติวาจกานํ โสตารานํ อตฺถาย อภิธมฺมตฺถสงฺคหปฺปกรณสฺส คณฺฐิปทตฺถํ ปฐมํ อกาสิฯ ตโต ปจฺฉา อฎฺฐสาลินิยํ คณฺฐิปทตฺถํ สุราวินิจฺฉยญฺจ อกาสิฯ ตโต ปจฺฉา เตน รญฺญา ยาจิโต อภิธานปฺปฎีปิกาย อตฺถํ มรมฺมภาสาย โยเชสิฯ รโญฺญ นามลญฺฉํ ฉโนฺทลงฺการสทฺทเนตฺติ วิทคฺคทณฺฑีพฺยญฺชีนนเยหิ อลงฺกริตฺวา ราชาธิราชนามตฺถปฺปกาสินิํ นาม คนฺถมฺปิ อกาสิฯ

ราชา หตฺถิสาลนามเก เทเส การาปิตเคหํ ภินฺทิตฺวา สตปฺปมาเณ วิหาเร การาเปตฺวา ส เพฺพสมฺปิ วิหารานํ กิตฺติเชยฺยวาสฎฺฐาปนนฺติ นามานิ ปญฺญาเปตฺวา ตเสฺสว เถรสฺส อทาสิฯ วิหารนาเมเนว จ เถรสฺสาปิ ตํสมญฺญา อโหสิฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล อกฺยกรโญฺญ ปิตุรโญฺญ จ กาเล เตสํ ทฺวินฺนํ คณานํ วิวาทวเสน อวิปฺปก ตวจนํ ปุน วิวาทสฺส วูปสมนตฺถาย อตฺตโน อตฺตโน วาทํ กถาเปสิฯ ปารุปนคเณ โส เถโร ปธาโน หุตฺวา เอกํสิกคเณ ปน ปาสํสเตฺถโร ปธาโน หุตฺวา ยถายุทฺธํ อกาสิฯ อถ ราชา อติ วิย ราชวลฺลภํ เชยฺยภูมิสุวณฺณวิหารวาสิเตฺถรํ เตสํ วาทสฺส วินิจฺฉินฺทนตฺถาย วินยจเรฎฺฐาเน ฐเปสิฯ

กิญฺจาปิ โส ปน เถโร ปาฬิอฎฺฐกถาฎีกาคนฺถนฺตเรสุ โถกํเยว ชานกตฺตา ปริยตฺติโกวิเท สุ อโพฺพหาริโกเยว อโหสิ, ราชวลฺลภตฺตา ปน ราชา ยถาภูตํ อชานิตฺวา วินยธรฎฺฐาเน ฐเปสิฯ ยถา ปน อยํ ปุรตฺถิมทิสา, อยํ ปน ปจฺฉิมทิสาภิ เอวมาทินา ทิสาววตฺถานมตฺตํเยว กาตุํ สมตฺถํ นงฺคลโกฎิยา สํวฑฺฒนฺตํ ปริสุํ ราชาคาเร ธมฺมวินิจฺฉกามปจฺจฎฺฐาเน ฐเปติ, เอวเมว ราชา อยํ อีทิโส อยํ อีทิโสติ อชานิตฺวา วินยธรฎฺฐาเน ฐปิตตฺตา โส เชยฺยภูมิสุวณฺณวิหารวา สิเตฺถโร เตสํ ทฺวินฺนํ ปกฺขานํ ทฺวีสุ วาเทสุ อยํ ภูโต อยํ อภูโตติ วตฺตุํ น สกฺกา, อทฺวารฆเร ป วิฎฺฐกาเลวิย ตทา อโหสิฯ เสยฺยถาปิ นาม มหิโส อตฺตโน สมีเป ฐตฺวา เทวคีตํ คายิตฺวา เทว วีณํ วาเทนฺตสฺส เทวคนฺธพฺพสฺส เวฬุสลากํ ปหรนฺตสฺส จ คามทารกสฺส สเทฺทสุ กิญฺจิ วิเสสํ น ชานาติ, เอวมิทํ สมฺปทํ ทฎฺฐพฺพํฯ อถ ราชา มม วิชิเต เยเยภิกฺขู ยํยํอิจฺฉนฺติ, เตเตภิกฺขู ตํตํจริตฺวา ยถากมฺมํ นิสีทนฺตูติ ราชเลขนํ ฐเปสิฯ เตสํ วิวาโท ตทา น วูปสมิฯ

อปรภาเค เตรสาธิเก สเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต รตนปูรนครํ วินสฺสิฯ

ตโต ปจฺฉา ทุติเย สํวจฺฉเร รตนสิขนครมาปโก ราชา รามญฺญรฎฺฐินฺทสฺส รโญฺญ เสนํ ยวเขตฺตโต จาตกสกุณํวิย อตฺตโน ปุญฺญนุภาเวน มรมฺมรฎฺฐโต นีหริตฺวา สกลมฺปิ ราม ญฺญรฎฺฐํ อตฺตโน หตฺถคตํ กตฺวา รชฺชํ กาเรสิฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล สกลมรมฺมรฎฺฐวาสีนํ จิตฺตํ ปสาเทสิ, ยถา นาม สูริยาตเปน มิลายนฺตานํ กุมุทานํ อโนตโตฺตทเกน สิญฺจิตฺวา หริตตฺตํ ปาเปติ, เอวเมว รามญฺญรฎฺฐินฺทสฺส เสนา

พลาตเปหิ ทุกฺขปฺปตฺตานํ มรมฺมรฏฺฐวาสีนํ คหฏฺฐานเญฺจว ภิกฺขูนญฺจ อตฺตโน ปุญฺญาโนต โตฺตทเกน ฉิญฺจิตฺวา กายิกเจตสิกวเสน ทุวิธมฺปิ สุขํ อุปฺปาเทสิฯ

สกลมรมฺมรฏฺฐวาสิโน จ อยํ อมฺหากํ ราชา โพธิสโตฺตติ โวหาริํสุฯ อถ เอกสฺมิํ มาเส จตูสุ อุโปสถทิวเสสุ ภิกฺขุสงฺฆํ นิมเนฺตตฺวา อเนฺตปุเร ปเวเสตฺวา ปิณฺฑปาเตน โภเชสิฯ ราโชโรธามเจฺจหิ สทฺธิํ อุโปสถํ อุปวสิฯ สเพฺพสมฺปิ ราโชโรธามจฺจานํ คุณตฺตยปาฐํ สห อตฺถโยชนานเยน วาจคฺคตํ การาเปสิฯ

อถ เพลุวคามวาสียสเตฺถรํ อเนตฺวา อตฺตโน อาจริยฏฺฐาเน ฐเปสิฯ มหาอตุลยสธมฺมราชคุรูติ นามลญฺฉมฺปิ อทาสิฯ ตโต ปฏฺฐาย ปน อตุลเตฺถโรติ นาเมน ปากโฏ อโหสิฯ ตสฺมิญฺจ กาเล ปารุปนคณปกฺขาปลิณคามวาสีสุชาตเตฺถราทโย สามเณรานํ คามปฺปเวสนกาเล จีวรํ ปารุปิตฺวา ปวิสิตพฺพนฺติ อกฺขรํ ลิขิตฺวา รโญฺญ สนฺติกํ สเนฺทสปณฺณํ ปเวเสติฯ

อถ เอกํสิกคณปกฺขาปิ อตุลเตฺถราทโย ปุเพฺพสํ ราชูนํ กาเล อธิกรณํ วูปสมิ, อิทานิ วูปสมิตกมฺมํ ปุน น อุปฺปาเทตพฺพนฺติ เลขนํ ลิขิตฺวา รโญฺญ สนฺติกํ เปเสสิฯ

อถ ราชา ทฺวินฺนํ ปกฺขานํ สกสกวาทํ กเถตุกาโมปิ อิทานิ ราชปฺปฏิสํยุตฺตํ กมฺมํ พหุ อตฺถิ, ติฏฺฐสุ ตาว สาสนปฺปฏิสํยุตฺตํ กมฺมํ, ราชปฺปฏิสํยุตฺตเมว กมฺมํ ปฐมํ อารภิสฺสามิ, ปจฺฉา สาสนปฺปฏิสํยุตฺตํ กมฺมํ กริสฺสามีติ ราชเลขนํ ฐเปสิฯ อปรภาเค ปน ราชา เอวํ อาณํ ฐเปสิ,-อิทานิ มม วิชิเต สเพฺพปิ ภิกฺขู มม อาจริยสฺส มติํ อนุวตฺติตฺวา จรนฺตูติฯ

อถ ปารุปนคณภิกฺขูปิ เอกํสิกคณํ อนุวเตฺตสุํ รโญฺญ อาณาวเสนฯ สหโสฺสโรธคาเม ปน เทฺว มหาเถรา อตฺตโน ปริสํ ปารุปนวเสเนว คามปฺปเวสนวตฺตํ ปริปูริตพฺพนฺติ โอวทิตฺวา นิสีทิํสุฯ

ตทา รโญฺญ อาจริโย ยสเตฺถโร ตมตฺถํ สุตฺวาเต ปโกฺกสาเปสิฯ เต จ อาคนฺตฺวา นครํ สมฺปตฺตกาเล เอโก อุปาสโก ปสโนฺน หุตฺวา เตสํ เถรานํ ปิณฺฑปาเตน อุปฏฺฐหิฯ อถ อตุลเตฺถโร เต มหาเถเร ทูรฏฺฐานโต วาลุกํ อาเนตฺวา ตสฺส อุปาสกสฺส เคหสมีเป โอกิราเปสิฯ อิทํ วินยธมฺมสฺส อนนุโลมวเสน จรนฺตานํ ทณฺฑกมฺมนฺติ โกลาหลมฺปิ อุปฺปาเทสิฯ อถ เตสํ วาลุกํ อาหรนฺตานํเยว อญฺญมญฺญํ สลฺลเปสุํ,-อิทานิ ภเนฺต วินยธมฺมานุโลมวเสน อาจรนฺตานํ อมฺหากํ อีทิสํ กมฺมํ อสารุปฺปํ, อโห อจฺฉริยธโมฺม โลโกติ เอโก เถโร อาหฯ อถ ปน เอโก เถโร เอวมาห,-อิทานิ อาวุโส โลกปาลา เทวา อีทิสํ อธมฺมกมฺมํ ทิสฺวาเยว อชฺฌุเปกฺขิตฺวา อโปฺปสฺสุกา นิสีทิตุํ น สกฺกา, อิทานิ โลกปาลา เทวา ปมชฺชิตฺวา นิสีทนฺติ มเญฺญติฯ

ตสฺมิํเยว ขเณ เวเคน เมโฆ อุฏฺฐหิตฺวา อตุลเตฺถรสฺส วิหาเร ราชเคเห จ เอกกฺขเณ อสนิโย นิปติํสุฯ เอวํ สมาโนปิ โส เถโร อติมานถทฺธตาย สติํ น ลภิฯ

ปุน ราชา อิทานิ มม วิชิเต สเพฺพปิ ภิกฺขู มม อาจริยสฺส มติํ อนุวตฺตนฺติ วา มา วาติ อมเจฺจ ปุจฺฉิฯ อมจฺจาปิ เอวํ รโญฺญ อาโรเจสุํ,-อิทานิ มหาราช กฺขนนคเร นีปคาเม นิสิโนฺน เอโก มหาเถโร มุนินฺทโฆโส นาม อตฺถิ, โส ปารุปนวเสน อตฺตโน ปริสํ โอวาเทตฺวา พหุคุณํ อุปฺปาเทตฺวา นิสีทตีติฯ

อถ ราชา เอวมาห,-ตํ ปโกฺกเสตฺวา สุธมฺมสสายํ มหาเถเร สนฺนิปาภาเปตฺวา ตสฺส เถรสฺส วินย ปณฺณตฺติํ ยถาภูตํ อชานนฺตสฺส ยถาภูตํ สภาวํ ทเสฺสตฺวา โอวาเทนฺตูติฯ

อถ อมจฺจา ตถา อกํสุฯ มหาเถรา จ สุธมฺมสสฺสยํ สนฺนิปติตฺวา ตํ ปโกฺกเสตฺวา โอวทึสุฯ เตสุ ปน มหาเถเรสุ เอโก เถโร ภูปาลสฺส สงฺฆรโญฺญ จ มุขํ โอโลเกตฺวา ภควโต ปน สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส มุขํ อโนโลเกตฺวา มุนินฺทโฆสเตฺถรํ เอวมาห,- อิทานิ อาวุโส อิมสฺมึ มรมฺมรฎฺฐ สเพฺพปิ ภิกฺขู ภูปาลสฺส สงฺฆสฺส รโญฺญ จ อาณํ อนุวตฺติตฺวา เอกํสิกาเยว อเหสุํ, ตฺวํเยว เอโก สทฺธึ ปริสาย ปารุปนวตฺถํ จริตฺวา นิสีทสิ, กสฺมา ปน ตฺวํ มานถโทฺธ หุตฺวา อีทิสํ อนาจารํ อวิชหิตฺวา ติฎฺฐสีติฯ

อถ มุนินฺทโฆสเตฺถโร ตสฺส เถรสฺส มุขํ อุชุกํ โอโลเกตฺวา เอวมาห,- ตฺวํ ลชฺชีเปสโล สิกฺขากาโมติ ปุเพฺพ มยา สุตปุโพฺพ, อีทิโส ปน ปุคฺคโล อีทิสํ วจนํ วตฺตุนํ ยุโตฺต,อีทิสสฺส หิ ปุคฺคลสฺส อีทิสํ วจนํ อสฺสารุปฺปํ, สเจ ตฺวํ อยํ อปฺปปุโญฺญ นิเตฺตโช อนาโถติ มํ มญฺญิตฺวา อคารววเสน วตฺตุํ อิเจฺฉยฺยาสิ, เอวํ สเนฺตปิ มมาจริยสฺส มุขํ โอโลเกตฺวา มมาจริยสฺส คุณํ ชานิตฺวา ตสฺส สิโสฺสยนฺติ อนุสฺสริตฺวา อีทิสํ วจนํ อธมฺมิกํ วตฺตุํ น สกฺกาติฯ

อถ โส เถโร ตํ ปุจฺฉิ,-โก ปน ตวาจริโยติฯ อถ สุขมฺมสภายํ ฐปิตํ พุทฺธรูปํ วทฺทิตฺวา อยํ มมาจริโยติ อาหฯ มมาสริโยติ วตฺวา ปน ภิกฺขุสงฺฆมเชฺฌ อุฎฺฐหิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กตฺวา อุกฺกุฎิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา อหํ ภเนฺต ยาว ชีวิตปริโยสานา มม ชีวิตํเยว ปริจฺจชิสฺสามิ, ภควโต ปนติ โลกคฺคสฺส สิกฺขาปทํ น วิชหิสฺสามีติ อาโรเจสิฯ

อถ ราชา ตมตฺถํ สุตฺวา มานถโทฺธ เอโส มม วิชิเต นิสีทาเปตุํ วฎฺฎติ, รฎฺฐนฺตรํ ปพฺพาเชตโพฺพติ ราชาณาย รฎฺฐนฺตรํ เปเสสิฯ

ราชปุริสา จ ตํ ปโกฺกเสตฺวา รฎฺฐนฺตรํ อาเนสิฯ พหงฺคํ นาม เทสํ ปตฺวา พหงฺคนายโก ปุริโส ราชปุริสานํ ลญฺชํ ทตฺวา เอวมาห,- อยํ ปน โภโนฺต มรมฺมรฎฺฐสฺส ปริยนฺตปฺปเทโส, อิเธว ฐเปตฺวา ตุเมฺห นิวตฺตถาติฯ

ราช ปุริสาปิ ลญฺชํ คเหตฺวา ตเตฺถว ฐเปตฺวา นิวตฺตึสุฯ เถโรปิ จตูหิ ทิสาหิ อาคตานํ ภิกฺขุสามเณรานํ ปารุปนวเสน โอวาทํ ทตฺวา ปริยตฺตึ วาเจตฺวา ตตฺถ นิสีทิฯ อภิธมฺมตฺถสงฺคหคนฺถสฺส อตฺถโยชนมฺปิ มรมฺมภาสาย อกาสิฯ

อปรภาเค ราชา ตมตฺถํ สุตฺวา อิทานิ โส เถโร มม วิชิตปริยเนฺตเยว นิสีทิตฺวา อเมฺหหิ อนิจฺฉิตํ นิวาริตํ กมฺมํ กตฺวา นิสีทิ, ตํ ปโกฺกสถาติ อาหฯ

ราชทูตา จ ตตฺถ คนฺตฺวา ปโกฺกสึสุฯ เถโร จ อิทานิ มํ ราชา มาเรตุกาโมติ มญฺญิตฺวา สิกฺขํ ปจฺจกฺขิตฺวา คิหิวตฺถํ นิวาเสตฺวา เตหิ สทฺธึ อาคจฺฉิฯ นครํ ปน อาคนฺตฺวา ปตฺตกาเล รโญฺญ สนฺติกํ อาเนสิฯ

อถ ราชา เอวมาห,-ตฺวํ ภิกฺขุ หุตฺวา คณํ วฑฺฒาเปตฺวา นิสีทสีติ มยา สุตํ, กสฺมา ปนิทานิ คิหิ ภวสีติฯ สเจ ตฺวํ มหาราช มํ มาเรตุกาโม ปโกฺกเสยฺยาสิ, เอวํ สติ ยทิ สิกฺขํ อปฺปจฺจกฺขาย ฐิตํ มํ มาเรยฺยาสิ, ตว ภาริยํ กมฺมํ ภวิสฺสตีติ มนสิกริตฺวา ตว กมฺมสฺส อภาริยตฺถาย สิกฺขํ ปจฺจกฺขิตฺวา อาคโตมฺหิ, สเจ มํ มาเรตุกาโมสิ, มาเรหีหิฯ ราชา จ ตํ พนฺธนาคาเร ฐเปตฺวา สฺยามรฎฺฐํ ยุชฺฌนตฺถายคจฺฉิฯ ยชฺฌนตฺถาย ปน คนฺตฺวา ปจฺจาคตกาเล อนฺตรามเคฺคว ทิวงฺคโต อโหสีติฯ

กลิยุเค ปน ทฺวาวีสาธิเก วสฺสสเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต ตสฺส เชฏฺฐปุโตฺต สิริปวรมหาธมฺมราชา นาม รชฺชํ กาเรสิฯ รตนสิขนครโต สงฺกเมตฺวา เชยฺยปุรํ ทุติยํ มาปิตตฺตา เชยฺยปุรมาเปโก ราชาติปิ ตสฺส สมญฺญา อโหสิฯ ตสฺมิญฺจ กาเล มหาปพฺพตพฺภนฺตรนครวาสึ ญาณเตฺถรํ อาเนตฺวา อาจริยฏฺฐาเน ฐเปสิฯ โสกิร เถโร คมฺภีรปโญฺญ เอกสฺมึ ทิวเส นว วา ทส วา ภาณวาเร วาจุคฺคตํ กาตุํ สมโตฺถ อโหสิฯ อภินโวปสมฺปนฺนกาเลเยว ปทวิภาคคนฺถํ นฺยาสสํวณฺณนํ ยมกสํวณฺณนํ มหาปฏฺฐานสํวณฺณนญฺจ มรมฺมภาสาย อกาสิฯ ราชา มหาภูมิรมฺมณิยวิหารํ นาม การาเปตฺวา ตเสฺสว อทาสิฯ ญาณาลงฺการมหาธมฺมราชคฺรุ ติปิ นามลญฺฉํ อทาสิฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล ปารุปนคเณ เถรา เอวํ จิเนฺตสุํ,- อิทานิ ปน อมฺหากํ ปกฺขิโก เถโร รโญฺญ อาจริโย อโหสิ, อิทานิ มยํ ปติฏฺฐานํ ลภามาติฯ เอวํ ปน จิเนฺตตฺวา สามเณรานํ คามปฺปเวสนกาเล จีวรํ ปารุเปตฺวา ปวิสิตพฺพนฺติ สเนฺทสปณฺณํ รโญฺญ สนฺติกํ ปเวเสสิฯ อถ อตุลเตฺถโร ปุเพฺพ วุตฺตนเยน วูปสมิตํ กมฺมมิทนฺติ สเนฺทสปณฺณํ รโญฺญ สนฺติกํ ปเวเสสิฯ เตเนว อญฺญมญฺญํ ปฏิวจนวเสน ทเสฺสตุํ โอกาสํ น ลภึสูติฯ

ตโต ปจฺฉา กลิยุเค ปญฺจวีสวสฺสาธิเก สเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต ตสฺส รโญฺญ สิริปวรสุธมฺมมหาราชินฺทาธิปติ นาม รชฺชํ กาเรสิฯ รตนปูรํ ปน ตติยํ มาปกตฺตา รตนปูรมาปโกติ เอกสฺส ปน ฉทฺทนฺตนาคราชสฺส สามิภูตตฺตา เสติภิโนฺทติ จ สมญฺญา อโหสิฯ จรจฺจ คามวาสีจนฺทาวรํ นาม เถรํ อาเนตฺวา อตฺตโน อาจริยฏฺฐาเน ฐเปสิฯ สูมิกิตฺติอตุลํ นาม วิหารํ การาเปตฺวา ตสฺส อทาสิฯ ชมฺพุทีปอนนฺตธชมหาธมฺมราชคฺรูติปิ นามลญฺฉํ อทาสิฯ ตสฺส รโญฺญ กาเล เอกเจฺจ มนุสฺสา ทิฏฺฐิวิปลฺลาสา อเหสุํ, เตปิ ปโกฺกสาเปตฺวา สมฺมาทิฏฺฐึ คณฺหาเปสิฯ ตสฺส ปน รโญฺญ กาเล เอกํสิกคณํ อภิภวิตุํ โอกาสํ น ลภึสูติฯ

ตโต ปจฺฉา กลิยุเค อฏฺฐตึสาธิเก วสฺสสเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต ตสฺส รโญฺญ ปุโตฺต มหาธเมฺม ราชาธิราชา นาม รชฺชํ กาเรสิฯ นครสฺส ทกฺขิณทิสาภาเค ปญฺจภูมิกวิหารํ การาเปตฺวา เชยฺยภูมิวาสาตุลนาเมน ปญฺญาเปตฺวา มาราวฏฺฏนสฺส นาม เถรสฺส อทาสิฯ คุณมุนินฺทาภิสาสนธชมหาธมฺมราชาธิราชคฺรูติปิ นามลญฺฉํ อทาสิฯ

ตสฺมิญฺจ กาเล นนฺทมาโล นาม เถโร จลงฺคนครสฺส ปุรตฺถิมทิสาภาเค วิหาเร นิสีทิตฺวา พหูนํ ภิกฺขุสามเณรานํ คนฺถํ วาเจสิฯ สามเณรานํ คามปฺปเวสนกาเล ปารุปนวตฺตเมว ปริปูเรตฺวา ปวิสิตพฺพํ, เอกํสิกวตฺตํ ปน เนว ปาฬิยํ น อฏฺฐกถายํ น จ ฏีกาสุ นาปิ คนฺถนฺตเรสุ ทิสฺสติ, น ธมฺมานุโลมนฺติ โอวาทํ อภิณฺหํ อทาสิฯ ปาฬิอฏฺฐกถาทีสุ อาคตวินิจฺฉยํ ทเสฺสตฺวา เอกมฺปิคนฺถํ อกาสิฯ

อถ เอกํสิกคณิกา ภิกฺขู ตํ คนฺถํ รโญฺญ สนฺติกํ ปเวสึสุ โทสาวิกรณตฺถายฯ ตสฺมิญฺจ กาเล ราชา เอวรูปํ สุปินํ ปสฺสิ, -สโกฺก หิ เทวราชา เสตวตฺถํ นิวาเสตฺวา เสตาลงฺกาเรหิ อลงฺกริตฺวา เสตกุสุมานิ ปิลนฺธิตฺวา รโญฺญ สนฺติกํ อาคนฺตฺวา เอวมาห,- อปรนฺตรเฏฺฐหิ มหาราชนมฺปทานทีตีเร ปาทเจติเย พหูนิ ติณานิ อุฏฺฐหิตฺวา อญฺญมญฺญํ มูเลน มูลํ ขเนฺธน ขนฺธํ ปเตฺตน ปตฺตํ สมฺปนฺธิตฺวา ปฏิจฺฉาเทตฺวา ฐิตานิ, ตานิ ปน ปุพฺพราชูหิ ยถาภูตํ อชานเนฺตหิ อวิโสธิตานิ, อิทานิ ปน ตยา ยถาภูตํ ชานเนฺตน ปริสุทฺธํ กตฺตุกาเมน วิโสธิตพฺพานิ, ตตฺถจ เอโก ภิกฺขุ อาคนฺตฺวา อุปเทสนยํ ทสฺสตีติฯ

เอวํ ปน สุปินํ ปสฺสิตฺวา นนฺทมาลํ นาม เถรํ ปโกฺกสาเปตฺวา รตนปูรนครสฺส เอ สนฺนฏฺฐาเน อุทกกีฬนตฺถาย การาปิเต ราชเคเห วสาเปสิฯ

อถ เถโร สามเณรานํ คามปฺปเวสนกาเล ปารุปนวเสน ปวิสิตพฺพนฺติ ปาฬิอฏฺฐกถาฏีกา คนฺถนฺตเรหิ ราชานํ ชานาเปสิ, ยถา มหาโมคฺคลิปุตฺตติสฺสเตฺถโร สิริธมฺมาโสกราชานํ สมฺมา วาทนฺติฯ อถ ราชา ปริจิต ปารมีปุญฺญสมฺภาโร มหาญาโณ ชานาสิ,-ปารุปนวาโทเยว ปาฬิอฏฺฐกถาฏีกาคนฺถนฺตเรสุ อาคโต, เอกํสิกวาโท ปน เตสุ กตฺถจิปิ น อาคโตติฯ เอวํ ปน ชานิตฺวา รโญฺญ เคเห เทฺว ปเกฺข เถเร สนฺนิปาตาเปตฺวา อตฺตโน อตฺตโน วาทํ กถาเปสิฯ

อถ เอกํสิกเตฺถโร เอวมาหํสุ,-ตุมฺหากํ ปารุปนวาโท กตฺถ อาคโตติฯ ตทา ปารุปนเตฺถรา ปริมณฺฑลํ ปารุปิสฺสามีติอาทินา นเยน ปาฬิอฏฺฐกถาฏีกาคนฺถนฺตเรสุ ปารุปนวาโท อาคโตติ อาหํสุฯ ตโต ปจฺฉา ปารุปนเตฺถรา เอวมาหํสุ,-ตุมฺหากํ ปน เอกํสิกวาโท กตฺถ อาคโตติฯ ตทา เต เอกํสิกเตฺถรา อทฺวารฆรํ ปวิฏฺฐกาโลวิย รตฺติภาเค มหาวนมเคฺค คมนกาโลวิย จ หุตฺวา กิญฺจิ วตฺตุํ น สกฺกาฯ มุขํ นาม กถนตฺถาย ภุญฺชนตฺถาย โหตีติ วุตฺตตฺตา ยํ วา ตํ วา ว ทนฺตาปิ ราชานํ อาราเธตุํ น สกฺขิํสุฯ

ราชา จ เถรํ นิสฺสาย วินเย โกสลฺลตาย ปาฬิยํ อีทิโสเยว อาคโต, อฏฺฐกถาทีสุ อี ทิโสเยวาติ วตฺวา ตุมฺหากํ เอกํสิกวาโท ปาฬิอฏฺฐกถาฏีกาคนฺถนฺตเรสุ น ทิสฺสติ, เอวมฺปิ สมานา กสฺมา อีทิสํ วตฺตํ อกํสูติ ปุจฺฉิฯ อถ เต เอกํสิกเตฺถรา จตฺหตฺถคเพฺภ สโหเฑฺฒน คหิตโจราวิย มนุเสฺสหิ คติตกากาวิย จ กิญฺจิ วตฺตุํ อสกฺกุเณยฺยตาย สพฺพทิสาสุ โอโลเกตฺ วาเยว อมฺหากํ จาริตฺตํ ปาฬิอาทีสุ น ทิฏฺฐปุพฺพํ, อถ โข ปน อาจริยปฺปเวณีวเสเนว จริมฺหาติ วตฺวา ปราชยํ ปตฺวา ปารุปนปเกฺขเยว ปวิสิํสูติฯ ราชา จ อิโต ปฏฺฐาย ภิกฺขู ปารุปนวตฺตเมว การาเปตุํ สามเณรานํ โอวทนฺตูติ ราชาณํ ฐเปสิฯ ตโต ปฏฺฐาย เอกํสิกปกฺขาเถรา อรุณุคฺคม นกาเล โกสิยาวิย สีสํ อุฏฺฐหิตุมฺปิ น สกฺกาติฯ

โสกสรภูมหาเจติยสฺส ปุรตฺถิมทิสาภาเค ทฺวีหิ ปาสาเทหิ อลงฺกตํ จตุภูมิกํ ภูมิกิตฺติวิ รามํ นาม วิหารํ การาเปตฺวา นนฺทมาลเตฺถรสฺส อทาสิ, นรินฺทาภิธชมหาธมฺมราชาธิราชคุรูติ นามลญฺฉมฺปิ อทาสิฯ โส ปน เถโร ฉปฺปทวํสิโกติ ทฏฺฐโพฺพฯ อภินโวปสมฺปนฺนกาเลเยว วินยวินิจฺฉยสฺส สุตฺตสงฺคหสฺส มหาวคฺคฏฺฐกถาย จ อตฺถโยชนํ มรมฺมภาสาย อกาสิ, สาสน สุทฺธิทีปิกํ นาม คนฺถมฺปิ อกาสีติฯ

ตโต ปจฺฉา กลิยุเค เตจตฺตาลีสาธิเก วสฺสสเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต ผคฺคุนมาสสฺส กาฬ ปกฺขปนฺน รสมิยํ รตนสิขมาปกสฺส รโญฺญ มชฺฌิมปุโตฺต รชฺชํ กาเรสิ ฯ

ตทา ราชา เอวํ จิเนฺตสิ,-เอกํสิกปารุปนวเสน อุปฺปโนฺน วิวาโท ปุเพฺพสํ ราชูนํ กาเล วูป สมิตุํ น สกฺกา, สิริปวรสุธมฺมมหาราชินฺทาธิปติโน กาเลปิ ราชเคเห สนฺนิปาตาเปตฺวา รโญฺญ สมฺมุเข กถาปิตตฺตา วิสฺสเฏฺฐน กเถตุํ โอกาสสฺส อลทฺธตฺตา ยถากามํ วตฺตุํ อวิสหตฺตา ปรา ชโย อโหสีติ เลสํ โอฑฺฑตุํ โอกาโส ภเวยฺยมยฺหํ ปน กาเล อีทิสํ อกตฺวา เตสํ เตสํ เถรานํ วิ หาเร ทูตํ เปเสตฺวา สกสกวาทํ กถา เปสฺสามิ, เอวญฺหิ สติ เตเตเถรา วิสฺสฏฺฐา หุตฺวา กเถสฺ สนฺตีติฯ

เอวํ ปน จิเนฺตตฺวา อโนฺตยฺยุธนายกํ อมจฺจํ ปธานํ กตฺวา เตสํ เตสํ เถรานํ สนฺติกํ คนฺตฺวา อาโรจาเปสิ,-สกสกวาทํ วิสฺสฏฺฐา หุตฺวา วทถาติฯ อถ เอกํสิกคณิกา เถรา อเมฺหหิ วุตฺตวจนํ

ปาฬิอาทีสุ น ทิสฺสติ, อถ โข ปน อาจริยปฺปเวณีวเสเนว มยํ จริมฺหาติ อนุชานิํสุฯ

มหาราชา จ เอวํ เถรานํ อนุชานเน สติ กิญฺจิ กตฺตพฺพํ นตฺถิ, อิทานิ ปริมณฺฑล สุปฺปฏิจฺฉนฺนสิกฺขาปทานิ อวิโกเปตฺวา สามเณรา คามํ ปวิสนฺตูติ ราชเลขนํ ตตฺถ ตตฺถ เปเสสิฯ

อปรภาเค ปน สหโสฺสโรธคามโต อุปสมฺปทา วเสฺสน สตฺตวสฺสิกํ ญาณํ นาม ภิกฺขุํ อาเนตฺวา อโนฺตยุธวิหารํ นาม การาเปตฺวา ตสฺส อทาสิ, ญาณาภิสาสนธชมหาธมฺมราชคุรูติ นามลญฺฉมฺปิ อทาสิฯ อถ รญฺญา ยาจิโต ราชาภิเสกคนฺถํ ปริโสเธตฺวา มรมฺมภาสาย อตฺถํ โยเชสิฯ

อปรภาเค ภควา ธรมาโนเยว อาคนฺตฺวา จตุนฺนํ ยกฺขานํ ทเมตฺวา เตหิ ทินฺนํ มํโสทนํ ปฏิคฺคเหตฺวา ปพฺพตสามนฺตเทสํ คนฺตฺวา ปริภุญฺชิตฺวา ตํ ฐานํ โอโลเกตฺวา สิตํ ปาตฺวากาสิฯ อถ อานนฺทเตฺถโร การณํ ปุจฺฉิฯ อนาคเต โข อานนฺท อิมสฺมิํ เทเส มหานครํ ภวิสฺสติ, จตฺตาโร จ อิเม ยกฺขา ตสฺมิํ นคเร ราชาโน ภวิสฺสนฺตีติ พฺยากาสิฯ

ยถาพฺยากตนิยาเมเนว กลิยุเค จตุจตฺตาลีสาธิเก วสฺสสเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต มาฆมาสสฺส กาฬปกฺขทฺวาทสมิยํ องฺคารวาเร อุตฺตรผคฺคุนีนกฺขเตฺตน โยเค อมรปุรํ นาม มหาราชฏฺฐานีนครํ มาเปสิฯ

สิริปรวิชยานนฺตยสตฺริภวนาทิตฺยาธิปติปณฺฑิตมหาธมฺมราชาธิราชาติ นามลญฺฉมฺปิ ปฏิคฺคณฺหิฯ

อคฺคมเหสิยา การาปิตํ เชยฺยภูมิวิหารกิตฺตินามกํ วิหารํ คุณาภิลงฺการสทฺธมฺมมหาธมฺมราชาธิราชคุรุเตฺถรสฺส อทาสิ, โย ‘เม โอ สยาโฑ’ อิติ วุจฺจติฯ

กนฺนีนครโภชกาย ราชกญฺญาย การาปิตํ วิหารรมณียวิรามํ นาม วิหารํ คุณมุนินฺทาธิปติมหาธมฺมราชาธิราชคุรุเตฺถรสฺส อทาสิ, โย ‘มาํ เล สยาโฑ’ อิติ วุจฺจติฯ

อุปรโณฺญ เทวิยา การาปิตํ มงฺคลาวิรามํ นาม วิหารํ ติปิฏกสทฺธมฺมสามิมหาธมฺมราชาธิราชคุรุเตฺถรสฺส อทาสิ, โย ‘โสํ ฐา สยาโฑ’ อิติ วุจฺจติฯ

มชฺฌิมเคหวาสิเทวิยา การาปิตํ มงฺคลาวาสาตุลํ นาม วิหารํ ญาณชมฺพุทีปอนนฺตธชมหาธมฺมราชาธิราชคุรุเตฺถรสฺส อทาสิ, โย ‘เมํ ชฺวา สยาโฑ’ อิติ วุจฺจติฯ

อิเม ปฺปน จตฺตาโร มหาเถเร สงฺฆราชฏฺฐาเน ฐเปสิฯ

อุตฺตรเคหวาสิเทวิยา การาปิตํ มงฺคลภูมิกิตฺติํ นาม วิหารํ กวินฺทาภิสทฺธมฺมธรธชมหาธมฺมราชคุรุเตฺถรสฺส อทาสิ, โย ‘โญยํ กาํ สยาโฑ’ อิติ วุจฺจติฯ

สิริเขตฺตนครโภชเกน ราชกุมาเรน การาปิตํ อตุลภูมิวาสํ นาม วิหารํ กวินฺทาภิสทฺธมฺมปวรมหาธมฺม ราชคุรุเตฺถรสฺส อทาสิ, โย ‘เสฺว โฎํ สยาโฑ’ อิติ วุจฺจติฯ

อโนฺตอมเจฺจน เอเกน การาปิตํ วิหารํ ญาณาลงฺการสทฺธมฺมธชมหาธมฺมราชคุรุเตฺถรสฺส อทาสิ, โย ‘เสํ เฎ สยาโฑ’ อิติ วุจฺจติฯ

วามพลนายเกนามเจฺจน การาปิตํ วิหารํ ปรมสิริวํสธชมหาธมฺมราชคุรุเตฺถรสฺส อทาสิ, โย ‘เม ฐี สยาโฑ’ อิติ วุจฺจติฯ

ธมฺมวินิจฺฉเกน เอเกนามเจฺจน การาปิตํ วิหารํ กวินฺท สารธชมหาธมฺมราชาธิราชคุรุเตฺถรสฺส อทาสิ, โย ‘โลกา มฺหาํ เกํ สยาโฑ’ อิติ วุจฺจติฯ

อิเจฺจวํ ปริยตฺติโกวิทานํ อเนกานํ มหาเถรานํ สทฺธึ นามลเณฺฉน วิหารํ ทตฺวา อนุคฺคหํ อกาสิฯ ยสฺมา ปน สเพฺพสํ เถรานํ นามํ อุทฺธริตฺวา วิสุํ วิสุํ กถิเต อยํ สาสนวํสปฺปทีปิกกถา อติปฺปปญฺจา ภวิสฺสติ, ตสฺมา อิธ อชฺฌุเปกฺขิตฺวา วตฺตพฺพเมว วกฺขามาติฯ

ปจฺฉาภาเค จตฺตาโร มหาเถรา ราชาทุพฺพลตาย ยถากามํ สาสนํ วิโสเธตุํ สกฺขิสฺสนฺตีติ มญฺญิตฺวา ปุน อฎฺฐ เถเร เอเตหิ จตูหิ มหาเถเรหิ สทฺธึ สาสนํ วิโสธาเปตุํ สงฺฆนายกฎฺฐาเน ฐเปสิฯ เสยฺยถิทํ, กวินฺทาภิสทฺธมฺมปวรมหาธมฺมราชคุรุเตฺถโร, ติปิฎกาลงฺการธชมหาธมฺมราชคุรุเตฺถโร, จกฺกินฺทาภิธชมหาธมฺมราชคุรุเตฺถรา, ปรมสิริวํสธชมหาธมฺมราชคุรุเตฺถโร, ชนินฺทาภิปวรมหาธมฺมราชคุรุเตฺถโร, มหาญาณาภิธชมหาธมฺมราชคุรุเตฺถโร , ญาณาลงฺการสทฺธมฺมธชมหาธมฺมราชคุรุเถโร, ญาณาภิสาสนธชมหาธมฺมราชคุรุเตฺถโรติฯ

อถ อรหาปิ สมาโน นิสฺสยมุจฺจกงฺควิกโล วินานิสฺสยาจริเยน วสิตุํ น วฎฺฎตีติ ชานิตฺวา นิสฺสยา จริยปฺปโหนกานํ เถรานํ นิสฺสยงฺคานิ นิสฺสยมุจฺจการหานํ นิสฺสยมุจฺจกงฺคานิ ปริปูราเปตฺวา นิสฺสิตกานํ นิสฺสยํ คณฺหิตฺวาว นิสีทาเปสิฯ

ตโต ปจฺฉา กลิยุเค ปญฺญาสาธิเก วสฺสสเต สหเสฺสว สมฺปเตฺต ญาณาภิสาสนธชมหาธมฺมราชคุรุเตฺถรํเยว เอกํ สงฺฆราชฎฺฐาเน ฐเปสิฯ ตโต ปฎฺฐาย โสเยว เอโก สงฺฆนายโก หุตฺวา สาสนํ วิโสธยิฯ

ตโต ปจฺฉา เอกปญฺณาสาธิเก วสฺสสเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต ผคฺคุนมาเส มหามุนิเจติยสฺส ทกฺขิณทิสาภาเค ทฺวีหิ อิฎฺฐกมเยหิ ปากาเรหิ ปริกฺขิตฺตํ ปญฺจภูมิกํ อโสการาเม รตนภูมิกิตฺตึ นาม วิหารํ อติมหนฺตํ การาเปตฺวา ญาณาภิสาสนธชมหาธมฺมราชคุรุเตฺถรสฺส อทาสิฯ ญาณาภิวํสธมฺมเสนาปติมหาธมฺมราชาธิราชคุรูติ นามลญฺฉมฺปิ ปุน อทาสิฯ ตโต อญฺญานิ เชยฺยภูมิวิหารกิตฺติมงฺคลวิรามาทโย อเนเกปิอิ วิหาเร ตเสฺสว อทาสิฯ

โส ปน เตสุ วิหาเรสุ วาเรน นิสีทิตฺวา ปริยตฺตึ วาเจสิฯ อุภโตวิภงฺคานิปิ วาจุคฺคตํ อกาสิฯ นิจฺจํเยว เอกาสนิกธุชงฺคํ สมาทิยิฯ

โส ปน เถโร อุปสมฺปทาวเสฺสน ปญฺจวสฺสิโก หุตฺวา ปุเพฺพว สงฺฆราชภาวโต เปฎกาลงฺการ นาม เนตฺติสํวณฺณนํ อภินวฎีกํ อกาสิฯ อฎฺฐวสฺสิอิกกาเล สงฺฆราชา อโหสิฯ สงฺฆราชา หุตฺวา สาธุชฺชนวิลาสินึ นาม ทีฆนิกายฎีกํ อกาสิฯ อริยวํสาลงฺการํ นาม คนฺถญฺจ อกาสิฯ มหาธมฺมรญฺญา ยาจิโต ชาตกฎฺฐกถาย อตฺถโยชนํ จตุสามเณรวตฺถุํ ราโชวาทวตฺถุํ ติคุมฺภโถมนํ ฉทฺทนฺตนาคราชุปฺปตฺติกถํ ราชาธิราช วิลาสินึ นาม คนฺถญฺจาติ เอวมาทโยปิ อกาสิ อิฯ

กลิยุเค ปน ทฺวาสฎฺฐาธิเก วสฺสสเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต สีหฬทีปโต อมฺปคหปติโสฺส, มหาทโมฺป, โกจฺฉ โคโธ, พฺราหฺมณวโตฺต, โภคหวโตฺต, วาตุรคโมฺมติ อิเม ฉ สามเณรา ทส

ธาตุโย ธมฺมปณฺณา การตฺถาย อาเนตฺวา อมรปุรํ นาม มหาราชฎฺฐานีนครํ อาคตา สทฺธึ เอเกน อุปาสเกนฯ

อถ ญาณาภิวํสธมฺมเสนาปติมหาธมฺมราชาธิราชคุรุนา สงฺฆรญฺญา อุปชฺฌาเยน กวินฺทาภิสทฺธมฺมธรธชมหาธมฺมราชคุรุเตฺถเรน ชนินฺทาภิธชมหาธมฺมราชคุรุเตฺถเรน มุนินฺทโฆสมหาธมฺมราชคุรุเตฺถเรนาติ เอวมาทีหิ ราชคุรุเตฺถ เรหิ กมฺมวาจริเยหิ หตฺถิรชฺชุสุวณฺณคุหสีมายํ อุปสมฺปทกมฺมํ การาเปสิ, อุปาสกญฺจ สามเณรภูมิยํ ปติฏฺฐาเปสิ, ตโต ปจฺฉา จ อเนกวารํ อาคตานํ ภิกฺขูนํ ปุน สิกฺขํ คณฺหาเปสิ, สามเณรานญฺจ อุปสมฺปทกมฺมํ การาเปสิ, อุปาสกานญฺจ ปพฺพชฺชกมฺมนฺติฯ

อปรภาเค ปน กลิยุเค ฉตฺตาลีสาธิเก วสฺสสเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต ปิตุรโญฺญ อาจริยปุโพฺพ อตุโล นาม เถโร จีวรปฎลํ อุปริสงฺฆาฏึ กตฺวา อุรพนฺธนวตฺถํ พนฺธิตพฺพนฺติ จูฬคณฺฐิปเท วุตฺตตฺตา สามเณรานํ คามปฺปวเสนกาเล เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กตฺวา อุรพนฺธนวตฺถํ พนฺธิตฺวาเยว ปวิสิตพฺพนฺติ ทฬฺหํ กตฺวา รโญฺญ สนฺติกํ เลขนํ ปเวเสสิฯ

อถ ราชา ตํ สุตฺวา มหาเถเร สุธมฺมสภายํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อตุลเตฺถเรน สทฺธึ สากจฺฉํ การาเปสิฯ อถ อตุลเตฺถโร จีวรปฎลํ อุปริสงฺฆาฏึ กตฺวา อุรพนฺธนวตฺถํ พนฺธิตพฺพนฺติ จูฬคณฺฐิปเท อาคตปาฐํ ทเสฺสตฺวา สามเณรานํ คามปฺปเวสนกาเล เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กตฺวา อุรพนฺธนวตฺถํ พนฺธิตฺวา ปวิสิตพฺพนฺติ อาหฯ

อถ มหาเถรา ตํ ปุจฺฉึสุ,-อีทิโส อธิปฺปาโย อญฺญตฺถ ทิสฺสติ วา มา วาติฯ อถ อตุลเตฺถโร เอวมาห,-อญฺญตฺถ ปน อีทิโส อธิปฺปาโย น ทิสฺสตีติฯ เอวํ โหตุ, อยํ คนฺโถ เกน กโตติฯ สีหฬทีเป อนุราธปุรสฺส ทกฺขิณทิสาภาเค โปกฺกนฺติ คาเม อรหเนฺตน โมคฺคลานเตฺถเรนาติฯ อยมโตฺถ กถํ ชานิตโพฺพติฯ ปิฎกตฺตยลกฺขณคเนฺถ อาคตตฺตาติฯ อยญฺจ ปิฎกตฺตย ลกฺขณคโนฺถ กุโต ลโทฺธติฯ พุทฺธโฆสเตฺถเรน กิร สีหฬทีปโต อานีตตฺตา ตโต, อยญฺหิ คโนฺถ สีหฬทีปโต อตฺตนา อานีเตสุ คเนฺถสุ อสุโก คโนฺถ อสุเกน เถเรน กโตติ วิญฺญาปนตฺถาย พุทฺธโฆสเตฺถเรน กโต, อิทานายํ คโนฺถ อมฺหากํ หเตฺถ สํวิชฺชตีติฯ สเจ อิทานายํ คโนฺถ ตุมฺหากํ หเตฺถ สํวิชฺชติ, อมฺหากํ ทเสฺสหีติฯ ปสฺสถาวุโส อยมมฺหากํ หเตฺถ คโนฺถติ ทเสฺสสิฯ อถ มหาเถเรหิ สงฺฆราชปฺปมุเขหิ ตสฺมึ คเนฺถ ปสฺสิเต วินยคณฺฐิปทํ สีหฬทีเป ปรกฺกมพาหุรโญฺญ กาเล โมคฺคลานเตฺถโร อกาสีติ อาคตํ, น จูฬคณฺฐิปทํ สีหฬทีเป อนุราธปุรสฺสทกฺขิณทิสาภาเค โปกฺกนฺติคาเม อรหา โมคฺคลานเตฺถโร อกาสีติฯ

อถ เถรา เอวมาหํสุ,-กสฺมา ปน ปิฎกตฺตยลกฺขณคเนฺถ อนาคตมฺปิ อาคตํวิย กตฺวา มุสาวทถ, น นุ ตุมฺหากมฺปิ เอกํสิกภิกฺขูนํ มุสาวาทสิกฺขาปทํ อตฺถีติฯ อถ อตุลเตฺถโร อุตฺตรึ วตฺตุํ อสกฺกุเณยฺยตฺตา ลุทฺทกสฺส วากุเร พนฺธมิโควิย ผนฺทมาโน หุตฺวา อฎฺฐาสิ, สโหเฑฺฒน คหิโตวิย โจโร สหมุสาวาทกเมฺมน โส เถโร คหิโต อโหสีติฯ

อิทํ อิมสฺส อตฺถสฺส อาวิภาวตฺถาย วตฺถุ, –

อิมสฺมึ กิร รเฎฺฐ เอโก ชนปทวาสีปุริโส เกนจิเทว กรณีเยน อมรปุรํ นาม มหาราชฎฺฐานีนครํ อาคจฺฉิฯ อาคนฺตฺวา จ ปจฺจาคตกาเล อนฺตรามเคฺค ปาเถยฺยํ ขยํ อโหสิฯ อถสฺส เอตทโหสิ,- อิทานิ มม ปาเถยฺยํ ขยํ อโหสิ, อิมสฺมึ กิร รเฎฺฐ สหโสฺสโรธคาเม ลทฺธวโร นาม มหาเสฎฺฐิ สพฺพตฺถ ภูตเล อติวิย ปากโฎฯ ตสฺสาหํ ญาตีติ วเญฺจตฺวา กเถสฺสามิ, เอวํ สติ

เตน มหาเสฏฺฐินา มิตฺตสนฺถวํ กาตุํ เตเตคามิกา มนุสฺสา มม พหุ ลาภํ ทสฺสนฺติ, ตทา ปาเถเยฺยน อกิโจฺฉ ภวิสฺสามีติฯ เอวํ ปน จินฺเตตฺวา อนฺตรามคฺเค สมฺปตฺตสมฺปตฺตคาเมสุ มหาโภคานํ เคหํ วิจิเนตฺวา มหาโภคานํ สนฺติกํ ปวิสิตฺวา กถาสลฺลาปํ อกาสิฯ

อถ เตเตคามิกา ตฺวํ กุโต อาคโต, กุหึ คมิสฺสสิ, กสฺส ญาติ,โก วา ตฺวนฺติ ปุจฺฉึสุฯ อมรปูรมหาราชฎฺฐานีนครโต อาคโต, สหโสฺสโรธคามํ คมิสฺสามิ, สหโสฺสโรธคาเม ลทฺธวรสฺส นาม มหาเสฏฺฐิโน ชามาตา ธนวฑฺฒโก นามาหนฺติ อาหฯ

อถ เตเตคามิกา ลทฺธวเรน มหาเสฏฺฐินา มิตฺตสนฺถวํ กาตุํ นานาโภชเนหิ โภเชสุํฯ อเญฺญหิปิ พหูหิ ปณฺณากาเรหิ สงฺคหํ อกํสุฯ อิมินาว นเยน สมฺปตฺต สมฺปตฺตคาเมสุ วเญฺจตฺวา อตฺตโน คุณํ กเถตฺวา อทฺธาน มคฺคํ ตริฯ ปจฺฉา ปน สหโสฺสโรธคามํ สมฺปโตฺตฯ โส สหโสฺสโรธคามํ น สมฺปตฺตปุโพฺพฯ ลทฺธวโร มหาเสฏฺฐิ เตน น ทิฎฺฐปุโพฺพฯ สหโสฺสโรธคามํ สมฺปเตฺตเยว อยํ กึ นาม คาโมติ อปุจฺฉิตฺวาเยว ตสฺมึ คาเม มหาโภคตรสฺส มหาเคหํ วิจินโนฺต ตเสฺสว ลทฺธวรสฺส เสฏฺฐิโน มหนฺตํ เคหํ ปสฺสิตฺวา ลทฺธวรสฺส เสฏฺฐิโน สนฺติกํ ปวิสิตฺวา เตน สทฺธึ กถาสลฺลาปํ อกาสิฯ

อถ มหาเสฏฺฐิ ตํ ปุจฺฉิ,-ตฺวํ กุโต อาคโต, กุหึ คมิสฺสสิ, กสฺส ญาติ,โก ตฺวนฺติฯ อมรปุร มหาราชฎฺฐานีนครโต สามิ อาคโต, สหโสฺสโรธคามํ คมิสฺสามิ, สหโสฺสโรธคาเม ลทฺธวรสฺส นาม มหาเสฏฺฐิโน ชามาตา, ธนวฑฺฒโก นามาหนฺติ อาหฯ

อถ มหาเสฏฺฐิ ตสฺส มุขํ อุชุํ โอโลเกตฺวา อยํ มาณว สหโสฺสโรธคาโมเยว, อหมฺปิ ลทฺธวโร นาม มหาเสฏฺฐิ, มม ธีตโร สนฺติ, ตาปิ สสฺสามิกาเยว โหนฺติ, อิทานิ ตา สกสกสฺสามิกานํเยว สนฺติเก วสนฺติ, น ตฺวํ กทาจิ มยา ทิฎฺฐปุโพฺพ, เกน การเณน กุโต อาคนฺตฺวา มม ชามาตา ภวสีติ ปุจฺฉิฯ

อถ โส มฺมนุเสฺสหิ อนุพนฺธิยมาโนวิย มิโค สกลมฺปิ กายํ ผนฺทาเปตฺวา กิญฺจิ วตฺตพฺพํ วจนํ อชานิตฺวา อลทฺธปฺปติฎฺฐานตาย เอวํ สติ กุโต อาคโต, กุหึ คมิสฺสามิ, กสฺส ญาติ, โก วา อหนฺติ อิทานิ น ชานามิ, สพฺพทิสา สมฺมุยฺหามิ, ขมาหิ มม อปราธํ, อิโต ปฎฺฐาย ยาวชีวิตปริโยสานา น วเญฺจสฺสามิ, วเญฺจตุํ น วิสหามิ, อิทานิ อติวิย ภายามิ, มา กิญฺจิ ทณฺฑกมฺมํ กโรหีติ วตฺวา เวเคน อุฎฺฐหิตฺวา ปลายีติฯ

อิเจฺจวํ อตุลเตฺถโร ทุมฺมุโข หุตฺวา ยํวาตํวา มุขารูฬฺหํ วิลปิตฺวา สงฺฆมเชฺฌ นิสีทิฯ

อยํ อตุลเตฺถรสฺส ปฐโม ปราชโยฯ

ตโต ปจฺฉา ขลิตฺวา กทฺทเม ปติตํ ปุริสํ ปุน อุปริ อกฺกมนฺตาวิย ปุน มหาเถรา เอวํ ปุจฺฉึสุ,-อิทํ ภเนฺต ตว จูฬคณฺฐิปทํ นาม ตีสุ วินยมหาฎีกาสุ สาธกวเสน ทสฺสิตํ จูฬคณฺฐิปทํ อุทาหุ อปรนฺติฯ ตีสุ วินยมหาฎีกาสุ สาธกวเสน ทสฺสิตํ จูฬคณฺฐิปทํเยว อิทนฺติฯ เอวํสติ กสฺมา ตว จูฬคณฺฐิปเทเยว วุตฺตตฺถํหิ วชิรพุทฺธิฎีกายํ, วุตฺตตฺถํหิ สารตฺถทีปนีฎีกายํ, ตถา หิ วุตฺตํ วิมติ วิโนทนีฎีกายนฺติ ตาสํ วินยมหาฎีกานํ ปจฺฉา หุตฺวา ติโสฺส วินยมหาฎีกาโย สาธกวเสน ทสฺสิตาติฯ เอวํ ปน ปุจฺฉโนฺต โส มยา ปุเพฺพ วุตฺตํ ตีสุ วินยมหาฎีกาสุ สาธกวเสน ทสฺสิตํ จูฬคณฺฐิปทํเยว อิทนฺติ วจนํ สจฺจเมวาติ มุขาสุญฺญตฺถาย ปุนปฺปุนํ วทิฯ

อิทญฺจ อิมสฺส อตฺถสฺส อาวิภาวตฺถาย วตฺถุ, –

เอโก กิร ปุริโส เอเกน สหาเยน สทฺธึ ปุตฺตทารโปสนตฺถาย รโญฺญ ภตึ คเหตฺวา ยุทฺธกมฺมํ กาตุํ สงฺคามํ คจฺฉติฯ อถ ปรเสนาย ยุชฺฌิตฺวา ปรเสนา อภิภวิตฺวา สเพฺพ มนุสฺสา อตฺตโน อตฺตโน อภิมุขฎฺฐานํ ปลายึสุฯ อถ โสปิ ปุริโส เตน สหาเยน สทฺธึ อตฺตโน อภิมุขฏฺฐานํ ปลายิฯ โถกํ ปลายิตฺวา อนฺตรามเคฺค ปรเสนาหิ ปหริตทเณฺฑน มุจฺฉิโต หุตฺวา โส ปุริโส เตน สทฺธึ คนฺตุํ น สกฺกา, อนฺตมโส นิสีทิตุมฺปิ น สกฺกาฯ

อถ สหายสฺส เอตทโหสิ,-อิทานิ อยํ อติวิย พาฬฺคิลาโน โหติ มรณาสโนฺน, สจาหํ ตสฺส อุปฎฺฐหิตฺวา อิเธว นิสีเทยฺยํ, เวริโน อาคนฺตฺวา มํ คณฺหิสฺสนฺตีติฯ เอวํ ปน จิเนฺตตฺวา คิลานสฺส สนฺตกานิ กหาปณวตฺถาทีนิ คเหตฺวา ตํ ตเตฺถว ฐเปตฺวา คจฺฉติฯ สกฎฺฐานสมีปํ ปน ปตฺตสฺส ตสฺส เอตทโหสิ,- สเจ ตํ อนฺตรามเคฺค ฐเปตฺวา อาคจฺฉามีติ วเทยฺยํ, ตสฺส ญาตกา มม อุปริ โทสํ โรเปสฺสนฺติ, อิทานิ โส มริตฺวา อหํ เอกโกว อาคจฺฉามีติ วทิสฺสามีติฯ สกฎฺฐานํ ปน ปตฺวา ตสฺส ภริยา ตสฺส สนฺติกํ อาคนฺตฺวา มยฺหํ ปน สามิโก กุหึ คโต, กตฺถ ฐเปตฺวา ตฺวํ เอกโกว อาคจฺฉสีติ ปุจฺฉิฯ ตว อเยฺย สามิโก ปเรสํ อาวุเธน ปหริตฺวา กาลงฺกโต, อิมานิ ตว สามิกสฺส สนฺตกานีติ วตฺวา กหาปณวตฺถาทีนิ ทตฺวา มา โสจิ มา ปริเทวิ, อิทานิ มตกภตฺตํ ทตฺวา ปุญฺญภาคํเยว ภาเชหีติ สมสฺสาเสสิฯ อถ สา ตานิ คเหตฺวา โรทิตฺวา มตกภตฺตํ ทตฺวา ปุญฺญภาคํ ภาเชสิฯ

อปรภาเค ปน โถกํ กาลํ อติกฺกเนฺต คิลานา วุฎฺฐิโต สกเคหํ อาคจฺฉติฯ ภริยาปิ ตํ น สทฺทหิฯ อหํ น กาลงฺกโต, คิลานํเยว มํ ฐเปตฺวา โส มม สนฺตกานิ คเหตฺวา คโต, สเจ มํ ตฺวํ น สทฺทหสิ, อหํ อโนฺตคเพฺภ นิลียิตฺวา นิสีทิสฺสามิ, ตํ ปโกฺกเสตฺวา ปุจฺฉาหีติ อาหฯ

อถ สา ตํ ปโกฺกเสตฺวา พหิ คเพฺภ นิสีทิตฺวา ปุจฺฉิ,-มม สามิ สามิโก กาลงฺกโตติ ตํ สจฺจํ วา อลิกํ วาติฯ สจฺจเมเวตํ, ยํ ตว สามิโก กาลงฺกโตติฯ

อถ โส ปุริโส พหิ คพฺภํ นิกฺขมิตฺวา องฺคุลึ ปสาเรตฺวา น อิทานิ โภสมฺม อหํ กิญฺจิ มโตฺตปิ มรามิ, กสฺมา ปน อมรนฺตํเยว มํ มโต เอโสติ วเทสีติฯ อถ กิญฺจิ วตฺตพฺพสฺส การณสฺส อทิสฺสนโต มุขาสุญฺญตฺถาย องฺคุลึ ปสาเรตฺวา อุชุํ โอโลเกตฺวา อิทานิ ตฺวํ อิธ อาคนฺตุํ สมโตฺถปิ มโตเยว, มโตติ มยา วุตฺต วจนํ สจฺจํเยว, นาหํ กิญฺจิ อลิกํ วทามีติ อาหฯ เอวํ โส ปุนปฺปุนํ วทโนฺตปิ ชีวมานกสฺส สํวิชฺชมานตฺตา ปจฺจเกฺขเยว จ ตสฺส ฐิตตฺตา โกจิปิ ตสฺส วจนํ น สทฺทหิ, ปราชยํเยว โส ปโตฺตติฯ

อิเจฺจวํ อตุลเตฺถโร มุขาสุญฺญตฺถาย วทโนฺตปิ โกจิ น สทฺทหิ, ปราชยํเยว โส ปโตฺตติฯ

อยํ อตุลเตฺถรสฺส ทุติโย ปราชโยฯ

ปุนปิ เสยฺยถาปิ ลุทฺทโก กุญฺชรํ ทิสฺวา เอเกน วาเรน อุสุนา วิชฺฌิตฺวา ปตนฺตมฺปิ กุญฺชรํ ปุน อนุฎฺฐาหนตฺถาย กติปยวาเรหิ อุสูหิ วิชฺฌติ, เอวเมว เอกวาเรเนว ปราชยํ ปตฺตํ ปน วาทสฺส อนุกฺขิปนตฺถาย กติปยวาเรหิ ปราชยํ ปาเปตุํ ปารุปนวาทิโน มหาเถรา เอวมาหํสุ,- ตว จูฬคณฺฐิปเทเยว สามเณรานํ ปริมณฺฑลสุปฺปฎิจฺฉนฺนาทีนิ วตฺตานิ อภินฺทิตฺวาเยว ปวิสิตโพฺพติ ปุเพฺพ วตฺวา จีวรปฎฺฐลอุปริสงฺฆาฎึ กตฺวา อุรพนฺธนวตฺถํ พนฺธิตพฺพนฺติ ปน วุตฺตํ, กสฺมา ปน ปุเพฺพน อปรํ อสํสนฺทิตฺวา วุตฺตํ, ตุมฺหากํ วาเท ปฎิสรณภูตานํ ปาฬิอฎฺฐกถาฎีกาคนฺถนฺตรานํ นตฺถิตาย อมฺหากํ ปฏิสรณภูตํ จูฬคณฺฐิปทนฺติ วทถ, ตุมฺหากํ ปฏิสรณภูตา

จูฬคณฺฐิปทโตเยว ภยํ อุปฺปชฺชตีติ วตฺวา สห นิลียนฎฺฐาเนน คหิตํ โจรํ วิย สห นิสฺสเยน อธมฺมวาทิโน คณฺหึสุฯ

อิทํ อิมสฺส อตฺถสฺส อวิภาวตฺถาย วตฺถุ, –

อตีเต กิร พาราณสิโต อวิทูเร นทีตีเร คามเก ปาฎลิ นาม นฎมโจฺจ วสติฯ โส เอกสฺมึ อุสฺสว ทิวเส ภริยมาทาย พาราณสึ ปวิสิตฺวา นจฺจิตฺวา วีณํ วาทิตฺวา คายิตฺวา ธนํ ลภิตฺวา อุสฺสวปริโยสาเน พหุ สุราภตฺตํ คาหาเปตฺวา อตฺตโน คามํ คจฺฉนฺโต นทีตีรํ ปตฺวา นโวทกํ อาคจฺฉนฺตํ ทิสฺวา ภตฺตํ ภุญฺชนฺโต สุรํ ปิวนฺโต นิสีทิตฺวา มโตฺต หุตฺวา อตฺตโน พลํ อชานนฺโต มหาวีณํ คีวาย พนฺธิตฺวา นทึ โอตริตฺวา คมิสฺสามีติ ภริยํ หเตฺถ คเหตฺวา นทึ โอตริฯ วีณาฉิเทฺทหิ อุทกํ ปาวิสิฯ อถ นํ สา ปีณา อุทเก โอสีทาเปสิฯ ภริยา ปนสฺส โอสีทนภาวํ ญตฺวา ตํ วิสฺสชฺชิตฺวา อุตฺตริตฺวา นทีตีเร อฎฺฐาสิฯ นฎปาฎลิ สกึ อุมฺมุชฺชติ, สกึ นิมฺมุชฺชติ, อุทกํ ปวิสิตฺวา อุทฺธุมาตอุทโร อโหสิฯ อถสฺส ภริยา จิเนฺตสิ,-มยฺหํ สามิโก อิทานิ มริสฺสติ, เอกํ คีตํ ยาจิตฺวา ปริสมเชฺฌ ตํ คายนฺตี ชีวิตํ กเปฺปสฺสามีติ จิเนฺตตฺวา สามิ ตฺวํ อุทเก นิมฺมุชฺชสิ, เอกํ เม คีตํ เทหิ, เตน ชีวิตํ กเปฺปสฺสามีติ วตฺวา–

พหุสฺสุตํ จิตฺตกถํ, คงฺคา วหติ ปาฎลึ;
วุยฺหมานกํ ภทฺทเนฺต, เอกํ เม เทหิ คาถกนฺติฯ

อถ นํ นฎปาฎลิ ภเทฺท กถํ ตว คีตํ ทสฺสามิ, อิทานิ มหาชนสฺส ปติสรณภูตํ อุทกํ มํ มาเรตีติ วตฺวา–

เยน สิญฺจนฺติ ทุกฺขิตํ, เยน สิญฺจนฺติ อาตุรํ;
ตสฺส มเชฺฌ มริสฺสามิ, ชาตํ สรณโต ภยนฺติฯ

อถ อตุลเตฺถโร อตฺตโน ปติสรณภูตา จูฬคณฺฐิปทโต ภยํ อุปฺปชฺชิตฺวา กิญฺจิ วตฺตพฺพํ อชานิตฺวา อโธมุโข หุตฺวา ปราชยํ ปโตฺตติฯ

อยํ อตุลเตฺถรสฺส ตติโย ปราชโยฯ

อถ ราชา เตสํ ทฺวินฺนํ ปกฺขานํ วจนํ สุตฺวา จูฬคณฺฐิปทสฺส ปุพฺพาปรวิโรธิโทสหิ อากุลตฺตา สุตฺตสุตฺตานุโลมาทีสุ อปฺปวิฎฺฐตฺตา อาคมสุทฺธิยา จ อภาวโต ปโรวสฺสสตํ จิรํ ฐิตสฺส เคหสฺสวิย อติทุพฺพลวเสน อถิรตํ ชานิตฺวา อิทานิ สาสนํ ปริสุทฺธํ ภวิสฺสตีติ โสมนสฺสปฺปโตฺต หุตฺวา มม วิชิเต สเพฺพปิ ภิกฺขู ปารุปนวเสน สมานวาทิกา โหนฺตูติ อาณํ ฐเปสิฯ ตโต ปฎฺฐาย ยาวชฺชตนา สกเลปิ มรมฺมรเฎฺฐ ปารุปนวเสน สมานวาทิกา ภวนฺตีติฯ

อยเมตฺถ สเงฺขโป,-เตสญฺหิ ทฺวินฺนํ ปกฺขานํ สนฺนิปติตฺวา วจนปฺปฎิวจน วเสน วิวาทกถาวิตฺถาเรน วุจฺจมานา ฉปญฺจสาณวารมตฺตมฺปิ ปตฺวา นิฎฺฐํ น ปาปุเณยฺยฯ ยสฺมา ปน สพฺพํ อนวเสเสตฺวา วุจฺจมานํ อยํ สาสนวํสปฺปฎีปิกา อติปฺปปญฺจา ภวิสฺสติ, ตสฺมา เอตฺถ อิจฺฉิตมตฺตเมว ทสฺสยิตฺวา อชฺฌุเปกฺขามาติฯ

ญาณาภิวํสธมฺมเสนาปติมหาธมฺมราชาธิราช คุรุ ปน สงฺฆราชา มหาเถโร สีหฬทีเป อมรปุรนิกายิกานํ ภิกฺขูนํ อาทิภูโต อาจริโย พหูปกาโรฯ อมรปุรนิกาโยติ ตเตฺถรปฺปภโวติฯ

กลิยุเค ปน เอกาสีตาธิเก วสฺสสเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต ตสฺส รโญฺญ นตฺตา สิริตฺริภวนาทิตฺยปวรปณฺฑิตมหาธมฺมราชาธิราชา นาม รชฺชํ กาเรสิฯ โส ปน อมรปุรโต สงฺกมิตฺวา รตนปูรํ จตุตฺถํ มาเปสิฯ ตสฺส รโญฺญ กาเล คุณมุนินฺทาธิปติมหาธมฺมราชาธิราชคุรุเตฺถรสฺส สีสฺสํ สชีวคามวาสึ สีลาจารํ นาม เถรํ อรญฺญวาสีนํ ภิกฺขูนํ ปาโมกฺขฏฺฐาเน ฐเปสิฯ ราชาคารนามเก เทเส วิหารํ การาเปตฺวา ตเสฺสว อทาสิฯ

กลิยุเค เอกาสีตาธิเก วสฺสสเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต จลงฺคปุรโต ปญฺญาสีหํ นาม เถรํ อาเนตฺวา อโสการาเม รตนภูมิกิตฺติวิหาเร ปติฏฺฐาเปสิ, มุนินฺทาภิสิริสทฺธมฺมธชมหาธมฺมราชาธิราชคุรูติ นามลญฺฉมฺปิ อทาสิฯ

กลิยุเค จตูสีสาธิเก วสฺสสเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต มุนินฺทาภิวํสธมฺมเสนาปติมหาธมฺมราชาธิราชคุรูติ นามลญฺฉํ ทตฺวา มหาเชยฺยภูมิวิหารรมฺมณียํ นาม วิหารํ ทตฺวา ตํเยว มหาเถรํ สงฺฆราชฏฺฐาเน ฐเปสิฯ

เอกสฺมิญฺจ สมเย มหาเถเร ราชา ปุจฺฉิ,-จตโสฺส ทาฐา นาม จตฺตาลีสาย ทเนฺตสุ อโนฺตคธา วา, อุทาหุ จตฺตาลีสาย ทเนฺตหิ วิสุํ ภูตาติ ปุจฺฉิฯ

อถ เอกเจฺจ เถรา เอวมาหํสุ,-จตโสฺส ทาฐา นาม จตฺตาลีสาย ทเนฺตสุ อโนฺตคธาติฯ เอกเจฺจ ปน จตโสฺส ทาฐา นาม จตฺตาลีสาย ทเนฺตหิ วิสุํ ภูตาติ อาหํสุฯ อถ ราชา คนฺถํ อาหรถาติ อาหฯ อถ อโนฺตคธวาทิกา เถรา คนฺถํ อาหริํสุ,- อเญฺญสํ ปริปุณฺณทนฺตานมฺปิ ทฺวตฺตึสทนฺตา โหนฺติ, อิมสฺส ปน จตฺตาลีสํ ภวิสฺสนฺตีติ จฯ

ทนฺตาติ ปริปุณฺณทนฺตสฺส ทฺวตฺตึสทนฺตฏฺฐิกานิฯ เตปิ วณฺณโต เสตา, สณฺฐานโต อเนกสณฺฐานาฯ เตสญฺหิ เหฏฺฐิมาย ตาว ทนฺตปาฬิยา มเชฺฌ จตฺตาโร ทนฺตา มตฺติกาปิเณฺฑ ปฏิปาฏิยา ฐปิตอาลาพุพีชสณฺฐานา, เตสํ อุโภสุ ปเสฺสสุ เอเกโก เอกมูลโก เอกโกฏิโก มลฺลิกมกุฬสณฺฐาโน, ตโต เอเกโก ทฺวิมูลโก ทฺวิโกฏิโก ยานกอุปตฺถมฺภินิสณฺฐาโน, ตโต เทฺว เทฺว ติมูลกา ติโกฏิกา, ตโต เทฺว เทฺว จตุมูลกา จตุโกฏิกาติฯ อุปริมาย ทนฺตปาฬิยาปิ เอเสว นโยติ จฯ

ตสฺส กิร อุตฺตโรฏฺฐอปฺปกตาย ติริยํ ผาเลตฺวา อปนีตทฺธํวิย ขายติ, จตฺตาโร ทเนฺต เทฺว จ ทาฐา น ฉาเทติ, เตน นํ โอฏฺฐโทฺธติ โวหรนฺตีติ จฯ

ตตฺถ ตสฺสาติ ลิจฺฉวิโน นาม ราชกุมารสฺส, อุตฺตโรฏฺฐอปฺปกตายาติ อุปริ โอฏฺฐสฺส อปฺปกตายฯ อปนีตทฺธํ วิยาติ อุปริ โอฏฺฐสฺส อุปฑฺฒภาคํ อปนีตํ วิย ขายตีติ อโตฺถฯ น ฉาเทตีติ อุปริ โอฏฺฐสฺส อุปฑฺฒภาเค ปน น ปฏิจฺฉาเทติฯ เตนาหิ เยน จตฺตาโร ทเนฺต เทฺว จ ทาฐา น ฉาเทติ, เตน นํ ลิจฺฉวีราชกุมารํ โอฏฺฐโทฺธติ โวหรนฺตีติ ฯ เอวํ อโนฺตคธวาเทหิ เถเรหิ คนฺถํ อาหริตฺวา ทสฺสิเต สเพฺพปิ ตสฺมึ วาเท ปติฏฺฐหึสูติฯ

เอกสฺมิญฺจ กาเล ราชา มนฺตินึ อมจฺจํ ปุจฺฉิ,-ปุพฺพราชูหิ วิหารสฺส เจติยสฺส วา ทินฺนานิ เขตฺตวตฺถุอาทีนิ ปจฺฉิมราชูนํ กาเล ยถาทินฺนํ ตานิ ปติฏฺฐหนฺติ วา มา วาติฯ

อถ มนฺตินิอามโจฺจ เอวํ กเถสิ,- สงฺฆิกาย ภูมิยา ปุคฺคลิกานิ พีชานิ โรปยนฺติ, ภาคํ ทตฺวา ปริภุญฺชิตพฺพานีติ ทสโกฏฺฐาเส กตฺวา เอโก โกฏฺฐาโส ภูมิสฺสามิกานํ ทาตโพฺพติ จ วินยปาฬิอฏฺฐกถาสุ วุตฺตตฺตา ปุเพฺพ เอเกน รญฺญา ทินฺนานิ เขตฺตวตฺถุอาทีนิ ปจฺฉา เอกสฺส

รโญฺญ กาเล ยถาทินฺนํ ฐิตานิฯ เอตฺถ หิ สงฺฆิกาย ภูมิยาติ วุตฺตตฺตา ลาภสีมายํวิย พลึเยว อทตฺวา สห ภูมิยา ทินฺนตฺตา ปเวณีวเสน สงฺฆิกา ภูมิ อตฺถีติ วิญฺญายติฯ เอตฺถจ ปฏิคฺคาหเกสุ มเตสุ ตทโญฺญ จตุทฺทิสสโงฺฆ อนาคตสโงฺฆ จ อิสฺสโร, ตสฺส สนฺตโก, เตน วิจาเรตโพฺพติฯ

เจติย ปทีปตฺถาย ปฏิสงฺขารณตฺถาย วา ทิอินฺนอาราโมปิ ชคฺคิตโพฺพ, เวตฺตนํ อตฺวาปิ ชคฺคาเปตโพฺพติ เจติเย ฉตฺตํ วา เวทิกํ วา ชิณฺณํ วา ปฏิสงฺขโรเนฺตน สุธากมฺมาทีนิ วา กโรเนฺตน เจติยสฺส อุปนิเกฺขปโต กาเรตพฺพนฺติ จ อฏฺฐกถายํ วุตฺตตฺตา ปุพฺพราชูหิ เจติยสฺส ทินฺนานิ เขตฺตวตฺถุอาทีนิ ปจฺฉิมราชูนํ กาเลปิ เจติยสนฺตกสาเวเนว ฐิตานีติ เวทิตพฺพานิฯ

อถาปรมฺปิ ปุจฺฉิ,- กทา กสฺส รโญฺญ กาเล อาทึ กตฺวา เขตฺตวตฺถุอาทีนิ วิหารสฺส เจตฺยสฺส วา ทินฺนานีติฯ

อถ มนฺตินมโจฺจ เอวมาห,-ปุริมกเปฺปสุ ปุริมานํ ราชูนํ กาเลปิ วิหารสฺส เจติยสฺส วา ทินฺนานีติ เวทิตพฺพานิ, เตเนว สุชาตสฺส นาม ภควโต อมฺหากํ โพธิสโตฺต จกฺกวตฺติราชา สทฺธึ สตฺตหิ รตเนหิ ทฺวิสหเสฺส ขุทฺทกทีเป จตฺตาโร มหาทีเป จ อทาสิ, รฏฺฐวาสิโน จ อารามโคปกกิจฺจํ การาเปสีติ คเนฺถสุ อาคตํ, ตสฺมา จิรกาลโตเยว ปฏฺฐาย ปุพฺพราชูหิ เขตฺตวตฺถุอาทินิ ทินฺนานีติ เวทิตพฺพานิฯ

ราชวํเสสฺปิ ภควโต ปรินิพฺพานโต วสฺสสตานํ อุปริ สิริเขตฺตนคเร เอกาย อาปูปิกาย ปญฺจกรีส มตฺตํ เขตฺตํ เอกสฺส เถรสฺส ทินฺนํ, ตํ ทฺวตฺตโปโงฺก นาม ราชา วิลุมฺปิตฺวา คณฺหิฯ อถ ปหารฆณฺฏเภริโย ปหริตาปิ สทฺทํ น อกํสุฯ รโญฺญ กุนฺตจกฺกมฺปิ ยถา ปุเพฺพ, ตถา เปสิตฏฺฐานํ น คจฺฉิฯ อถ ตํ การณํ ญตฺวา อาปูปิกาย ยถาทินฺนเมว เถรสฺส นิยฺยาเทสีติฯ

กลิยุเค ปน นวนฺวุตาธิเก วสฺสสเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต ตสฺส กนิโฏฺฐ สิริปวราทิตฺยโลกาเปติ วิชยมหาธมฺมราชาธิรานา รชฺชํ กาเรสิ, โส ปน ราชา รตนปูรโต สงฺกมิตฺวา อมรปุรํ ทุติยํ มาเปสิฯ ตสฺส รโญฺญ รชฺชํ ปตฺตสํวจฺฉเรเยว เชฏฺฐมาสสฺส ชุณฺหปกฺขปญฺจมิยํ รตนปูรนคเรมารวิชยรตนสุธมฺมาย นาม ปิฏกสาลาย สูริยวํสสฺส นาม เถรสฺส ปริสมเชฺฌ ราชเลขนํ วาจาเปตฺวา สงฺฆรชฺชํ นิยฺยาเทสิฯ สูริยวํสาภิสิริปวราลงฺการธมฺมเสนาปติมหาธมฺมราชาธิราชคุรูตินา มลญฺฉมฺปิ อทาสิฯ

โส ปน เถโร กลิยุเค ปญฺจวีสาธิเก วสฺสสเต สหเสฺส จ สมฺปเตฺต มิคสิรมาสสฺส ชุณฺหปกฺขสตฺตมิยํ สุตฺตวาเร วาลุกวาปิคาเม ปฏิสนฺธิยา วิชาโตติสตฺตติวยํ สมฺปเตฺต สงฺฆรชฺชํ ปโตฺต สนฺตินฺทฺริโย ขนฺตี ธโมฺม สิกฺขากาโม ปริยตฺติวิหารโท ติปิฏกาลงฺการมหาธมฺมราชคุรุเตฺถรสฺส สิโสฺสฯ โส ปน กลิยุเค ปนฺนรสาธิเก ทฺวิวสฺสสเต สหเสฺสจ สมฺปเตฺต ตสฺส รโญฺญ กาเลเยว มจฺจุวสํ ปโตฺตฯ

อถ ราชา อเนกสหเสฺสหิ ปาสาเทหิ อภูตปุเพฺพหิ อจฺฉริยกเมฺมหิ สรีรฌาปนกิจฺจํ อกาสิฯ อถ กลิยุเค เสฬสาธิเก วสฺสสเต สหเสฺสจ สมฺปเตฺต ตสฺส มหาเถรสฺส สิสฺสํ เญยฺยธมฺมํ นาม เถรํ ปุน สงฺฆราชฏฺฐาเน ฐเปสิฯ ปฐมํ เญยฺยธมฺมาลงฺการธมฺม เสนาปติมหาธมฺมราชาธิราชคุรูติ นามลญฺฉํ อทาสิฯ ตโต ปจฺฉา ทุติยํ เญยฺยธมฺมาภิวํสสิริปวราลงฺการธมฺมเสนาปติมหาธมฺมราชาธิราช- คุรูติ นามลญฺฉํ อทาสิฯ

โส ปน เถโร กลิยุเค เอกสฏฺฐาธิเก วสฺสสเต สหเสฺสจ เทวสูรคาเม ปฏิสนฺธิยา วิชาโต หุตฺวา อสีตาธิเก วสฺสสเต สหเสฺสจ ปฐมอาสาฬฺหิมาสสฺส ชุณฺหปกฺขจุทฺทสมิยํ อุปสมฺปทภูมิํ ปโตฺตฯ

ตสฺส รโญฺญ กาเล กลิยุเค นวนฺวุตาธิเก วสฺสสเต สหเสฺสจ สมฺปเตฺต สีหฬทีปโต ปญฺญาติโสฺส นาม เถโร สทฺธิํ สุนเนฺทน นาม ภิกฺขุนา อินฺทสาเรน นาม สามเณเรน เอเกน อุปาสเกน เอเกน ทารเกนจ อมรปุรํ นาม นครํ สมฺปโตฺตฯ อถ สงฺฆราชา เตสํ ปจฺจยานุคฺคเหน ธมฺมานุคฺคเหจ อนุคฺคเหสิฯ เตสุ อปรภาเค กลิยุเค ทฺวิวสฺสาธิเก ทฺวิสเต วสฺสสหเสฺสจ สมฺปเตฺต ปญฺญาติสฺสเตฺถโร ชรโรเคน อภิภูตตฺตา สงฺขารธมฺมานํ สภาวํ อนติวตฺตตฺตา กาลมกาสิฯ ตสฺส ปุน สิกฺขํ คณฺหิสฺสามีติ ปริวิตโกฺก มตฺถกํ อปฺปโตฺต หุตฺวา วินสฺสยิฯ เตนาหภควา, –

> อจินฺติตมฺปิ ภวติ, จินฺติ ตมฺปิ วินสฺสติ;
> น หิ จินฺตามยา โภคา, อิตฺถิยา ปุริสสฺส วาติฯ

อิมสฺมิํ ปน โลเก ปณฺฑิโต ปุญฺญํ กตฺตุกาโม อภิตฺถเรว กเรยฺยฯ โก นาม ชญฺญา อเชฺชวา สุเว วา ปรสุเว วา มรณํ ภวิสฺสภีติฯ เตนาห ภควา, –

> อภิตฺถเรถ กลฺยาเณ, ปาปา จิตฺตํ นิวารเย;
> ทนฺทนฺหิ กรโต ปุญฺญํ, ปาปสฺมิํ รมตี มโนติฯ

อถ มหาราชา ตสฺส สรีรฌาปนกิจฺจํ พหูหิ สาธุกีฬนสภาเยหิ อกาสิฯ ตโต ปจฺฉา สุนนฺทสฺส นาม ภิกฺขุสฺส ปุน สิกฺขํ อทาสิฯ สามเณรํ ปน อุปสมฺปทภูมิยํ ปติฏฺฐาเปสิฯ ทารกญฺจ สามเณรภูมิยนฺติฯ

เต ปน มหาราชา กลิยุเค ติวสฺสาธิเก ทฺวิสเต สหเสฺสจ สมฺปเตฺต มาฆมาเส พหูหิ ปจฺจเยหิ อุปตฺถเมฺภตฺวา ตานิตานิ สพฺพานิ กมฺมานิ ตีเรตฺวา กุสิมนครเชฏฺฐสฺส เอกสฺส อมจฺจสฺส ภารํ กตฺวา ตเสฺสว สพฺพานิ กิจฺจานิ นิยฺยาเทตฺวา สีหฬทีปํ ปหิณีติฯ

สงฺฆราชามหาเถโร ปน สาสนสฺส จิรฏฺฐิตตฺถาย โสตารานํ สุขปฺปฏิโพธนตฺถาย นานาคเนฺถหิ ปาฐํ วิโสเธตฺวา สทฺธมฺมปฺปโชฺชติกาย นาม มหานิเทฺทสฏฺฐกถาย อตฺถโยชนํ มรมฺมภาสาย อกาสิฯ พหูนํ สิสฺสานํ ปริยตฺติวาจนวเสน ชินสาสนสฺส อนุคฺคหํ อกาสีติฯ

อปรภาเค กลิยุเค อฏฺฐวสฺสาธิเก ทฺวิสเก สหเสฺสจ สมฺปเตฺต มิคสิรมาสสฺส ชุณฺหปกฺขอฏฺฐมิยํ ตสฺส ปุโตฺต สีริปวราทิตฺยวิชยานนฺตยสมหาธมฺมราชาธิราชา นาม รชฺชํ กาเรสิฯ ตทา สูริยวํสาภิสิริปวราลงฺการธมฺมเสนาปติมหาธมฺมราชาธิราชคุรุ- มหาเถรสฺส สิสฺสํ ปญฺญาโชตาภิธชมหาธมฺมราชาธิราชคุรุเตฺถรํ สงฺฆราชฏฺฐาเน ฐเปสิฯ

โสปิ สีลวา ปริยตฺติโกวิโท สิกฺขากาโม ลชฺชีเปสโลฯ องฺคุตฺตรนิกายปาฬิยา ตทฏฺฐกถายจ อตฺถ โยชนํ มรมฺมภาสาย อกาสิฯ

ตสฺส รโญฺญ กาเล เญยฺยธมฺมาภิวํสสิริปวราลงฺการธมฺมเสนาปติมหาธมฺมราชาธิราช- คุรุเตฺถโร สทฺธมฺมวิลาสินิยา นาม ปฏิสมฺภิทามคฺคฏฺฐกถาย อตฺถโยชนํ มรมฺมภาสาย อกาสิฯ

มณิโชตสทฺธมฺมาลงฺการมหาธมฺมราชาธิราชคุรุเตฺถโรสํยุตฺต- นิกายปาฬิยา ตทฏฺฐกถายจ อตฺถโยชนํ มรมฺมภาสาย อกาสิฯ

เมธาภิวํสสทฺธมฺมธชมหาธมฺมราชาธิราชคุรุเตฺถโร ทีฆนิกายปาฬิยา ตทฏฺฐกถายจ อตฺถโยชนํ มรมฺมภาสาย อกาสิฯ

เญยฺยธมฺมาภิวํสสิริปวราลงฺการธมฺมเสนาปติมหา ธมฺมราชาธิราชคุรุเตฺถรสฺส สิโสฺส อุปสมฺปทาวเสน ปญฺจวสฺสิโก ปญฺญาสามิ นามาหํ สทฺทตฺถเภทจินฺตานามกสฺสคนฺถสฺส คณฺฐิปทตฺถวณฺณนํ มรมฺมภาสาย อกาสึฯ ทสวสฺสิกกาเล ปน อภิธานปฺปทีปิกาสํวณฺณนาย อตฺถโยชนํ มรมฺมภาสาย อกาสึฯ ตสฺสาจ ปาฐํ พหูหิ คเนฺถหิ สํสทฺทิตฺวา วิโสเธสินฺติฯ

อปรภาเค สกฺกราเช จุทฺทสาธิเก ทฺวิสเต สหเสฺสจ สมฺปเตฺต อยํ อมฺหากํ ธมฺมิโก ราชา อเนกสตชาตีสุ อุปจิตปุญฺญานุภาเวน ชินสาสนสฺส ปคฺคณฺหนตฺถาย สมฺมาเทวโลกปาเลหิ อุโยฺยชิยโนวิยรชฺชสมฺปตฺตึ ปฏิลภิฯ ทสพลสฺสสาสนํ ปคฺคณฺหิตฺกามสฺส ธมฺมราชสฺส มโนรโถ มตฺถกํ ปโตฺต อโหสิฯ มริยาทํ ภินฺทิตฺวา ทินฺนกตมคฺคํวิย อุทกํ ลโทฺธกาสตาย สทฺธามโหโฆ อวตฺถริตฺวา ติฏฺฐติฯ จตฺตาริจ วสฺสานิ อติกฺกมิตฺวา เพสาขมาเส ปญฺจกกุธภณฺฑา ทีหิ อเนเกหิ ราชโภคฺคภเณฺฑหิ ปริวาเรตฺวา อุทุมฺพรภทฺทปีเฐฏฺฐ สทฺธึ มเหสิยา อภิเสกํ ปโตฺตฯ เตนาโวจุมฺหา นาคราชุปฺปตฺติกถายํ,-

มหาปุโญฺญว ราชายํ, กฏฺฐฏฺเฐว อาคเต;
สกฺกราเช หิ สมฺปตฺตึ, ปตฺวา ทาเน รโต วเตฯ

ตทา จตฺตาริ วสฺสานิ, อติกฺกมิตฺวา วิสาธิเก;
สทฺธึ มเหสิยา เสกํ, ปโตฺต หุตฺวา มหาตเลฯ

ชินจกฺกญฺจ โชเตสิ, มหาโสกาทโย ยถา;
อลชฺชิโนจ นิคฺคยฺห, ปคฺคเหตฺวาน ลชฺชิโนฯ

รเฏฺฐจ ทานสีเลสุ, ภาวนายาภิยุญฺจเย;
นิมิราชาทโย ยถาติฯ

ตทา ยสฺมา อลชฺชิโน นิคฺคหิตพฺพปุคฺคเล อวีจินรเก นิกฺขิปโนฺตวิย นิคฺคหกมฺมํ อกาสิ, ตสฺมา เต อลโทฺธกาสา นิลียนฺติ, ยถา อรุณุคฺคมนกาเล โกสิยาติฯ เตนาโวจุมฺหา นาคราชุปฺปตฺติกถายํ,-

ตทา ปน ชินจกฺกํ, นเภ จโนฺทว ปากฏํ;
อลชฺชิโน นิลียนฺติ, อรุณุเคฺคว โกสิยาติฯ

ยสฺมาจ ลชฺชิโน ปคฺคหิตพฺพปุคฺคเล ภวเคฺคอุกฺขิปโนฺตวิย ปคฺคหกมฺมํ กโรติ, ตสฺมา เต ลโทฺธกาสา อุฏฺฐิตสีสา นิราสงฺกา หุตฺวา ติฏฺฐนฺติ, ยถา จนฺทิมสูริยาโลกานํ ปฏิลทฺธกาเล อาทิกปฺปิกาติฯ เตนาโวจุมฺหา, –

ตทาปิจ ชินจกฺกํ, เข ภาณุมาว ปากฏํ;
ลชฺชิโนปิ อุฏฺฐหนฺติ, โอภาลเทฺธว กปฺปิกาติฯ

เตปิฏกมฺปิ นวงฺคํ พุทฺธวจนํ จิรฏฺฐิติกํ กตฺตุกาโม ปริยตฺติวิสุสรเทหิ มหาเถเรหิ วิโสธาเปตฺวา เลขกานํ ภตึ ทตฺวา กณฺฐชมุทฺธชาทิวิธานํ สิถิลธนิตาทิวิธานญฺจ ปุนปฺปุนํ วิจาเรตฺวา อนฺตมโส ปริเจฺฉทเลขมตฺตมฺปิ อวิราเธตฺวา อเนฺตปุรํ ปวิเสตฺวา สุวณฺณมเยสุ โลหมเยสุจ โปตฺถเกสุ ลิขาเปสิฯ ญาณถามสมฺปเนฺนจ ภิกฺขู วิจิเนตฺวา ยถาพลํ วินยปิฏกํ วิสุํ วิสุํ ธาเรติ วาจุคฺคตํ การาเปติฯ อคฺคมเหสึ อาทึ กตฺวา สกล โอโรธาทโย พหู ราชเสวกา อมจฺจาทโย นาคริเกจ ยถาพลํ สุตฺตนฺตปิฏกํ อภิธมฺมปิฏกญฺจ วิสุํ วิสุํ เอเกกสุตฺตมาติกาปทภาชนีจิตฺตวาราทิวเสน วิภาเชตฺวา ธาเรติ วาจุคฺคตํ การาเปติฯ สยญฺจ อนตฺตลกฺขณาทิกํ อเนกวิธํ สุตฺตํ เทวสิกํ สชฺฌายํ กโรติฯ ชินสาสนสฺส จิรฏฺฐิตตฺถายสกลวิชิเตจ อรญฺญวาสีนํ ภิกฺขูนํ อสฺสมสฺส สมนฺตโต ปญฺจธนุสตปฺปมาเณ ฐาเนถลทกจรานํ สเพฺพสํ สตฺตานํ อภยํ อทาสิฯ ปริยตฺติ วิสารทานญฺจ เถรานุเถรานํ มาตาปิตาทโย ญาตเก สพฺพราชกิจฺจโต พลิกมฺมโตจ โมจาเปตฺวา ยถาสุขํ วสาเปติฯ เอกาเหเนวาปิ สหสฺสมเตฺต กุลปุเตฺต ปพฺพชูปสมฺปทภูมีสุ ปติฏฺฐาเปตฺวา สาสนํ ปคฺคณฺหิฯ อญฺญานิปิ พหูนิ ปุญฺญกมฺมานิ กโรติฯ กตฺวาจ วิวฏฺฏเมว ปเตฺถติ, โน วฏฺฏํฯ อเญฺญจ โอโรธาทโย ตุเมฺห ยานิ กานิจิ ปุญฺญกมฺมานิ กตฺวา วิวฏฺฏเมว ปเตฺถถ, มา วฏฺฏนฺติ อภิณฺหํ โอวทติฯ อนิจฺจลกฺขณาทิสํยุตฺตาย ธมฺมกถาย นิจฺจํ โอวทติฯ สยมฺปิ สมถวิปสฺสนาสุ นิจฺจารทฺธํ อกาสิฯ ราชูนํ ปน รฏฺฐสามิกานํ ธมฺมตาย กิจฺจพาหุลฺลตาย กทาจิ กทาจิ โอกาสํ น ลภติ กมฺมฏฺฐานมนุยุญฺชิตุํ, เอวมฺปิ สมาโน สรีรมลปริชคฺคนกาเลปิ กมฺมฏฺฐานมนุยุญฺชติเยว, น โมฆวเสน กาลํ เขเปติฯ โลเก หิ อมงฺคลสมฺมตานิปิ มนุสฺสสีสกปาลฏฺฐิอาทีนิ สุสาสนโต อาเนตฺวา ทนฺตกฏฺฐาทีนิ วา ตํสทิสานิ การาเปตฺวา อตฺตโน สมีเปฐเปตฺวา อฏฺฐิกาทิภาวนามยปุญฺญํ วิจินาติฯ

ตทา ปน อมฺหากํ อาจริยวรํ ปริยตฺติวิสารทํ ติกฺข ชวนคจฺฉิราทิญาโณเปตํ วิจิตฺรธมฺมเทสนากถํ สกล มรมฺมิกภิกฺขูนํ โอนมิตฏฺฐานภูตํ วุทฺธาปจายึ รูปโสภคฺคปตฺตํ ยุตฺตวาทิกํ เญยฺยธมฺมาภิมุนิวรญาณกิตฺติสิริธชธมฺมเสนาปติ- มหาธมฺมราชาธิราชคุรูติ ตติยํ ลทฺธลญฺฉํ ตํ ภิกฺขุสงฺฆานํ สกลรฏฺฐวาสีนํ ปาโมกฺขภาเว ปติฏฺฐาเปสิ อโสกมหาราชาวิย มหาโมคฺคลิปุตฺตติสฺสเตฺถรํฯ เตนาโวจุมฺหา นาคราชุปฺปตฺติกถายํ,–

ตทาจ ภิกฺขุสงฺฆานํ, เถรํ ปาโมกฺขภาวเก;
เญยฺยาทิลทฺธลญฺฉํ ตํ, ปติฏฺฐาเปสิ สาธุกนฺติฯ

ตทาจ อมฺหากํ ธมฺมิกมหาราชา สกฺกราเช เอกูนวีสตาธิเก สหเสฺส ทฺวิสเตจ สมฺปเตฺต มนฺตลาขฺยาตาจลสฺส สมีเป สุภูมิลกฺขโณเปตํ เอกนิปาตตตฺถมิว พหุชนนยนวิหงฺคานํ สพฺพนคราลงฺกาเรหิ ปริกฺขิตฺตํ มนุสฺสานํ จกฺขุโลลตาชนกํ นานารตเนหิ สมฺปุณฺณํ นานา เวรชุชวาณิชานํ ปุฏเภทนฏฺฐานภูตํ รตนปุณฺณนามกํ มหาราชฏฺฐานิกํ มาเปสิ, มนฺธาตุวิย ราชคหํ, สุทสฺสโน วิยจ กุสาวตีนครนฺติฯ เตนาโวจุมฺหา นาคราชุปฺปตฺติกถายํ,–

ตทา กฏฺฐฏฺเฐ สมฺปเตฺต, มนฺตลาขฺยาจลสฺสจ;
เอราวตีติ นามาย, มาเปสิ สมีเป นครํฯ

สุภูมิลกฺขโณเปตํ , รตนปุณฺณนามกํ;
ราชคหํว มนฺธาตุ, อภิรมฺมณิยํ สุภนฺติฯ

เสยฺยถาปิ นาม โลเก อาโลกตฺถิกานํ สตฺตานํ ปีติโสมนสฺสํ อุปฺปาเทโนฺต อุปกโรโนฺต อุทยปพฺพตโต สหสฺสรํสี ทิวากโร อุฏฺฐหติ, เอวเมวํ มรมฺมรฏฺฐิกานํ ลชฺชีเปสลานํ สิกฺขากา

มานํ ภิกฺขูนํ คิหีนญฺจ ปีติโสมนสฺสํ อุปฺปาเทโนฺต อุปกาโรโนฺต อยํ ธมฺมิโกราชา อิมสฺมึ มรมฺมรเฏฺฐ อุปฺปชฺชติฯ

อิมญฺจ ธมฺมิกราชานํ นิสฺสาย มรมฺมรเฏฺฐ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สาสนํ อติวิย โชเตติฯ วุฑฺฒึ วิรูฬฺหึ เวปุลฺลํ อาปชฺชติฯ

สาสนญฺจ นาเมตํ ราชานํ นิสฺสาย ติฏฺฐตีติฯ อยํ ธมฺมิกราชาเยว น สาสนสฺสูปกาโร ธมฺมจารี ธมฺมมานี, อปิจ โข ธมฺมิกราชานํ นิสฺสิตาปิ สพฺพรฏฺฐวาสิกา สาสนสฺสูปการาเยว ธมฺมจาริโน ธมฺมมานิโน ราชานุคตา หุตฺวาฯ เตเนวาห มหาโพธิชาตกาทีสุ, –

ควเญฺจ ตรมานานํ, อุชุํ คจฺฉติ ปุงฺคโว;
สพฺพา คาวี อุชุํ ยนฺติ, เนเตฺต อุชุํ คเต สติฯ

เอวเมว มนุเสฺสสุ, โย โหติ เสฏฺฐสมฺมโต;
โส เจปิ ธมฺมํ จรติ, ปเคว อิตรา ปชา;
สพฺพรฏฺฐํ สุขํ เสติ, ราชา เจ โหติ ธมฺมิโกติฯ

วิเสสโต ปน ทุติยํ อมรปุรํ มาเปนฺตสฺส มหาธมฺมรโญฺญ อคฺคมเหสิยา อชฺชวมทฺทวโสหชฺชาทิคุณยุตฺตาย ธิตา อมฺหากํ รโญฺญ อคฺคมเหสี สมฺมาจารินี ปติพฺพตาฯ สพฺพนารีนํ อคฺคภาวํ ปตฺตาปิ สมานา กามคุณสงฺขาเตน สุรามเทน อปฺปมชฺชิตฺวา ปุญฺญกเมฺมสุ อปฺปมาทวเสน นิจฺจารทฺธวีริยา โหติฯ นิจฺจํ ปริยตฺติยา อุคฺคหณํ อกาสิฯ เวทปารคูจ อโหสิฯ สมฺมาสมฺพุทฺธสาสเน อติวิย ปสนฺนา อญฺญาปิ โอโรธาทโย มหาธมฺมรโญฺญ โอวาเท ฐตฺวา ธมฺมํ จรึสุฯ สาสนํ ปสีทึสุเยวฯ อุปราชาปิ มหาธมฺมราชสฺส เอกมาตาปีติโก มหาธมฺมราชิจฺฉาย อวิโรเธตฺวาเยว สกลรฏฺฐวาสีนํ คิหีนํ ภิกฺขูนญฺจ อตฺถหิตมาวหติ, เสยฺยถาปิ จกฺกวตฺติรโญฺญ สนฺติเก เชฏฺฐปุโตฺต ถามชวสมฺปโนฺน อติสูโร อุฏฺฐานวีริโยฯ อเญฺญปิ อมจฺจา อเนกสหสฺสปฺปมาณา มหาธมฺมรญฺญา ลเทฺธสุ ลเทฺธสุ ฐานนฺตเรสุ ฐิตา มหาธมฺมรโญฺญ ตํ ตํ กิจฺจมาวหนฺติ ปุญฺญกเมฺมสุ อภิรมนฺติฯ สกลรฏฺฐวาสิโนจ มนุสฺสา ทานสีลภาวนาสุเยว จิตฺตํ ฐเปนฺติฯ ภิกฺขูจ สงฺฆราชปฺปมุขาทโย เถรนวมชฺฌิมา คนฺถธุรวิปสฺสนาธุเรสุ อภิยุญฺชนฺติฯ

เอวเมกสฺส สาธุชฺชนสฺส คุณํ มหเนฺตน อุสฺสาเหน กเถโนฺตปิ ทุกฺกรํตาว นิฏฺฐํ ปาเปตุํ, ภควโต ปน ติโลกคฺคสฺส อเนกสหสฺสปารมิตานุภาเวน ปวตฺตํ คุณํ โก นาม ปุคฺคโล สกฺขิสฺสติ นิฏฺฐํ ปาเปตฺวา กเถตุนฺติฯ เอวํ มหาธมฺมราชสฺสจ อคฺคมเหสิยาเจว อุปราชาทีนญฺจ คุเณ วิสฺสเฏฺฐน วิตฺถารโต กถิยมาเน อิมิสฺสา สาสนวํสปฺปทีปิกาย อเนกสตภาณวารมตฺตมฺปิ ปตฺวา ปริยโนฺต น ปญฺญาเยยฺย, ยสฺมาจ อติปฺปปญฺจา ภเวยฺย, ตสฺมา สเงฺขเปเนวายํ กถิตา สาธุชฺชนานํ มหาปุญฺญมยาย ปีติยา อนุโมทนตฺถายฯ อิทญฺหิ สุณเนฺตหิ สาธุชฺชเนหิ อนุโมทิตพฺพํ,- อสฺมึ กิร กาเล อสฺมึ รเฏฺฐ อสฺโก นาม ราชา สาสนํ ปคฺคณฺหิตฺวา วุฑฺฒึ วิรูฬฺหึ เวปุลฺลมาปชฺชิ, เสยฺยถาปิ นาม รุกฺข ภูโมทกานํ นิสฺสาย วุฑฺฒึ วิรูฬฺหึ เวปุลฺลมาปชฺชีติฯ

อิมสฺส รโญฺญ กาเล เญยฺยธมฺมาภิมุนิวรญฺญาณกิตฺติ สิริธชธมฺมเสนาปติมหาธมฺมราชาธิราชคุรุ นาม สงฺฆราชา มหาเถโร รญฺญา อภิยาจิโต สุราชมคฺคทีปนึ นาม คนฺถํ อกาสิฯ มชฺฌิมนิกายฏฺฐกถาย อตฺถํ สิสฺสานํ วาเจตฺวา ยถาวาจิตนิยาเมน อตฺถโยชนานยํ โปตฺถเก อาโรปาเปสิฯ

เมธาภิวํสสทฺธมฺมธชมหาธมฺมราชาธิราชคุรุ นาม มหาเถโร ชาตกปาฬิยา อตฺถโยชนา นยํ มรมฺมภาสาย อกาสิฯ

สงฺฆราชสฺส สิโสฺส ปญฺญาสามิสิริกวิธชมหาธมฺมราชาธิราชคุรูติ รญฺญา ลทฺธนา มลโญฺฉ โสเยวาหํ ธมฺมํ รญฺญา อคฺคมเหสิยาจ อภิยาจิโต สีลกถํ นาม คนฺถํ อุปายกถํ นาม คนฺถญฺจ อกาสึฯ รโญฺญ อาจริยภูเตน ทิสาปาโมเกฺขน นาม อุปาสเกน อภิยาจิโต โสเยวาตํ อกฺขรวิโสธนึ นาม คนฺถํ อาปตฺติวินิจฺฉยํ นาม คนฺถญฺจฯ ตถา สงฺฆรญฺญา โจทิโต โสเย วาหํ นาคราชุปฺปตฺติกถํ โวหารตฺถเภทญฺจ วิวาทวินิจฺฉยญฺจ อกาสึฯ ตถา ปญฺจชมฺพุคามโภชเกน เลขกามเจฺจน ทฺวีหิจ อาโรจนเลขกามเจฺจหิ อภิยาจิโต โส เยวาหํ ราชเสวกทีปนึ นาม คนฺถํ อกาสึฯ ตถา ทีฆนาวานครโภชเกน มหาอมเจฺจน อภิยาจิโต โสเยวาหํ นิรยกถาทีปกํ นาม คนฺถํ อกาสึฯ ตถา สิลาเลฑฺฑุกนามเกน อุปาสเกน อภิยาจิโต โสเยวาหํ อุโปสถวินิจฺฉยํ นาม คนฺถํ อกาสึฯ ตถา พหูหิ โสตุชเนหิ อภิยาจิโต โสเยวาหํ สทฺทนีติยา สํวณฺณนํ ปาฬิภา สาย อกาสินฺติฯ

เอกสฺมิญฺจ สมเย กลิยุเค วีสาธิเก ทฺวิสเต สหเสฺสจ สมฺปเตฺต รโญฺญ เอตทโหสิ,- อิทา นิ พุทฺธสฺส ภควโต สาสเน เกสญฺจิ ภิกฺขูนํ สามเณรานญฺจ กุลทูสนาทิอสารุปฺปกเมฺมหิ อุปฺ ปาทิตา จตฺตาโร ปจฺจยา พหู ทิสฺสนฺติ , เกจิปิ อลชฺชี ปุคฺคลา ชาตรูปาทินิสฺสคฺคิยวตฺถุมฺปิ สาทิยนฺติ, เกจิปิ วินา ปจฺจยํ วิกาเล ตมฺพุลํ ขาทนฺติ, สนฺนิธิญฺจ กตฺวา ธูมานิจ ปิวนฺติ, อ คิลานา หุตฺวา สอุปาหนา คามํ ปวิสนฺติ, ฉตฺตํ ธาเรนฺติ, อเญฺญปิ อวินยานุโลมาจาเร จรนฺติ, อิทานิ ภิกฺขูนํ สามเณรานญฺจ พุทฺธสฺส สมฺมุเข พุทฺธํ สกฺขึ กตฺวา อิเม อนาจาเร น จริสฺสามา ติ ปฏิญฺญํ การาเปตฺวา ภควโต สิกฺขาปทานิ รกฺขาเปตุํ วฏฺฏติ, เอวญฺจ สติ ภิกฺขู สามเณราจ มยํ พุทฺธสฺส สมฺมุเข เอวํ ปฏิญฺญํ กโรม, ปฏิญฺญญฺจ กตฺวา วิการํ อาปชฺชนฺตานํ อมฺหากํ อิมสฺมึเยว อตฺตภาเว อิมสฺมึเยว ปจฺจเกฺข กิญฺจิ ภยํ อุปฺปเชฺชยฺยาติ ปจฺจกฺขภยํ อเปกฺขิตฺวา เต สิกฺขาปทํ รกฺขิสฺสนฺตีติฯ เอวํ ปน จิเนฺตตฺวา ภิกฺขูนํ สามเณรานญฺจ เอวํ ปฏิญฺญํ การาเปตุํ ยุชฺชติ วา มา วาติ มยํ น ชานาม, อิทานิ สงฺฆราชาทโย มหาเถเร สนฺนิปาตาเปตฺวา ปุจฺฉิสฺ สามีติ ปุน จิเนฺตสิฯ

อถ สเพฺพปิ มหาเถเร สงฺฆราชสฺส วิหาเร สนฺนิปาตาเปตฺวา อิมํ การณํ ปุจฺฉถาติ อม เจฺจ อาณาเปสิฯ อถ อมจฺจา มหาเถเร สนฺนิปาตาเปตฺวา ปุจฺฉึสุ,-อิทานิ ภเนฺต สาสเน ภิกฺขูนํ สามเณรานญฺจ อวินยานุโลมาจารานิ ทิสฺวา พุทฺธสฺส สมฺมุเข พุทฺธํ สกฺขึ กตฺวา ราชา ยถา อิเม อนาจาเร น จริสฺสามาติ ปฏิญฺญํ การาเปตฺวา ภควโต สิกฺขาปทานิ รกฺขาเปตุํ อิจฺฉติ, ตถา การาเปตุํ ยุชฺชติ วา มา วาติฯ

อถ สงฺฆราชปฺปมุขาทโย มหาเถรา เอวมาหํสุ,- ยสฺมา สาสนสฺส ปริสุทฺธภาวํ อิจฺฉโนฺต เอวํ กโรติ, ตสฺมา ตถา การาเปตุํ ยุชฺชตีติฯ

ปณฺฑิตาภิธชมุนินฺทโฆสมหาธมฺมราชคุรุเตฺถราทโย ปน กติปยเตฺถรา เอวมาหํสุ, – อิ ทานิ ภิกฺขู นาม สทฺธาพลาทีนํ โถกตาย ภควโต อาณาสงฺขาตํ สจิตฺตกาจิตฺตกาปตฺติอึ อาปชฺชิตฺวา ภควตาเยว อนุญฺญาเตหิ เทสนาวุฏฺฐานกเมฺมหิ ปฏิกริตฺวา สีลํ ปริสุทฺธํ กตฺวา ลชฺชีเปสลภาวํ กโรนฺติ, น กทาจิ อาปตฺตึ อนาปชฺชิตฺวา, ตสฺมา ภควตา ปฏิกฺขิตฺตํ กมฺมํ สญฺ จิจฺจน วีติกฺกมิสฺสามาติ พุทฺธสฺส สมฺมุเข ปฏิญฺญากรณํ อติภาริยํ โหติ, สเจปิ ปุเพฺพ ปฏิญฺญํ กตฺวา ปจฺฉา วิสํวาเทยฺย, เอวํ สติ ปฏิสฺสววิสํวาเท สุทฺธจิตฺตสฺส ทุกฺกฏํ ปฏิสฺสวกฺขเณเอว ปาจิตฺติ อิตรสฺสจาติ วจนโต ตํ ตํ อาปตฺตึ ปฏิสฺสววิสํวาทนทุกฺกเฏติยา สเหว อาปเชฺชยฺย,

อถ ปฏิญฺญากรณโตเยว อาปตฺติพหุลตา ภเวยฺย, ยถา ปน โรคํ วูปสมิตุํ อสปฺปายเภสชฺชํ ปฏิเสวติ, อถสฺส โรโค อวูปสมิตฺวา อติกฺกเมยฺย, เอวํ อาปตฺตึ อนาปชฺชิตุกาโม พุทฺธสฺส สมฺมุเข ปฏิญฺญํ กโรติ, อถสฺส อาปตฺติพหุลาเยว ภเวยฺยาติ, กิญฺจ ภิโยฺย อภยทสฺสาวิโน ภิกฺขู อเนกสตพุทฺธสฺส สมฺมุเข อเนกสตวารานิปิ ปฏิญฺญํ กตฺวา สิกฺขาปทํ วีติกฺกมิตุํ วิสหิสฺสนฺติเยวาติฯ

อถ สงฺฆราชา มหาเถโร อตฺตโน สิสฺสํ ปญฺญาสามิสิริกวิธชมหาธมฺมราชาธิราชคุรุํ นามมํ อุโยฺยเชสิ, ตสฺส เถรสฺส วจเน ปฏิวจนํ ทาตุํฯ

อถาหํ เอวํ วทามิ,- เทฺว ปุคฺคลา อภพฺพา สญฺจิจฺจ อาปตฺตึ อาปชฺชิตุํ ภิกฺขูจ ภิกฺขุนิโยจ อริยา ปุคฺคลา, เทฺว ปุคฺคลา สพฺพา สญฺจิจฺจ อาปตฺตึ อาปชฺชิตุํ ภิกฺขูจ ภิกฺขุนิโยจ ปุถุชฺชนาติ ปริวารปาฬิยํ วุตฺตตฺตา อริยปุคฺคลานํวิย ปุถุชฺชนานํ วิสฺสเฏฺฐน ปฏิญฺญํ กาตุํ น วฏฺฏตีติ มนสิกริตฺวา ปุถุชฺชนภิกฺขูนํ ปฏิญฺญากรณํ อติภาริยนฺติ เวเทยฺยเจ, สเพฺพหิปิ อริยปุถุชฺชเนหิ ภิกฺขูหิ อุปสมฺปทามาฬเก อาทิโตว จตฺตาริ อกรณียานิ อาจิกฺขิตพฺพานีติ วุเตฺตสุ จตูสุ อกรณีเยสุ อนฺตมโส ติณสลากํ อุปาทาย โย ภิกฺขุ ปาทํ วา ปาทารหํ วา อติเรกปาทํ วา อทินฺนํ เถยฺยสงฺขาตํ อาทิยติ, อสฺสมโณ โหติ อสกฺยปุตฺติโยติ, อนฺตมโส กุนฺตกิปิลฺลิกํ อุปาทาย โย ภิกฺขุ สญฺจิจฺจ มนุสฺสวิคฺคหํ ชีวิตํ โวโรเปสิ, อนฺตมโส คพฺภปาตนํ อุปาทาย อสฺสมโณ โหติ อสกฺยปุตฺติโยติ, อนฺตมโส สุญฺญาคาเร อภิรมามีติ โย ภิกฺขุปาปิโจฺฉ อิจฺฉาปกโต อสนฺตํ อภูตํ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อุลฺลปติ, อสฺสมโณ โหติ อสกฺยปุตฺติโยติจ อุปชฺฌาจริเยน โอวทิยมาเนหิ อภินโวปสมฺปเนฺนหิ อาม ภเนฺตติ ปฏิญฺญากถาเยวฯ สามเณเรหิปิ ปพฺพชฺชกฺขเณเยว อุปชฺฌายสฺส สนฺติเก ปาณาติปาตาเวรมณิสิกฺขาปทํ สมาทิยามีติอาทินา ปฐมํ ปฏิญฺญา กตาเยวฯ ตถา ภิกฺขูหิ ตํตํอาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา เทสนาย ปฏิกรณกาเล สาธุ สุฏฺฐุ ภเนฺต สํวริสฺสามีติ อภิณฺหํ ปฏิญฺญา กตาเยวฯ สามเณเรหิปิ อุปชฺฌาจริยสฺส สนฺติเก สิกฺขาคฺคหณกาเลปิ ปาณาติปาตาเวร มณิสิกฺขาปทํ สมาทิยามีติอาทินา อภิณฺหํ ปฏิญฺญา กตาเยวฯ ตาหิ ปน ปฏิญฺญาหิ อภายิตฺวา อิโตเยว ภายามีติ วุตฺตวจนํ อจฺฉริยํวิย หุตฺวา ขายติฯ อิมาย หิ ปฏิญฺญาย ตาสํ ปฏิญฺญานํ วิเสสตา น ทิสฺสตีติฯ

อยํ ปเนตฺถ สนฺนิฏฺฐานโตฺถ,- ปฏิสฺสวทุกฺกฏาปตฺติ นาม สาวตฺถิยํ ปเสฺสนทิโกสลรญฺญา อิมสฺมึ วิหาเร วสฺสํ อุปคจฺฉาหีติ อายาจิเต สาธูติ ปฏิชานิตฺวา ลาภพหุลตํ ปฏิจฺจอนฺตรามเคฺค อญฺญสฺมึ วิหาเร วสฺสํ อุปคนฺตฺวา ปฏิสฺสววิสํวาทนปจฺจยา อุปนนฺทํ นาม ภิกฺขุํ อารพฺภ ปญฺญตฺตาฯ สมนฺตปาสาทิกญฺจ นาม วินยฏฺฐกถาย วสฺสูปนายิกกฺขนฺธกวณฺณนายํ ปฏิสฺสเวจ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ เอตฺถ น เกวลํ อิมํ เตมาสํ อิธ วสฺสํ วสถาติ เอตเสฺสว ปฏิสฺสเว อาปตฺติ, อิมํ เตมาสํ ภิกฺขํ คณฺหถ, อุโภปิ มยํ วสฺสํ วสิสฺสาม, เอกโต อุทฺทิสฺสาเปสฺสามาติ เอวมาทินาปิ ตสฺส ตสฺส ปฏิสฺสเว ทุกฺกฏํ, ตญฺจ โข ปฐมํ สุทฺธจิตฺตสฺส ปจฺฉา วิสํวาทนปจฺจยา, ปฐมมฺปิ อสุทฺธ จิตฺตสฺส ปน ปฏิสฺสเว ปาจิตฺติยนฺติ วุตฺตํฯ

อิเจฺจวํ ภิกฺขูนํ อญฺญมญฺญํ ทายเกหิจ สทฺธึ ปฏิชานิตฺวา วิสํวาทนปจฺจยา อเญฺญสํ อตฺถหิตเภเทเยว ทุกฺกฏาปตฺติ วุตฺตา, น อตฺตโน อิจฺฉาวเสน สยเมว อหํ ภุญฺชิสฺสามิ สยิสฺสามีติ เอวมาทินา วตฺวา ยถาวุตฺตานุรูปํ อกตฺวา วิสํวาทเนติฯ สเจ ปน ภิกฺขุสามเณรานํ ปฐมเมว อาม ภเนฺตติอาทินา ปฏิญฺญํ กตฺวา ปจฺฉา เกนจิเทว กรณีเยน ตํตํอาปตฺตึ อาปชฺชเนฺต สหปฏิสฺสววิสํวาเทน ทุกฺกฏาปตฺติยา อาปเชฺชยฺย, เอวํ สติ ตตฺถ ตตฺถ สิกฺขาปเทสุ เทฺว เทฺว อาปตฺติโย ปญฺญาเปยฺย, น จ เอวมฺปิ ปญฺญตฺตา, เตเนว ปฏิสฺสวทุกฺกฏาปตฺติ นาม ปเรสํ สนฺติเก ปเรสํ มตึ คเหตฺวา ปฏิชานิตฺวา วิสํวาทนฏฺฐาเนเยว ปญฺญตฺตาติ ทฏฺฐพฺพาฯ

อิทานิ ราชา สาสนสฺส สุทฺธึ อิจฺฉนฺโต อิมินา อุปาเยน ภิกฺขุสามเณรานํ สีลํ สํวราเปนฺโต ปจฺจกฺขสมฺปรายิกภยํ อนุเปกฺขิตฺวา สํวรํ อาปเชฺชยฺยุนฺติ จินฺเตตฺวา พุทฺธสฺส สมฺมุเข ปฏิญฺญํ การาปิตตฺตา น โกจิ โทโส ทิสฺสติฯ ภิกฺขุสามเณรานมฺปิ ภิโยฺยโสมตฺตายสีลํ สํวริตฺวา สีลปริสุทฺธิ ภเวยฺยาติฯ อถ ราชา สเพฺพสํ ภิกฺขุสามเณรานํ พุทฺธสฺส สมฺมุเข ปฏิญฺญํ การาเปตฺวา สีลํ รกฺขาเปสีติฯ

อิเจฺจวํ อิมสฺส รโญฺญ กาเล ปุเพฺพ อลชฺชิโนปิ สมานา ภยํ อนุเปกฺขิตฺวา เยภุเยฺยน ลชฺชิโนว ภวนฺตีติฯ

พุทฺธสฺส ภควโต ปรินิพฺพานโต ติสตาธิกานํ ทฺวิวสฺสสหสฺสานํ อุปริ นวุติเม สํวจฺฉเร พหินทีตีเร คามสีมโต ปฏฺฐาย ยาว อโนฺตอุทกุเกฺขปา, ตาว กมฺมํ กโรนฺตานํ ภิกฺขูนํ สุเขน คมนตฺถาย คหฏฺฐา คามสีมาย อุทกุเกฺขปสีมํ สมฺพนฺธิตฺวา เสตุํ อกํสุฯ

อถ ตตฺถ ญาณาลงฺการสุมนมหาธมฺมราชคุรุคณา จริยนามโก เถโร อุปสมฺปทาทิวินยกมฺมานิ กติปย วเสฺสสุ อกาสิฯ

ธีรานนฺทเตฺถโร ปน ตตฺถ สงฺกรโทโส โหตีติ กมฺมํ กาตุํ น อิจฺฉติฯ ตถา ปฏฺฐาย เย เย ญาณาลงฺการสุมนมหาธมฺมราชคุรุคณาจริยสฺส มตึ รุจฺจนฺติ, เต เต ตสฺส ปกฺขิกา ภวนฺติฯ เย เย ปน ธีรานนฺทเตฺถรสฺสมตึ รุจฺจนฺติ, เตเต ตสฺส ปกฺขิกา ภวนฺติฯ เอวํลงฺกาทีเป อมรปุรนิกายิกา ภิกฺขูฯ เทฺวธา ภินฺทิตฺวา ติฏฺฐนฺติฯ

อถ ธีรานนฺทปเกฺข ภิกฺขุ ตปฺปกฺขิกสฺส สีลกฺขนฺธเตฺถรสฺส สิเสฺส ธมฺมกฺขนฺธวนรตนภิกฺขู อมฺหากํ ชมฺพุทีเป รตนปุณฺณนครํ เปเสสุํ สงฺฆราชมหาเถรสฺส สนฺติเก โอวาทสฺส ปฏิคฺคาหณตฺถายฯ เต จ กลิยุเค อฏฺฐารสาธิเก ทฺวิวสฺสสเต สหเสฺสจ สมฺปเตฺต กตฺติกมาสสฺส ชุณฺหปกฺขอฏฺฐมิยํ สีหฬทีปโต นิกฺขมิตฺวา อาคจฺฉนฺตา เอกูนวีสาธิเก ทฺวิวสฺสสเต สหเสฺสจ สมฺปเตฺต ผคฺคุนมาสสฺส ชุณฺหปกฺขสตฺตมิยํ รตนปุณฺณนครํ สมฺปตฺตาฯ

อถ ธมฺมราชา สงฺฆราชสฺส อาราเม จตุภูมิกํ วิหารํ การาเปตฺวา ตตฺถ เต วสาเปสิฯ จตูหิ ปจฺจเยหิจ สงฺคหํ อกาสิฯ สงฺฆราชาจ เตสํ ทฺวินฺนํ ปกฺขิกานํ วจนํ สุตฺวา พหูหิ คเณฺถหิ สํสนฺทิตฺวา วิวาทํ วินิจฺฉินฺทิฯ ตาทิเส ฐาเน สงฺกรโทสสฺส อตฺถิภาวํ ปกาเสตฺวา สเนฺทสปณฺณมฺปิ เตสํ อทาสิฯ

มหาธมฺมราชาจ เตสํ ปุน สิกฺขํ สงฺฆราชสฺส สนฺติเก คณฺหาเปตฺวา ปิฏกตฺตยโปตฺถกาทีนิ ทาตพฺพวตฺถูนิ ทตฺวา ตสฺมึเยว สํวจฺฉเร ปฐมอาสาฬฺหมาสสฺส กาฬปกฺขทสมิยํ นาวาย เต เปเสสิฯ

ตโต ปจฺฉาจ ญาณาลงฺการสุมนมหาธมฺมราชคุรุคณาจริยปเกฺข ภิกฺขูปิ ตปฺปกฺขิกสฺส ปญฺญาโมลิเตฺถรสฺส สิเสฺส วิมลโชติธมฺมนนฺทภิกฺขู เปเสสุํ สทฺธึ อริยาลงฺกาเรน นาม สามเณเรน จตูหิจ อุปาสเกหิฯ เตจ กลิยุเค วีสาธิเก ทฺวิสเต สหเสฺสจ สมฺปเตฺต กตฺติกมาสสฺส ชุณฺหปกฺขปญฺจมิยํ สมฺปตฺตาฯ

ตทาปิ สงฺฆราชสฺส อาราเมเยว เอกํ วิหารํ การาเปตฺวา เต วสาเปสิฯ จตูหิ ปจฺจเยหิจ สงฺคหํ อกาสิฯ สงฺฆราชาปิ ปุน วินิจฺฉยํ อทาสิ ยถาวุตฺตนเยนฯ ธมฺมราชา เตสมฺปิ ภิกฺขูนํ

สงฺฆราชสฺส สนฺติเก ปุน สิกฺขํ คณฺหาเปตฺวา สามเณรญฺจ อุปสมฺปาเทตฺวา จตูหิ ปจฺจเยหิ สงฺคหํ กตฺวา ปหิณิฯ

ตโต ปจฺฉาจ กลิยุเค พาวีสาธิเก ทฺวิวสฺสสเต สหเสฺสจ สมฺปเตฺต มาฆมาสสฺส กาฬปกฺขเอกาทสมิยํ สีหฬทีปโตเยว เทฺว ภิกฺขู ตโย สามเณรา จตฺตาโร อุปาสกา สรชตสุวณฺณกรณฺฑกํ สรชตสุวณฺณเจติยทาตุํ หตฺถิทนฺตมยํ พุทฺธรูปํ มหาโพธิปตฺตานิ มหาโพธิตจํ มหาโพธิปติฏฺฐานสูมึ สีหฬทกฺขิณสาขาโพธิปตฺตานิ ทุติยสตฺตาหอนิมิสฏฺฐานภูมิญฺจ ธมฺมปณฺณาการตฺถาย คเหตฺวา รตนปุณฺณํ นาม มหาราชฏฺฐานีนครํ สมฺปตฺตาฯ เตสมฺปิ ธมฺมราชา จตูหิ ปจฺจเยหิ สงฺคหํ กตฺวา สงฺฆรโญฺญ อาราเม วสาเปสิฯ ภิกฺขุนญฺจ ปุน สิกฺขํ คณฺหาเปสิฯ สามเณรานญฺจ อุปสมฺปทกมฺมํ คหฏฺฐานญฺจ ปพฺพชฺชกมฺมํ คณฺหาเปสิฯ

อิเจฺจวํ มรมฺมรฏฺเฐ ภควโต ปรินิพฺพานโต ปฏฺฐาย ยาวชฺชตนา สาสนสฺส เถรปรมฺปรวเสน ปติฏฺฐานตา เวทิตพฺพาฯ

อิเจฺจวํ มรมฺมมณฺฑเล อริมทฺทนปุเร อรหนฺตเตฺถรคโณ อุตฺตราชีวเตฺถรฉปฺปทเตฺถรคโณ สิวลิเตฺถรคโณ อานนฺทเตฺถรคโณ ตามลินฺทเตฺถรคโณติ ปญฺจ คณา อเหสุํฯ

อิทานิ อริมทฺทนนคเร ปญฺจคณโต ปฏฺฐาย วิชยปุรเชยฺยปุรรตนปูเรสุ เถรปรมฺปรวเสน สาสนสฺส อนุกฺกเมน อาคตภาวํ ทสฺสยิสฺสามิฯ สิริเขตฺตนคเร หิ ‘โส ยํ โนํ’ นาม ราชา ปรกฺกมวํสิกสฺส สารทสฺสิเตฺถรสฺส อเนฺตวาสิกํ สทฺธมฺมฏฺฐิติเตฺถรํ อตฺตโน อาจริยํ กตฺวา ปูเชสิฯ

กลิยุคสฺส จตฺวสฺสาธิกอฏฺฐสตกาเล สิริเขตฺตนครโต อาคนฺตฺวา โส รตนปูเร รชฺชํ กาเรสิฯ อถ อตฺตโน ปุตฺตํ อเนกิภํ นาม ราชกุมารํ มหาราช นาเมน สิริเขตฺตนครํ ภุญฺชาเปสิฯ ทกฺขิณทิสาภาเค ‘กู เวฺฐ ฐ-โย โม’ นครํ, ปจฺฉิมทิสาภาเค ‘โผ โขํ’ นาม ฐานํ, อุตฺตรทิสาภาเค ‘ม โลํ’ นครํ, ปุรตฺถิมทิสาภาเค ‘โกํ โขํ’ นาม ฐานํ, เอตฺถนฺตเร นิสินฺนานํ คิหีนํ มม ปุตฺตสฺส อาณา ปวตฺตตุ, ภิกฺขูนํ มมาจริยสฺส สทฺธมฺมฏฺฐิติเตฺถรสฺส อาณา ปวตฺตตูติ นิยฺยาเทสิฯ

ตสฺสจ สทฺธมฺมฏฺฐิติเตฺถรสฺส อริยวํสเตฺถโร มหาสามิเตฺถโรติ เทฺว สิสฺสา อเหสุํฯ เตสุ มหาสามิเตฺถโร ปุเพฺพ วุตฺตนเยน สาสนวํสํ อาเนสฺสามีติ สีหฬทีปํ คนฺตฺวา สีหฬทีปโต สทฺธึ ปญฺจหิ ภิกฺขูหิ สทฺธมฺมจาริํ นาม เถรํ อาเนตฺวา อภินวสิกฺขํ คณฺหิตฺวา สิริเขตฺตนคเร สีหฬทีปวํสิกํ สาสนํ วฑฺฒาเปตฺวา นิสีทิฯ ตสฺส มหาสาริเตฺถรสฺส สิโสฺส อตุลวํโส นาม เถโร จตูสุ ทิสาสุ อหิณฺฑิตฺวา ปริยตฺตึ อุคฺคณฺหิตฺวา สิริเขตฺตนคเรเยว ตมฺพุลภุญฺชมาติกาสมีเป สาสนํ ปคฺคณฺหิตฺวา นิสีทิฯ ตสฺส อตุลวํสเตฺถรสฺส สิโสฺส รตนรํสี นาม เถโรจ ปริยตฺติเวสารชฺชํ ปตฺวา สิริเขตฺตนคเรเยว สาสนํ ปคฺคณฺหิตฺวา นิสีทิฯ ตสฺสจ รตนรํ สิเตฺถรสฺส สิโสฺส สตฺวธมฺมราชสฺส อาจริโย อภิสเงฺกโต นาม เถโร ปริยตฺติเวสารชฺชํ ปตฺวา สิริเขตฺตนครเยว สาสนํ ปคฺคณฺหิตฺวา นิสีทิฯ ตสฺส ปน สิโสฺส มุนินฺทโฆโส นาม เถโร อตฺถิฯ กลิยุเค สตฺตตาธิเก นวสเต สมฺปเตฺต ปจฺฉิมปกฺขาธิกราชา สิริเขตฺตนครํ อภิภวิตฺวา นนฺทโยเธน นาม อมเจฺจน สทฺธึ ตํ มุนินฺทโฆสเตฺถรํ อาเนตฺวา รตนปูเร ปติฏฺฐาเปสิฯ

โส กิร ปจฺฉิมปกฺขาธิกราชา เอวํ กเถสิ,- อหํ สิริเขตฺตนครํ ลภิตฺวา เอกํเยว ภิกฺขุํ เอกํเยว คิหึ ลภามีติฯ

โส ปน เถโร สามเณรนาเมน มุนินฺทโฆโส นามฯ อุปสมฺปนฺนกาเล ปน มาตุลภูตสฺส เถรสฺส นาเมน อุปาลิ นามฯ ทินฺนนาเมน ปน ติปิฏกาลงฺกาโร นามฯ ติริยปพฺพตวิหาเร ปน วาสตฺตา ฐานนาเมน ติริยปพฺพตเตฺถโร นามฯ

โส กิร เอราวตีนทีตีเร จตุภูมิกวิหาเร ปฐมํ นิสีทิตฺวา ปจฺฉา กลิยุคสฺส วสฺสสหเสฺส กาเลสฏฺฐิวสฺสายุโก หุตฺวา ติริยปพฺพตวิหาเร นิสีทิฯ สามเณรกาเล โส ชลุมสฺยามภเยน รตนปูรโต นิกฺขมิตฺวา เกตุมตีนครํ ปตฺวา ตตฺถ ติสาสนธชเตฺถรสฺส สิสฺสภูตสฺส ธมฺมราชคุรุเตฺถรสฺส สนฺติเก คนฺถํ อุคฺคณฺหิํฯ ปาฬีอฏฺฐกถาฏีกาสุ อติเฉกตาย ทหรกาเลเยวจ เวสฺสนฺตรชาตกํ กพฺยาลงฺกาเรน พนฺธิตฺวา กถนโต อติวิย ปากโฏ อโหสิฯ ตสฺส ปน เถรสฺส สิโสฺส อุจฺจนครวาสี มหาติสฺสเตฺถโรติ สงฺคิรชนปเท อรญฺญวาสํ วสิตฺวา ปริยตฺติํ วาเจตฺวา สาสนํ ปคฺคณฺหิฯ ตสฺส ปน สิโสฺส เรมินคาเม คามวาสี จนฺทเตฺถโร นามฯ ตสฺส สิโสฺส ตํคามวาสี คุณสิริเตฺถโร นามฯ ตสฺส สิโสฺส ตํคามวาสี กลฺยาณธชตฺถโร นามฯ โส ปน เถโร ปทุมนคเร สหโสฺสโรธโพโธทธิคาเมสุ ปริยตฺติํ วาเจตฺวา นิสีทิฯ ตสฺส สิโสฺส โพโธทธิคามวาสิโน อิโนฺทภาสกลฺยาณจกฺกวิมลาจารเตฺถรา สหโสฺสโรธคามวาสิโน คุณสารจนฺทสารเตฺถรา วํตุมคามวาสี วรเอสิเตฺถโร กนฺนินคเร ชรราชคาม วาสี คุณสิริเตฺถโรจาติ อิเม เถรา กลฺยาณธชเตฺถรสฺส สนฺติเก ปุน สิกฺขํ คเหตฺวา ปริยตฺติํ อุคฺคณฺหิตฺวา โกวิทา อเหสุํฯ

ตเสฺสว กลฺยาณธชเตฺถรสฺส สิโสฺส สงฺคิรชนปเท สมิวนคาเม นิสิโนฺน ธมฺมธโร นามเถโร มหลฺลกกาเล ปทุมนคเร กุสุมมูลคาเม นิสีทิตฺวา คนฺถํ วาเจตฺวา สาสนํ ปคฺคณฺหิฯ

เตสุ คุณสิริเตฺถโร อมรปุรมาปกสฺส รโญฺญ กาเล คุณาภิลงฺการสทฺธมฺมมหาราชาธิราชคุรูติ นามลญฺฉํ คณฺหิตฺวา เชยฺยภูมิวาสกิตฺติวิหาเร ปฏิวสิฯ

ตสฺส ปน เถรสฺส สิโสฺส ญาณาภิวํสธมฺมเสนาปติมหาธมฺมราชาคุรุ นาม มหาเถโรฯ ตเสฺสว รโญฺญ กาเล สงฺฆราชา อโหสิฯ โส ปน เถโร สีหฬทีเป อมรปุรนิกายิกานํ ปภโวฯ คุณาภิลงฺการสทฺธมฺมมหาธมฺมราชาธิราชคุรุเตฺถรเสฺสว สิโสฺส ติปิฏกาลงฺการมหาธมฺมราชคุรุ นาม เถโรฯ ตสฺส สิโสฺส สูริยวํสาภิสิริปวราลงฺการธมฺมเสนาปติ มหาธมฺมราชาธิราชคุรุ นาม เถโร อมรปุรทุติยมาปกสฺส รโญฺญ กาเล สงฺฆราชา อโหสิฯ ตสฺส ปน สิโสฺส เญยฺย ธมฺมาภิวํสมุนิวรญาณกิตฺติสิริปวราลงฺการธมฺมเสนาปติ- มหาธมฺมราชาธิราชคุรุ มหาเถโร ทุติยํ อมรปุรมาปกสฺส รตนปุณฺณมาปกสฺสจ รโญฺญ กาเลสุ สงฺฆ ราชา อโหสิฯ โส ปน ญาณาภิวํสธมฺมเสนาปติมหาธมฺมราชาธิราชคุรุเตฺถรสฺส สงฺฆรโญฺญ สิโสฺสปิ วรเอสิเตฺถรสฺส สิโสฺสจ อโหสิฯ

อยํ สีหฬทีปโต สพฺพปจฺฉิมาคเตหิ สทฺธมฺมจารีมหาสามิเตฺถเรหิ ยาว อมฺหากํ อาจริยาเถรปรมฺปรา ทสฺสนกถาฯ

อยมฺปิ อปรา เถรปรมฺปรา เวทิตพฺพาฯ ฉปฺปทเตฺถรวํสิโก สทฺธมฺมกิตฺติ นาม เถโร เชยฺยปุรํ อาคนฺตฺวา จตุทีปภูมิฏฺฐาเน นิสีทิตฺวา มหาอริยวํสเตฺถรสฺส สนฺติเก ปริยตฺติํ อุคฺคณฺหิตฺวา ตโต ปจฺฉา เชตวนวิหารํ สงฺกมิตฺวา ตตฺถ นิสีทิตฺวา ปริยตฺติํ วาเจตฺวา สาสนํ ปคฺคณฺหิฯ

ตสฺส สทฺธมฺมกิตฺติเตฺถรสฺส สิโสฺส ติสาสนธโช นามฯ ตสฺส สิโสฺส ธมฺมราชคุรุ นามฯ ตสฺส สิโสฺส มุนินฺทโฆโส นามฯ ตสฺส สิโสฺส มหาติโสฺส นามฯ ตสฺส สิโสฺส จนฺทปโญฺญ นามฯ ตสฺส สิโสฺส คุณสิริ นามฯ ตสฺส สิโสฺส ญาณธโช นามฯ ตสฺส สิโสฺส ธมฺมธโร นามฯ

ตสฺส สิโสฺส อิโนฺทภาโส นามฯ ตโต ปฏฺฐาย กลฺยาณจกฺก วิมลาจาร คุณสาร จนฺทสาร วรเอสี คุณสิริ ญาณาภิวํส เญยฺยธมฺมาภิวํสเตฺถรานํ วเสน สาสนวํโส เวทิตโพฺพติฯ

อยํ ปตฺตลงฺกสฺส ฉปฺปทเตฺถรสฺส สิสฺสภูตา สทฺธมฺมกิตฺติเตฺถรโต ปฏฺฐาย เถรปรมฺปรทสฺสนกถาฯ

อิทํ รตนปุณฺณนคเร สาสนสฺส ปติฏฺฐานํฯ

เอวํ อปรนฺตรฏฺฐสงฺขาเตน เอกเทเสน สกลมฺปิ มรมฺมรฏฺฐํ คเหตฺวา สาสนวํโส ทเสฺสตโพฺพฯ ภควาปิ หิ อปรนฺตรเฏฺฐ จนฺทนวิหาเร วสิตฺวา ตมฺพทีปรเฏฺฐ ตํตํเทสมฺปิ อิทฺธิยา จริตฺวา สตฺตานํ ธมฺมํ เทเสสิเยวาติฯ

อิติ สาสนวํเส อปรนฺตรฏฺฐสาสนวํสกถามโคฺค

นาม ฉโฏฺฐ ปริเจฺฉโทฯ

๗. กสฺมิรคนฺธารรฏฺฐสาสนวํสกถามโคฺค

๗. อิทานิ ยถาวุตฺตมาติกาวเสน กสฺมีรวนฺธารรฏฺฐสาสนวํสกถามคฺคํ วตฺตุํ โอกาโส อนุปฺปตฺโต, ตสฺมา ตํ วกฺขามิฯ

ตติยสงฺคีตาวสาเน หิ มหาโมคฺคลิปุตฺตติสฺสตฺเถโร มชฺฌนฺติกตฺเถรํ กสฺมีรคนฺธารรฏฺฐํ เปเสสิ,-ตฺวํ เอตํ รฏฺฐํ คนฺตฺวา เอตฺถ สาสนํ ปติฏฺฐาเปหีติฯ เอตฺถ จ กสฺมีรคนฺธารรฏฺฐํ นาม จีนรฏฺฐสมีเป ติฏฺฐติฯ เตเนว หิ อธุนา กสฺมีรคนฺธารรฏฺฐวาสิโน จินรฏฺฐวาสิโนจ มนุสฺสา อรวาฬสฺส นาม นาคราชสฺส อุปฺปชฺชนกาลโต ปฏฺฐาย ยาวชฺชตนา นาครูปํ กตฺวา มาเนนฺติ ปูเชนฺติ สกฺกโรนฺติ, วตฺถภาชนาทีสุปิ นาครูปเมว เต เยภุเยฺยน กโรนฺตีติฯ

โสจ มชฺฌนฺติกตฺเถโรปิ จตูหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ อตฺถ ปญฺจโม หุตฺวา ปาฏลิปุตฺตโต เวหาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา หิมวติ อรวาฬทหสฺส อุปริ โอตริฯ เตน โข ปน สมเยน กสฺมีรคนฺธารรฏฺฐสสฺสปากสมเย อรวาโฬ นาม นาคราชา อรวาฬทเห นิสีทิตฺวา กรกวสฺสํ นาม วสฺสาเปตฺวา สสฺสํ หราเปตฺวา มหาสมุทฺทํ ปาเปสิฯ เตโรจ อรวาฬทหสฺส อุปริ โอตริตฺวา อรวาฬทหปิฏฺฐิกํ จงฺกมติปิ ติฏฺฐติปิ นิสีทติปิ เสยฺยมฺปิ กเปฺปติฯ นาคมาณวกา ตํ ทิสฺวา อรวาฬสฺส นาคราชสฺส อาโรเจสุํ, - มหาราช เอโก ฉินฺนภินฺนปฏธโร ภณฺฑุกาสาววสโน อมฺหากํ อุทกํ ทูเสตีติฯ ตทา ปน เถโร อตฺตานํเยว นาคานํ ทเสฺสติฯ นคราชา ตาวเทว โกธาภิภูโต นิกฺขมิตฺวา เถรํ ทิสฺวา มกฺขํ อสฺสหมาโน อนฺตลิเกฺข อเนกานิ ภึสนกานิ นิมฺมินิฯ ตโต ตโต ภุสา วาตา วายนฺติ, รุกฺขา ฉิชฺชนฺติ, ปพฺพตกูฏา ปตนฺติ เมฆาคชฺชนฺติ, วิชฺชุํลตา นิจฺฉรนฺติ, อสนิโย ผลนฺติ, ภินฺนํ วิย คคนํ อุทกํ ปคฺฆรติ, ภยานกรูปา นาคกุมารา สนฺนิปตนฺติ, สยมฺปิ ธูมายติ ปชฺชลติ, ปหรณวุฏฺฐิโย วิสฺสเชฺชติ, โก อยํมุณฺฑโก ฉินฺนภินฺนปฏธโรติอาทีหิ ผรุสวจเนหิ เถรํ สนฺตเชฺชติ, เอถ คณฺหถ หนถ นิทฺธมถ อิมํ สมณนฺติ นาคพลํ อาณาเปสิฯ

เถโร สพฺพํ ตํ ภึสนกํ อตฺตโน อิทฺธิพเลน ปฏิพาหิตฺวา นาคราชานํ อาห,–

สเทวโกปิ เจ โลโก, อาคนฺตฺวา ตาสเยฺย มํ;
น เม ปฏิพโล อสฺส, ชเนตุํ ภยเภรวํฯ

สเจปิ ตฺวํ มหึ สพฺพ, สสมุทฺทํ สปพฺพตํ;
อุกฺขิปิตฺวา มหานาค, ขิเปยฺยาสิ มมูปริฯ

เนว เม สกฺกุเณยฺยาสิ, ชเนตุํ ภยเภรวํ;
อญฺญทตฺถุ ตเววสฺส, วิฆาโต อุรคาธิปาติฯ

เอวํ วุเตฺต นาคราชา วิหตานุภาโว นิปฺผลวายาโม ทุกฺขี ทุมฺมโน อโหสิฯ

ตํ เถโร ตงฺขณานุรูปาย ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุเตฺตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา ตีสุ สรเณสุ ปญฺจสุจ สีเลสุ ปติฏฺฐาเปสิ สทฺธึ จตุราสีติยา นาคสหเสฺสหิฯ อเญฺญปิ พหู หิมวนฺตวาสิโน ยกฺขาจ คนฺธพฺพาจ กุมฺภณฺฑาจ เถรสฺส ธมฺมกถํ สุตฺวา สรเณสุจ สีเลสุจ ปติฏฺฐหึสุฯ ปญฺจโกปิ ยโกฺข สทฺธึ ภริยาย ยกฺขินิยา ปญฺจหิจ ปุตฺตสเตหิ ปฐเม ผเล ปติฏฺฐิโตฯ อถายสฺมา มชฺฌนฺติกตฺเถโร สเพฺพนาคยกฺขรกฺขเส อามเนฺตตฺวา เอวมาห,-

มาทานิ โกธํ ชนยิตฺถ, อิโต อุทฺธํ ยถา ปุเร;
สสฺสฆาตญฺจ มา กตฺถ, สุขกามา หิ ปาณิโน;
กโรถ เมตฺตํ สเตฺตสุ, วสนฺตุ มนุชา สุขนฺติฯ

เต สเพฺพปิ สาธุ ภเนฺตติ เถรสฺส วจนํ ปฏิสฺสุณิตฺวา ยถานุสิฏฺฐํ ปฏิปชฺชิํสุฯ ตํ ทิวสเมว นาคราชสฺส ปูชาสมโย โหติฯ อถ นาคราชา อตฺตโน รตนมยํ ปลฺลงฺกํ อาหราเปตฺวา เถรสฺส ปญฺญเปสิฯ นิสีทิ เถโร ปลฺลเงฺกฯ นาคราชาปิ เถรํ พีชยมาโน สมีเป อฏฺฐาสิฯ ตสฺมิํ ขเณ กสฺมีรคนฺธารรฏฺฐวาสิโน อาคนฺตฺวา เถรํ ทิสฺวา อมฺหากํ นาคราชโตปิ เถโร มหิทฺธิกตโรติ เถรเมว วนฺทิตฺวา นิสินฺนาฯ เถโร เตสํ อาสิวิโสปมสุตฺตํ กเถสิฯ สุตฺตปริโยสาเน อสีติยาปาณสหสฺสานํ ธมฺมาภิสมโย อโหสิฯ กุลสตสหสฺสญฺจ ปพฺพชิฯ ตโต ปภุติ จ กสฺมีรคนฺธาโร ยาวเชฺชตนา กาสาวปโชฺชตา อิสิวาตปฏิวาตาเอวฯ

คนฺตฺวา กสฺมีรคนฺธารํ, อิสิ มชฺฌนฺติโก ตทา;
ทุฏฺฐํ นาคํ ปสาเทตฺวา, โมเจสิ พนฺธนา พหูติฯ

อธุนา ปน กสฺมีรคนฺธารรเฏฺฐ สาสนสฺส อตฺถงฺคตสฺสวิย สูริยสฺส โอภาโส น ปญฺญายติ, ตสฺมา ตตฺถ สาสนสฺส ปติฏฺฐาเน วิตฺถาเรน วตฺตพฺพกิจฺจํ นตฺถีติฯ

อิติ สาสนวํเส กสฺมีรคนฺธารรฏฺฐสาสนวํสกถามโคฺค

นาม สตฺตโม ปริเจฺฉโทฯ

๘. มหิํสกรฏฺฐสฺสาสนวํสกถามโคฺค

๘. อิทานิ ยถาวุตฺตมาติกาวเสน มหิํสกรฏฺฐสาสนวํสกถามคฺคํ วตฺตุํ โอกาโส อนุปฺปตฺโต, ตสฺมา ตํ วกฺขามิฯ

ตติยสงฺคีตาวสาเน หิ มหาโมคฺคลิปุตฺตติสฺสเตฺถโร มหาเรวเตฺถรํ มหิํสกมณฺฑลํ เปเสสิ,- ตฺวํ เอตํ รฏฺฐํ คนฺตฺวา เอตฺถ สาสนํ ปติฏฺฐาเปหีติฯ

โสจ อตฺตปญฺจโม หุตฺวา มหิํสกมณฺฑลํ อคมาสิ ปจฺจนฺติเมสุ ชนปเทสุ ปญฺจวโคฺคคโณ อลํ อุปสมฺปทกมฺมายาติ มญฺญมาโนฯ เถโร มหิํสกมณฺฑลํ คนฺตฺวา เทวทูตสุตฺตํ กเถสิฯ สุตฺตปริโยสาเน จตฺตาลีสปาณสหสฺสานิ ธมฺมจกฺขุํ ปฺปฏิลภิํสุฯ จตฺตาลีสํเยว ปาณสหสฺสานิ ปพฺพชิํสุฯ

> คนฺตฺวาน รฏฺฐํ มหิํสํ, มหาเรโว มหิทฺธิโก;
> โจเทตฺวา เทวทูเตหิ, โมเจสิ พนฺธนา พหูติฯ

อธุนา ปน ตตฺถ สาสนสฺส อเพฺภหิวิย ปฏิจฺฉนฺนสฺส สูริยสฺส โอกาโส ทุพฺพโล หุตฺวา ปญฺญายติฯ

อิติ สาสนวํเส มหิํสกรฏฺฐสาสนวํสกถามโคฺค

นาม อฏฺฐโม ปริเจฺฉโทฯ

๙. มหารฏฺฐสาสนวํสกถามโคฺค

๙. อิโต ปรํ มหารฏฺฐสาสนวํสกถามคฺคํ กถยิสฺสามิ ยถาวุตฺตมาติกาวเสนฯ

ตติยสงฺคีตาวสาเน หิ มหาโมคฺคลิปุตฺตติสฺสเตฺถโร มหาธมฺมรกฺขิเตฺถรํ มหารฏฺฐํ เปเสสิ,-ตฺวํ เอตํ รฏฺฐํ คนฺตฺวา เอตฺถ สาสนํ ปติฏฺฐาเปสีติฯ

มหาธมฺมรกฺขิตเตฺถโรจ อตฺตปญฺจโม หุตฺวา มหารฏฺฐํ คนฺตฺวา มหานารทกสฺสปชาตกกถาย มหารฏฺฐเก ปสาเทตฺวา จตุราสีติปาณสหสฺสานิ มคฺคผเลสุ ปติฏฺฐาเปสิฯ เตรสสหสฺสานิ ปพฺพชึสุฯ เอวํ โส ตตฺถ สาสนํ ปติฏฺฐาเปสิฯ

มหารฏฺฐํ อิสิ คนฺตฺวา, โส มหา ธมฺมรกฺขิโต;
ชาตกํ กถยิตฺวาน, ปสาเทสิ มหาชนนฺติฯ

ตตฺถ กิร มนุสฺสา ปุเพฺพ อคฺคิหุตาทิมิจฺฉากมฺมํ เยภุเยฺยน อกํสุฯ เตเนว เถโร มหานารทกสฺสปชาตกกถํ เทเสสิฯ ตโต ปฏฺฐาย ตตฺถ มนุสฺสา ชาตก กถํ เยภุเยฺยน โสตุํ อติวิยอิจฺฉนฺติฯ ภิกฺขูจ เยภุเยฺยน คหฏฺฐานํ ชาตกกถํเยว เทเสนฺติฯ วิเสสโต ปน วสฺสนฺตรชาตกกถํ เต มนุสฺสา พหูหิ ทาตพฺพวตฺถูหิ ปูเชตฺวา สุณนฺติฯ

ตญฺจ มหารฏฺฐํ นาม สฺยามรฏฺฐสมีเป ฐิตํ, เตเนว สฺยามรฏฺฐวาสิโนปิ ภิกฺขู คหฏฺฐาจ เยภุเยฺยน โสตุํ อิจฺฉนฺตีติฯ มหาธมฺมรกฺขิตเตฺถโรปิ มหารฏฺฐวาสีหิ สทฺธึ สกลสฺยามรฏฺฐวาสีนํ ธมฺมํ เทเสสิ, อมตรสํ ปาเยสิ, ยถา โยนกธมฺมรกฺขิตเตฺถโร อปรนฺตรฏฺฐํ คนฺตฺวา สกลมรมฺมรฏฺฐวาสีนนฺติฯ

ยํ ปน โยนกรฏฺฐสาสนวํสกถายํ วุตฺตํ, ตมฺปิ สพฺพํ เอตฺถาปิ ทฏฺฐพฺพํเยว, เตหิ ตสฺส เอกสทิสเตฺตน ฐิตตฺตาติฯ ตถา หิ นาคเสนเตฺถโรปิ โยนกรเฏฺฐ วสิตฺวา สฺยามรฏฺฐาทีสุปิ สาสนํ ปติฏฺฐาเปสิฯ โยนกรฏฺฐวาสิโน มหาธมฺมคมฺภีรเตฺถรมหาเมธงฺกรเตฺถราจ สทฺธึ พหูหิ ภิกฺขูหิ สีหฬทีปํ คนฺตฺวา ตโต ปุนาคนฺตฺวา สฺยามรเฏฺฐ โสกฺกตยนครํ ปตฺวา ตตฺถ นิสีทิตฺวา สาสนํ ปคฺคณฺหิตฺวา ปจฺฉา ลกฺุนฺนนคเร นิสีทิตฺวา สาสนํ ปคฺคณฺหิฯ เอวํ โยนกรเฏฺฐ สาสนํ ฐิตํ สฺยามาทีสุปิ ฐิตํเยวาติ ทฏฺฐพฺพํฯ

พุทฺธสฺส ภควโต ปรินิพฺพานโต ทฺวิสตาธิกานํ ทฺวินฺนํ วสฺสสหสฺสานํ อุปริ นวุติเม วสฺส สีหฬทีเป รชฺชํ ปตฺตสฺส กิตฺติสฺสิริราชสีหมหาราชสฺส อภิเสกโต ตติเย วเสฺส เตเนว กิตฺติสฺสิริราชสีหมหารญฺญา ปหิตปณฺณาการสาสนํ อาคมฺม สรามาธิปติธมฺมิกมหาราชาธิราเชนาณเตฺตหิ ลงฺกาทีปํ อาคเตหิ อุปาลิเตฺถ ราทีหิ ปติฏฺฐาปิโต วํโส อุปาลิวํโสติ ปากโฏฯ โสจ ทุวิโธ ปุพฺพารามวิหารวาสีอภยคิริวิหารวาสีวเสนาติฯ เอวํ มหานครโยนกลฺยามรเฏฺฐสุ สาสนํ ถิรํ หุตฺวา ติฏฺฐตีติ เวทิตพฺพนฺติฯ

อิติ สาสนวํเส มหารฏฺฐสาสนวํสกถามโคฺค นาม

นวโม ปริเจฺฉโทฯ

๑๐. จินรฏฺฐสาสนวํสกถามโคฺค

๑๐. ตโต ปรํ ปวกฺขามิ จีนรฏฺฐสาสนวํสกถามคฺคํ ยถาฏฺฐวิตมาติกาวเสนฯ

ตติยสงฺคีตาวสาเน หิ มหาโมคฺคลิปุตฺตติสฺสเตฺถโร มชฺฌิมเตฺถรํ จินรฏฺฐํ เปเสสิ,-ตฺวํ เอตํ รฏฺฐํ คนฺตฺวา เอตฺถ สาสนํ ปติฏฺฐาเปหีติฯ

มชฺฌิมเตฺถโรจ กสฺสปโคตฺตเรน อฬกเทวเตฺถเรน ทุนฺทภิยเตฺถเรน มหาเทวเตฺถเรนจ สทฺธึ หิมวนฺตปฺปเทเส ปญฺจจีนรฏฺฐํ คนฺตฺวา ธมฺมจกฺกปฺปวตฺตนสุตฺตนฺตกถายตํ เทสํ ปสาเทตฺวา อสีติปาณโกฏิโย มคฺคผลรตนานิ ปฏิลาเภสิฯ ปญฺจปิจ เต เถรา ปญฺจรฏฺฐานิ ปสาเทสุํฯ เอกเมกสฺส สนฺติเก สหสฺสมตฺตา ปพฺพชึสุฯ เอวํ เต ตตฺถ สาสนํ ปติฏฺฐาเปสุํฯ

คนฺตฺวา มชฺฌิมเตฺถโร, หิมวนฺตํ ปสาทยิ;
ยกฺขเสนํ ปกาเสโนฺต, ธมฺมจกฺกปฺปวตฺตนนฺติฯ

ตตฺถ กิร มนุสฺสา เยภุเยฺยน จนฺทีปรมีสฺวารานํ ยกฺขานํ ปูชํ กโรนฺติฯ เตเนว เต ปญฺจ เถรา เตสํ ยกฺขเสนํ ปกาสยิตฺวา ธมฺมํ เทเสสุํฯ กสฺมีรคนฺธารรฏฺฐํ ปน กทาจิ กทาจิ จีนรฏฺฐินฺทสฺส วิชิตํ โหติ, กทาจิ กทาจิ ปน วิสุํ โหติฯ ตทา ปน วิสุํเยว อโหสีติ ทฏฺฐพฺพํฯ

จีรนเฏฺฐ ปน ภควโต สาสนํ ทุพฺพลํเยว หุตฺวา อฏฺฐาสิ, น ถิรํ หุตฺวาฯ เตเนว อิทานิ ตตฺถ กตฺถจิเยว สาสนํ ฉายามตฺตํว ปญฺญายติ, วาตเวเคน วิกิณฺณอพฺภํวิย ติฏฺฐตีติฯ

อิติ สาสนวํเส จีนรฏฺฐสาสนวํสกถามโคฺค นาม

ทสโม ปริเจฺฉโทฯ

เอวํ สเพฺพน สพฺพํ สาสนวํสกถามโคฺค นิฏฺฐิโตฯ

เอตฺตาวตาจ –

ลงฺกาคเตน สเนฺตน, จิตฺรญาเณน ภิกฺขุนา;
สรณงฺกรนาเมน, สทฺธมฺมฏฺฐิติกามินาฯ

ทูรโตเยว ทีปมฺหา, สุมงฺคเลน โชตินา;
วิสุทฺธสีลินาเจว, ทีปนฺตรฏฺฐภิกฺขุนาฯ

อเณฺญหิจาภิยาจิโต, ปญฺญาสามีติ นามโก;
อกาสึ สุฏฺฐุกํ คนฺถํ, สาสนวํสปฺปทีปิกํฯ

ทฺวิสเตจ สหเสฺสจ, เตวีสาธิเก คเต;
ปุณฺณายํ มิคสีรสฺส, นิฏฺฐํ คตาว สพฺพโสฯ

โกจิ เอเตฺถว โทโส เจ, ปญฺญายติ สุจิตฺตกา;
ตํ ขมนฺตุ จ สุทฺธิยา, คณฺหนฺตุ ยุตฺติกํ หเวติฯ